

50 let
**SLOVENSKEGA
SODNIŠKEGA DRUŠTVA**

Zbornik

Častni pokrovitelj 50-letnice Slovenskega sodniškega društva
je predsednik Republike Slovenije Borut Pahor.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Predgovor

Zbornik Slovensko sodniško društvo: naših 50 let

Slovensko sodniško društvo (SSD) obeležuje 50-letnico obstoja. Dolga prehojena pot kaže na stabilnost in kontinuiteto njegovega delovanja. Ob pisanju predgovora čutim posebno spoštovanje in odgovornost do vseh, ki so v preteklosti s svojim delom in trudom prispevali, da je društvo zaživelo, se uspešno razvijalo in pri svojem delovanju uresničevalo zastavljene cilje. Društvo si je ves čas od ustanovitve prizadevalo za varovanje in utrjevanje neodvisnosti sodstva in samostojnosti vsakega posameznega sodnika ter za vrednote pravne države. Številni predsedniki in aktivni člani so mu vtisnili neizbrisen pečat, pogosto pa je ga je prek prepoznavnih obrazov njegovega vodstva zaznala tudi javnost. Vendar društvo močno presega posameznega člana, vsakokratno vodstvo je le skrbnik občudovanja vredne tradicije, ki jo društvo razvija in neguje že 50 let.

V posebno čast in veselje nam je, da je častni pokrovitelj 50-letnice Slovenskega sodniškega društva predsednik republike gospod Borut Pahor. Častno pokroviteljstvo predsednika republike jemljemo kot posebno priznanje društvu za naša polstoletna prizadevanja za neodvisnost sodnikov, vladavino prava in demokratične vrednote.

Zbornik, ki je pred nami, je eden izmed plodov več kot enoletnega skupinskega dela organizacijskega odbora SSD za pripravo praznovanja 50-letnice, v katerem smo najdejavneje delovali Maja Tratnik, dr. Miodrag Đorđević, Janja Roblek, mag. Nina Betetto, dr. Anja Drev, mag. Vesna Rebernik Jamnik, Zdenka Pešec in jaz. Za izkazane aktivnosti in prizadevanja gre članom organizacijskega odbora iskrena zahvala. Posebna zahvala velja tehnični urednici zbornika Nevenki Rihar za urejanje besedil ter GV Založbi za jezikovni pregled, oblikovanje in tisk zbornika.

Beremo ga lahko kot dopolnitev zbornika, ki ga je SSD leta 2011 izdalo ob svoji 40-letnici.* V njem so bili objavljeni nagovori vseh dotedanjih predsednikov s spomini na delovanje društva v času njihovega predsedovanja, prispevki dr. Borisa Strohsacka o moralno-etičnem liku sodnika, o položaju sodnika in sodstva ter o prazniku slovenskega sodstva, Statut SSD iz leta 1971, Kodeks sodniške etike iz leta 1972, poročila o delu sekcij, poročilo nekdanje predsednice Mednarodnega sodniškega združenja Maje Tratnik o delovanju te pomembne inštitucije, resolucije Mednarodnega sodniškega združenja, ki se nanašajo na Slovenijo, Pravila SSD iz let 1995 in 2004 (slednja tudi v angleškem jeziku), Kodeks sodniške etike iz leta 2001 (v slovenskem in angleškem jeziku) ter seznam predsednikov društva.

V tej izdaji želimo predstaviti zlasti delovanje društva v zadnjih desetih letih, vlogo sodniških združenj (domačega, tujih in mednarodnih) pri varovanju in utrjevanju neodvisnosti sodstva, delovanje SSD doma in v tujini, zlasti bogato vpetost naših članov v dejavnosti mednarodnih sodniških združenj in organizacij, pomen sodelovanja društva z Vrhovnim sodiščem in Sodnim svetom ter značilnosti delovanja nacionalnih in mednarodnih sodniških združenj. Na koncu je pregled dosedanjih predsednikov društva.

Društvo je s svojim delovanjem prepoznavno doma in v tujini, za kar najdejavnejšim članom društva izrekam posebno priznanje in zahvalo. S svojim neutrudnim zavzemanjem za varovanje sodnikove neodvisnosti in samostojnosti ter za spoštovanje pravne države in demokratične družbe je postalo pomemben sogovornik tako institucijam v pravosodju kakor tudi v razmerju do drugih vej oblasti in medijev. Sodniki se zavedamo pomena neodvisnosti sodstva in s tem povezanih pravic (trajni mandat, nepremakljivost sodnika brez njegovega soglasja ipd.), ki niso privilegij sodnikov, ampak so kodificirane v interesu strank, ki jim je tako omogočeno, da jim v poštenem postopku sodi nepristransko in neodvisno sodišče, ki spoštuje človekove pravice in temeljne svoboščine vsakogar. Po drugi strani je z opravljanjem sodniške službe povezana velika odgovornost. Zato je društvo že leta 1972 sprejelo Kodeks sodniške etike, leta 2001 pa smo ga posodobili. Sprejetje kodeksa je bilo izjemno pomembno, saj smo sodniki z njim dobili smernice, kako naj ravnamo v službi in zunaj nje, da varujemo sodniško neodvisnost, videz sodniške neodvisnosti in ugled sodniške službe ter s svojim ravnanjem sami pripomoremo k večjemu zaupanju javnosti v delo sodstva. Čeprav vlada-vina prava pri nas ni ogrožena in stanje ni primerljivo s položajem na Poljskem ali v Turčiji, kjer

* Janja Roblek, Maja Tratnik, Darinka Dekleva Marguč, Darinka (red.) (2011): Slovensko sodniško društvo: naših 40 let, Slovensko sodniško društvo, Ljubljana.

so se dogajale in se še vedno dogajajo najhujše kršitve neodvisnosti sodstva, sodniki v Sloveniji s svojim položajem in zagotovljeno neodvisnostjo ne moremo biti povsem zadovoljni (pereče je zlasti vprašanje materialne neodvisnosti sodnikov). Zato bo SSD tudi v prihodnje budno spremljalo in si še naprej dejavno prizadevalo za varovanje in utrjevanje sodniške neodvisnosti in vrednot pravne države. Številne generacije slovenskih sodnikov so nam uhodile pot in pokazale, kako varovati sodniško neodvisnost in vrednote pravne države. Po njej bomo odločno stopali še naprej, vendar ne zato, ker bi bilo to lahko (saj nikakor ni), temveč zato, ker je to prava pot.

*dr. Andrej Ekart
okrožni sodnik na Okrožnem sodišču v Mariboru
predsednik Slovenskega sodniškega društva*

Nagovor predsednika republike Boruta Pahorja za zbornik Slovenskega sodniškega društva ob njegovi 50- obletnici

Spoštovani,

v čast si štejem, da lahko zapišem nekaj uvodnih misli ob vašem izjemnem jubileju, 50-letnici obstoja in uspešnega delovanja Slovenskega sodniškega društva. Temelj vsake moderne demokratične družbe je vladavina prava, vladavine prava pa ni brez neodvisnega sodstva. Skupaj s strokovnostjo in preglednim delovanjem sodstva prav neodvisnost daje sodstvu njegovo legitimnost. In pri tem ste sodnice in sodniki najpomembnejši. Brez vaših prizadevanj, brez vašega zavedanja o pomenu neodvisnosti sodstva, vladavine prava in brez vaše izjemne strokovnosti pri delu bi bilo prepričanje, da živimo v državi z delujočo ustavno demokracijo, vprašljivo.

Vaše sodbe, spoštovane sodnice in sodniki, postavljajo ločnico med tistim, kar je prav, sprejemljivo, dopustno, pošteno in zakonito, in tistim, kar to ni. Prepričan sem, da vam je pri vašem izjemno odgovornem delu vaše društvo v veliko pomoč.

Neodvisnost sodstva je tudi temelj zaupanja ljudi v pravo in v sodstvo. Če obstaja dvom o neodvisnosti sodstva, trpi ne le njegov ugled, pač pa tudi zaupanje v državo in njene institucije, zaupanje ljudi v spoštovanje ustavnega reda in zakonov, da bomo varni in uspešni. Moč in učinkovitost prava v ustavni demokraciji sta odvisni od zaupanja vanj in od zaupanja v neodvisnost tistih, ki o pravo odločajo. In vaše vsakodnevno delo je temelj tega zaupanja. Gradite in utrjujete ga sodnice in sodniki s svojim neodvisnim in strokovnim, utemeljenim odločanjem.

Zagotovljena, spoštovana in varovana neodvisnost sodne veje oblasti od kakršnih koli zunanjih pričakovanj in zahtev je *conditio sine qua non* za legitimnost sodne veje oblasti, pravne države, vladavine prava. V mislih imam tudi neodvisnost od pričakovanj, da naj bi bile sodniške odločitve »politično korektn«, da naj bi se sodilo tako, kot javnost ali politična oblast morda pričakuje. Pri tem, pri graditvi vaše neodvisnosti, ima vaše društvo zagotovo pomembno vlogo kot varuh pred pritiski in različnimi pričakovanji.

Pri tem se mi zdi še posebej pomembno poudariti etični vidik, vidik pravičnosti, ki je pri zaupanju ljudi v delo sodstva izjemno pomemben. Verjamem, da mora biti etika – pravniki boste verjetno rekli pravičnost – temelj prava, temelj vsake odločitve sodišč, na vseh ravneh. V tem okviru iskanja pravičnosti – ko to pravim, se zavedam vprašanja »pravičnosti«, ki je pogosto težko opredeljiva –

mora ostati temeljna vrednota človekovo dostojanstvo in iz tega izhajajoče spoštovanje in varstvo temeljnih človekovih pravic.

Dovolite mi, da na tem mestu namenim nekaj besed tudi srečanju najvišjih predstavnikov treh vej oblasti, ki sem ga gostil pred meseci prav na pobudo sodne veje oblasti. Namenjeno je bilo pogovoru o tem, kje so meje medsebojnega nadzora posameznih vej oblasti, izhajajoč iz njihove ustavno opredeljene vloge, in o možnih oblikah sodelovanja med njimi, ki bodo temeljile na strokovnem, spoštljivem in plodnem dialogu. Potrdilo se je, da neodvisnost treh vej oblasti, ki se je izoblikovala v stoletjih razvoja demokratične in pravne kulture, dopolnjujeta prefinjeni sistem ravnotežij in zavor, pa tudi njihov medsebojni nadzor.

To ne pomeni omejevanja odkrite razprave o pomanjkljivostih pri delovanju katere koli veje oblasti. Tako je bilo med drugim opozorjeno tudi na potrebo po večji javnosti in preglednosti delovanja sodišč, pa tudi na nujnost drugačnega postopka imenovanja sodnikov.

Izjemno pomembno se mi zdi, da smo se strinjali, da je kritika dopustna in koristna ter sama po sebi še ne pomeni posega v posamezno vejo oblasti, vendar pa mora biti spoštljiva, strokovno utemeljena in izražena konstruktivno. Na področju sodstva mora izhajati iz ustavnega načela neodvisnosti sodnikov pri opravljanju sodniške funkcije. Neodvisnost sodstva moramo utrjevati vsi, če je treba, tudi z zakonodajnimi ukrepi in krepitvijo avtoritete in avtonomnosti sodišč.

Tudi drugi dve veji oblasti morata prispevati k ugledu in učinkovitosti vladavine prava in k zaupanju v pravno državo, še posebej k zaupanju v sodstvo. Predvsem s sprejemanjem ustavno skladnih, pa tudi modrih in na etiko našega časa oprtih zakonov in drugih pravnih aktov ter s premišljenim, modrim izvajanjem izvršne oblasti. To pa je pot k našemu skupnemu cilju – blagostanje, varnost in občutek ljudi, da živijo v državi, v kateri je prav in dobro spoštovati pravo, v kateri se je moč zanesti na znanje, modrost in neodvisnost tistih, ki o uporabi prava odločajo.

Ob jubileju Slovenskega sodniškega društva vsem želim veliko uspeha, modrih odločitev in zadovoljstva pri delu.

Borut Pahor
predsednik Republike Slovenije

Judicial Independence in Europe

50 years!

Nature, with its cruel canon of survival of the fittest (to use Charles Darwin definition) shown us that only those who became indispensable to the balance of life and the future of their community can expect to persevere and live longer.

The anniversary of Slovenian Association of Judges undoubtedly represents that your organization, under diverse circumstances, different political actors and distinctive challenges in your country, remained strong, active, providing solutions and, therefore, achieving the welcomed landmark of five decades of life.

A sign of resilience, an evidence of strength for the next 50 years, upholding Rule of Law and Judicial Independence, and, on this particular day, an important cause for celebration.

It is for me a special honor to be present at the celebration of your 50th anniversary and to visit Slovenia for the first time.

For a general motive, that you will all understand.

In fact, the present conference is also the first presential meeting I attend, as President of EAJ, since January of last year, because of to this terrible Covid-19 crisis.

At such a difficult times, with a devastating pandemic that has claimed so many lives, that has imposed a widespread confinement, the very fact of this gathering in a spirit of solidarity and togetherness, embodies how we all managed to overcome the immense toll that the restrictions imposed by the virus have taken on us.

At last, we are together again!

No words can express our renewed hope and immense joy.

International organizations exist because of this sense of community, to allow different political, social or cultural traditions to share experiences, and learn from each other. Human interaction, after all, is the first sign of a democratic civilization, an essential factor for evolution and progress.

The independence of the courts, one of the most important achievements of our civilization, is protected and enriched by dialog between peers; this is why dystopian regimes always suffer when judges meet to discuss the stronger “bridges” for our common mission.

But the immense joy of being here has another personal explanation.

When I began my work within the IAJ/EAJ, I met the then President of IAJ at my very first meeting attendance.

When I heard Maia Tratnik, my dear colleague and friend, and learned directly from her immense abilities to lead such a large organization, I began to admire, first through her and then through other Slovenian colleagues, such as Janja Roblek (my friend Inês), your judiciary and Slovenia.

The only country that has the English word “love” in its name.

I would like to speak briefly about judicial independence and the current challenges faced by European judges to preserve such a crucial factor for the Rule of Law, explaining the decisive role that the European Association of Judges has played to uphold judicial independence.

The concept of judicial independence – like all essential concepts – can be defined in short and simple terms: Courts should not be subject to undue influence from the other branches of government, or from private or partisan interests.

Nothing more, nothing less.

Therefore, judicial independence is not a political concept; it is not open to interpretation or subtlety.

Judicial Independence does not change based on geography and, certainly, cannot be defined differently depending on the country or interlocutor.

No, definitely not!

Judicial independence is an established notion developed over many centuries, long before the symbolic Saint-Souci’s miller story, and detailed by court rulings especially, in Europe, by the ECJ and the ECtHR; it does not require exotic knowledge, endless discussions about how to define it or different notions depending on the level of development of each civil society.

Judicial independence calls for a unique task: it must be guaranteed in the concrete daily work of judges.

Unfortunately, in recent years, the struggle for judicial independence has regained a central role in Europe, especially in European Union.

Hungary and Poland are the examples that each of you knows but they are not isolated.

In fact, attacks on judicial independence have occurred in many countries in a worrying trend that affects all those who believe in Rule of Law.

These threats are numerous:

- Appointment and promotion of judges subject to political control;
- Obstruction of the right of judges to form or join professional associations;
- Subversion of disciplinary proceedings to obtain sanctions against a judge on the grounds that his/her judicial decision is unacceptable;
- Encouraging unfounded criticism of the judiciary in the media in this post-truth era of Fake News.

It is an essential and urgent duty of a responsible State to protect the judiciary from such unfounded attacks, especially on social media.

In general, there is a clear tendency for the executive to expand control over the judiciary and reduce judicial oversight of government activities, especially in times of pandemic; even in countries with long established traditions of democracy and observance of the rule of law the tendency of the executive power to limit the judicial power is increasingly present.

What is to be done in these difficult circumstances?

For global problems, it is imperative to find global answers. In this sense, international organizations that protect our essential values are more decisive than ever.

Garapon referred the current reality as the “Mundialization of Judges”; in humanity’s eternal quest for an idea of justice, we should, at the very least and following the words of Amartya Sen, fight injustices, each one of them.

The European Association of Judges is, by far, the largest organization of judges in the Old Continent, representing the major national associations in 44 countries.

EAJ’s actions are always apolitical and emphasize an institutional approach.

We have monthly meetings with the European Network for Councils of Judiciary, the Network of Supreme Court Presidents and ACA-Europe; we worked closely with United Nations namely the Special Rapporteur for the independence of judges and lawyers, Mr. Diego Garcia-Sayán, and with the Global Network for Judicial Integrity of UNODC, the largest project for the judiciary in UN’s history. Also, in the Council of Europe with specific bodies such as CCJE, GRECO or CEPEJ, EAJ has developed a strong and active partnership to better promote our main mission: judicial independence and the Rule of Law.

EAJ is also one of the four regional branches of the International Association of Judges, founded in Salzburg (Austria) in 1953, currently representing 92 countries and presided over by our Australian colleague, Gaetano (Tony) Pagone.

Our main international document is the Judge's Universal Charter, adopted by the IAJ Central Council on 17 November, 1999 and updated in Santiago de Chile on 14 November, 2017. The document consists of nine articles dealing, namely, with External and Internal Independence; Recruitment and Training; Judicial Careers; Ethics; Discipline; Remuneration, Social Protection and Retirement.

Finally, IAJ has four Study Commissions, respectively dealing with the judicial administration and status of the judiciary, civil law and procedure, criminal law and procedure, and public and social law. These commissions meet annually at the same venue as the Central Council, which is the general assembly of member associations and the body responsible for formulating IAJ policy. On the basis of national reports received, the members of the Commissions study and discuss problems of common interest, affecting the judicial process, on a comparative and transnational basis.

Over the years, we have tirelessly denounced the progressive deterioration of the Rule of Law in our continent. Counting, on too many occasions, on the tacit complicity of EU highest authorities, populist national leaders have managed to undermine the principle of separation of powers and to jeopardize an essential value for democracy built in the sole interest of citizens: to have impartial courts composed of judges who treat all litigants equally regardless of their power.

At the end of the day, it all rests on the warning by a President of United States, Andrew Jackson, emphasized two centuries ago: "All the rights secured to the citizens by the Constitution are worth nothing, and a mere bubble, unless guaranteed by an independent and virtuous Judiciary."

But, my dear colleagues, you can rest assured.

Whatever happens, in a world plagued by a pandemic, the "black swan" that confronts us with the uncertainty of life and by the erosion of democracy under attack by political leaders eager to control their fellow citizens, using the dystopian digital tools now at their service, European judges remain calm and determined.

Always upholding Rule of Law, the fundamental concept, that made possible the peaceful and progressive period lived in recent decades; with a sense of solidarity and togetherness that a Slovenian poet, France Prešeren, now immortalized in your national anthem, taught us almost two centuries ago:

Let peace, welcome reconciliation,
Return to us throughout the land!
On the way to their goal
Let Slavs (allow me to say, the Europeans) henceforth walk hand-in-hand!
Thus again
Honor will reign
Of justice pledged in our realm.

José Igreja Matos
President of the European Association of Judges

Dinamika ali statičnost neodvisnosti slovenskega sodstva

Ob 50-letnici Slovenskega sodniškega društva (SSD)

mag. Damijan Florjančič
vrhovni sodnik svetnik
predsednik Vrhovnega sodišča RS

1. Uvod

Ob praznovanju častitljive obletnice ustanovitve SSD in ob pogledu na desetletja dolgo, nepretrgano delovanje SSD se lahko zavemo, kako različna obdobja in kako različne zunanje, družbene okoliščine je zmoglo to združenje slovenskih sodnikov preživeti in hkrati pustiti neizbrisen pečat svojega delovanja. O teh – lahko bi rekli že kot zgodovinskih – vidikih delovanja SSD bo ob obletnici gotovo še veliko povedanega in zapisanega. Moj prispevek pa bo namenjen predvsem trenutku, v katerem se slovensko sodstvo nahaja danes in v katerem je, tako kot v preteklosti, izjemnega pomena vključenost SSD v določanje in utrjevanje položaja sodstva kot neodvisne veje v državni oblasti, uresničevani po ustavnem načelu njene delitve na zakonodajno, izvršilno in sodno.¹

Ni naključje, da je v 4. členu Pravil SSD med cilji in nalogami društva najprej navedeno varovanje in utrjevanje sodnikove neodvisnosti in nepristranskosti ter samostojnosti pri izvrševanju sodniške

¹ Tako opredeljuje oblast ljudstva Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS/I, št. 33/1991 in nasl.) v drugem odstavku 3. člena.

funkcije. Gre namreč za temeljno načelo delovanja sodstva v sodobnih demokratično urejenih sistemih državnih oblasti, ki ga med človekove pravice uvršča tudi Ustava Republike Slovenije (Ustava) v prvem odstavku 23. člena² in na katero se prav tako navezuje v 125. členu Ustave opredeljena neodvisnost sodnikov pri opravljanju sodniške funkcije.³

Ne le zgodovinska izkušnja v nekdanji državi, katere sestavni del je bila tudi Slovenija, temveč tudi dogajanja v zvezi z zakonskimi spremembami na področju sodstva v nekaterih državah članicah EU dokazujejo, da zapis tega načelnega stališča na ustavni ravni ne zadostuje za njegovo dejansko in trajno uresničevanje. Čeri in pasti, ki ogrožajo njegovo uresničevanje, se pojavljajo vedno znova in v različnih oblikah, zato mora sodstvo spremljati ter pravočasno zaznati namerne ali naključne primere in poskuse njegovega ogrožanja ali spodjedanja. Pa naj bo to zaradi zakonodajnih sprememb ali zaradi drugih prikritih ali očitnih pritiskov in drugih poskusov vplivanja na položaj sodstva, sodnikov v njem in posledično na same odločitve v sodnih postopkih.

V nadaljevanju bom zato obravnaval nekatere možne poglede na utrjevanje neodvisnosti sodne veje oblasti in sodnikov kot nosilcev te oblasti, kar v pomembnem delu določajo ustavnopravno, zakonsko ter dejansko opredeljena in uveljavljena razmerja med vejami oblasti. Pri tem se vedno znova zastavlja ožje vprašanje položaja sodnikov v smislu njihove umestitve med funkcionarje z vsemi spremljajočimi okoliščinami, ki opredeljujejo njihov položaj, kot na primer postopek njihove izvolitve, usposabljanja za ta poklic, zagotavljanje ustreznega materialnega položaja in podobno. Ob tem pa se nujno odpira tudi vprašanje dejanskega ugleda sodstva v družbi in s tem povezanega pomena zaupanja, ki ga sodstvo uživa ali ne uživa v javnosti. V vseh navedenih in sorodnih vidikih, ki določajo in zagotavljajo neodvisni položaj slovenskega sodstva, je SSD v preteklih desetletjih odigralo pomembno vlogo, hkrati pa so pred njim novi in nič lažji izzivi. Položaj slovenskega sodstva gotovo še ni tak, kot bi si ga SSD želelo, še zlasti ne z vidika njegove neodvisnosti v razmerju do drugih dveh vej oblasti.

2. Izvolitev v sodniško funkcijo

Že od izvedene reforme slovenskega sodnega sistema leta 1995, ki je vzpostavila zakonsko izpeljavo določbe 130. člena Ustave o volitvah sodnikov v državnem zboru na predlog Sodnega sveta, se

² Citirana določba Ustave se glasi: »Vsakdo ima pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebne odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče.«

³ Citirana določba Ustave se glasi: »Sodniki so pri opravljanju sodniške funkcije neodvisni. Vezani so na ustavo in zakon.«

tako SSD kot tudi preostale strukture sodstva zavzemajo, da bi se državnemu zboru ta pristojnost odvzela. Razlogi za to so v glavnem znani in temeljijo med drugim tudi na nekaterih priporočilih mednarodnih organizacij oziroma njihovih teles.⁴ Kljub temu je navedena ustavna določba o načinu izvolitve v sodniško funkcijo ostala doslej nespremenjena in ji je bila celo dodana nova pristojnost državnega zbora, ki sicer nima neposredne podlage v določbah Ustave. Gre za pristojnost, določeno v tretjem odstavku 21. člena Zakona o sodniški službi (ZSS),⁵ da tudi o imenovanju na mesto vrhovnega sodnika na Vrhovnem sodišču odloča državni zbor.

Tako določene pristojnosti državnega zbora so povsem legitimne, saj se je o njih opredeljevalo tudi že Ustavno sodišče in v njih ni prepoznalo protiustavnosti.⁶ Zato je pot sprememb navedenih ustavnih in zakonskih določb prek Ustavnega sodišča očitno izčrpana in izkazano neuspešna. Poleg tega so bili neuspešni tudi poskusi strokovnega in političnega prepričevanja za spremembe navedenih ustavnih določb in tudi citirane določbe ZSS o imenovanju vrhovnih sodnikov.⁷

Glede na takšno „nepremakljivo“ stanje pri tem vprašanju je bilo morda tudi znotraj sodstva samega vložena premalo truda v (po)iskanje alternativnih, kompromisnih rešitev, ki bi bile sprejemljive za vse strani. Pestre ustavne in zakonske ureditve izvolitve ali imenovanja sodnikov v drugih državah bi lahko spodbudile ustvarjalne zamisli za oblikovanje inovativnih predlogov za spremembo naše ureditve.

Dejstvo je, da se poslanci v državnem zboru doslej niso bili pripravljene odpovedati tej svoji pristojnosti. Verjetno je temeljni očitke glede njenega izvajanja, da (zlasti) ob negativnem izidu glasovanja o izvolitvi kandidata na sodniško mesto ni mogoče prepoznati razlogov, ki so poslance vodili ali bi jih lahko vodili k taki odločitvi. Zato je povsem razumljivo, da se ob tem ustvarja prepričanje, da so lahko odločilni razlogi politične narave ali drugi razlogi, ki naj v teh primerih ne bi bili upravičeni. Če se v tej zvezi ozremo na razloge, ki jih v svojem Mnenju št. 1 (2001) navaja Posvetovalni svet evropskih sodnikov pri Svetu Evrope (CCJE) in ki naj bi pomenili temeljne kriterije za izvolitev oziroma imenovanja sodnikov, vidimo, da se poudarjata izogibanje strankarskopoličnim motivom

⁴ Glej na primer Mnenje št. 1 (2001) Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE) o neodvisnosti sodstva in nepremakljivosti sodnikov z dne 23. 11.2001 (v katerem se CCJE sklicuje tudi na Priporočilo št. R (94) 12 o neodvisnosti, učinkovitosti in vlogi sodnikov, ki ga je sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope), dosegljivo na: <https://rm.coe.int/1680747830>.

⁵ Uradni list RS, št. 19/94 in nasl.

⁶ Glej na primer odločbo US RS U-I-225/16 z dne 6. 12. 2017.

⁷ Ta prispevek je sicer nastal v času, ko se na Ministrstvu za pravosodje pripravljajo določene spremembe sodniške zakonodaje, vključujoč tudi spremembe glede postopka izvolitev sodnikov v skladu s predlogi sodstva in Sodnega sveta, vendar je nadaljnja usoda tega zakonodajnega projekta še negotova.

in potreba po oblikovanju objektivnih kriterijev, s katerimi bi se zagotovilo odločanje pristojnega organa na podlagi kandidatove usposobljenosti, integritete, sposobnosti in učinkovitosti.⁸

V postopku (prve) izvolitve sodnika, predpisanem po določbah ZSS (15. do 23. člen), je razvidno, da je strokovna presoja kandidata najprej prepuščena predsedniku sodišča, pri katerem je razpisano prosto sodniško mesto, ter nato Sodnemu svetu, ki v izbirnem postopku ugotavlja strokovno znanje in druge lastnosti, potrebne za opravljanje sodniške službe. Po opravljeni izbiri Sodni svet državnemu zboru predlaga kandidata v izvolitev. Iz določbe tretjega odstavka 19. člena ZSS je razvidno, da ima državni zbor na voljo tudi možnost, da ne izvoli predlaganega kandidata.⁹ Zakon torej nima nobenih nadaljnjih določb, ki bi opredeljevale ali nakazovale pomen ali upoštevnost v predhodnem postopku izbire ugotovljene strokovne kakovosti ali primernosti kandidata. Državnemu zboru je tako prepuščena prosta presoja primernosti kandidata, pri kateri se lahko popolnoma prezre – in s tem izniči – že ugotovljena strokovna in siceršnja ustreznost kandidata za v vseh pogledih kvalitetno opravljanje sodniške službe.¹⁰

Mogoče je sicer razumeti težnjo zakonodajalca, da se z vključitvijo od ljudstva izbranega predstavniškega organa v postopek sodnikove izvolitve izkaže temu dejanju in z njim sami sodniški funkciji večja legitimiteta. Vendar je po drugi strani povsem nerazumno, da je pri tem možno in/ali dopustno zanemariti omenjene pozitivne lastnosti kandidata, ugotovljene v relativno dolgotrajnem in temeljitnem postopku, ki ga je izvedlo več pristojnih organov.¹¹ Poleg tega ta predhodni postopek vključuje tudi možnost razgovora s kandidatom, dopušča celo možnost opravljanja psiholoških testov in podobno, kar je seveda v postopku pred državnim zborom izključeno.

Zastavlja se torej vprašanje, ali bi bilo možno poiskati stičišče med tistim delom odločanja, ki je danes v pristojnosti državnega zbora, in delom odločanja, za katerega je pristojen Sodni svet. To bi lahko bil poseben usklajevalni organ, ki bi ga sestavljali predstavniki Državnega zbora RS in

⁸ Glej 25. točko citiranega Mnenja CCJE št. 1 (2001), ključni del se v angleščini glasi: »The CCJE recommended that the authorities responsible in member States for making and advising on appointments and promotions should now introduce, publish and give effect to objective criteria, with the aim of ensuring that the selection and career of judges are 'based on merit, having regard to qualifications, integrity, ability and efficiency'.«

⁹ Citirana določba se glasi: »Če državni zbor ne izvoli kandidata iz prejšnjega odstavka, sodni svet lahko opravi ponovno izbiro med prijavljenimi kandidati, ki izpolnjujejo pogoje, [...] ali pa odloči, da se razpis sodniškega mesta ponovi.«

¹⁰ Čeprav državni zbor na podlagi 131. člena Ustave RS po lastni presoji, na predlog predsednika republike izvoli pet članov Sodnega sveta izmed univerzitetnih profesorjev prava, odvetnikov in drugih pravnikov, je tudi iz nekaterih dosedanjih odločitev državnega zbora mogoče sklepati, da državni zbor kljub temu ne šteje za ustrezno zagotovljen nestanovski vpliv na izbiro kandidatov, ki jo opravi Sodni svet.

¹¹ Glej v tej zvezi pristojnosti Sodnega sveta v petem odstavku 18. člena ZSS.

Sodnega sveta, katerega naloga bi bila oblikovati končni predlog organu, pristojnemu za (formalno) imenovanje kandidata na sodniški položaj. Imenovanje bi bilo lahko v tem primeru zaupano predsedniku republike, ki predloga ne bi mogel zavrniti. V ta postopek bi bilo primerno čim bolj aktivno in neposredno vključiti izbranega kandidata, da bi imel možnost opredeljevati se do obravnavanih vidikov svoje kandidature. Tako bi bil tudi seznanjen, ali so in kateri so morebitni pomisleki v zvezi s kandidaturo. To bi vsaj v določeni meri omililo sedanjo ureditev, po kateri državni zbor svoje odločitve, predvsem kadar gre ali bi šlo za neizvolitev predlaganega kandidata, ni dolžan obrazložiti.

Ureditev izvolitve oziroma imenovanja sodnikov, ki vključuje katero od drugih vej oblasti poleg sodne, sicer ni značilna le za Slovenijo. Vključenost parlamenta v postopek izvolitve prvostopenjskih sodnikov je na primer uveljavljena v Latviji. Tu je parlament vključen celo dvakrat, ob prvi izvolitvi sodnika v t. i. preizkusni triletni mandat in ponovno po poteku te preizkusne dobe.¹²

Še pogosteje je v postopke izvolitve sodnikov vključena izvršilna veja oblasti. Tako je na primer v Belgiji, kjer je po opravljenem pripravništvu (ki vključuje predhodni, vstopni in zaključni izpit) na podlagi prijave na prosto sodniško mesto Višji svet sodstva (High Council of Justice) pristojen opraviti izbor (po pridobitvi mnenj pristojnih sodnih organov in opravljenem razgovoru s kandidatom) in predlagati kandidata ministru za pravosodje. Minister je dolžan slediti predlogu oziroma v primeru njegove zavrnitve utemeljiti razloge za tako odločitev. Predlaganega kandidata po tako izvedenem postopku imenuje kralj.¹³

Podobno ali še odločilneje je izvršilna veja oblasti vključena v postopke imenovanj sodnikov na začetku njihove sodne kariere v nekaterih drugih državah EU.¹⁴

Čeprav ne gre za povsem primerljivo pravno okolje in tradicijo, je v tem pogledu zanimiv t. i. meritorni izbor sodnikov (*merit selection*), ki je bil najprej uveden v ameriški zvezni državi Missouri in je danes v veljavi v približno dveh tretjinah držav ZDA. Namen uvedbe tovrstnega postopka je bil prav v okrepitvi strokovnega vidika v izbirnem postopku ter hkrati vzdrževanju povezave in vpliva volilnega telesa posamezne države na izbor.¹⁵ V tem postopku najprej odloča posebna komisija,

¹² Dosegljivo na: <http://www.nyulawglobal.org/globalex/Latvia1.html>.

¹³ Dosegljivo na: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-019-2986?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a279615](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-019-2986?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a279615).

¹⁴ Primerjaj ureditev v ZR Nemčiji in Avstriji, v: Guarnieri, Pederzoli, 2003, str. 37–39. Za Avstrijo glej na: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-at-en.do?member=1.

¹⁵ V posameznih državah ZDA so namreč različne oblike izvolitve sodnikov privedle do ocen, da v nekaterih primerih lahko pride do prevladujočega vpliva političnih strank na izvolitev in s tem do možnih dvomov o nepristranskosti tako izvoljenih sodnikov. Glej Guarnieri, Pederzoli, 2003, str. 31–33.

ki jo sestavlja določeno število sodnikov, odvetnikov in predstavnikov drugih institucij ter civilne družbe (volivcev). Njena naloga je, da med prijavljenimi kandidati za prosto sodniško mesto izbere tri do pet kandidatov, izmed katerih guverner države enega imenuje na sodniško mesto, vendar le za določeno preizkusno dobo, najmanj pa za eno leto. Po tej preizkusni dobi sledi sodnikova javna predstavitev in preveritev njegovega dela, nato pa glasovanje (prej omenjene komisije) ali izvolitev po glasovanju volivcev posamezne države, s čimer se šele odloči o njegovi potrditvi na sodniško mesto.¹⁶

Že nekaj navedenih primerov ureditev izvolitev oziroma imenovanj v sodniško funkcijo kaže, da gre za različna iskanja čim bolj uravnoteženih pristopov med dovolj trdno in dovolj široko legitimitetno podlago dejanju umestitve v sodniško funkcijo ter strokovnimi kriteriji. Slednji so že v tej začetni, izhodiščni karierni točki vsakega sodnika praviloma namenjeni zagotovitvi čim bolj neodvisnega položaja v razmerju do drugih dveh vej oblasti (oziroma, kot kaže primer iz ZDA, v izogib izpostavljenosti negotovim vzgibom volivcev). Upoštevajoč ta dejstva, lahko ugotovimo, da slovenska ureditev izvolitve v sodniško funkcijo nima le negativnih plati in niti ni tako unikatna, kar pa ne pomeni, da ne bi bilo smiselno prizadevati si za izboljšave.

3. Izvolitev oziroma imenovanje vrhovnih sodnikov

Med sodstvom je splošno prepričanje o neprimernosti določbe v tretjem odstavku 21. člena ZSS. Ta izrecno določa pristojnost Državnega zbora RS za odločanje o imenovanju kandidata, ki je že izvoljen v sodniško funkcijo na mesto vrhovnega sodnika. Tudi v takem primeru naj bi namreč veljala enaka postopkovna načela, kot veljajo po predhodnih določbah istega člena ZSS, in sicer da v primeru razpisanega prostega sodniškega mesta na drugih sodiščih (kadar torej ne gre za Vrhovno sodišče) odločitev Sodnega sveta, da izbere kandidata, ki je že izvoljen v sodniško funkcijo, pomeni, da svet sam opravi tudi imenovanje na razpisano sodniško mesto in odloči o premestitvi sodnika na sodišče, pri katerem je to sodniško mesto razpisano. Pri odločanju o razpisanem prostem mestu vrhovnega sodnika na Vrhovnem sodišču bi to torej pomenilo, da bi v primeru odločitve Sodnega sveta o izbiri kandidata, ki že opravlja sodniško funkcijo, sam Sodni svet izvedel imenovanje vrhovnega sodnika in odločil o njegovi premestitvi na Vrhovno sodišče.¹⁷

¹⁶ Guarnieri, Pederzoli, 2003, str. 27 in 33. Glej tudi: www.judicialselection.us > ms_descrip_1185462202120.

¹⁷ V primeru, da je na razpisano prosto mesto vrhovnega sodnika na Vrhovnem sodišču izbran kandidat, ki še ni bil izvoljen v sodniško funkcijo, je državni zbor pristojen za izvolitev enako kot v primerih prvega, začetnega kandidiranja na katerokoli sodniško mesto pri kateremkoli drugem sodišču.

Obstoječo ureditev je mogoče razumeti tudi kot odločitev zakonodajalca, da Vrhovnemu sodišču kot najvišjemu sodišču v državi (po opredelitvi v prvem odstavku 127. člena Ustave RS) nameni v tem pogledu primerljivo legitimiteto, kot jo ima Ustavno sodišče. Tudi sodnike Ustavnega sodišča po določbi prvega odstavka 163. člena Ustave voli Državni zbor RS (čeprav na predlog predsednika republike). Ustavno sodišče si v resnici z Vrhovnim sodiščem na podlagi veljavne ustavne in zakonske ureditve deli najvišjo sodno oblast, saj prvi odstavek 1. člena Zakona o ustavnem sodišču (ZUstS)¹⁸ to sodišče opredeljuje kot najvišjo sodno oblast na področju odločanja o ustavnosti in zakonitosti ter odločanja o kršitvah človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. Tako oblikovana zakonska določba, ki temelji na v 160. členu Ustave opredeljenih pristojnostih Ustavnega sodišča, prepušča oziroma zamejuje najvišjo sodno oblast Vrhovnega sodišča na vsa druga področja pristojnega odločanja.

Če gre torej pri Ustavnem in Vrhovnem sodišču za najvišji sodni oblasti s primerljivimi in (raz)deljenimi pristojnostmi, bi bilo mogoče pričakovati, da bosta tudi v preostalem njuna položaja primerljiva, kot na primer pri obravnavanem postopku izvolitve sodnikov teh dveh sodišč. Vendar je očitno, da se na drugih področjih ta pristop ustavodajalca in zakonodajalca ni dosledno uveljavil. Primerljivost položajev med drugim ni bila udejanjena niti pri starostni omejitvi za opravljanje funkcije sodnikov teh sodišč (ta velja le za vrhovne sodnike)¹⁹ niti pri plačnih razmerjih. Razlogi za to so lahko različni in različno utemeljeni, vsekakor pa bi bila možna tudi nadaljnja zблиžanja položajev obeh najvišjih sodišč v državi in nosilcev sodnih funkcij pri teh sodiščih. V tem smislu bi bile na primer možne korekcije pri postopkih za izvolitev vrhovnih sodnikov, in sicer v smeri ohranjanja vloge državnega zbora, kot jo že ima, vendar pa z bistveno transparentnejšim postopkom, v katerem bi se še vedno na ustrezen način zagotovilo prvenstveno upoštevanje strokovnosti. S tem bi se sodstvo tudi pri kadrovske politiki v vrh rednega sodstva odprlo javnosti in pridobilo argumente za izenačevanja položaja z Ustavnim sodiščem tudi na drugih področjih.

Obratna pot oziroma pot prenosa pristojnosti imenovanja vrhovnih sodnikov iz Državnega zbora RS na Sodni svet ali predsednika republike (na predlog Sodnega sveta), kar se zagovarja v sodstvu,²⁰ ima gotovo svoje prednosti, še posebej z vidika utrjevanja in nadaljnjega zagotavljanja neodvisnega položaja sodnikov in sodstva kot neodvisne državne institucije. Pozitiven pomen ima tudi v smislu kariernega napredovanja sodnikov do položaja vrhovnega sodnika strogo po načelih strokovnosti in

¹⁸ Uradni list RS, št. 15/94 in nasl.

¹⁹ V drugem odstavku 74. člena ZSS je določeno, da sodniku preneha sodniška služba najpozneje, ko dopolni 70 let

²⁰ Glej stališče občne seje Vrhovnega sodišča RS, 2020, povzeto v Letnem poročilu o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2019, Ljubljana, str. 21.

preostalih sodniških kvalit, presojanih po poklicnih kriterijih in znotraj teh. Po drugi strani pa ni zanemarljiv možni očitak sodstvu, da bi se s tem zapiralo v svojo profesionalno lupino, neprepustno za širši družbeni vpliv. O teh predlogih in pobudah je bilo že veliko napisanega in povedanega, zato se glede na obseg prispevka do teh možnosti ne bom podrobneje oziroma dodatno opredeljeval. Poskus razmisleka v drugi smeri, kot je na kratko opisana zgoraj, pa je predvsem spodbuda za morebitne nove pristope, ki bi lahko v kombinaciji z drugimi nepričakovano odprli nove možnosti pozitivnih sprememb v obstoječi ureditvi.

4. Politični kontekst obravnavanja sodstva

Iz predhodno obravnavanih tem je razvidna njihova vsebinska prepletanost z vprašanjem razmerij med vejami oblasti, pri čemer ima pomembno vlogo udejanjanje načela zavor in ravnovesij kot sestavnega dela v drugem odstavku 3. člena Ustave določenega načela delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. V tem oblastnem trikotniku je za sodno vejo oblasti ključnega pomena dojemanje in udejanjanje neodvisnosti sodne veje oblasti in sodnikov samih kot neposrednih izvajalcev te oblasti.²¹ Da do tega temeljnega načela delovanja sodne veje oblasti v naši državi še vedno nimamo odnosa, ki bi bil sprejemljiv za vse strani, ni razvidno le iz različnih stališč, izraženih v javnih izjavah nekaterih družbenih, predvsem pa političnih akterjev. To trenje je mogoče prepoznati celo v občasnih spornih odločitvah posameznih državnih organov, ki jih je treba z intervencijo Ustavnega sodišča utiriti v pravo smer.²²

Poleg tega je mogoče zaznati tudi skrb vzbujajoče nerazumevanje pomena delovanja sodstva kot enega od treh ustavnopravno opredeljenih nosilnih temeljev naše državnosti, izraženo v stališčih, ki poskušajo razvrednotiti delo sodstva. Ni treba vedno znova ponavljati, da se sodstvo ne otepa in tudi ne zavrača kritičnih stališč do svojega delovanja, še posebej tam in takrat, ko tudi sodstvo samo ne zna ali (še) ne zmore izboljšati svojega delovanja. Nesprejemljiv pa je odnos do sodstva, ki je po vsebini pavšalen, včasih celo kar povprek zaničevalen in v tovrstnih komentarjih praviloma

²¹ Pravica do neodvisnega sodišča je po eni strani v 23. členu Ustave določena v okviru pravice vsakogar do sodnega varstva, po drugi strani pa določba 125. člena Ustave (da so sodniki pri opravljanju sodniške funkcije neodvisni) zavezuje sodnika, da pri opravljanju te svoje funkcije ne dovoli vplivov na njegovo odločanje v sodnih postopkih, razen tistih, ki so predvideni v sodnih postopkih samih. Sočasno pa določba 125. člena Ustave pomeni tudi prepoved za vsakogar, da bi na opravljanje sodniške funkcije vplival izven ustave in zakona, ki edina vežeta sodnika pri odločanju v sodnih postopkih. Podrobneje glej v Avbelj (ur.), 2019, str. 273 in 274.

²² Primerjaj nedavno odločitev Ustavnega sodišča, ki je odločalo o Zakonu in Poslovniku o parlamentarni preiskavi – odločba US RS U-I-246/19 z dne 7. 1. 2021.

izhajajoč iz domnevno ali dejansko nepravilnih sodnih odločitev. Tako ali drugače zmotne sodne odločitve so se in se bodo dogajale, kot se dogajajo v sodnih sistemih drugih držav, s katerimi se lahko in se smemo primerjati. To seveda ni in ne sme biti nikakršno opravičilo za take odločitve. Vendar pa se sodstvo zaveda, da mora vztrajati pri nenehni čuječnosti ob neutemeljenih poskusih krnjenja njegove neodvisnosti na splošni ali na konkretni ravni. Če sodstvo tega ne bi zmoglo, obstaja nevarnost, da bi se bolj ali manj odkrito, načrtno ali le priložnostno obrezovale prvine njegove neodvisnosti in da bi se lahko znašlo v položaju, ki ga ne bi bilo več mogoče opredeljevati kot neodvisnega. Ne gre le za abstraktne bojazni, saj nas nekateri primeri nedavnih zakonskih posegov s t. i. »reformnimi« spremembami na področju sodstva v posameznih državah članicah EU opozarjajo na realnost tovrstnih dogajanj.²³

Zaradi navedenih razlogov je nujno, da sodstvo samo nameni ustrezno pozornost tudi zakonodajnim postopkom. Pri tem niso pomembni le možni posegi v neodvisnost sodstva pri sprejemanju ali spremembah t. i. sodniške zakonodaje, ampak tudi tisti, pri katerih se pristojnosti sodstva določajo še na drugih področjih zakonskega urejanja. Prav ta vidik, ki je v zadnjih letih še posebej opazen na področju določanja novih pristojnosti upravnemu sodstvu, je za razmere v slovenskem sodstvu skrb vzbujajoč, saj prihaja v navzkrižje s pogosto slišano kritiko (drugih vej oblasti ali javnosti nasploh), in sicer da je število sodnikov na določeno enoto prebivalcev preveliko v primerjavi s sodnimi sistemi v drugih državah EU. Podoben očitek se naslavlja na sodstvo v zvezi z deležem proračunskih sredstev, namenjenih za sodstvo, v primerjavi z deležem v drugih državah EU. Pri teh primerjavah se namerno ali zaradi nepoznavanja vsebinskih podlag za primerjane sklope ne upoštevajo različne pristojnosti, ki jih imajo sodišča v posameznih sistemih, različne zakonsko določene organizacijske strukture sodstva, različne delitve pristojnosti med sodno in pravosodno upravo in podobno.²⁴

Zato je še toliko bolj vprašljiva težnja, ki jo je marsikdaj mogoče zaznati v zakonodajnih postopkih, da se breme odločanja v zadevah, izvirajočih iz zapletenejših življenjskih, gospodarskih ali drugih družbenih razmerij, prevali na sodstvo, četudi to ni nujno edina možna pot za njihovo uspešno razreševanje. Mogoče bi bilo sklepati, da je to znak zaupanja v sodstvo. Mogoča pa je tudi domneva,

²³ Tak položaj lahko opazujemo v nekaterih državah članicah EU, kjer so celo institucije EU prisiljene intervenirati prek Sodišča EU, da se zagotovi spoštovanje tistih načel pravne države, ki v nacionalni zakonodaji zagotavljajo neodvisnost sodne veje oblasti. Glej na primer sodbi SEU C-192/18, *Evropska komisija proti Republiki Poljski*, z dne 5. 11. 2019, in C-619/18 v zadevi z dne 24. 6. 2019.

²⁴ Sodeč po primerjalnih analizah, opravljenih v okviru raziskave *The 2020 EU Justice Scoreboard*, je Slovenija po številu sodnikov na 100.000 prebivalcev na vrhu skupaj z Republiko Hrvaško in Luksemburgom, str. 32; po deležu proračunske porabe na prebivalca pa je v evropskem povprečju, na devetem mestu (približno 100 evrov/preb.), str. 30. Dosegljivo na: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en.

da želijo odločevalske strukture pod vplivom različnih interesnih struktur v posameznih primerih prevaliti odgovornost za odločanje od drugih pristojnih organov na sodstvo. Če predlagatelje take zakonodaje (praviloma gre za izvršilno vejo oblasti) in zakonodajalca samega pri tem vodijo politično obarvani motivi, bi si morale te strukture hkrati zastaviti tudi vprašanje, koliko dejanske odločevalske moči prepuščajo s tem v sfero nepolitičnega, sodnega odločanja in ali se zavedajo, da se s tem lahko odpovedujejo tudi določenemu delu svojega (sicer možnega in dopustnega) področja vpliva. Negodovanja glede sodnih odločitev, ki se pojavijo, ko že pride do sodnega odločanja na področjih pristojnosti, ki so bile na ta način prenesene na sodstvo, so v takih primerih za sodstvo neupoštevna, za načrtovalce take zakonske ureditve in odločevalce o njej pa prepozna. Vendar pa so za slednje lahko to tudi plodna tla za napade na sodstvo, za kritiziranje in kritizerstvo njegovih odločitev ter s tem za odvrčanje odgovornosti od iniciatorjev in odločevalcev za sprejetje take pravne podlage, ki sodstvo zavezuje k odločanju.

Morda v razmerah delitve oblasti ni dovolj zavedanja o političnem vidiku tako »oddeljevane« pristojnosti za odločanje sodstvu.²⁵ Posledično se to lahko izrazi ne le v omenjenih kompleksnejših ali življenjsko občutljivejših zadevah, temveč tudi v »odlaganju« posameznih za sodstvo netipičnih ali nenujnih sklopov pristojnosti v pristojno odločanje sodstvu (ali celo v področje sodne uprave). Takšne, za optimalno delovanje sodstva odvečne pristojnosti obremenjujejo njegovo učinkovitost, kadrovske potenciale in neizogibno tudi proračunska sredstva.²⁶ Tudi to so razlogi, ki govorijo o smiselnosti tega, da sodstvo pozorno spremlja zakonodajne postopke.

Posebej pa mora biti sodstvo dejavno pri tistih zakonodajnih področjih, od katerih so odvisni organizacijski ali postopkovni vidiki njegovega delovanja. Gre na primer za racionalizacijske prilagoditve organizacijske sheme sodišč z uvedbo enovitega sodnega okrožja kot osnovne celice sodstva na prvi stopnji odločanja. Ta pobuda, ki jo že več let zagovarja sodstvo, predvsem zaradi različnih bojzani lokalno obarvanih političnih interesov v preteklosti ni doživela epiloga. Podobno je mogoče ugotoviti glede plačnega sistema za sodnike, utaplajočega se v enotnem plačnem sistemu z neprimerljivimi funkcionarskimi strukturami in tudi s posameznimi strukturami javnih uslužbencev. Uvrščanje sodniškega poklica med funkcionarje je že v izhodišču zgrešeno, saj posledično spodbuja primerjave med sodniki in funkcionarji drugih dveh vej oblasti še na tistih segmentih, kjer nikakor ne more biti stičnih točk med njimi (na primer primerjanje trajnosti sodniške funkcije

²⁵ O vidikih politične umeščenosti sodstva glej na primer v opombi 14, str. 147: »The wider the competence, the stronger is courts' political significance. Therefore, as a rule, any form of jurisdictional fragmentation impinges on the potential impact of judicial decisions.«

²⁶ Kot primer velja omeniti odločanje o brezplačni pravni pomoči. Glej Vrhovno sodišče RS, 2020, opomba 20, str. 52.

z omejenostjo mandatov izvoljivih funkcionarjev). Mogoče je celo domnevati, da je primerjanje sodniškega poklica s funkcionarsko dejavnostjo političnih struktur uporabljeno kot sredstvo plačnega nadzora drugih dveh vej oblasti nad tem elementom sodniške neodvisnosti. Tako je tudi lažje zagovarjati neupoštevanje specifičnosti sodniškega poklica, ki bi morale biti v plačnem sistemu sodnikov posebej ovrednotene.²⁷

5. Sodnik in institucija sodstva

Že predhodne navedbe nakazujejo vpetost sodstva kot institucije v interakcije s socialnim okoljem, v katerem deluje. Sodstvo torej ni omejeno le na reševanje sodnih zadev. To hkrati pomeni, da je tudi posamezen sodnik bolj ali manj aktiven v širšem ali ožjem družbenem okolju, ki ga obdaja. Ob različnih omejitvah, ki jih v zvezi z opravljanjem sodniške službe določa že sodniška zakonodaja,²⁸ se v življenju vsakega sodnika gotovo prej ko slej pojavijo situacije, v katerih se je težko odločiti, kako ravnati. Čeprav se do raznih primerov ravnanj opredeljuje Kodeks sodniške etike (tako tisti, ki ga je sprejelo SSD, kot tudi tisti, ki ga je sprejel Sodni svet) ali so tudi v ZSS opredeljena dejanja, ki pomenijo kršitev sodniških dolžnosti, ni mogoče pričakovati, da bi bile v teh okvirih zajete vse možne razmere, v katerih se kdaj znajde posamezen sodnik. Sodnikova prevelika vnema pri vključevanju v različna družbena dogajanja ga lahko hitro povleče v take odločitve, ravnanja ali izjavljanja, ki prizadenejo njegov neodvisni, nepristranski in siceršnji integritetni položaj pri opravljanju sodniške funkcije. Po drugi strani pa sodniku ni mogoče oporekati pravice vključevati se v širše družbeno življenje, saj mu to ne nazadnje daje dodaten, širši vpogled v socialno okolje, kar lahko pozitivno vpliva tudi na opravljanje sodniške funkcije. Strinjati se je zato mogoče s stališči, ki zagovarjajo tako sodnikovo zadržanost kot tudi sodnikovo vključevanje v širše ali ožje družbeno okolje.²⁹ V prvi vrsti pa je vsak posamezni sodnik tisti, ki nosi težo odločitve, kje so meje njegovega siceršnjega družbenega angažiranja. Pri tem so tudi na osebni ravni vsakega sodnika temeljne institucionalne vrednote sodstva primerna in nujna usmeritev k pravi odločitvi.

V zadnjem času je bilo morda zaznati več takih ravnanj sodnikov, ki sta jih bodisi splošna javnost bodisi samo sodstvo ocenila kot sporna ali problematična oziroma vsaj vprašljiva z vidika pomena

²⁷ V prvi vrsti gre za zagotavljanje in vzdrževanje vseh vidikov sodnikove (tudi materialne) neodvisnosti, na primer tudi po upokojitvi, ter še posebej ovrednotenje nezdružljivosti glede na omejitve v zvezi z omejeno možnostjo opravljanja drugih (ne le plačanih) dejavnosti (42. člen ZSS).

²⁸ Glej III. poglavje ZSS, ki govori o nezdružljivosti sodniške funkcije.

²⁹ Glej Soeharno, 2016, str. 93, 94.

in vloge sodne funkcije, ki jo ta ima ali se od nje pričakuje v naši družbi. Ni nujno, da se do takih in vseh tovrstnih ravnanj opredeljujejo pristojni organi sodstva oziroma organa pri SSD ali Sodnem svetu, pristojna za področje etike; njihova problematičnost ali nesprijemljivost je lahko opredeljena tudi na druge načine. SSD kot stanovsko združenje ima lahko tudi v tem pogledu pomembno vlogo, saj je možno s sprejemanjem stališč tudi na manj formalni ravni vplivati na uveljavljanje načel in vrednot, ki so vodilo slovenskega sodstva.³⁰

Ni odveč poudariti, da naj bi bile vrednote slovenskega sodstva obenem tudi vodilo, namenjeno posameznemu sodniku pri njegovih ravnanjih – tako pri opravljanju sodniške dejavnosti kot tudi zunaj njenega okvira. Temeljne vrednote, kot so zapisane v Ustavi in poudarjene že v uvodu tega prispevka, so jasne in skladne z univerzalnimi vrednotami sodstva, kot so jih konkretizirala Bangalorska načela.³¹ Ob tem je treba opozoriti vsaj še na prvi odstavek 1. člena Zakona o sodiščih (ZS),³² ki določa, da sodno oblast izvajajo sodniki na sodiščih, kar že samo po sebi kaže na neločljivo vezanost in povezanost sodnika posameznika s sodiščem, na katerem deluje, kot sestavnim delom institucionalne celote, ki jo predstavlja sodstvo v državi. Zato je razumljivo, da institucionalne vrednote sodstva niso uresničljive, če niso vgrajene, poosebljene in uresničevane na ravni posameznega sodnika.³³ Posameznik kot sodnik sam po sebi brez institucije sodstva, v katero je umeščen, ne more izvrševati funkcije sojenja. Zato je še kako pomembno, da sodnik ponotranji institucionalne vrednote sodstva, saj jih lahko le on sam na simbolni ravni predstavlja in uresničuje navzven, tako prek svojega sodnega delovanja kot tudi v zasebnem oziroma nesodnem delu življenja. Vsak sodnik si zato sočasno s sodniško zaprisego oprta vrednote sodne institucije in tudi njihovo »breme«. Pričakovanj, ki se s tem ustvarijo, ni zmožen uresničevati vsak sodnik, kar nekateri spoznajo sami in sodniški poklic zapustijo, nekaterim pa je treba to na ustrezne (predvsem zakonsko predvidene)

³⁰ Primerjaj prav tam, Soeharno, 2016, str. 128: »Professional organizations, such as judicial associations or unions, stimulate the informal sharing of mores and the tacit discipline by peers. This offers an important contribution to professional development as peers can guide judges towards excellence while warning them about pitfalls [...] Professional organizations offer the opportunity for socialization – including socialization in respect of ethical conduct.«

³¹ Bangalorska načela, ki so bila sprejeta leta 2002 v Haagu in so jih med drugim sprejeli tudi v sodnih sistemih držav članic Sveta Evrope, zajemajo te temeljne vrednote: (1) neodvisnost, (2) nepristranskost, (3) integriteto, (4) spodobnost oziroma dostojnost, (5) enakost ter (6) sposobnost in marljivost. Več v Novak, 2014, str. 11. Dosegljivo na: [http://www.sodnapraksa.si/?q=pravo&database\[SOSC\]=SOSC&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&showType=div&rowsPerPage=20&page=961&id=47709](http://www.sodnapraksa.si/?q=pravo&database[SOSC]=SOSC&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&showType=div&rowsPerPage=20&page=961&id=47709).

³² Uradni list RS, št. 19/94 in nasl.

³³ Glej opombo 29, str. 83: »Thus, without an office holder who is a person of integrity, the institution does not exist as an expression of institutional values. And when an institution is not an expression of institutional values, it lacks democratic legitimacy.«

načine dopovedovati, bodisi skozi izobraževalne procese, z ocenjevanjem sodniške službe ali prek stališč in odločitev organov, pristojnih za etična ali disciplinska vprašanja.

Udejanjanje institucionalnih vrednot sodstva prek integritetnih ravnanj posameznega sodnika se nujno sreča z vprašanjem opredeljevanja odgovornosti za doseganje tega namena. Te odgovornosti ni mogoče uveljavljati zoper institucijo sodstva samo, temveč se lahko ugotavlja oziroma realizira le na ravni posameznega sodnika (kar velja tudi v primerih sprejemanja sodnih odločitev v sodnem senatu). Izkazuje se na različne načine, in sicer znotraj sodnega sistema na najbolj prepoznaven in tipičen način – prek sistema pravnih sredstev.³⁴ Zunaj sodnega sistema pa se odgovornost za njegovo delovanje skladno s proklamiranimi vrednotami najočitneje izkazuje v stopnji (ne)zaupanja javnosti v sodni sistem. Prav iz tega odnosa javnosti do sodstva kot celote je najbolj razviden pomen ravnanj posameznega sodnika, saj se predvsem na tej izkušnji generalizira odnos javnosti do sodstva kot celote.³⁵ Kakršnokoli že je sodnikovo ravnanje, v sodni dvorani ali zunaj nje, v javnosti lahko doseže odmev. Javnost na podlagi te percepcije oblikuje svoj splošni odnos do sodstva kot celote.

Vsekakor na odnos in zaupanje javnosti do sodstva vplivajo še drugi dejavniki, ki so zunaj sodstva in na katere ima sodstvo večji, manjši ali nikakršen vpliv. Gotovo pa je mogoče zaključiti, da bi v primeru optimalnega zagotavljanja institucionalnih vrednot sodstva v sodnih odločitvah in v vseplošnih ravnanjih sodnikov, skladnih z navedenimi vrednotami, pojavnost in dojetje sodstva v javnosti veliko lažje preseglo in odrinilo vse tiste pomisleke, nezaupanje in kritike sodstva, ki nimajo realne podlage.³⁶

³⁴ Večja ko je neuspešnost vloženih pravnih sredstev bolj je mogoče sklepati, da so bile v izpodbijani sodni odločitvi upoštevane temeljne, institucionalne vrednote sodnega sistema.

³⁵ Opomba 29, str. 90: »Society places its trust primarily in the institution, however, and not in the person of the judge.« In nadalje, glede ohranjanja zaupanja v sodstvo v zvezi s sodnikovim ravnanjem izven izvrševanja sodne dejavnosti: »There is no fundamental difference with the judge in the courtroom. The institution is presumed but it is not made visible in rituals and symbols. Instead, the conduct of the judge becomes a direct focal point for public trust. It becomes in itself the symbol for the values of the institution.«

³⁶ Glede vpliva sodnih odločitev na zaupanje javnosti v sodstvo glej na primer: Florjančič, 2020, str. 1087: »Za opravljanje te naloge se ne zahteva priljubljenost ali všečnost njegovih odločitev, kot je to praviloma potrebno pri nosilcih drugih dveh vej oblasti. Vsekakor pa potrebuje zaupanje javnosti, torej prav te družbene skupnosti, v katero sporoča svoje sodne odločitve. To zaupanje pa si lahko pridobi prav z zakonitimi in pravičnimi odločitvami, ki so dobro utemeljene, jasne, razumljive in prepričljive, tako da jih, če je le mogoče, sprejema ne le splošna ali ožja strokovna javnost ali stran, ki je v sodnem postopku dobila potrditev za svoje stališče, temveč je še bolj pomembno, da jih sprejema ali vsaj razume tudi stran, ki na sodišču ni bila uspešna.«

6. Sklep

Izhodišče predstavljenih stališč in razmislekov je v poskusu, da se ob tako pomembni obletnici, kot je 50-letnica ustanovitve SSD, vsaj na nekaterih področjih preverijo možnosti izstopa iz ustaljenih, včasih morda že nekoliko okostenelih vzorcev razmišljanja o problemih, ki že dalj časa tarejo tako slovensko sodstvo nasploh kot SSD. Ob tem pa se zdi nujno, da se bolj kot doslej tako sodstvo kot članstvo v SSD samopreizprašujemo, kaj lahko sami storimo za nadaljnji pozitivni razvoj slovenskega sodstva in kje ga potrebujemo. Če nam bo uspelo tak pozitivni energetske naboj vložiti v lastne vrste, se mu bo težko upiralo tudi tisto okolje, ki ga v sodstvu marsikdaj doživljamo kot neodziveno. Tako kot je običajno pri vseh uspešnih projektih, se po določenem obdobju smer pozitivnega gibanja ustavi in nastopi stagnacija, če že ne obratna tendenca. Zato si moramo tudi s pomočjo generacijskih menjav v sodstvu prizadevati za dotok vedno novih, svežih in ustvarjalnih idej, ki bodo same po sebi dajale nov zagon trajnemu stremljenju k nadaljnjemu utrjevanju in ohranjanju položaja sodstva kot veje oblasti, ki zagotavlja varstvo pravne države in v tem okviru še posebej varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsakega, ki je na tleh naše države ali nanje stopi. To pa lahko zagotovi in zagotavlja le neodvisno sodstvo. Če to temeljno načelo njegovega delovanja ni uresničeno, ni mogoče pričakovati niti uresničevanja drugih načel, ki ga opredeljujejo.

Literatura

- Avbelj, Matej (ur.) (2019): Komentar Ustave Republike Slovenije, Evropska pravna fakulteta, Nova univerza, Ljubljana.
- Florjančič, Damijan (2020): O učinkovitosti in odgovornosti v sodstvu, Podjetje in delo, št. 6-7, str. 1081–1095.
- Guarnieri, Carlo, Pederzoli, Patrizia (2003): The Power of Judges, A Comparative Study of Courts and Democracy, Oxford University Press, Oxford.
- Novak, Marko (2014): Mednarodni vidik vprašanj sodniške etike, Pravosodni bilten, št. 2, str. 11–19.
- Soeharno, Jonathan (2016): The Integrity of the Judge, Utrecht University, Routledge, New York.
- Vrhovno sodišče RS (2020): Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2019, Ljubljana, dosegljivo na: http://www.sodisce.si/sodna_uprava/statistika_in_letna_porocila/.

Utemeljitev imenovanj za častne člane (po senioriteti)

Maja Tratnik

častna članica Slovenskega sodniškega društva

Maja Tratnik je leta 1974 diplomirala na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, nato dve leti opravljala pripravništvo na Okrožnem sodišču v Ljubljani, leta 1976 pa opravila Pravniški državni izpit. Leto pozneje je bila izvoljena za sodnico Občinskega sodišča II v Ljubljani, decembra 1978 pa za sodnico Temeljnega sodišča v Ljubljani, v Enoti v Ljubljani (prvi osemletni mandat). Leta 1986 je bila ponovno izvoljena za sodnico Temeljnega sodišča v Ljubljani, prav tako v Enoti v Ljubljani (drugi osemletni mandat), kjer je od junija 1991 vodila kazenski oddelek. Leta 1994 je bila izvoljena na položaj višje sodnice Višjega sodišča v Ljubljani (trajni mandat), leta 2000 imenovana na položaj višje sodnice svetnice, leta 2005 pa izvoljena za vrhovno sodnico na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije (leta 2011 je bila imenovana na položaj vrhovne sodnice svetnice). Upokojila se je leta 2017. Na vsej svoji poklicni poti je delala v isti stavbi – ljubljanski sodni palači, kot sodnica pa je ves čas sodila na kazenskem področju.

V slovenskem sodstvu je pustila globoko sled. Sodnikom je zelo olajšala delo z uvedbo elastike prek spisov in barvnih ovitkov spisov, ki že z barvo opozorijo na vsebino ali nujnost zadeve. V letih 1993–1995 je bila članica delovne skupine pri Ministrstvu za pravosodje RS za pripravo Zakona

o sodiščih, Zakona o sodniški službi in Sodnega reda (sprejetih v letu 1994) in leta 2009 članica delovne skupine pri Ministrstvu za pravosodje RS za pripravo predloga sprememb sistema sodnega pripravništva, državnega pravniškega izpita in izobraževanja v pravosodju (kar žal nikoli ni bilo sprejeto). Junija 1999 je bila izvoljena za članico Sodnega sveta, od novembra 2002 do izteka mandata (2004) mu je tudi predsedovala. V tistem času je bil Sodni svet del iniciative 13 evropskih sodnih svetov za okrepljeno sodelovanje med njimi, kar je vodilo v formalno ustanovitev Evropske mreže sodnih svetov (European Network of Councils for the Judiciary) na konferenci v Rimu novembra 2004. Kot članica uradne delegacije Republike Slovenije je sodelovala na kongresih Organizacije združenih narodov o preprečevanju kriminalitete (Kairo 1995, Dunaj 2000); v letih 2005–2011 je bila članica Programskega sveta Evropske pravne akademije (Europäische Rechtsakademie – ERA, Board of Trustees); leta 2008 jo je Ministrstvo za pravosodje RS imenovalo za nacionalno predstavnico v skupini specialistov za sodstvo Sveta Evrope, ki je pripravila Priporočilo CM/Rec(2010)12 za sodnike: neodvisnost, učinkovitost in odgovornosti, Svet ministrov pa ga je sprejel 19. oktobra 2010.

Znanje tujih jezikov ji je omogočilo udeležbo na številnih daljših izobraževanjih v tujini (Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu, Ecole Nationale de la Magistrature v Bordeauxu, Tribunal de Grande instance v Chartresu, Cour d'appel de Lyon v Lyonu) in tudi več kot dvajsetletno sodelovanje v vlogi ekspertinje v Svetu Evrope, direktoratu za pravne zadeve in Evropski komisiji ter na številnih misijah v tujini.

Maja Tratnik se je v Slovensko sodniško društvo včlanila takoj po izvolitvi za sodnico in s svojim delovanjem pomembno prispevala k njegovemu razvoju. Leta 1994 ga je skupaj s sodnikoma Marušo Primožič in dr. Janezom Novakom zastopala na kongresu Mednarodnega sodniškega združenja ob sprejetju SSD v članstvo Mednarodnega sodniškega združenja (International Association of Judges – IAJ, Atene). V letih 1997–2002 je bila urednica, izdajateljica in založnica revije EuroIustitia, revije Evropskega sodniškega združenja (European Association of Judges – EAJ), v kateri so v času pred uveljavitvijo interneta dvakrat na leto izhajali članki sodnikov v angleškem in francoskem jeziku (izvodi revije so na voljo v pravosodni knjižnici, knjižnici Pravne fakultete v Ljubljani ter Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani). Leta 1998 je sodelovala pri organizaciji konference Evropskega sodniškega združenja (EAJ) v Ljubljani.

Leta 2000 je bila na kongresu Mednarodnega sodniškega združenja (oktober 2000 v Recifeu v Braziliji) izvoljena za podpredsednico tega združenja (Vice-President of the IAJ). Leta 2003 je bila na kongresu Mednarodnega sodniškega združenja (v Alicanteju v Španiji) ponovno izvoljena za podpredsednico združenja (Vice-President of the IAJ) in na zasedanju Evropskega sodniškega združenja za predsednico Evropskega sodniškega združenja (President of the EAJ).

V letih 2003–2006 je predsedovala Evropskemu sodniškemu združenju (EAJ) in v tem času vodila kongrese EAJ na zasedanjih v Dubrovniku (maj 2003), ko je bil sprejet Statut Evropskega sodniškega združenja, na Dunaju (november 2003), v Neaplju (2004), v Valle de Bravo (november 2004), v Bruggesu (april 2005), v Montevideu (november 2005), v Vilni (maj 2006) in v Siofoku (oktober 2006). Leta 2005 je bila na kongresu Mednarodnega sodniškega združenja (v Montevideu v Urugvaju) izvoljena za prvo podpredsednico (First Vice-President of the IAJ).

Posebej velja omeniti, da je bila leta 2006 na kongresu Mednarodnega sodniškega združenja (v Siofoku na Madžarskem) izvoljena za predsednico tega združenja (President of the IAJ) in na tem položaju vodila tudi kongrese Mednarodnega sodniškega združenja (IAJ) leta 2007 (v Trondheimu na Norveškem) in leta 2008 (v Erevanu v Armeniji). Na kongresu leta 2008 je bila soglasno izvoljena za častno predsednico Mednarodnega sodniškega združenja (Honorary President of the IAJ) in kot članica Sveta (Council of the Honorary Presidents) še vedno aktivno sodeluje pri delu Mednarodnega sodniškega združenja.

Kot na splošno tudi za sodstvo velja, da so v ozadju vseh najpomembnejših razvojnih korakov ključni posamezniki. Maja Tratnik je s svojo prodornostjo in iskrevostjo že davno, preden je Slovenija postala članica Sveta Evrope (kaj šele Evropske unije), prepoznala, kako pomembno je, da se sodniki povezujemo v skupnem evropskem prostoru in širše. Samo ugibamo lahko, ali bi bila Slovenija na zemljevidu mednarodne sodniške skupnosti zapisana kot prepoznavna in ugledna članica, če ne bi bilo Maje Tratnik, ki je k temu odločilno prispevala s svojim aktivnim delovanjem v vlogi članice in predsednice Sodnega sveta, članice Slovenskega sodniškega društva ter predstavnice ter nato tudi predsednice Evropskega in Svetovnega sodniškega združenja. Njena vloga je bila pionirska vsaj še v enem pogledu. Že dolgo prej, preden je pojem *case management* postal modni trend, je bila najboljši zgled, kako upravljati in učinkovito voditi postopek. To umetnost, ki ji je v krvi, je mojstrsko in z *erosom* do sodniškega poklica prenašala tudi na generacije mladih sodnikov. Vsi, ki smo imeli čast in priložnost biti del te zgodbe, smo se ne le naučili, temveč tudi začutili, kaj pomeni biti dober sodnik. Maja, za to smo ti izredno hvaležni.

Dr. Miodrag Đorđević

častni član Slovenskega sodniškega društva

Dr. Miodrag Đorđević se je rodil leta 1955 v Ljubljani. Leta 1980 je končal študij na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani in leta 2004 na isti fakulteti tudi doktoriral s področja stečajnega prava.

Sodniško funkcijo opravlja od leta 1985, vseskozi na gospodarskem oddelku. Do leta 1992 je bil sodnik na takratnem Temeljnem sodišču v Ljubljani v Enoti v Ljubljani (zdaj Okrožnem sodišču v Ljubljani). V letih 1992–2003 je deloval na Višjem sodišču v Ljubljani. Od leta 2003 pa je vrhovni sodnik na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije.

Od januarja 2019 je podpredsednik Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, od januarja 2021 pa vodja Oddelka za spremljanje sodne prakse na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije.

Strokovno in publicistično se ukvarja zlasti s področji insolvenčnega prava ter varstva konkurence in človekovih pravic, o katerih predava doma in v tujini.

Leta 2002 je bil kot štipendist Fulbrightovega sklada v ZDA na strokovnem usposabljanju. V letih 2007–2011 je kot predstavnik Republike Slovenije sodeloval v Delovni skupini UNCITRAL za insolvenčno pravo. Maja 2008, ko je Republika Slovenija predsedovala EU, je v New Yorku vodil koordinacijo držav članic EU na zasedanju Delovne skupine.

Od leta 2015 je predstavnik oziroma kontaktna oseba Republike Slovenije pri Svetu Evrope za izobraževanje pravnih strokovnjakov o varstvu človekovih pravic – HELP Focal Point. Pridobil je certifikat HELP Trainer.

Član SSD je vse od izvolitve v sodniško funkcijo leta 1985. V delovanje SSD je bil ves čas aktivno vključen, zlasti po letu 2004; od takrat je bil vodja sekcije za gospodarsko sodstvo, od leta 2009 pa podpredsednik društva. Njegovo dolgoletno opravljanje podpredsedniške funkcije je bilo zagotovilo za kontinuirano in stabilno delovanje društva, tudi ob spremembah na položaju predsednika društva, ko je bilo nova predsednika treba vpeljati v delo. Še posebej se je izkazal, ko je bilo treba sodnike in sodstvo zaščiti pred napadi na njihovo neodvisnost, ter pri prizadevanjih za ustrezno ureditev plačnega položaja sodnikov, ki ustreza zahtevnosti in odgovornosti sodniške funkcije. To velja tako za čas t. i. sodniške stavke pred več kot desetletjem, ko je bil aktiven član stavkovnega odbora, kakor tudi za nedavno obdobje, ko je deloval v vlogi glavnega pogajalca posvetovalne skupine za izboljšanje položaja sodnikov, ki vodi razgovore z izvršilno vejo oblasti za odpravo neustavnih posegov v materialno neodvisnost sodnikov.

Je osebnost, ki zavzeto in predano opravlja tako funkcijo podpredsednika SSD kakor tudi funkcijo podpredsednika Vrhovnega sodišča, s čimer omogoča tvorno sodelovanje in gladek pretok informacij med institucijama; s svojim pronicljivim razmišljanjem pa prispeva h kakovostnim odločitvam in premišljenemu ravnanju ob pravem času (niti prehitro niti prepozno).

S svojim zgledom je vzor mlajšim generacijam sodnikov, s katerimi nesebično deli svoje bogato znanje in izkušnje. Prizadeva si tudi za sodelovanje z regionalnimi sodniškimi združenji.

Zaveda se izjemnega pomena sodniške neodvisnosti in ugleda sodstva v javnosti, kar vseskozi izpričuje s svojim aktivnim delovanjem. Nerad sliši oznako, da je sodstvo tretja veja oblasti, saj bi bilo to mogoče napačno razumeti, da gre za tretjo vejo oblasti po pomembnosti. Prav nasprotno, s svojim delovanjem si prizadeva krepiti zavedanje, da je sodstvo je ena od treh enakopravnih vej oblasti ter z zakonodajno in izvršilno v prirednem razmerju, da mora biti med tremi vejami oblasti vzpostavljen ustrezen sistem zavor in ravnovesij ter da vsaka izmed njih lahko deluje samo v mejah svojih pristojnosti (in ne sme posegati v pristojnost druge). S tem dr. Đorđević prispeva k varovanju neodvisnosti sodstva in preprečevanju pritiskov na sodstvo. S svojim zgledom si prizadeva za dvig pravne kulture, zlasti na področju svobode izražanja sodnikov. Vedno znova poudarja, da je sodstvo garant vladavine prava in da neodvisnost sodnikom ni podeljena zaradi varstva njih samih, temveč zaradi zaščite interesov strank sodnih postopkov, ki jim je treba omogočiti pošteno sojenje pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem.

Poseben poudarek namenja svobodi izražanja in javni (tvorni) kritiki dela sodišč, ki sta v demokratični družbi dovoljeni in včasih celo potrebni, da se kakovost dela sodišč izboljša, ter opozarja, da rušilna, nespoštljiva in pavšalna kritika, ki ne upošteva pomena avtoritete sodne veje oblasti, lahko pomeni nedovoljen pritisk na sodstvo. V svojih nastopih utrjuje zavedanje, da imamo sodniki pravico do svobode izražanja, vendar pa moramo pri svojem izražanju v javnosti upoštevati dostojanstvo sodniške funkcije ter nepristranskost in neodvisnost sodstva. Zato moramo biti v položajih, ko bi bili zaradi našega javnega izražanja lahko vprašljivi neodvisnost in nepristranskost institucij demokratične družbe, zlasti avtoriteta in integriteta sodstva, še posebno previdni in zadržani.

Dr. Miodrag Đorđević je s svojim dolgoletnim predanim delovanjem v društvu pomembno prispeval k varovanju in utrjevanju neodvisnosti sodstva, zato ga imenujemo za častnega člana društva SSD.

Janja Roblek

častna članica Slovenskega sodniškega društva

Janja Roblek je leta 1988 diplomirala na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani in se še istega leta zaposlila v Tekstilindusu, kmalu zatem pa začela sodniško pripravništvo. Leta 1991 je opravila pravosodni izpit in se zaposlila kot strokovna sodelavka na Temeljnem sodišču v Kranju. Tja je bila leto pozneje izvoljena za sodnico in je obravnavala pretežno pravdne, nepravdne, izvršilne pa tudi kazenske in preiskovalne zadeve. Po reorganizaciji sodstva leta 1995 je bila razporejena na Okrajno sodišče v Kranju, leto pozneje pa je bila izvoljena v trajni sodniški mandat. Leta 1997 je bila imenovana na položaj okrožne sodnice na Okrožnem sodišču v Kranju, kjer je najprej obravnavala gospodarske spore in insolvenčne zadeve, od leta 2004 pa dela na civilnem oddelku, kjer obravnava pravdne in družinske zadeve. Od leta 2012 opravlja funkcijo predsednice Okrožnega sodišča v Kranju in ima položaj okrožne sodnice svetnice. V letih 2009–2015 je bila članica Sodnega sveta RS, izvoljena iz vrst vseh sodnikov, od leta 2015 do decembra 2020 pa članica in podpredsednica Komisije za sodniško etiko in integriteto pri Sodnem svetu RS.

Vso svojo poklicno pot se je strokovno izpopolnjevala doma in v tujini, na primer iz gospodarskega prava in prava industrijske lastnine (v Münchnu v letih 1994 in 1996, v ZDA v letih 1997 in 1999), iz družinskega prava (v ZDA v letu 2011), iz prava EU (na univerzah v Maastrichtu in v Budimpešti). Že od vstopa Slovenije v EU (leta 2004) je članica Evropske pravosodne mreže v civilnih in gospodarskih zadevah (EJN), svoje bogato znanje pa posreduje naprej kot predavateljica in moderatorica izobraževalnih dogodkov v okviru Centra za izobraževanje v pravosodju, v okviru EJN in v tujini. Sodelovala je v več delovnih skupinah Ministrstva za pravosodje pri pripravi zakonodaje, in sicer Zakona o sodiščih, Zakona o sodniški službi, tudi prve verzije Družinskega zakonika, Zakona o pravdnem postopku, Zakona o nepravdnem postopku in novele Zakona o preprečevanju nasilja v družini ipd.

Članica Slovenskega sodniškega društva (SSD) je vse od izvolitve v sodniško funkcijo v letu 1992, že od leta 1995 pa aktivno sodeluje v organih društva. V letih 2000 in 2001 je vodila delovno skupino za prenovitev Kodeksa sodniške etike SSD. V letih 2005–2017 je bila predsednica SSD, od leta 2018 pa je pri SSD pooblaščenka za mednarodno sodelovanje. Aktivno se udeležuje številnih strokovnih posvetov v okviru Evropskega (EAJ) in Mednarodnega sodniškega združenja (IAJ) ter tudi OECD, OZN, UNODC, ABA CEELI, Sveta Evrope in več drugih mednarodnih organizacij in posameznih mednarodnih projektov. V okviru društva je bila v letih 2006–2009 aktivno vključena v pogajanja o

ureditvi plačnega položaja sodnikov in v letih 2008 in 2009 vodila tudi stavkovni odbor. Vsako leto je ob pomoči kolegov organizirala Dneve slovenskega sodstva, kjer so bile obravnavane tako teme, ki zadevajo status sodnikov, kot različna aktualna vprašanja po posameznih pravnih področjih v okviru sekcij društva in tudi primerjalnopravno. Organizirala je številne seminarje in izobraževanja za sodnike in sodniška društva iz Bosne in Hercegovine, Srbije, Črne gore in Severne Makedonije, sodelovala v različnih projektih, na primer v programu CARTS, in organizirala izobraževanje za tuje sodnike. Še posebej velja omeniti zahtevno enotedensko izobraževanje za iraške sodnike v sodelovanju z ABA in sodniškimi društvi iz Avstrije, Italije, Hrvaške, Nemčije, Nizozemske, Norveške in Poljske ter EAJ. Z ABA CEELI in ABA ROLI je sodelovala še pri izobraževanjih sodnikov iz Egipta, Libije, Maroka in Gruzije. Organizirala je tudi enotedensko ekskurzijo avstrijskih sodnikov v Republiko Slovenijo leta 2014, katere namen je bil spoznavanje slovenske pravne ureditve in sodne prakse na kazenskem, pravnem in upravnem področju ter z dejavnostjo SSD.

V okviru Mednarodnega sodniškega združenja (IAJ) že od leta 2005 intenzivno sodeluje v prvi študijski komisiji, ki se ukvarja z vprašanji sodniške neodvisnosti, v številnih *ad hoc* delovnih skupinah in od leta 2019 tudi kot članica Delovne skupine za pomoč sodnikom, ki so se znašli v težavah. V Evropskem sodniškem združenju (EAJ) – regionalni organizaciji IAJ – prav tako sodeluje od leta 2005, od leta 2010 je aktivna članica Delovne skupine za stanje sodstva v državah in od leta 2017 tudi delovne skupine Poti v Bruselj. V tem okviru pripravlja številne osnutke resolucij, dopisov, poročil za društva člane IAJ in EAJ, sodeluje v raziskovalnih projektih različnih evropskih univerz, ki obravnavajo vprašanja neodvisnosti sodstva v najširšem pomenu besede, sodeluje s Svetom Evrope in njegovimi specializiranimi organizacijami, kot so CCJE, CPJE, CEPEJ in GRECO. Delovna skupina Poti v Bruselj pa spremlja normativni program Evropske komisije in predloge predpisov, ki bi lahko vplivali na delo sodnikov v državah članicah EU.

V letih 2015–2017 je bila tudi aktivna članica delovne skupine IAJ za prenovu Univerzalne sodniške listine, ki jo je Osrednji svet IAJ sprejel na letnem zasedanju novembra 2017 v Santiagu de Chile ob navzočnosti posebnega poročevalca OZN za neodvisnost sodnikov in odvetnikov Diega Garcie Sayana, kar dokumentu daje še poseben pomen.

V obdobju 2010–2020 je bila članica izvršilnega odbora Zveze društev pravnikov Slovenije, ki ji je leta 2008 podelila naslov pravnice leta, leta 2017 pa še posebno priznanje za delo v društvih.

Ves čas svojega delovanja v SSD si je prizadevala, da bi sodniki kot predstavniki sodne veje oblasti dobili status, kot ga določajo Ustava Republike Slovenije in mednarodni dokumenti o neodvisnosti sodstva. Opozarjala je na pomen neodvisnosti sodnikov za obstoj pravne države, za povečanje

zaupanja ljudi v sodstvo, za dobro delovanje gospodarstva in družbe na splošno. Poudarjala je pomen izobraževanja sodnikov za dvig kakovosti sojenja. Društvo je bilo na tem področju zelo dejavno; sprva je samo predlagalo in tudi izvajalo izobraževanja, pozneje pa jih je izvajalo v okviru Centra za izobraževanje v pravosodju. Prizadevala si je za povečanje ugleda sodstva in opozarjala na pomen spoštovanja etičnih načel in kakovostnega dela sodnikov, ki morajo biti s svojim delom in življenjem državljanom in udeležencem sodnih postopkov zgled. Z delovanjem v delovnih telesih Evropskega in Mednarodnega sodniškega združenja ter številnih drugih mednarodnih organizacijah je prispevala k prepoznavnosti in ugledu SSD v mednarodnih krogih. Zavedala se je pomena sodelovanja z mediji in poskrbela, da je bilo delo SSD in opravljanje sodniške funkcije ustrezno predstavljeno javnosti.

Janjo Roblek odlikuje predanost sodniškemu poklicu in delu v društvu. Vedno je delovala povezovalno, pri tem pa utrjevala prijateljske odnose in povezanost med člani društva ter bila zgled mlajšim kolegom. Vedno je pripravljena prisluhni in priskočiti na pomoč, zaradi svojih bogatih poklicnih izkušenj pa je vir koristnih nasvetov, kako naj se društvo spopade s številnimi raznolikimi izzivi in kako naj odbije napade na sodniško neodvisnost. Na podlagi svojega dela in prispevka k razvoju društva je imenovana za častno članico SSD.

Naših 50 let

Janja Roblek
dr. Andrej Ekart

Slovensko sodniško društvo je bilo ustanovljeno 24. 4. 1971 na Otočcu pri Novem mestu kot rezultat dalj časa trajajočih prizadevanj iniciativnega odbora za ustanovitev tega društva. Odboru je od vsega začetka predsedoval dr. Svetozar Polič in tako postal tudi prvi predsednik društva. V SSD se je včlanilo več kot 90 odstotkov od skupno 367 sodnikov v takratni Socialistični republiki Sloveniji.

Čeprav časi društvenemu delovanju niso bili naklonjeni, je iniciativnemu odboru prav zaradi novih ustavnih amandmajev leta 1971 vendarle uspelo prepričati pristojne organe o pomembnosti ustanovitve sodniškega društva. Že na ustanovnem občnem zboru so člani odbora poudarili, da glavni namen društva niso ozki stanovski interesi, temveč da slovenski sodniki želijo z lastno organizirano dejavnostjo predvsem »doprinesti k nadaljnji družbeni afirmaciji sodstva in pravosodja nasploh, k njegovemu razvoju in organski vključitvi v socialistični samoupravni sistem«. V ospredje so postavili dejstvo, da je takšna organizacija nepogrešljiva za oblikovanje in utrjevanje lika sodnika kot samostojnega in neodvisnega nosilca sodne funkcije, ki se v polni meri zaveda svoje odgovornosti »napram delovnemu človeku in družbi«. Ob tem so še dodali, da je sodnik pri svojem odločanju vezan le na ustavo in zakone, ne na morebitna navodila, kako odločiti v konkretni zadevi.

Poudarili so nujnost sprememb v odnosu družbe in predvsem njenih predstavnikov do sodstva in sodnikov, nasprotovali so pavšalnim kritikam dela sodnikov in sodišč ter opozorili, da je sprememba odnosa javnosti do sodstva in sodnikov nujna, vendar mogoča šele, ko se bo spremenil odnos najvišjih predstavnikov družbene skupnosti do sodstva in sodnikov. Obenem so dodali, da

se tudi sami zavedajo svoje odgovornosti in skrbi za učinkovito izvajanje sodne funkcije. Za to pa so potrebni zavzeto delo, stalno izobraževanje ter utrjevanje lika sodnika kot samostojnega in neodvisnega nosilca sodne funkcije. Da bi dokazali resnost svojega namena, so si člani društva že na ustanovnem občnem zboru zadali nalogo, da sprejmejo Kodeks sodniške etike, v katerem bi bila tako za ravnanje v službi kot tudi zunaj nje predpisana pravila ravnanja in obnašanja, ki bodo strožja kot veljajo za nosilce drugih funkcij. S tem so želeli poudariti svojo odločenost in odgovornost pri opravljanju sodniške funkcije.

Opozorili so tudi na pomen izobraževanja sodnikov, tako individualnega, ki naj bi izhajal iz zavesti vsakega sodnika, kot izobraževanja v drugih oblikah, zlasti z različnimi seminarji in predavanji. Le vsestransko izobražen sodnik je namreč lahko neodvisen in pokončen. Upravni odbor društva je zato že na drugi seji oblikoval tri sekcije (za civilno, kazensko in mladinsko sodstvo), ki naj bi skrbele za izobraževanje sodnikov. Razmišljali so tudi o teritorialni organiziranosti.

Društvo se je intenzivno vključilo tudi v postopke spreminjanja ustave in zakonov. Ves čas je opozarjalo tudi na nujnost ustreznega plačila za sodnike, saj jim je bilo kakršno koli drugo delo prepovedano, pripravili so kar nekaj osnutkov samoupravnih sporazumov, vendar žal na nasprotni strani niso našli razumevanja. Člani društva so se zavedali pomena ustrezne rabe jezika, zato so organizirali širša posvetovanja o uporabi slovenščine v sodnih odločbah. Še posebej pomembno pa je sprejetje Kodeksa sodniške etike že oktobra 1972. To je bil edini takšni kodeks ne le v nekdanji SFRJ, ampak tudi edini v nekapitalističnih državah in eden redkih v svetu. Že takrat so razmišljali tudi o trajnem mandatu sodnikov kot zagotovilu za resnično neodvisnost sodnika pri odločanju.

Skrbeli pa so tudi za družabnost in imeli vsakoletna sodniška srečanja. Že v prvem letu delovanja je društvo začelo izdajati Bilten, ki je sodnike obveščal o društvenih aktivnostih in prizadevanjih za izboljšanje njihovega gmotnega položaja, obravnavana so bila tudi najrazličnejša strokovna vprašanja, o nekaterih posvetih pa so bile izdane posebne številke Biltena. Prav Bilten SSD je pomemben vir, iz katerega je mogoče razbrati, kako razpršena je bila dejavnost sodniškega društva že vse od ustanovitve.

Ob koncu sedemdesetih let 20. stoletja so se pojavili prvi predlogi za količinsko merjenje sodnikovega dela oziroma sodniško normo, čemur je sodniško društvo argumentirano nasprotovalo in opozarjalo na posledice, še zlasti na možnost, da bo zaradi zahtev po večjem številu rešenih zadev trpela kakovost. Poudarjalo je, da bo to neizogibno povzročilo, da se bodo lažje zadeve jemale v obravnavo hitreje od zahtevnejših in obsežnejših. Predstavniki SSD so bili aktivno vključeni v delovno skupino glede reorganizacije sodišč leta 1979, dejavno so sodelovali tudi pri spremembi zakonodaje, še zlasti procesne, saj so se temeljito spremenile pristojnosti posameznih sodišč. Kljub reformi sodstva in

obljubam, da bo reformi organizacije sodišč sledila tudi sprememba nagrajevanja sodnikov, se to ni zgodilo – vprašanje sodniških plač je ostalo odprto. Zelo živahne so bile tudi razprave o »normalnem obsegu sodnikovega dela«, o katerem naj bi bil sprejet poseben samoupravni sporazum; ta naj bi bil le okvir, sodišča pa naj bi ga sama še dopolnila s svojimi splošnimi akti.

Osemdeseta leta 20. stoletja je zelo zaznamovala reforma sodišč in še toliko bolj postavila v ospredje pomembnost izobraževanja sodnikov. Prav na pobudo SSD je bil organiziran poseben sestanek s Pravno fakulteto v Ljubljani o tem, kako poglobiti sodelovanje pri izobraževanju sodnikov in morda tudi sodniških pripravnikov. Zakonodaja se je hitro spreminjala, kar je od sodnikov terjalo tudi veliko dodatnega izobraževanja in spremljanja sprememb zakonodaje. V prvi polovici osemdesetih let so se prvič pojavila razmišljanja o vlogi sodnikov za prekrške. Ti so se želeli včlaniti v SSD, a je bilo takrat glede na njihov drugačen položaj in drugačen način odločanja sklenjeno, da njihov položaj ni primerljiv s sodniškim ter da zato njihova vključitev v SSD ni mogoča. Poleg nujnosti stalnega izobraževanja je društvo svoje člane ves čas spodbujalo k spoštovanju Kodeksa sodniške etike. V biltenih so objavljene tudi odločitve častnega razsodišča, katerih obrazložitve naj bi bile sodnikom vodilo in spodbuda pri njihovem delu. V osemdesetih letih so predstavniki društva že začeli navezovati stike tudi z organizacijami sodnikov v tujini. Prvi poskusi včlanitve v Mednarodno sodniško združenje segajo v leto 1985, toda včlanitev takrat ni bila mogoča, ker po statutu tega združenja njegov član lahko postane le krovna organizacija sodnikov v državi. Predstavniki SSD so na raznih obiskih v drugih tedanjih republikah SFRJ spodbujali kolege k ustanovitvi sodniških združenj, vendar se to ni zgodilo.

V drugi polovici osemdesetih let, ko so se že kazale spremembe političnega sistema, je društvo odigralo zelo pomembno vlogo. Vztrajno, uporno, predvsem pa z jasnimi argumenti se je zavzemalo za trajni mandat sodnikov kot ključno zagotovilo neodvisnosti sodnika. Prizadevanja in argumenti so bili učinkoviti, in končno smo v novi Ustavi Republike Slovenije sodniki le dobili zagotovljen trajni sodniški mandat. Tudi ustanovitev Sodnega sveta je bila izključno ideja društva, ki se je glede na številne pretekle izkušnje še kako dobro zavedalo pomena in vloge takšnega organa *sui generis* za dobro delovanje sodstva. Predstavniki sodniškega društva so zavzeto sodelovali pri vzpostavitvi sistema centralnega financiranja sodišč, saj je dotedanje financiranje iz občinskih virov pomenilo večjo možnost poskusov vplivanja na delo sodišč. Društvo je še naprej veliko energije namenjalo izobraževanju sodnikov ter pomenu sodniške drže in etike.

Na začetku devetdesetih let 20. stoletja, po osamosvojitvi in ustanovitvi nove države, je bilo v društvu največ časa in prizadevanj, tako z vidika njegovih predstavnikov kot številnih sodnikov, namenjenih

pripravam najprej ustave in nato številnih novih zakonov. Društvo se je takrat, podobno kot vsa druga društva, »izvilo izpod patronata nekdanje SZDL« ter se tudi s svojo notranjo organizacijo začelo hitro prilagajati novim družbenim razmeram in novim demokratičnim standardom. Spet je postalo aktualno vprašanje sodniških plač, ki so takrat močno zaostajale za primerljivimi poklici v drugih državnih organih. Vrhovnemu sodišču in društvu je s skupnim prizadevanjem uspelo prepričati najprej ministra za pravosodje, pozneje pa še poslance, da se je k sodnikovi plači priznal še 50-odstotni dodatek kot nadomestilo za nezdržljivost sodniške funkcije s pridobitno dejavnostjo, kar je v tistem času, ko so bila sodišča kadrovske zelo šibka, vendarle pomenilo korak naprej in je plače sodnikov vsaj za kratek čas nekoliko približalo poslanskim plačam oziroma je pomenilo korak v smeri ustrežnejšega razmerja med njimi. Po osamosvojitvi Republike Slovenije se je zelo okrepilo sodelovanje slovenskih sodnikov in društva s predstavniki sodniških združenj drugih evropskih držav, kar je leta 1994 pripeljalo do polnopravnega članstva SSD v Mednarodnem sodniškem združenju.

Žal pa je nova demokratična oblast povsem prezrla društvo pri pripravah sprememb nove zakonodaje glede organizacije sodišč. Leta 1995 sta začela veljati nova zakona o sodiščih in o sodniški službi, ki nista v celoti sledila usmeritvam, načrtanim z novo slovensko ustavo. S tema zakonoma ni bilo mogoče uresničiti zamisli o okrepljeni tretji – sodni veji oblasti, ki bi sama urejala notranje odnose in sama sprejela Sodni red. Prav tako se niso uresničile obljube o finančni samostojnosti. Nepopolna organizacijska samostojnost sodne veje oblasti na eni strani in hudo kritizirani tretji odstavek 8. člena Zakona o sodniški službi, ki je bil uporabljen kot podlaga za posege politike v sodstvo, zlasti na kadrovske področju, pa sta imela za delovanje sodstva hude posledice, saj je mnogo izkušenih sodnikov, ki bi lahko veliko naučili svoje mlajše kolege, zapustilo sodstvo. To je seveda povzročilo veliko povečanje števila nerešenih zadev (sodnih zaostankov), ki jih kljub številnim programom za njihovo odpravo še danes ni mogoče povsem odpraviti. Zaradi številnih odhodov sodnikov iz sodstva in slabih pogojev za delo, vključno z nizkimi plačami, so se slednje leta 1996 končno nekoliko zvišale, predvsem pa smo sodniki končno postali funkcionarji in so sodniške plače postale vezane na plače funkcionarjev drugih dveh vej oblasti – poslancev in ministrov –, čeprav so po višini še daleč zaostajale za poslanskimi.

V drugi polovici devetdesetih let 20. stoletja se je društvo intenzivno vključilo v razprave o spremembah in dopolnitvah zakonov o sodniški službi in o sodiščih. Prav na pobudo društva se je začel izvajati ciljnoraziskovalni projekt o alternativnem reševanju sodnih sporov kot pomoč za čim hitrejšo odpravo sodnih zaostankov. Začele so se razprave in predlogi za spremembo ustave, ki so odprli vprašanje trajnega mandata sodniške funkcije in načina izvolitve sodnikov ter sestave Sodnega sveta. Glede na številne družbene spremembe je SSD imenovalo delovno skupino za pripravo

osnutka novega Kodeksa sodniške etike. Upoštevali so veliko število novih sodnikov, se je društvo zelo angažiralo pri pripravi številnih izobraževanj za sodnike, intenzivno je sodelovalo pri pripravi novih zakonov, močno se je okrepilo tudi sodelovanje s sodniškimi društvi v tujini, predstavniki SSD pa so se aktivno vključili v delovanje Mednarodnega sodniškega združenja in njenih študijskih komisij ter njenega regijskega združenja. Društvo je izdalo tudi tri zbornike znanstvenih referatov, v katerih so bili zbrani pisni prispevki nekaterih znanstvenih posvetov.

Leta 2001 so bile sprejete spremembe Pravil SSD, po katerih strokovni sodelavci in upokojeni sodniki niso mogli več biti člani društva. Ob svoji 30. obletnici je društvo sprejelo nov Kodeks sodniške etike, ki je po vsebini ohranil vsa najpomembnejša načela sodnikove poklicne etike, dodan pa jim je bil komentar, namenjen sodnikom kot konkretno vodilo, kako naj ravna v službi in zunaj nje. Analiza sodnih zaostankov iz leta 2002 ni mogla jasno opredeliti razlogov za njihov nastanek, zato se je tudi društvo aktivno vključilo v njihovo odpravo. Prav sodni zaostanki in posledično težave z zagotavljanjem pravice do sojenja v razumnem roku so izrazito negativno vplivali na ugled slovenskega sodstva in sodnikov. Potrebne so bile številne bolj ali manj posrečene spremembe zakonov o sodiščih in o sodniški službi, ki pa so pomenile poseg v sodnikovo neodvisnost, kot je bila razumljena ob urejanju sodstva v demokratični Sloveniji.

Organizacijskim spremembam so sledile hitre spremembe procesne zakonodaje, ki so bile med sodniki sprejete precej zadržano. Tej zadržanosti je pozneje pogosto pritrnilo Ustavno sodišče RS s svojimi odločitvami. Ponovno se je kot zelo pomembno vprašanje izkazal odnos med sodstvom in mediji, predvsem z vidika njihove odgovornosti za objektivno in strokovno korektno poročanje, še zlasti o pomembnih sodnih odločitvah. Po večletnem delu je Slovensko sodniško društvo izdalo obsežno monografijo *Pet izzivov za evropska sodišča: izkušnje nemških in slovenskih sodišč*. Knjiga je ponudila vrsto informacij, nasvetov in razmišljanj o različnih vidikih posodobitve sodstva. Velik pomen pri izmenjavi sodniških izkušenj pa ima sodelovanje predstavnika SSD v Posvetovalnem svetu evropskih sodnikov pri Svetu Evrope (CCJE).

Za delovanje društva na začetku 21. stoletja je bilo značilno prizadevanje za takšno ureditev plačnega položaja sodnikov, ki ustreza zahtevnosti in odgovornosti funkcije, ki jo sodniki opravljamo. Žal pri pogovorih z vladno stranjo nismo našli poslušnosti, zaradi česar je bila za obrambo neodvisnosti sodstva, kamor spada tudi materialna (finančna) neodvisnost, kot skrajno sredstvo potrebna tudi sodniška stavka (t. i. bela stavka, v obdobju katere so »sodniki dosegali le sodniško normo«) in vlaganje pravnih sredstev na Ustavno sodišče RS, ki je našim argumentom pritrnilo, zaradi česar je leta 2012 začela veljati spremenjena (ustavno skladnejša) zakonodaja, ki ureja plačni položaj

sodnikov. Še dandanes pa ni ustrezna, saj ni skladna niti z dostojanstvom sodniškega poklica, ne ustreza vlogi, položaju in odgovornosti sodnikov, niti ni primerljiva z ureditvijo finančnega položaja predstavnikov drugih vej oblasti. Zahteva po uravnoteženosti posameznih vej oblasti namreč predstavlja primerljivo plačilo po statusu medsebojno primerljivih funkcionarjev različnih vej oblasti, kar pa trenutno ni zagotovljeno. Ustavno neskladen položaj smo sprva poskušali rešiti v pogovorih z izvršilno vejo oblasti, kasneje s pozivom (peticijo) Vladi k takojšnji odpravi plačnih nesorazmerij, ki ga je s podpisi podprlo 700 slovenskih sodnikov (približno 80 odstotkov sodnikov), vendar so bila tovrstna prizadevanja neuspešna. Zato smo bili marca 2021 primorani na Ustavno sodišče vložiti pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti predpisov, ki urejajo plačni položaj sodnikov, da se zavaruje neodvisnost sodnikov, ki zagotavlja vladavino prava in obstoj pristne demokracije.

Društvo se je vseskozi zavedalo, da smo za ugled sodniškega poklica in zaupanje javnosti v sodstvo v prvi vrsti odgovorni sodniki sami, zato je bil že leta 1972 sprejet Kodeks sodniške etike, ki je bil leta 2001 prenovljen. Na podlagi prenovljenega kodeksa je Svet za sodniško etiko izdal številna stališča glede vprašanj sodniške etike in spoštovanja tega kodeksa, na podlagi katerih lahko sodniki usmerjamo svoje poklicno in zasebno ravnanje.

Društvo se je bilo v nedavni preteklosti večkrat primorano javno odzvati, ko je šlo za resne grožnje sodnikom in fizične napade nanje. Takšne napade je ostro obsodilo in poudarilo pomen varnosti sodnikov, ki je pomemben vidik sodniške neodvisnosti. V tej zvezi je potekala intenzivna komunikacija z mediji, ki ji društvo tudi sicer namenja posebno pozornost. Sodniki namreč najbolje poznamo delovanje sodstva ter smo s tem izjemno kompetentni za posredovanje relevantnih informacij o sodstvu in sodnem sistemu javnosti. Predstavniki SSD smo se v medijih izpostavljali in oglašali ob kritičnih trenutkih, s čimer smo zavzeli proaktivno držo in pogosto na lastno pobudo posredovali ključna sporočila, da bi lahko javnost dobila celovito sliko o delovanju sodstva.

Sodniki smo tudi del družbe – ob izbruhu epidemije koronavirusne bolezni spomladi 2020 smo začeli zbirati sredstva v t. i. koronaskladu SSD. Namenili smo jih humanitarnim organizacijam in Domu za starejše občane Šmarje pri Jelšah, s čimer smo pokazali, da nismo zgolj odprtega duha, temveč tudi odprtega srca. Zbiranje sredstev v koronaskladu smo nadaljevali jeseni 2020, ob začetku drugega vala epidemije covid-19.

O Slovenskem sodniškem društvu

dr. Andrej Ekart

okrožni sodnik na Okrožnem sodišču v Mariboru
predsednik Slovenskega sodniškega društva

1. Uvod

Slovensko sodniško društvo (SSD), katerega 50-letnico obstoja praznujemo letos, je nacionalno stanovsko združenje slovenskih sodnic in sodnikov (sodečih in upokojenih). Ustanovljeno je bilo aprila 1971 (glej 1. člen Pravil Slovenskega sodniškega društva, v nadaljevanju: Pravila SSD)¹ kot eno prvih sodniških društev v tem delu Evrope (za primerjavo, hrvaško sodniško društvo je bilo ustanovljeno 20 let pozneje, podobno velja za češko sodniško društvo, ki je začelo delovati leta 1990).²

Čeprav nekateri gledajo na SSD kot na sindikalno združenje sodnikov, ki si večinoma prizadeva zgolj za izboljšanje plačnega položaja sodnikov,³ je SSD veliko več kot to. SSD je prostovoljna, nepolitična in nepridobitna organizacija, ki deluje v javnem interesu (2. člen Pravil SSD). To je prepoznalo tudi Ministrstvo za pravosodje, ki nam je z odločbo št. 014-1 1/2019/23 z dne 6. 3.

¹ SSD pa ni prvo društvo sodnikov na Slovenskem. Leta 1919 je bilo namreč ustanovljeno Društvo slovenskih sodnikov, katerega prvi predsednik je bil Fran (Franc) Regally (skupaj z Bežkom znani avtor slovenskega prevoda Občnega državlanskega zakonika z dne 1. junija 1811 števil. 946 zb. p. z. v besedilu treh delnih novel – glej Bežek, Regally, 1928). Glej tudi Raišp, 2012, str. 21. Primerjaj Slovenski biografski leksikon (<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi496026/>) in https://sl.wikipedia.org/wiki/Franc_Regally (7. 1. 2021).

² Slovensko sodniško društvo pa je vendarle dosti mlajše od sodniških društev v zahodnem svetu. Avstrijsko sodniško društvo je bilo na primer ustanovljeno že leta 1907.

³ Avbelj, 2018, str. 1915, ob sklicevanju na: Zobec, Letnar Černič, 2015.

2020 podelilo status nevladne organizacije v javnem interesu na področju pravosodja. SSD se ne ukvarja le z razmerami za delo, statusom, plačnim položajem, socialno varnostjo in pokojninami sodnikov, kar je področje delovanja sindikatov,⁴ temveč je delovanje društva dosti širše. Glavni cilji SSD so varovanje in utrjevanje sodnikove neodvisnosti in nepristranosti ter samostojnosti⁵ pri izvrševanju sodniške funkcije, varovanje človekovih pravic, zavzemanje za spoštovanje pravnih vrednot in razvoj demokracije (4. člen Pravil SSD).⁶ Te določbe niso zgolj gola črka na papirju, temveč jih SSD udejanja v praksi. Številni ugledni avtorji so prepoznali tesno povezanost med neodvisnostjo sodnikov, pravno državo (oziroma vladavino prava) in pristno demokracijo.⁷ Brez učinkovitega in neodvisnega sodstva pravne države enostavno ni,⁸ brez pravne države pa ni niti demokracije niti spoštovanja človekovih pravic.⁹ Enaka stališča je najti tudi v judikaturi Sodišča EU.¹⁰

SSD je del civilne družbe, je prostovoljna in neprofitna organizacija (2. člen Pravil SSD), v kateri sodniki uresničujemo svojo pravico do zbiranja, povezovanja in izražanja. S tem je povezana še ena značilnost društva. Je nepolitična (2. člen Pravil SSD), pluralna in vključujoča organizacija, v kateri lahko vsak sodnik izrazi svoje mnenje, deli skrbi ali izmenja izkušnje ter sodeluje pri oblikovanju stališč, pobud in predlogov društva (5. člen Pravil SSD). Društvo te posreduje institucijam v sklopu

⁴ Mnenje CCJE št. 23, točka 66.

⁵ V skladu s prvim odstavkom 1. člena ZS sodno oblast v Republiki Sloveniji izvajajo sodniki. To pomeni, da je vsak posamezen sodnik nosilec sodne oblasti, pri svojem odločanju je samostojen in neodvisen, vezan zgolj na Ustavo in zakon (glej Florjančič, 2020, str. 1091).

⁶ Poleg tega so nameni in naloge SSD še:

- zavzemanje za spoštovanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin ter za doseganje višje stopnje demokratične pravne kulture;
- skrb za strokovno izobraževanje;
- razvijanje kolegičnih in prijateljskih odnosov med člani;
- sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami sodnikov in pravnikov doma in v tujini;
- včlanjevanje v takšne organizacije doma in v tujini (glej 4. člen Pravil SSD).

⁷ Na primer predsednik nemškega Zveznega ustavnega sodišča Andreas Voßkuhle. Glej njegov članek z naslovom Pravna država in demokracija (Rechtsstaat und Demokratie) iz leta 2018, str. 3154. V sklepnem delu članka posebej poudarja, da je vsaka investicija v pravno državo investicija v demokracijo.

⁸ Dorđević, 2019, str. 4; Testen, v: Pavčnik (ur.), 2009, str. 169; Sladič, 2017, str. 843.

⁹ Tako predsednik Evropskega sodišča za človekove pravice Robert Spano v svojem govoru Judicial Independence – The Cornerstone of the Rule of Law, 2020, in sodnica ESČP Ann Power na konferenci Mednarodnega odvetniškega združenja v prispevku Judicial Independence and the Democratic Process: Some Case Law of the European Court of Human Rights, 2012. Glej tudi Voßkuhle, 2018, str. 3154.

¹⁰ Glej na primer sodbo Sodišča EU C-64/16, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, z dne 27. 2. 2018, EU:C:2018:117, točka 32, in sodbo Sodišča EU C-272/19, *VQ proti Land Hessen*, z dne 9. 7. 2020, točka 45.

pravosodja, zakonodajni in izvršilni veji oblasti ali medijem, ki glas društva slišijo močneje kot glas posameznega sodnika.¹¹

Pa poglejmo, kakšen je bil obseg udejstvovanja društva v preteklosti.

2. Pravni okvir

Sodniki z udejstvovanjem v društvu uresničujemo svojo pravico do zbiranja in združevanja¹² (42. člen Ustave RS) pa tudi pravico do svobode izražanja¹³ (39. člen Ustave RS).

Delovanje sodniškega društva ni le predmet nacionalne zakonodaje (ustave in zakonov), temveč predmet urejanja temeljnega akta SSD, tj. Pravil Slovenskega sodniškega društva. Nadalje, društvo je kmalu po svoji ustanovitvi naredilo velik korak naprej s sprejemom Kodeksa sodniške etike (oktobra 1972), ki je bil takrat edini takšen kodeks v nekdanji SFRJ, pa tudi eden redkih v svetu, za presojo kršitev kodeksa pa je bilo v okviru društva organizirano tudi častno razsodišče. Na občnem zboru 8. junija 2001 je SSD sprejelo nov Kodeks sodniške etike s komentarjem, ki je bil vsebinsko povzet v Kodeksu sodniške etike, ki ga je na seji 11. junija 2015 sprejel Sodni svet.¹⁴

Poleg tega se z delovanjem sodniških društev, udejstvovanjem sodnikov in neodvisnostjo sodnikov in sodstva ukvarjajo številni zavezujoči (trdo pravo) in nezavezujoči (mehko pravo)¹⁵ mednarodni dokumenti. Naj naštejemo le nekatere:

- Splošna deklaracija človekovih pravic, ki jo je sprejela Generalna skupščina Organizacije združenih narodov na tretjem zasedanju v Parizu 10. decembra 1948,¹⁶
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah,¹⁷
- Konvencija Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP),¹⁸

¹¹ Mnenje CCJE št. 23, točka 52.

¹² Glej Mnenje CCJE št. 23, točka 12 z nadaljnjimi referencami.

¹³ Glas sodniškega društva se veliko močneje sliši kot glas posameznega sodnika. Glej Mnenje CCJE št. 23, točka 52.

¹⁴ Betetto (ur.), 2016, str. 11–12 (dosegljivo na http://www.sodni-svet.si/images/stories/KEI/Komentar_EK.pdf, 8. 1. 2021).

¹⁵ Kot je poudarilo Ustavno sodišče v 62. točki odločbe U-I-60/06-200, U-I-214/06-22, U-I-228/06-16 z dne 7. 12. 2006, se lahko ne glede na to, da številni mednarodni akti, ki se nanašajo na sodnike in sodstvo, niso bili sprejeti v obliki mednarodnopravno zavezujočih instrumentov, pri določanju vsebine 125. člena Ustave uporabijo kot razlagalno orodje.

¹⁶ Uradni list RS, št. 24/18 z dne 13. 4. 2018.

¹⁷ Podpisan je bil 16. decembra 1966 v New Yorku, veljati je začel 23. marca 1976. V Sloveniji velja od 1. julija 1992 (Uradni list RS, št. 35/92 – MP, št. 9/92).

¹⁸ Uradni list RS, št. 7/94 – MP.

- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah,¹⁹
- Temeljna načela Združenih narodov o neodvisnosti in samostojnosti sodstva iz leta 1985 (Basic Principles on the Independence of the Judiciary),²⁰
- Evropska listina o statusu sodnikov, ki jo je sprejel Svet Evrope 10. julija 1998 (European Charter on the Statute for Judges),²¹
- Univerzalna sodniška listina, sprejeta na zasedanju Osrednjega sveta Mednarodnega sodniškega združenja (IAJ) na Tajvanu 17. novembra 1999 in posodobljena v Santiagu de Chile dne 14. novembra 2017²² (The Universal Charter of the Judge),²³
- Beneška komisija: Evropski standardi neodvisnosti sodstva (Venice Commission: European Standards on the Independence of the Judiciary),²⁴
- Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope CM/Rec(2010)12 glede neodvisnosti, učinkovitosti in vlogi sodnikov (Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities (Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies),²⁵
- Magna Carta sodnikov, ki jo je ob deseti obletnici na 11. plenarnem zasedanju (Strasbourg, 17.–19. november 2010) sprejel Posvetovalni svet evropskih sodnikov (CCJE) pri Svetu Evrope (Magna Carta of Judges),²⁶
- Mnenja CCJE, zlasti Mnenje št. 1 (2001) o standardih glede neodvisnosti sodstva in nepremakljivosti sodnikov (Opinion n° 1 (2001) on standards concerning the independence of the judiciary and the irremovability of judges) in Mnenje št. 23 (2020) o vlogi sodniških združenj pri

¹⁹ UL C 326 z dne 26. 10. 2012.

²⁰ Adopted by the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders held at Milan from 26 August to 6 September 1985 and endorsed by General Assembly resolutions 40/32 of 29 November 1985 and 40/146 of 13 December 1985.

²¹ DAJ/DOC(98)23, dosegljivo na: <https://rm.coe.int/16807473ef> (7. 1. 2021).

²² Slovenski prevod je pripravila Janja Roblek, ki je bila tudi članica delovne skupine. Prevod je dosegljiv na spletni strani SSD: <https://sodnisko-drustvo.si/mednarodno-sodnisko-zdruzenje-univerzalna-sodniska-listina/>.

²³ Angleška različica je dosegljiva na spletni strani IAJ: <https://www.iaj-uim.org/universal-charter-of-the-judges/> (7. 1. 2021).

²⁴ Dosegljivo na: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JD\(2008\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JD(2008)002-e) (8. 1. 2021).

²⁵ Dosegljivo na spletni strani Sveta Evrope: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afb78 (8. 1. 2021). Navedeno priporočilo je nadomestilo Priporočilo Sveta Evrope št. R (94) 12 o neodvisnosti, učinkovitosti in vlogi sodnikov (nadomeščeno s Priporočilom CM/Rec (2010) 12 o sodnikih: neodvisnost, učinkovitost in odgovornosti) – Recommendation No. R (94)12 on the independence, efficiency and role of judges (replaced with Recommendation CM/Rec(2010)12 on judges: independence, efficiency and responsibilities).

²⁶ Glej <https://rm.coe.int/2010-ccje-magna-carta-anglais/168063e431> (8. 1. 2020).

podpiranju sodniške neodvisnosti (Opinion n°23 (2020) on the role of associations of judges in supporting judicial independence),²⁷

- Brionska izjava o sodniški neodvisnosti (Brijuni Statement on Judicial Independence, 14 October 2015),²⁸
- Bangalorska načela sodniške etike (Bangalore Principles of Judicial Conduct) itd.²⁹

3. Sodniška neodvisnost

3.1. Pravna izhodišča

Neodvisnost sodstva pomeni svobodo sodnika pred kakršnimkoli nedovoljenim vplivanjem in nadzorom, ki ni predviden z zakonom.³⁰ Sodnik je pri opravljanju sodniške funkcije neodvisen in samostojen ter vezan samo na ustavo in zakon (125. člen Ustave RS).

Poznamo več vidikov sodnikove neodvisnosti. Po eni strani ločujemo med kolektivno in individualno neodvisnostjo. Institucionalna (kolektivna) neodvisnost je neodvisnost sodstva kot celote, zlasti v razmerju do drugih dveh vej oblasti – izraža se v načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno (drugi odstavek 3. člena Ustave RS). Institucionalna neodvisnost zagotavlja neodvisnost vsakemu posameznemu sodniku (individualna neodvisnost).³¹ Ali z drugimi besedami, za neodvisnost posameznega sodnika je potrebno tudi neodvisno sodstvo.³² Gre za nikoli končano bitko, na kar med drugim kaže dejstvo, da tudi v t. i. starih demokracijah nekateri sodniki postavljajo pod vprašaj ustreznost institucionalne neodvisnosti njihovega sodstva.³³

²⁷ Dosegljiva na spletni strani CCJE: <https://www.coe.int/en/web/ccje/ccje-opinions-and-magna-carta> (8. 1. 2021).

²⁸ Dosegljiva na: https://ceeliinstitute.org/wp-content/uploads/2020/06/CEELI_Brijuni_Statement_Preview-1.pdf (8. 1. 2021).

²⁹ Dosegljiva na: https://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf (8. 1. 2021).

³⁰ Komentar Kodeksa sodniške etike, str. 23.

³¹ Prav tam, str. 23–24.

³² Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope CM/Rec (2010)12 glede neodvisnosti, učinkovitosti in vloge sodnikov; 24. točka Mnenja CCJE št. 23.

³³ Glej 31. odstavek sodbe Sodišča EU z dne 9. 7. 2020 v zadevi C-272/19, v kateri sodnik, ki je Sodišču EU postavil vprašanje v postopku predhodnega odločanja, opozarja na problem institucionalne neodvisnosti sodstva v Nemčiji, zlasti z ozirom na to, da sodnike imenuje funkcionar izvršilne veje oblasti (minister za pravosodje deželne vlade), da deželno ministrstvo za pravosodje zagotavlja komunikacijska sredstva na sodiščih (telefon, faks, Internet ipd.) ter da o imenovanju, ocenjevanju in napredovanju sodnikov odloča minister za pravosodje zvezne dežele Hessen (glej 28., 31. in 32. odstavek omenjene sodbe). Podobne očitke uveljavlja predložitveni nemški sodnik tudi v zadevi C-276/20, o kateri Sodišče EU še ni odločilo.

Individualna neodvisnost se deli na organizacijsko in vsebinsko (funkcionalno). Organizacijska neodvisnost sodniku zagotavlja ustrezno varstvo sodniškega mandata in ureditev takšnih razmer za opravljanje sodniške službe, da odloča brez nedovoljenih vplivov, pritiskov in omejitev, ki bi ga utesnjevali pri njegovem delu.³⁴ Organizacijska neodvisnost se izraža v ustavnih določbah o trajnem sodniškem mandatu (129. člen Ustave RS), o tem, da lahko sodniku funkcija preneha zgolj pod zakonskimi pogoji (132. člen Ustave), in o tem, da sodnik uživa imuniteto³⁵ (134. člen Ustave).³⁶

Vsebinski (funkcionalni) vidik neodvisnosti se nanaša na sodnikovo neodvisnost in samostojnost pri samem sojenju in vodenju postopkov ter se odraža v sodnikovi vezanosti zgolj na Ustavo in zakon ter ratificirane mednarodne pogodbe. To pomeni, da se nihče ne sme vmešavati v vodenje postopka in izdelavo sodnih odločb ter da so prepovedana kakršnakoli navodila ali pritiski, kako naj sodnik sodi.³⁷ Prepovedana so tako navodila, nedovoljeni vplivi ali pritiski, ki bi prihajali od zunaj (zunanja neodvisnost), na primer od izvršilne ali zakonodajne veje oblasti (političnih elit) ali od družbe (na primer vplivi iz gospodarstva), kakor tudi navodila, pritiski in nedovoljeni vplivi od znotraj, tj. od sodne veje oblasti (notranja neodvisnost)³⁸ oziroma Sodnega sveta kot ustavnega organa *sui generis*.³⁹ Kot poudarja CCJE, neodvisnost ne pomeni le onemogočanja vplivov od zunaj, temveč tudi znotraj sodstva, na primer pri odločitvah, ki vplivajo na poklicne poti sodnikov (imenovanje, napredovanje, premestitev, disciplinski postopki, postopki ocenjevanja in tako dalje), oziroma pri vseh oblikah odločitev, povezanih s sodno upravo.⁴⁰ Del pravne teorije kritizira močan položaj predsednikov sodišč v odnosu do posameznega sodnika, ki krni individualno neodvisnost sodnika in lahko vodi tudi do notranje odvisnosti.⁴¹ Gre za primere dodeljevanja zadev, disciplinskih postopkov zaradi izražanja mnenj, podaje mnenja za potrebe izdelave sodniške službe ipd.⁴²

³⁴ Komentar Kodeksa, str. 26–27; Galič, v: Avbelj (ur.), 2019, 23. člen; Pavčnik, 2015, str. 12, 14.

³⁵ V skladu s 134. členom Ustave nikogar, ki sodeluje pri sojenju, ni mogoče klicati na odgovornost za mnenje, ki ga je dal pri odločanju v sodišču. Sodnik ne sme biti priprt, niti ne sme biti brez dovoljenja državnega zbora zoper njega začel kazenski postopek, če je osumljen kaznivega dejanja pri opravljanju sodniške funkcije.

³⁶ Pavčnik, 2015, str. 14.

³⁷ Komentar Kodeksa, str. 26–27; Galič, v: Avbelj (ur.), 2019, 23. člen, str. 218; Pavčnik, v: Pavčnik (ur.), 2009, str. 30, poudarja, da je sodstvo samostojno in neodvisno ter ločeno od zakonodajne in izvršilne veje oblasti.

³⁸ Pavčnik, 2015, str. 12; komentar Kodeksa sodniške etike, str. 27; Galič v: Avbelj (ur.), 2019, 23. člen, str. 218; Sladič, 2017, str. 843; Sillen, 2019, str. 104.

³⁹ Kosař, 2018, str. 1567, 1605.

⁴⁰ Mnenje CCJE št. 23, točka 24.

⁴¹ Kosař, 2016; Sladič, 2017, str. 843.

⁴² Sladič, 2017, str. 843.

Poudariti velja, da neodvisnost sodstva ni neka posebna pravica ali privilegij, ki bi bil podeljen v osebнем interesu sodnikov, temveč je nujna za obstoj vladavine prava in zavarovanje interesov strank sodnih postopkov, ki zahtevajo in pričakujejo nepristransko sojenje (1. člen Univerzalne sodniške listine). Uresničitev načela neodvisnosti sodstva torej ne služi (zgolj) sodnikom, temveč je namenjena tistim, ki potrebujejo sodno varstvo svojih pravic (tj. strankam sodnih postopkov). Neodvisnost sodnikov je tudi osnovni pogoj za njihovo nepristranskost v konkretnih sodnih postopkih ter s tem za kredibilnost sodstva in zaupanje javnosti v njegovo delovanje.⁴³

V SSD ne delamo razlik in se nemudoma odzovemo na napade na neodvisnost sodnikov oziroma sodstva, ne glede na to, ali so tarča napadov člani ali nečlani društva. Pri napadih na sodnike je SSD vedno na preži, saj je napad na posameznega sodnika napad na sodstvo kot celoto.

3.2. Trajni sodniški mandat

Neodvisnost je pojem, ki ga povezujemo s sodniško funkcijo.⁴⁴ Sodniška neodvisnost pomeni, da sodišča in sodniki lahko izvršujejo svoje naloge svobodno, brez kakršnihkoli vplivov ali nadzora s strani preostalih akterjev, ne glede na to, ali gre za državo (vpliv političnih akterjev) ali zasebnike (na primer za vplive iz gospodarstva).⁴⁵ Običajno jo povezujemo s trajnim sodniškim mandatom, zato je sodniška neodvisnost lahko problematična pri sodnikih mednarodnih sodišč, saj so ti po preteku časovno omejenega nekajletnega mandata ponovno izvoljeni (reelekcija).⁴⁶

Trajnost sodniške funkcije (129. člen Ustave) je bila v preteklosti večkrat na preizkušnji. Tako je eden od osnutkov koalicijske pogodbe, ki je nastal v okviru pogovorov strank LMŠ, SD, SMC, NSi, SAB in DeSUS ob oblikovanju koalicije pod vodstvom LMŠ v juniju 2018, predvideval omejitev sodniškega mandata na 12 let in po tem času možnost ponovne izvolitve. Sodniško društvo se je na ta predlog nemudoma odzvalo in ga v izjavi za javnost⁴⁷ ostro zavrnilo ter poudarilo, da je trajni sodniški mandat temeljno jamstvo sodniške neodvisnosti v vsaki demokratični državi. Omejitev sodniškega mandata v povezavi s ponovno izvolitvijo (reelekcijo) sodnika bi neodvisnost drastično zmanjšala. Ob zamenjavi oblasti bi to lahko pomenilo tudi konec mandata sodnika, čigar sojenje

⁴³ Glej na primer 55. točko odločbe Ustavnega sodišča U-I-60/06, U-I-214/06, U-I-228/06 z dne 7. 12. 2020.

⁴⁴ Baudenbacher, 2019, str. V (predgovor).

⁴⁵ Povzeto po prav tam, str. VIII.

⁴⁶ Prav tam, str. IX.

⁴⁷ Dosegljiva na spletni strani SSD: <https://sodnisko-drustvo.si/neodvisnost-sodnikov-je-nedotakljiva-osnova-pravne-drzave/> (8. 1. 2021).

ne bi bilo v skladu z dotično politično vladajočo strukturo. Društvo je poudarilo, da sodniška neodvisnost ne pomeni neodgovornosti pri opravljanju sodniške službe in da se sodniki zavedamo izjemne odgovornosti pri sojenju, pri čemer si prizadevamo vse stranke obravnavati spoštljivo in nepristransko, izdajati razumljive sodne odločbe, zadeve pa reševati vsebinsko. Sodniška služba je izredno nadzorovana tako prek rednih ocen sodniške službe vsaka tri leta kakor tudi prek vloženih pravnih sredstev strank. To pomeni, da sodniki kljub trajnemu mandatu sodniki niso nedotakljivi. Še več, zaradi slabega opravljanja dela so številni sodniki svojo sodniško službo tudi že izgubili.⁴⁸

3.3. Preizkusna doba za sodnike

Pozneje spremenjena koalicijska pogodba iz avgusta 2018 je predvidevala tudi, da bi sodniki morali opraviti preizkusno dobo, preden bi dobili trajni mandat.⁴⁹ Ta tema je bila predmet več novinarskih vprašanj, načel pa sem jo tudi na Dnevih slovenskega sodstva 6. 9. 2018. Čeprav sem sprva zastopal stališče, da preizkusna doba ni ključna za zagotavljanje kakovosti dela novih sodnikov in da s poskusnim mandatom ne bi bilo nič narobe, če bi po treh letih o imenovanju v trajni sodniški mandat odločalo neko strokovno – ne pa politično – telo, saj takšne rešitve poznajo tudi v tujini (na primer Nemčiji),⁵⁰ ter da je za SSD najpomembnejše, da v koalicijski pogodbi (iz leta 2018) ni več govora o ukinitvi trajnega sodniškega mandata, ki je temeljna garancija sodniške neodvisnosti,⁵¹ in četudi takšnemu predlogu niso nasprotovali niti nekateri člani Sodnega sveta,⁵² sem pozneje na podlagi razprave v ožjem vodstvu SSD to mnenje spremenil. Čeprav neke vrste preizkusno dobo že poznamo, saj je sodnik začetnik ocenjevan vsako leto, in ne na vsaka tri leta, kot so preostali sodniki (drugi odstavek 31. člena Zakona o sodniški službi⁵³ – ZSS), sem zdaj trdno prepričan, da bi preizkusna doba krnila sodnikovo neodvisnost, četudi bi o izvolitvi v trajni mandat odločal strokovni organ. Izkušnje pri ocenjevanju sodniške službe kažejo, da glavno vlogo pri oceni pogosto (a ne

⁴⁸ Glej tudi objavo STA na portalu IUS-INFO: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/224064> (8. 1. 2021).

⁴⁹ Tudi koalicijska pogodba iz leta 2020 je predvidevala »preučitev možnosti uvedbe preizkusne dobe za sodnike«.

⁵⁰ Izjava za javnost SSD, 7. 9. 2018 (<https://sodnisko-drustvo.si/zaupanje-javnosti-v-sodstvo-je-odgovornost-celotne-druzbe/>, 8. 1. 2021), Andrej Ekart, intervju za Dnevnikov Objektiv oktobra 2018 (glej tudi objavo na IUS-INFO: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/229162>)

⁵¹ Planinšič, 2018 (<https://www.vecer.com/slovenija/koalicija-in-pravosodje-triletna-preizkusna-doba-za-sodnike-6553118>, 8. 1. 2021).

⁵² STA: Ostruh in Prelič med drugim o preizkusni dobi sodnikov, 22. 2. 2019 (glej objavo na portalu IUS-INFO: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/237254>, 8. 1. 2021); Strban, 2020, str. 1114.

⁵³ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 69/13 – popr., 95/14 – ZUPPJS15, 17/15, 23/17 – ZSSve in 36/19 – ZDT-1C.

vedno) igrajo statistični podatki, zlasti razmerje med potrjenimi, spremenjenimi in razveljavljenimi sodnimi odločitvami, personalni sveti in Sodni svet pa teh števil pogosto ne postavijo v kontekst (lahko se namreč zgodi, da je odločitev pritožbenega sodišča spremenjena ali razveljavljena pred Vrhovnim ali Ustavnim sodiščem in je to sodišče pritrnilo sodišču prve stopnje, pa to v ocenah sodniške službe ni upoštevano;⁵⁴ poleg tega ni enako, ali je na pritožbeni stopnji razveljavljena ena od štirih sodnih odločb ali pa pet od 20, kljub temu pa je pri ocenjevanju odločilen zgolj delež potrjenih odločb). Kot poudarja CCJE v svojem Mnenju št. 17, ocenjevanje sodnikov lahko trči v sodnikovo neodvisnost,⁵⁵ in če pride do tega, mora imeti sodniška neodvisnost vedno prednost. CCJE poudarja, da če ima ocenjevanje sodniške službe lahko posledice za napredovanje sodnika, plačo in pokojnino ali lahko celo privede do njegove odstranitve s funkcije, obstaja tveganje, da ocenjevani sodnik ne bo odločal neodvisno, v skladu z Ustavo in zakoni ter kakor mu narekuje vest,⁵⁶ temveč na način, ki je vseč ocenjevalcem. To tveganje ni prisotno le, kadar sodnika ocenjuje zakonodajna ali izvršilna veja oblasti – to ocenjevanje je posebej problematično (zaradi pomena zunanje neodvisnosti) –, temveč tudi, če ga ocenjujejo kolegi sodniki (notranja neodvisnost).⁵⁷ CCJE opozarja, da potencialna grožnja neodvisnosti posameznega sodnika lahko izhaja tudi iz notranje sodniške hierarhije.⁵⁸ Zaradi tega bi bila dosti primernejša uvedba avstrijskega sistema, v katerem kandidate za sodniško službo skrbno izberejo, na podlagi njihovega dalj časa trajajočega usposabljanja in preverjanja pa ugotovijo, kateri od njih je primeren za opravljanje sodniške službe. Tako so bodoči sodniki preverjeni že pred nastopom mandata, kar pomeni, da so v sodniško službo imenovani preverjeni kadri, zaradi česar je tam naknadno preverjanje (na primer v obliki vsakoletnega ocenjevanja za sodnike začetnike, kot ga poznamo pri nas) nepotrebno in ga ne poznajo.

⁵⁴ Glej Predloge in stališča Slovenskega sodniškega društva glede ocenjevanja in napredovanja sodnikov z dne 29. 6. 2020 (objavljeni so na spletni strani SSD: <https://sodnisko-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/10/Predlog-SSD-glede-ocenjevanja-in-napredovanja-sodnikov-29.6.2020-koncno.pdf>, 8. 1. 2021).

⁵⁵ Na to je na svoji seji 11. 7. 2019 opozoril tudi Sodni svet, ki je navedel, da je ocenjevanja dela sodnikov eno tistih področij, prek katerih se znotraj sodstva lahko najhitreje poseže v neodvisnost sodnikov (glej zapisnik 24. seje Sodnega sveta RS 11. julija 2019).

⁵⁶ V skladu s 23. členom ZSS sodnik nastopi sodniško službo, ko pred predsednikom državnega zbora izreče prisego: »Prisegam, da bom sodniško funkcijo opravljal-a v skladu z ustavo in zakonom ter sodil-a po svoji vesti [poud. a.] in nepristransko.« Kelsen razlaga, da ima človek globoko potrebo po upravičevanju svojega ravnanja, da ima vest. Gre za potrebo po utemeljevanju ali racionalizaciji svojih ravnanj, in ta potreba nas razlikuje od živali, ki jih poganjajo nagoni (glej Kelsen, 2017, str. 22–23).

⁵⁷ Glej 6. točko Mnenja št. 17 (2014) o ocenjevanju dela sodnikov, kakovosti sodstva in spoštovanju neodvisnosti sodstva (Opinion n°17 (2014) on the evaluation of judges' work, the quality of justice and respect for judicial independence), 11. 1. 2020, dosegljivo na: <https://rm.coe.int/16807481ea>.

⁵⁸ Glej 66. točko Mnenja CCJE št. 1 o sodniški neodvisnosti.

To smo člani delegacije SSD tudi predlagali ministrici mag. Lilijani Kozlovič na predstavitvenem sestanku z dne 10. 6. 2020, na katerem smo predstavili svoja stališča, pričakovanja in potrebe.

3.4. Varnost sodnikov

Fizična varnost sodnikov je izjemnega pomena. Sodniki ne izvajamo svoje funkcije v zasebnem interesu, temveč v javnem – sodbe izrekamo v imenu ljudstva. Pri izvajanju svoje funkcije moramo biti zato zaščiteni pred kakršnimikoli grožnjami in napadi, dolžnost države pa je, da zagotovi varnostne ukrepe na sodiščih ter fizično varnost sodnika in njegove družine (2. do 5. člen Univerzalne sodniške listine).

Na seji glavnega odbora SSD 23. 9. 2020 smo ugotovili, da je fizična varnost sodnikov pogosto ogrožena in da grožnje sodnikom niso redki pojavi, posamično pa se zgodijo celo fizični napadi na sodnike ali njihove družinske člane. Teh napadov je bilo v zadnjem desetletju kar nekaj. SSD se je nanje nemudoma odzvalo, jih ostro obsodilo in od pristojnih institucij zahtevalo takojšnje ukrepanje. Tako je SSD 10. 11. 2009 ostro obsodilo napad z eksplozivnim telesom z močnejšo rušilno močjo pred hišo ljubljanske okrožne kazenske sodnice Katarine Turk Lukan, v katerem je bila poškodovana njena hči. Navedlo je, da napad potrjuje, da se besedne grožnje z napadom na življenje sodnikom v zvezi z njihovim delom uresničujejo, hkrati pa opozorilo na nespoštovanje institucij sistema in na krizo vrednot v družbi.⁵⁹ Napad je očitno bil povezan s sodničnim delom.

Nadalje, SSD se je 7. 3. 2012 zaradi groženj sodnici Janji Kovač,⁶⁰ ki so bile povezane z njenim delom v izvršilni zadevi *Vaskrsi*č,⁶¹ odzvalo v medijih⁶² in izdalo naslednjo izjavo za javnost, v kateri je poudarilo, da

»Slovensko sodniško društvo v zvezi z resnimi grožnjami strank posameznim sodnikom, ki vodijo izvršilne postopke zaskrbljeno in z obžalovanjem ugotavlja, da se vedno bolj stopnjuje nestrpnost in/ali nerazumevanje vloge sodnikov v sistemu državne oblasti.

⁵⁹ Glej na primer <https://www.rtvsl.si/crna-kronika/foto-napad-na-sodnico-verjetno-povezan-z-njenim-delom/216547> (11. 1. 2021).

⁶⁰ Glej članek v Delu z naslovom *Vaskrsi*č pred parlamentom, 14. 3. 2012 (<https://old.delo.si/novice/slovenija/vaskrsic-danes-pred-parlamentom.html>, 11. 1. 2020), kjer je bilo objavljeno, da so morali sodnico varovati.

⁶¹ Šlo je za prodajo dolžnikove hiše na javni dražbi zaradi izterjave dolga majhne vrednosti, zaradi česar se je morala družina po uspešni prodaji in deložaciji izseliti iz hiše. Glej sodbo ESČP *Vaskrsi*č proti Sloveniji, pritožba št. 31371/12 z dne 25. 4. 2017.

⁶² Glej na primer članek v Dnevniku z naslovom Na ustavno sodišče pobude 500 sodnikov, ki so tarča vse več groženj, 7. 3. 2012 (<https://www.dnevnik.si/1042514971/lokalno/1042514971>, 11. 1. 2021).

Odločitve sodišč niso vedno po volji vseh udeležencev v postopku. Pravni red zato strankam, ki se z odločitvijo sodišča ne strinjajo, zagotavlja pravna sredstva, s katerimi lahko argumentirano izpodbijajo odločitev v za to predpisanih postopkih. Utemeljene in argumentirane kritike, pa čeprav so ostre in neposredne, vendar kljub temu izražene na dostojanstven način, sodniki sprejemamo in jih tudi upoštevamo. Ko pa udeleženci v postopku z namenom vplivanja na odločitev posameznega sodnika začno izrekati resne grožnje z napadom na sodnika ali celo uporabljati nasilje nad sodnikom ali njegovimi družinskimi člani, to pomeni napad na pravno državo.

Sodniki smo pri opravljanju sodniške funkcije vezani le na ustavo in zakone (125. člen Ustave Republike Slovenije). Vezanost zgolj na ustavo in zakone zagotavlja neodvisnost sodnikov, ki pa ni privilegij sodnikov, temveč pravica državljanov, saj jim zagotavlja nepristranost sprejete odločitve. Temeljno načelo sodobnih demokratičnih držav je spoštovanje sodnih odločb, čeprav se posamezni udeleženci postopkov z njimi ne strinjajo. Pri tem poudarjamo, da udeleženci lahko zgolj z aktivnim sodelovanjem v sodnih postopkih, ne pa z ignoriranjem le-teh, bistveno prispevajo k hitrejši in pravičnejši odločitvi sodišča.

Grožnje sodnikom ter celo napadi nanje, sodnikov ne bodo odvrnila, da bomo še naprej svoje delo opravljali skladno z našo prisego, to je zavzeto, pokončno, nepristrano ter v skladu z Ustavo in zakoni.«

Napadi na sodnike so imeli tudi hude posledice. Sodnica Daniela Ružič je v fizičnem napadu nanjo pred domačo hišo 16. 6. 2019 komaj preživela. SSD je napad ostro obsodilo,⁶³ zahtevalo ukrepanje in izdalo naslednjo izjavo za javnost:

»Slovensko sodniško društvo je močno pretresla vest o brutalnem fizičnem napadu na našo kolegico sodnico Danielo Ružič, ki je v napadu utrpela hude poškodbe. Dejanje najostreje obsojamo. Fizično nasilje nad sodnico predstavlja hud napad na pravno državo in neodvisnost sodstva. Ne smemo dovoliti, da bi zavladal zakon ulice. Ta napad izkazuje, da je treba vsake verbalne grožnje z napadom na življenje in telo sodnikov v zvezi z njihovim delom resno obravnavati. Sodnici želimo dobro okrevanje, njeni družini pa v teh težkih trenutkih izrekamo vso podporo.«

⁶³ Glej na primer objave 16. 6. 2019 v Dnevniku (Brutalno pretepena sodnica je izven smrtne nevarnosti, <https://www.dnevnik.si/1042889442>, 11. 1. 2021), Delu (Ne smemo dovoliti, da bi zavladal zakon ulice, <https://www.delo.si/novice/slovenija/ne-smemo-dovoliti-da-bi-zavladal-zakon-ulice/>, 11. 1. 2021) itd.

Tudi zadnji fizični napad na sodnika je bil v povezavi z njegovim delom. Sodnika Gorazda Tivadarja, ki je bil zaslišan kot priča v kazenski zadevi, je napadel obdolženec, ki je bil nezadovoljen s preteklimi odločitvami sodnika v civilnih zadevah. SSD se je, takoj ko je izvedelo za napad, ostro odzvalo⁶⁴ in je 16. 9. 2020 v izjavi za javnost poudarilo:

»V Slovenskem sodniškem društvu močno obsojamo grob fizični napad na našega kolega sodnika Gorazda Tivadarja, ki se je nedavno zgodil, ko je bil na Okrajnem sodišču na Ptujju zaslišan kot priča. Fizično nasilje nad sodnikom predstavlja hud napad na pravno državo in neodvisnost sodstva, zlasti z ozirom na to, da je do napada prišlo iz razlogov v zvezi z opravljanjem sodniške funkcije. Zaskrbljeni smo nad stopnjevanjem nasilja v družbi. Ne smemo dovoliti, da bi ljudje vzeli pravico v svoje roke in nezadovoljstvo s sodniškimi odločitvami reševali z nasiljem. Ta napad izkazuje, da je treba vsake verbalne grožnje in vsakršna nadlegovanja sodnikov v zvezi z njihovim delom, zlasti če se pojavljajo vrsto let, zelo resno obravnavati, poleg tega pa je treba z ustreznimi sistemskimi ukrepi nemudoma poskrbeti za to, da se tovrstni napadi na sodiščih v bodoče preprečijo in da se napadenim sodnikom nudi ustrezna podpora in pomoč. Sodniku želimo čimprejšnje okrevanje in mu izrekamo vso podporo.«

Navedeni napad na sodnika Gorazda Tivadarja smo obravnavali tudi na seji glavnega odbora društva 23. 9. 2020. Sprejeli smo stališča in predloge ter jih posredovali Ministrstvu za pravosodje, Vrhovnemu sodišču RS in Sodnemu svetu. Poudarili smo zlasti naslednja stališča in zahteve:

1. SSD izraža zaskrbljenost nad fizičnim napadom na sodnika Tivadarja in ga ostro obsoja. Ne gre samo za napad na posameznika, ampak tudi za napad na sodniško funkcijo, saj je bil napad povezan z opravljanjem sodniške funkcije. To predstavlja tudi napad na pravno državo in gre za nedopusten poseg v neodvisnost sodstva.
2. SSD pričakuje, da se tovrstni napadi na sodnike preganjajo po uradni dolžnosti.
3. SSD poda pobudo institucijam v okviru pravosodja, da se opravi raziskava o ogroženosti sodnikov.
4. SSD pridobi podatke o varnostnih dogodkih pri predsednikih sodišč.
5. SSD poda pobudo, da se zagotovijo boljši pogoji za zagotavljanje varnosti na sodiščih.
6. SSD pričakuje, da bodo institucije v sklopu pravosodja v sodelovanju s SSD preučile možnosti za preprečitev tovrstnih napadov.

⁶⁴ Glej na primer članek v Večeru 15. 9. 2020 z naslovom Napad na sodnika se je zgodil hipno (<https://www.vecer.com/kronika/incident-na-ptujjskem-sodiscu-napad-se-je-zgodil-hipno-10221273>, 11. 1. 2021).

13. oktobra 2020 sem se udeležil posveta pri predsedniku republike z naslovom Načelo delitve oblasti – (samo)omejevanje, vzajemni nadzor in medsebojno sodelovanje, na katerega so bili povabljeni predsedniki vseh treh vej oblasti, predsednik Ustavnega sodišča, ministrica za pravosodje, generalni državni tožilec in upokojeni vrhovni sodnik Franc Testen, sicer nekdanji predsednik Vrhovnega in Ustavnega sodišča. Na srečanju sem poudaril, da je glavni namen SSD utrjevanje in varovanje sodnikove neodvisnosti, ta pa je vedno znova na preizkušnji. Sodniki moramo soditi po Ustavi in zakonih, in le njim smo zavezani, ne pa željam in interesom javnosti. Sodniške odločitve ljudem pogosto niso povšeči in sodniki se pogosto soočamo z grožnjami, nadlegovanji ter celo s fizičnimi napade na nas ali naše družinske člane. Če se zgodi takšna eskalacija nasilja, v SSD pričakujemo, da ob tem zazvonijo vsi alarmi in predstavniki vseh vej oblasti tak napad na sodniško neodvisnost (nemudoma in ostro) obsodijo. Želimo si sistemskih ukrepov, da do takšnih napadov ne bi prihajalo. Želimo pa tudi, da predstavniki preostalih vej oblasti ljudi, ki so nezadovoljni s sodnimi odločitvami – in teh bo vedno veliko, saj v sporu po navadi zmaga le ena stranka –, s svojo retoriko ne spodbujajo k temu, da bi prešli od besed k nasilnim dejanjem.

V tem smislu sta oblikovani tudi 19. in 20. priporočilo v Mnenju št. 18 Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov pri Svetu Evrope iz oktobra 2015 o položaju sodstva in njegovem odnosu do drugih vej oblasti v sodobni demokraciji:⁶⁵ »Izvršilna in zakonodajna oblast imata dolžnost, da zagotovita vso potrebno in ustrezno zaščito, kadar fizični napadi na sodnike in njihovo ustrahovanje ogrožata delovanje sodišče,« politika pa »nikoli ne smejo spodbujati neupoštevanja sodnih odločb, kaj šele nasilja nad sodniki.«

3.5. Vsebinska (funkcionalna) neodvisnost

Tudi v primerih napadov na sodnikovo vsebinsko (funkcionalno) neodvisnost se je SSD v preteklosti nemudoma in ostro odzvalo. Tako je 18. 4. 2019 v zvezi z domnevnimi pritiski na sodnika Zvezdana Radonjića ob razglasitvi sodbe v zadevi *Novič* poudarilo pomen sodnikove vsebinske neodvisnosti⁶⁶ in izdalo naslednjo izjavo za javnost:

⁶⁵ Opinion n°18 (2015) on the position of the judiciary and its relation with the other powers of state in a modern democracy.

⁶⁶ Glej na primer članek STA z naslovom Za sodniško društvo nedopustni vsakršni pritiski na sodnike, objavljen na portalu IUS-INFO: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/240965> (11. 1. 2021), ali članek v Večeru z naslovom Po obrazložitvi oprostilne sodbe Milku Noviču za umor Janka Jamnika: Vsak pritisk na sodnika je nedopusten (<https://www.vecer.com/kronika/vsak-pritisk-na-sodnika-je-nedopusten-6693825>, 11. 1. 2021).

»V Slovenskem sodniškem društvu s podrobnostmi o pritiskih na sodnika Radonjića nismo seznanjeni, zato jih težko komentiramo. Na načelni ravni pa poudarjamo, da smo sodniki zavezani sojenju zgolj po ustavi in zakonih in da so vsakršni pritiski na sodnika, kako naj vodi postopek in kako naj razsodi, nedopustni in predstavljajo grob poseg v sodniško neodvisnost. Sodniki nikoli ne smemo soditi po pričakovanjih ali pritiskih javnosti, politike ali gospodarstva, temveč in izključno v skladu s pravom. Pri izdaji sodne odločbe sodnik upošteva zgolj gradivo v sodnem spisu, rezultat dokaznega postopka in argumentacijo v razpravni dvorani, drugi vplivi na njegovo odločitev so nedovoljeni. Pričakujemo, da bodo očitki o posegih v neodvisnost sodnika Radonjića ustrezno raziskani.«

Dogodek je imel velik odmev v javnosti, kjer se je odprlo vprašanje, kaj je sploh mogoče šteti kot nedovoljen pritisk na sodnika. Na podlagi novinarskih vprašanj smo v SSD podali pojasnilo, da nedovoljenega pritiska na sodnike ne pomenijo niti vlaganja pravnih sredstev niti zahteve za izločitev niti zborovanja pred sodiščem, saj stranke lahko izkoristijo svoje procesne pravice, prav tako pa ima posebno vrednost svoboda izražanja in združevanja državljanov, medijev oziroma civilne družbe. Aktivnosti raznih odborov in prisotnosti zainteresiranih na javnih obravnavah ni mogoče šteti kot nedopusten pritisk na sodnika, seveda pa lahko moti potek narokov ali potek samega postopka nasploh. Sodnik morda subjektivno vse to doživlja kot neke vrste pritisk, a kdor se je odločil za sodniški poklic, mora vse to vzeti v zakup, saj smo sodniki funkcionarji, naše delovanje pa je javno. Nedopustni pa so vsakršni neformalni poskusi vplivanja na delo in odločanje sodnika oziroma sodnega senata, saj je sodba rezultat procesnega gradiva v sodnem spisu, dokaznega postopka in argumentacije v sodni dvorani.⁶⁷

3.6. Zunanja neodvisnost – parlamentarna preiskava dela sodnikov

Zunanja neodvisnost se nanaša tako na sodstvo kot celoto (kolektivna neodvisnost) kakor tudi na posameznega sodnika (individualna neodvisnost) in zagotavlja, da sodniki in sodišča niso deležni nedovoljenih vplivov od zunaj, tj. s strani politike, gospodarstva, medijev, civilne družbe, javnosti ipd.⁶⁸ SSD pozorno spremlja posege v zunanjo neodvisnost, kar je dokazalo s pozivom Državnemu

⁶⁷ Glej članek STA z naslovom Po mnenju sodniškega društva zahteve za izločitev in zborovanja pred sodišči niso nedovoljen pritisk na sodnika, objavljen na portalu IUS-INFO 26. 4. 2019 (<https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/241397>, 11. 1. 2021).

⁶⁸ Glej na primer 57. točko odločbe Ustavnega sodišča U-I-60/06, U-I-214/06, U-I-228/06 z dne 7. 12. 2020; Galič, v: Avbelj (ur.), 2019, 23. člen, str. 218; člen 2-1 Univerzalne sodniške listine; 63. točko Mnenja CCJE št. 1.

zboru RS in z izjavo za javnost 4. 10. 2019, oboje v zvezi z Aktom o odreditvi parlamentarne preiskave za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij (sodnikov) v postopkih zoper nekdanjega župana Mestne občine Maribor in člana Državnega sveta Republike Slovenije Franca Kanglerja, s katero je zakonodajna veja oblasti želela preverjati delo sodnikov in jih klicati na odgovornost. Poudarili smo:

»V Slovenskem sodniškem društvu smo močno ogorčeni nad izdajo Akta o odreditvi parlamentarne preiskave za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij (sodnikov) v postopkih zoper nekdanjega župana Mestne občine Maribor in člana Državnega sveta Republike Slovenije Franca Kanglerja (Uradni list RS št. 46/2019 z dne 19. 7. 2019) in se pridružujemo protestom Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Sodnega sveta in Vrhovnega državnega tožilstva RS proti tej preiskavi.

Izpostavljamo, da je zakonodajna veja oblasti z odreditvijo omenjene parlamentarne preiskave močno preseгла svoje pristojnosti in grobo posegla v ustavni načeli delitve oblasti in neodvisnosti sodstva. Posebej poudarjamo:

- da so tri veje oblasti ločene, sistem zavor in ravnovesij pa ne gre tako daleč, da bi odločitve sodnikov, ki so pri sojenju vezani na ustavo in zakon, presojal politični organ. Morebitne nepravilnosti ali napake pri sojenju je dopustno presojati zgolj v postopku s pravnimi sredstvi pred instančnimi sodišči. Ker sodniki ne odločamo po političnih, temveč po strokovnih merilih, ni dopustno preiskovati naše politične odgovornosti;
 - da v skladu s 134. členom Ustave Republike Slovenije uživamo sodniki imuniteto in nas zaradi sprejemanja odločitev ni mogoče klicati na odgovornost pred političnim organom;
 - da v skladu z Mnenjem št. 18 Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov pri Svetu Evrope (Opinion n°18 (2015) on the position of the judiciary and its relation with the other powers of state in a modern democracy – Consultative Council of European Judges – CCEJ) lahko sicer parlamentarna telesa držav članic ustanovijo komisije za preiskovanje družbenih pojavov in s tem povezanimi kršitvami zakonov ali njihovim slabim uveljavljanjem, vendar pa takšne preiskovalne komisije zaradi načela delitve oblasti ne smejo posegati v preiskave oziroma postopke, ki so jih sodišča že uvedla ali jih nameravajo uvesti (15. točka zaključkov omenjenega Mnenja).

Zahtevamo, da zakonodajna veja oblasti z navedenimi kršitvami Ustave, evropskih in mednarodnih standardov nemudoma preneha. Takšne grobe kršitve načel pravne države so slaba popotnica skorajšnjemu predsedovanju Slovenije Evropski uniji.«

V tej zvezi velja še posebej opozoriti na 24. in 25. točko Priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope CM/Rec(2010)12 glede neodvisnosti, učinkovitosti in vlogi sodnikov, v skladu s katerima so sodne odločbe lahko preverjane zgolj v postopku s pravnimi sredstvi, vanje pa ne smeta posegati niti zakonodajna niti izvršilna veja oblasti, saj to zapoveduje načelo delitve oblasti.⁶⁹

Na srečo je Ustavno sodišče RS s sklepom U-I-246/19-11 z dne 24. 10. 2019 zadržalo izvrševanje navedenega akta o odreditvi parlamentarne preiskave v tistem delu, ki se nanaša na sodnike, z odločbo U-I-246/19 z dne 7. 01. 2021 pa odločilo, da se navedeni akt o parlamentarni preiskavi razveljavi, kolikor se nanaša na presojo pravilnosti konkretnih sodnih odločitev in ugotavljanje odgovornosti sodnikov za odločitve v konkretnih sodnih postopkih. V nasprotnem primeru bi prišlo do nesprejemljive situacije, v kateri bi sodniki za svoje (strokovne) odločitve morali odgovarjati pred komisijo zakonodajne veje oblasti, kar je v očitnem nasprotju z načelom delitve oblasti in načelom neodvisnosti sodnikov.

3.7. Delovni čas

Sestavni del sodniške neodvisnosti je tudi, da si sodnik svobodno razporeja delovni čas (upoštevajoč delovni in poslovni čas sodišča, v okviru katerega je treba opravljati obravnave in je takrat potrebna sodnikova prisotnost na sodišču),⁷⁰ kar krepi njegovo samostojnost in neodvisnost.⁷¹ Zanj določbe o delovnem času oziroma o vpisovanju v evidenco delovnega časa ne veljajo.⁷²

⁶⁹ Glej tudi 65. točko Mnenja CCJE št. 1 in Pavčnik, 2015, str. 13.

⁷⁰ V skladu s stališčem Sodnega sveta, sprejetem na 116. seji 12. 4. 2018, je sodniško delo »visoko strokovno in intelektualno izjemno zahtevno. Ustvarjalni intelektualni proces pa je mogoče, če se želi, da je karseda učinkovit, le do določene mere 'vkalupiti' v neke objektivne in časovne dimenzije. V nasprotnem primeru se nekaj, čemur je in mora biti imanentna ustvarjalna dodana vrednost, spremeni v formalno (črkobralsko) izpolnjevanje dolžnosti.« Zaradi tega imajo pri »organizaciji svojega dela določen obseg svobode, da lahko svoje delovne resurse čim bolj učinkovito razporedijo.« Vendar pa pri organizaciji svojega delovnega časa niso povsem svobodni, saj so »aktiven del kolektiva, kateremu pripadajo. Spoštovanje poslovnega časa pri izvajanju narokov; sodelovanje pri delu kolektiva (kolegiji, sestanki, seje senatov); izvajanje mentorskih nalog; učinkovito sodelovanje s sodnim osebjem, ki nudi strokovno in administrativno podporo sodnikom; reševanje nujnih zadev (kot so na primer začasne odredbe, ukrepi za preprečevanje nasilja) – vse to od sodnikov terja, da večino svojih službenih obveznosti vendarle opravljajo na delovnem mestu v poslovnem in delovnem času sodišča.«

⁷¹ Glej na primer objave nemških sodniških združenj (<http://richterverein.org/mhr/mhr092/m09212.htm>, <https://amtsrichterverband.net/files/downloads/news/2019-12-09%20Bereitschaftsdienst%20Schreiben%20an%20JM%20NRW.pdf>, 12. 1. 2021) in odgovor nemške Zvezne vlade Zveznemu parlamentu z dne 24. 6. 2005: <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/15/058/1505823.pdf> (12. 1. 2005).

⁷² Strban, 2020, str. 1114.

V SSD smo na to problematiko v preteklosti glasno opozarjali na predstavitvenih sestankih pri ministrih za pravosodje, in sicer pri ministru mag. Goranu Klemenčiču v septembra 2017 kakor tudi na predstavitvenem sestanku pri ministrici Andreji Katič 15. 10. 2020. V ustnih izvajanjih in pisnem gradivu smo glede delovnega časa sodnikov poudarili naslednje:

»Ker se od sodnika kot pravosodnega funkcionarja pričakuje, da se tako v delovnem času in zunaj njega, na sodišču in zunaj njega, pa tudi v svojem zasebnem življenju, obnaša kot sodnik, predlagamo, da se tudi ta problematika uredi zunaj Sodnega reda, ki to področje ureja sedaj. Sodobno sodnikovo delo terja prilagodljivost, ažurnost, koncentracijo in kvaliteto. Sodniki smo tako poleg svojega strokovnega dela v konkretni zadevi zavezani, da ustrezno organiziramo delo v vseh zadevah, ki so nam dodeljene, pri tem pa upoštevamo časovne standarde in načela postopka, ki veljajo za zadeve, ki jih obravnavamo. Pri tem dodajamo, da določeni sodniki sodijo na različnih pravnih področjih, nekateri celo na različnih sodiščih. Sodnik je zavezan tudi k stalnemu izobraževanju in strokovnemu izpopolnjevanju. Ob rednem delu ter pospešeni normativni dejavnosti našega zakonodajalca je temu standardu mogoče zadostiti zgolj zunaj rednega delovnega časa. Vse navedeno tako narekuje spremembo Sodnega reda v smeri, da sodnik dela tako znotraj sodnega poslopja kot zunaj njega ter da si delovni čas razporeja samostojno.«

Pozneje je naše razumevanje prostega urejanja delovnega časa sodnikov potrdilo tudi Upravno sodišče RS s sodbo II U 394/2016-12 z dne 11. 4. 2018, s katero je odpravilo odločbo Inšpektorata RS za delo glede vodenja evidence delovnega časa za sodnike. Upravno sodišče je pojasnilo, da se navedena evidenca v skladu z 18. členom Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti (ZEPDSV)⁷³ vodi le za zaposlene, ki so v delovnem razmerju. Sodnik pa ni v delovnem razmerju s sodiščem, temveč je v službenem razmerju z Republiko Slovenijo. Njegov položaj določajo ustava, zakon, ki ureja organizacijo in pristojnost sodišč, ter Zakon o sodniški službi (ZSS, glej 1. člen). Sodnik je funkcionar (1. člen Zakona o funkcionarjih v državnih organih – ZFDO),⁷⁴ zato njegov položaj ni enak položaju delavca v delovnem razmerju. Pri službenem razmerju sodnika z Republiko Slovenijo gre za javnopravno razmerje, ki ima nekatere elemente delovnega razmerja, vendar sodnik ni delojemalec države, ampak nosilec ene od vej oblasti (Ustavno sodišče RS v odločbi U-I-175/97 z

⁷³ Uradni list RS, št. 40/06.

⁷⁴ Uradni list RS, št. 30/90, 2/91-I, 18/91, 22/91, 4/93, 18/94 – ZRPJZ, 109/12 in 21/13.

⁷⁵ V tem smislu tudi Strban, 2020, str. 1114.

⁷⁴ Uradni list RS, št. 30/90, 2/91-I, 18/91, 22/91, 4/93, 18/94 – ZRPJZ, 109/12 in 21/13.

dne 25. 11. 1997).⁷⁵ Položaj sodnikov je primerljiv s položajem drugih funkcionarjev, ne pa delavcev, zato jih ne morejo vezati določbe o evidenci delovnega časa za zaposlene v delovnem razmerju. Ustavno sodišče RS je v sklepu U-I-241/06 z dne 20. 12. 2006 pojasnilo, da ima sodnik pravico do dnevnega in tedenskega počitka, ni pa časovno omejen pri opravljanju sodniške službe. Narava sodnikovega dela je strokovno in intelektualno izjemno zahtevna, zato njegovega delovnega časa ni mogoče časovno točno zamejiti, sodnikom pa se »klasičnih« nadur ne priznava. Specifičnost položaja sodnikov izhaja tudi iz nadzora nad njihovim delom, ki se po določbah ZSS izvaja z oceno sodniške službe, nad njegovim delom se lahko odredi službeni nadzor, določene okoliščine pa so lahko razlog za disciplinski postopek ali predmet presoje pri Komisiji za etiko in integriteto pri Sodnem svetu. Zato za sodnike določbe o vodenju evidence delovnega časa ne veljajo.⁷⁶

3.8. Javnost ocen sodniške službe

V SSD si prizadevamo za transparentnost sodstva, vendar ne za ceno poseganja v varstvo osebnih podatkov sodnikov, kršenja sodnikove neodvisnosti in krnitve zaupanja javnosti v sodni sistem. Zato smo bili nemalo presenečeni, ko je informacijska pooblaščenka z odločbo 090-15/2019/10 z dne 14. 5. 2019 Vrhovnemu sodišču naložila, da mora novinarju Dnevnika Petru Lovšinu razkriti ocene sodniške službe vseh sodnikov.

SSD je v dopisu z dne 4. 6. 2019, poslanemu predsedniku Vrhovnega sodišča, izrazilo zaskrbljenost nad odločitvijo informacijskega pooblaščenca in Vrhovno sodišče zaprosilo, naj sproži upravni spor. Po obvestilu, da bo Vrhovno sodišče to storilo, je SSD v dopisu z dne 11. 6. 2019 sodišču predlagalo, naj v tožbi opozori na stališče iz Mnenja CCJE št. 17 o ocenjevanju sodnikov, kakovosti sojenja in spoštovanja sodniške neodvisnosti,⁷⁷ iz katerega izhaja, da mora biti javnost seznanjena z glavnimi načeli in postopkom ocenjevanja sodnikov, vendar pa morata biti postopek in rezultat ocene posameznega sodnika načeloma zaupna (14. priporočilo navedenega mnenja), saj bi sicer to lahko ogrozilo sodnikovo neodvisnost in krnilo zaupanje v sodni sistem.

Na srečo je bilo s sodbo Upravnega sodišča I U 990/2019-22 z dne 6. 11. 2019 vloženi tožbi Vrhovnega sodišča ugodeno in je bila izpodbijana odločba informacijskega pooblaščenca odpravljena. V sodbi je sodišče pojasnilo, da ocene sodniške službe niso javne, temveč so zaupne. Tako iz

⁷⁵ V tem smislu tudi Strban, 2020, str. 1114.

⁷⁶ Glej sodbo Upravnega sodišča RS II U 394/2016-12 z dne 11. 4. 2018.

⁷⁷ Opinion n°17 on the evaluation of judges' work, the quality of justice and respect for judicial independence.

78. člena Zakona o sodiščih (ZS)⁷⁸ kot tudi iz 31. člena Zakona o sodniški službi (ZSS)⁷⁹ izhaja, da ima pravico do dostopa do podatkov iz centralne kadrovske evidence o sodnikih (78. člen ZS) oziroma pravico do osebne spisa, v katerem se nahajajo sodniške ocene (31. člen ZSS), le omejen (določen) krog upravičencev, ne pa vsak prosilec. Z restriktivno določenim krogom upravičencev do podatkov o sodnikih v zvezi z oceno je namreč zakonodajalec zaščitil uresničevanje načela neodvisnosti sodnikov kot nosilcev sodne veje oblasti. Ocene sodniške službe so same po sebi goli statistični podatki, ki bi kot taki brez ustrezne interpretacije lahko bili potencialno zavajajoči ter s tem odprli možnost diskreditacije sodnika in posameznega sodišča, to pa bi lahko vplivalo tudi na nemoteno delovanje sodstva kot celote. Zakon o sodniški službi namreč izrecno varuje strokovno in tudi človeško avtoriteto sodnika (2. in 2.a člen ZSS) kot bistveno za učinkovito in kakovostno opravljanje sodniške funkcije. Krnjenje te avtoritete, do katerega lahko pripelje objava podatkov, ki so nepopolni in potencialno zavajajoči, zato lahko pomeni slabitev funkcije sodnika kot nosilca sodnega odločanja (125. člen Ustave RS in prvi odstavek 1. člena ZS).⁸⁰

V zvezi z izdelavo ocen sodniške službe smo na seji glavnega odbora SSD 14. 3. 2019 razpravljali tudi o tem, ali bi morali biti sodniki seznanjeni z dokumenti, ki se vložijo v njihovo personalno mapo.⁸¹ Večina članov glavnega odbora je pritrdila temu, da naj postopek ocene sodniške službe teče pregledno (transparentno) in da je sodniku zagotovljena pravica do izjave. Ta aktivnost društva je doživela odmev, saj je Sodni svet na 19. seji 16. 4. 2019 podprl stališče, da se z nameranim vnosom podatkov v osebni spis predhodno seznaniti sodnik, ki lahko poda svoje pripombe, in da je o tem obveščen vložnik, šele nato pa se podatki in stališča, skupaj s pripombami sodnika, vložijo v sodnikovo osebno mapo.⁸²

3.9. Sodniška norma

SSD je vseskozi nasprotovalo sodniški normi. Tako je že ob koncu sedemdesetih let 20. stoletja, ko so se pojavili prvi predlogi po količinskem merjenju sodnikovega dela, SSD temu nasprotovalo in

⁷⁸ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15, 23/17 – ZSSve, 22/18 – ZSICT, 16/19 – ZNP-1, 104/20 in 203/20 – ZIUPOPdve.

⁷⁹ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 69/13 – popr., 95/14 – ZUPPJS15, 17/15, 23/17 – ZSSve in 36/19 – ZDT-1C.

⁸⁰ Glej sodbo Upravnega sodišča I U 990/2019-22 z dne 6. 11. 2019.

⁸¹ Glej zapisnik seje glavnega odbora SSD z dne 14. 3. 2019 (<https://sodnisko-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/10/zapisnik-seje-GO-14.3.2019.pdf>, 18. 1. 2021).

⁸² Glej 13. sklep zapisnika seje Sodnega sveta z dne 16. 4. 2019.

opozarjalo, da bo zaradi zahteve po čim večjem številu rešenih zadev po eni strani trpela kakovost odločanja, po drugi strani pa bo norma pripeljala do tega, da sodniki ne bodo motivirani jemati zadev po vrstnem redu, temveč bodo dajali prednost reševanju lažjih zadev pred zahtevnejšimi in obsežnejšimi.⁸³ Ob poznejši uvedbi sodniške norme so se navedeni pomisleki pokazali za še kako utemeljene.⁸⁴ Čeprav je bila sodniška norma s 1. 1. 2016 odpravljena, so na Ministrstvu za pravosodje jeseni 2020 razmišljali o njeni ponovni uvedbi. Temu se je SSD z dopisom z dne 11. 12. 2020 odločno uprlo in ministrici za pravosodje sporočilo, da je na glavnem odboru SSD 19. 11. 2020 sprejelo takšen sklep. Poudarilo je, da je bila ukinitve sodniške norme izraz zrelosti sodnega sistema in zaupanja v delo sodnikov, s ponovno uvedbo sodniške norme pa bi trpela kakovost sodniškega dela in bi bili sodniki spodbujani h kvantitativnemu reševanju zadev. To je nesprejemljivo z vidika strank, za katere je ključno, da sodišča zadeve rešujejo v razumnih rokih in da so sodne odločbe kakovostno obrazložene, s čimer se zmanjša možnost razveljavitve ali spremembe sodne odločbe na višji stopnji.

3.10. Zunanja neodvisnost – služba za nadzor sodne uprave

Za ohranitev sodniške neodvisnosti smo si prizadevali tudi, ko je bila na Ministrstvu za pravosodje ustanovljena služba za nadzor organizacije poslovanja sodišč (65.a člen ZS). Uvedena je bila z novelo ZS-K,⁸⁵ društvo pa ji je ves čas odločno nasprotovalo. Izvajanje te službe budno spremljamo, saj bi izvršilna veja oblasti prek tega inštituta lahko nedopustno posegala v načelo neodvisnosti sodstva in načelo delitve oblasti,⁸⁶ na kar je društvo vztrajno opozarjalo na sestankih pri ministru mag. Klemenčiču, preden je imenoval vodjo te službe. S tem smo želeli preprečiti nedovoljene vplive na sodnika pri odločanju v konkretni zadevi.⁸⁷

Kot ugotavlja nekdanja predsednica Ustavnega sodišča Jadranka Sovdat, je bilo s ponovno uvedbo službe za nadzor organizacije poslovanja sodišč po 65.a členu ZS uzakonjeno nekaj, kar smo po

⁸³ Roblek, 2011, str. 49.

⁸⁴ Glej zapisnik 53. seje Sodnega sveta z dne 26. 11. 2020.

⁸⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodiščih – ZS-K (Uradni list RS, št. 63/13 z dne 26. 7. 2013).

⁸⁶ Tudi sam imam slabe izkušnje s to službo, ki je nekoč zahtevala poročilo o tem, kako sem kvalificiral neko vlogo stranke (ali kot predlog za vrnitev v prejšnje stanje, predlog za razveljavitve potrdila o pravnomočnosti in izvršljivosti ali kot predlog za obnovo postopka). Nesprejemljivo je, da bi moralo sodišče organu izvršilne veje oblasti poročati, zakaj je sprejelo neko procesno odločitev. Odločitve sodišče so predmet preverjanja le in izključno prek pravnih sredstev, sodniku pa se pred izvršilno vejo oblasti ni treba (in se ne sme) zagovarjati, zakaj je sprejel neko (procesno) odločitev.

⁸⁷ Kot izhaja na primer iz zapisnika sestanka med ministrom za pravosodje mag. Goranom Klemenčičem in predstavniki SSD z dne 6. 5. 2015.

osamosvojitvi Slovenije v zakonski ureditvi opustili, saj nova ustavna ureditev ni več temeljila na načelu enotnosti oblasti, temveč na načelu delitve oblasti. Nadalje, poslovanje sodišče mora biti prilagojeno sojenju, in ne obratno. In ne nazadnje, četudi službo za nadzor organizacije poslovanja sodišč vodi sodnik, ki je dodeljen na Ministrstvo za pravosodje, nima pristojnosti izvrševanja sodne oblasti, temveč je del izvršilne veje oblasti. Opisana ureditev je drsenje po ustavnopravno

spolzkiem terenu, saj lahko pride do nedopustnega vmešavanja izvršilne veje oblasti v sodno vejo.⁸⁸

V tej zvezi velja postaviti v ospredje še 14. priporočilo v Mnenju št. 18 Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov pri Svetu Evrope iz oktobra 2015 o položaju sodstva in njegovem odnosu do drugih vej oblasti v sodobni demokraciji,⁸⁹ ki službam za nadzor poslovanja sodišč ni naklonjeno. CCJE poudarja, da ni dovoljen vpliv ministrstva za pravosodje prek delovanja sodnih inšpekcij, saj bi to lahko ogrozilo neodvisnost sodstva. Prav tako se je treba izogibati prisotnosti uradnikov izvršilne veje oblasti na sodiščih, saj lahko to privede do vmešavanja v sodno funkcijo in s tem ogrozi neodvisnost sodstva.⁹⁰

3.11. Materialna neodvisnost sodnikov

V SSD si že praktično od začetka svojega delovanja prizadevamo, da bi plačni položaj slovenskih sodnic in sodnikov ustrežal dostojnosti sodniške službe in odgovornosti ter zahtevnosti funkcije, ki jo sodnik opravlja.⁹¹ Sodnik mora dobiti zadostno plačilo za zagotovitev dejanske ekonomske neodvisnosti ter s tem njegovega oziroma njenega dostojanstva, nepristranskosti in neodvisnosti (8. člen Univerzalne sodniške listine).

Nadalje si prizadevamo, da v sodstvo vstopajo najsposobnejši pravniki, to pa je povezano tudi s plačnim položajem sodnikov, ki mora biti privlačen za najperspektivnejše kadre.⁹² Ali kot je poudaril

⁸⁸ Sovdat, 2017, str. 16–17.

⁸⁹ Opinion n°18 (2015) on the position of the judiciary and its relation with the other powers of state in a modern democracy (paragraphs 48, 49): »Ministries of Justice must not exert influence on the administration of courts through directors of courts and judicial inspections in any way that might endanger judicial independence. The presence of officials of the executive within the organising bodies of courts and tribunals should be avoided. Such a presence can lead to interference in the judicial function, thus endangering judicial independence.«

⁹⁰ Glej tudi točki 48 in 49 Mnenja CCJE št. 18.

⁹¹ Glej na primer 54. točko Priporočila Odbora ministrov CM/Rec(2010)12 o sodnikih, neodvisnosti, učinkovitosti in odgovornostih; 61. točka CCJE Mnenja št. 1.

⁹² Glej 23. točko odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-159/08-18 z dne 11. 12. 2008; to sem tudi poudaril na posvetu pri predsedniku republike 13. oktobra 2020 z naslovom Načelo delitve oblasti – (samo)omejevanje, vzajemni nadzor in medsebojno sodelovanje.

sir Richard Aikens na Dnevih Slovenskega sodstva 2017, dober plačni položaj sodnikov je potreben za to, da se privabijo kandidati, ki imajo samozavest in pogum – to dvojje je namreč potrebno za ohranjanje resnične sodniške neodvisnosti.⁹³

Materialna neodvisnost sodnikov je izjemnega pomena in se pogosto podcenjuje. Že Ustavno sodišče RS in predsednik nemškega Zveznega ustavnega sodišča poudarjata, da je najperspektivnejše kadre oziroma najperspektivnejše pravnike v sodstvu mogoče privabiti le z ustrezno plačno stimulacijo in ustreznimi delovnimi razmerami, najspodobnejši sodniki pa so tudi garant za uspešno in dobro delovanje pravne države⁹⁴ – brez pravne države niti ne moremo govoriti o pristni demokraciji. Vse navedeno pa je zlasti v interesu strank sodnih postopkov, saj jim omogoča, da so deležne poštenega sojenja pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem.

Sodni svet v prejšnjih sestavah vprašanju materialne sodnikove neodvisnosti ni posvečal posebne pozornosti. Na srečo ima Sodni svet v novi sestavi drugačno stališče in si aktivno prizadeva za vzpostavitev primerne materialne neodvisnosti sodnikov ter s tem uresničuje temeljni namen svojega delovanja, tj. varovanje sodnikove neodvisnosti (prvi odstavek 2. člena Zakona o sodnem svetu – ZSSVe).⁹⁵ Da gre za pomembno vprašanje, so spoznale vse tri ključne institucije v sodstvu (SSD, Vrhovno sodišče in Sodni svet) ter se povezale v posvetovalni skupini, ki jo je oktobra 2018 ustanovil predsednik Vrhovnega sodišča in je sestavljena iz članov SSD, člana Sodnega sveta ter članov, ki jih predlaga Vrhovno sodišče RS.⁹⁶ Posvetovalna skupina si že od leta 2018 aktivno prizadeva za izboljšanje plačnega položaja sodnikov, saj na preostali veji oblasti naslavlja zahteve in pozive ter z njima opravlja pogovore o ureditvi te problematike. Ta prizadevanja do zdaj še niso obrodila plodov, vendar to ne pomeni, da je zaradi tega treba odnehati. Prav nasprotno, še bolj glasno in odločno si bomo prizadevali, da se ta problematika, ki se vleče kot jara kača, v razumnem času uredi.

Na koncu tega poglavja želim opozoriti na določena slovenska protislovja. Imeli bi najboljše sodnike, a vanje ne bi vlagali. Kljub neustreznemu plačnemu položaju pa sodniki dosegamo izjemno dobre rezultate. Slovensko sodstvo je namreč po številu rešenih zadev, času reševanja in sorodnih merilih

⁹³ Aikens, 2018, str. 17.

⁹⁴ Glej 23. točko odločbe Ustavnega sodišča U-I-159/08-18 z dne 11. 12. 2008; članek predsednika nemškega Zveznega ustavnega sodišča – Vofkühle, 2018, str. 3154, 3157–3158.

⁹⁵ Uradni list RS, št. 23/17.

⁹⁶ Izjava za javnost SSD, 6. 11. 2018: <https://sodnisko-drustvo.si/slovensko-sodnisko-drustvo-in-vrhovno-sodisce-rs-za-izboljsanje-sodstva/> (13. 1. 2021).

povsem primerljivo s sodstvom v drugih državah EU, čeprav so naše plače globoko pod povprečjem plač sodnikov v preostalih evropskih državah.⁹⁷

4. Sodelovanje SSD z Vrhovnim sodiščem in Sodnim svetom

4.1. Dobro sodelovanje

SSD ni edina institucija, katere cilji so utrjevanje in varstvo sodnikove neodvisnosti in samostojnosti pri izvrševanju sodniške funkcije, varovanje sodstva ter spodbujanje zaupanja javnosti v delo sodišč itd. To vlogo imata tudi Vrhovno sodišče kot najvišje sodišče v državi (vrh sodne veje oblasti, 127. člen Ustave) in Sodni svet (2. člen ZSSve).⁹⁸ Zaradi tega SSD sodeluje v trilateralnem razmerju z Vrhovnim sodiščem in Sodnim svetom, zlasti v primerih, ko sta neodvisnost in samostojnost sodne veje oblasti ogroženi oziroma je vanju nedopustno poseženo. Tovrstno sodelovanje SSD, Vrhovnega sodišča in Sodnega sveta se je izkazalo za plodno, vse tri institucije pa se lahko pri svojih prizadevanjih za varovanje neodvisnosti in samostojnosti sodnikov dopolnjujejo. Tako tristransko povezovanje in delovanje je pomembno, ker smo skupaj močnejši, naš glas se bolje sliši in hitreje naleti na posluš (zlasti pri izvršilni in zakonodajni veji oblasti ter pri medijih). To ne velja le na nacionalni ravni, temveč tudi na evropski. Dober primer tega plodnega sodelovanja je skupno pismo predsednika Mreže predsednikov vrhovnih sodišč EU, predsednika Evropskega sodniškega združenja in predsednik Evropske mreže sodnih svetov z dne 20. 9. 2019, naslovljeno na takrat novoizvoljeno predsednico Evropske komisije Ursulo von der Leyen, v katerem so opozorili na ogrožanje neodvisnosti sodstva in vladavine prava v posameznih državah članicah.⁹⁹

⁹⁷ Iz poročil CEPEJ za leto 2018 (pa tudi leto 2020: 8th report European judicial systems – CEPEJ Evaluation Report – 2020) izhaja, da spada Slovenija med države, v katerih imajo sodniki na začetku kariere najnižje bruto plače glede na povprečno plačo v državi (manj kot dvakratnik povprečne plače). Evropsko povprečje za sodnike začetnike je 2,5-kratnik povprečne plače, ob koncu kariere pa 4,5-kratnik povprečne plače v državi. Glej objavo STA z dne 4. 10. 2018 z naslovom Slovenija za pravosodni sistem namenja več sredstev od evropskega povprečja, dosegljivo na portalu IUS-INFO (<https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/228980>, 9. 2. 2021).

⁹⁸ Tako tudi CCJE, ki poudarja, da se naloge in cilji sodniških združenj in sodnih svetov pogosto prekrivajo. Glej 29. točko Mnenja CCJE št. 23.

⁹⁹ Pismo je dosegljivo na spletni strani <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/News/letter%20to%20President%20Elect%20Mrs.%20Ursula%20Von%20der%20Leyen%2020%20september%20pub.pdf> (13. 1. 2021).

Primerov tovrstnega dobrega sodelovanja med tremi institucijami na nacionalni ravni je bilo v preteklosti kar precej, zlasti na področju varovanja materialne neodvisnosti sodnikov. Tako so se na primer 7. 4. 2008 predsednica Slovenskega sodniškega društva Janja Roblek, predsednik Sodnega sveta Janez Kranjc in predsednik Vrhovnega sodišča Franc Testen sestali s pravosodnim ministrom Lovrom Šturmom in soočili mnenja glede plačnega položaja sodnikov ter s tem povezanih protestnih ukrepov.¹⁰⁰ V novejšem času so vse tri institucije znova združile moči z namenom varovanja materialne neodvisnosti sodnikov. Oktobra 2018 je potekal sestanek, ki so se ga udeležili vodstvo SSD, predsednik Vrhovnega sodišča, predstavnik Sodnega sveta ter predsednik Višjega sodišča v Ljubljani. Na njem je tekla razprava o krepitvi neodvisnosti sodnikov in izboljšanju položaja sodstva, kamor spada tudi finančna neodvisnost, v okviru te pa odprava plačnih nesorazmerij med predstavniki različnih vej oblasti. Vrhovno sodišče RS in Slovensko sodniško društvo sta se ob tem odločila, da bosta v razgovorih z zakonodajno in izvršilno vejo oblasti glede izboljšanja položaja sodnikov in neodvisnosti sodstva nastopala skupaj in usklajeno, kar podpira tudi Sodni svet. Na sestanku so sprejeli tudi odločitev o ustanovitvi posebne posvetovalne skupine, ki bo sestavljena iz članov Slovenskega sodniškega društva in članov, ki jih bo predlagalo Vrhovno sodišče. Skupina, v kateri bodo zastopani sodniki vseh stopenj, bo oblikovala izhodišča za razgovore z drugima vejama oblasti.¹⁰¹ V tem okviru so bili med letoma 2018 in 2021 opravljeni številni razgovori s predsednikom Vlade RS, predsednikom Državnega zbora in ustreznima resornima ministroma (za pravosodje in javno upravo). Enoten in složen nastop sodnikov in institucij v sklopu sodstva se je pokazal zlasti pri zbiranju podpisov za peticijo kot poziv k takojšnji odpravi plačnih nesorazmerij, ki ga je konec leta 2019 s podpisi podprlo 700 slovenskih sodnikov (od približno 890, tj. skoraj 80 odstotkov vseh sodnic in sodnikov) ter je bil poslan Vladi in Državnemu zboru.¹⁰² S tem družnim in složnim delovanjem smo vse tri institucije prispevale k oblikovanju skupnega duha med sodniki.¹⁰³

V primeru hudih napadov na neodvisnost sodstva je potreben takojšen odziv vseh treh institucij. Medtem ko sta SSD in Vrhovno sodišče stalno na preži in odzivna ter se na napade na neodvisnost

¹⁰⁰ Glej objavo v Gorenjskem glasu 8. 4. 2008 (<http://arhiv.gorenjskiglas.si/article/20080408/C/304089988/danes-protest-sodnikov>).

¹⁰¹ Izjava za javnost SSD, 6. 11. 2018: <https://sodnisko-drustvo.si/slovensko-sodnisko-drustvo-in-vrhovno-sodisce-rs-za-izboljsanje-sodstva/> (13. 1. 2021).

¹⁰² Glej objavo na spletni strani Vrhovnega sodišča z dne 15. 1. 2020 (<http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2020031211112661/>).

¹⁰³ Tudi CCJE sodniškim združenjem priznava prispevek k oblikovanju skupnega duha med sodniki, zlasti glede vprašanj neodvisnosti sodstva, človekovih pravic in pravne države (glej 21. točko Mnenja CCJE št. 23).

sodstva nemudoma odzoveta,¹⁰⁴ pri Sodnem svetu ni vedno tako,¹⁰⁵ saj se slednji zaradi tega, ker odločitve sprejema kot kolektivni organ in ker običajno zaseda zgolj na vsakih 14 dni, pogosto odzove zapoznelo ali se sploh ne odzove.¹⁰⁶ Na področju hitre odzivnosti Sodnega sveta in njegovega hitrega skupnega odziva v trilateralni povezavi s SSD in Vrhovnim sodiščem obstajajo še izzivi za prihodnost. Da bi bil Sodnemu svetu omogočen hiter odziv v primerih hudih napadov na sodniško neodvisnost, bi veljalo v prihodnje razmisliti o tem, da bi Sodni svet svojemu predsedniku oziroma podpredsedniku podelil pooblastilo, da grobe napade na sodniško neodvisnost (ki bi jih vnaprej opredelili) obsodi sam, brez predhodne izvedbe seje Sodnega sveta.

Zlasti uspešno, usklajeno in ažurno je bilo sodelovanje med SSD in Vrhovnim sodiščem, kar je pripisati osebnosti dr. Miodraga Đorđevića, ki zavzeto in predano opravlja tako funkcijo podpredsednika SSD kakor tudi funkcijo podpredsednika Vrhovnega sodišča, s čimer je omogočen gladek pretok informacij med obema institucijama, s svojo lucidnostjo pa prispeva h kakovostnim odločitvam in premišljenemu ravnanju ob pravem času. S svojim zgledom, besedami in dejanji je vzor mlajšim generacijam sodnikov, s katerimi nesebično deli svoje bogato znanje in izkušnje. Predvsem zaradi njegovega prizadevanja je v kriznih trenutkih, ko se je bilo treba odzvati hitro ali usklajeno, komunikacija med obema institucijama tekoče stekla, odziv obeh institucij pa je bil usklajen in se je dopolnjeval. To se je pokazalo tako pri obsodbi fizičnih napadov na sodnico Ružič¹⁰⁷ in sodnika

¹⁰⁴ Glej na primer skupni poziv predsednika Vrhovnega sodišča in predsednika SSD, naslovljen na predsednika Vlade 23. 3. 2020, v katerem sta ga pozvala k ponovnem razmisleku o njegovi napovedi z dne 21. 3. 2020 na družbenem omrežju Twitter, da namerava Vlada Državnemu zboru predlagati sprejetje zakona, s katerim se bodo plače vseh funkcionarjev (tudi sodnikov) med epidemijo covid-19 znižale za 30 odstotkov (podrobneje objava v Delu 23. 3. 2020: <https://www.delo.si/novice/slovenija/sodniki-pozivajo-k-razmisleku-o-nizanju-plac-funkcionarjem/>, 13. 1. 2020). Naš skupni poziv je padel na plodna tla, saj je Vlada na seji, ki je bila istega dne v večernih urah, iz predloga zakona, ki je za čas epidemije znižal plače funkcionarjev za 30 odstotkov, izvzela sodnike (glej na primer objavo v Večeru 24. 3. 2020: <https://www.vecer.com/slovenija/portikoronski-ukrepi-vlada-sodnikom-ni-znizala-plac-a-je-nanje-naslovila-poziv-10147053>, 13. 1. 2020).

¹⁰⁵ Izjema velja za fizični napad na sodnico Danielo Ružič, ki ga je predsednik Sodnega sveta dr. Erik Kerševan obsodil še isti dan, v nastopu v Dnevniku ob 19. uri na 1. programu RTV Slovenija (glej <http://www.sodni-svet.si/doc/izjava-predsednika-SS-napad-na-sodnico-ruzic.pdf>, 13. 1. 2021).

¹⁰⁶ Medtem ko sta SSD in Vrhovno sodišče nemudoma, ko sta zanj izvedela, obsodila fizični napad na sodnika Gorazda Tivadarja, ki se je zgodil 7. 9. 2020 na Okrajnem sodišču na Ptujju (glej izjavo za javnost SSD z dne 16. 9. 2020 (<https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-napad-na-sodnika-gorazda-tivadarja-na-okrajnem-sodiscu-na-ptuju-7-9-2020/>) in izjavo za javnost Vrhovnega sodišča (<http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2020091615353923/>)), se Sodni svet na ta napad sploh ni odzval in je ostal pasiven, čeprav je šlo za grob poseg v sodniško neodvisnost. Tak odziv smo od organa, katerega namen je varovanje sodniške neodvisnosti, pričakovali in smo ga pogrešali.

¹⁰⁷ Glej izjavi za javnost z dne 16. 6. 2019 na spletni strani SSD (<https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-napad-na-okroznosodnico-danielo-ruzic/>) in spletni strani Vrhovnega sodišča (<http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2019110412493735/>).

Tivadarja,¹⁰⁸ kakor tudi pri ustanovitvi posvetovalne skupine za izboljšanje položaja sodnikov,¹⁰⁹ ažurnem odzivu z dne 23. 3. 2020 na čivk (angl. *tweet*) predsednika Vlade z dne 21. 3. 2020, naj ponovno premisli o napovedanem 30-odstotnem znižanju plač vsem funkcionarjem,¹¹⁰ pri zbiranju sredstev v koronski sklad (t. i. koronasklad) SSD spomladi 2020¹¹¹ ipd.

4.2. SSD kot avtonomna organizacija

SSD sprejema svoje odločitve avtonomno.¹¹² Čeprav dobro sodeluje z Vrhovnim sodiščem in Sodnim svetom, pa nima vedno enakih pogledov na posamezna vprašanja, zato lahko pride in tudi prihaja do razhajanj med tremi institucijami.¹¹³ SSD je avtonomno v odnosu do preostalih dveh ključnih institucij na področju sodstva, interesi društva pa se ne prekrivajo vedno z interesi Vrhovnega sodišča ali Sodnega sveta. Tako na primer Vrhovno sodišče daje velik poudarek učinkovitosti sodstva (pa tudi kakovosti),¹¹⁴ eden izmed osrednjih ciljev Sodnega sveta je izbira kadrov za delo v sodstvu, osrednji namen SSD pa je varovanje sodnikove neodvisnosti in samostojnosti. Ti interesi si lahko tudi nasprotujejo (na primer težnja po mobilnosti sodnikov lahko ogroža načelo neodvisnosti in nepremakljivosti sodnikov, 4. člen ZSS).¹¹⁵ Tudi ob morebitni bodoči uvedbi enovitega prvostopenjskega

¹⁰⁸ Glej izjavi za javnost z dne 16. 9. 2020 na spletni strani SSD (<https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-napad-na-sodnika-gorazda-tivadarja-na-okrajnem-sodiscu-na-ptuju-7-9-2020/>) in spletni strani Vrhovnega sodišča (<http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2020091615353923/>).

¹⁰⁹ Glej objavi SSD in Vrhovnega sodišča z dne 6. 11. 2018 na spletnih straneh obeh institucij z naslovom Slovensko sodniško društvo in Vrhovno sodišče RS za izboljšanje sodstva (<https://sodnisko-drustvo.si/slovensko-sodnisko-drustvo-in-vrhovno-sodisce-rs-za-izboljsanje-sodstva/>; <http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2018110609594940/>, 14. 1. 2021).

¹¹⁰ Podrobneje glej članek v Delu z dne 23. 3. 2020: <https://www.delo.si/novice/slovenija/sodniki-pozivajo-k-razmisleku-o-nizanju-plac-funkcionarjem/> (15. 1. 2021).

¹¹¹ Glej objavo na spletni strani SSD z dne 2. 4. 2020 o ustanovitvi koronasklada SSD (<https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-slovenskega-sodniskega-drustva-ustanovitev-koronasklada/>, 14. 1. 2021) in objavo na spletni strani Vrhovnega sodišča dne 2. 4. 2020 z naslovom Koronasklad Slovenskega sodniškega društva tudi s podporo Vrhovnega sodišča (<http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2020040211511214/>).

¹¹² Glej sklep in priporočilo št. 1 Mnenja CCJE št. 23 o vlogi sodniških združenj.

¹¹³ CCJE poudarja, da je to posledica drugačne sestave sodnih svetov, ki imajo mešano sestavo članov sodnikov in nesodnikov, ter v primeru razhajanj predlaga odprto izmenjavo mnenj (glej 29. točko Mnenja CCJE št. 23).

¹¹⁴ Glej na primer Otvoritev sodnega leta 2020, str. 5 (http://www.sodisce.si/mma_bin2.php?nid=2020091109405595&static_id=2020021110423566, 15. 1. 2021) in Letno poročilo o učinkovitosti in uspešnosti sodišč 2019 (http://www.sodisce.si/mma_bin2.php?nid=2020072810594109&static_id=2020052510305888, 15. 1. 2021).

¹¹⁵ Glej 57. točko Mnenja CCJE št. 1 (2001) o standardih glede neodvisnosti sodstva in nepremakljivosti sodnikov, v skladu s katerim sodnika brez njegovega soglasja ni dovoljeno premestiti na drugo sodniško mesto, razen če gre za disciplinsko sankcijo. Glej tudi prvi odstavek 66. člena ZSS, ki določa, da se lahko sodnika le po njegovi vnaprejšnji pisni privolitvi premesti na drugo

sodnika bo treba ti dve načeli posebej spoštovati in sodnika prve stopnje premestiti (ali dodeliti) na drugo sodišče le ob njegovem soglasju (4. člen ZSS), saj je premestitev brez soglasja dopustna le v primeru disciplinskih sankcij (4. točka 82. člena ZSS),¹¹⁶ poleg tega pa je treba upoštevati tudi vsa že pridobljena napredovanja vsakega posameznega sodnika.

SSD je na primer nasprotovalo predlogu Sodnega sveta z dne 18. 6. 2020, v katerem je ta Ministrstvu za pravosodje predlagal ukinitvev instituta hitrejšega napredovanja v višji sodniški naziv na istem sodniškem mestu na podlagi četrtega odstavka 34.a člena ZSS. Sodni svet je navedeno odločitev sprejel zato, ker je ugotovil, da se na mesta okrožnih kazenskih sodnikov ne prijavljajo kazenski sodniki, ki opravljajo svojo službo na okrajnih sodiščih,¹¹⁷ in je z nameravano ukinitvijo tega inštituta okrajne sodnike želel spodbuditi k temu, da bi se prijavljali na prosta mesta kazenskih okrožnih sodnikov. Glavni odbor SSD je na svoji seji 23. 9. 2020 sprejel sklep:

»SSD nasprotuje ukinitvi napredovanja sodnikov v nazivu, dokler ne bo sprejeta ustrezna sistemska ureditev napredovanja sodnikov, saj z ukrepom, kot ga predlaga Sodni svet, ne bodo odpravljene anomalije, do katerih prihaja v praksi.«

V dopisu Ministrstvu za pravosodje z dne 23. 10. 2020 smo med drugim poudarili: (a) da bi ukinitvev inštituta hitrejšega napredovanja v višji sodniški naziv na istem sodniškem mestu na podlagi četrtega odstavka 34.a člena ZSS posegla v sodniško neodvisnost (zlasti materialno neodvisnost), in da bi bil – če bi bil predlog Sodnega sveta sprejet – že zdaj neugoden plačni položaj sodnikov, zlasti sodnikov prve stopnje, še poslabšan, (b) da težave, da se na ozko področje okrožnega kazenskega sodstva ne prijavljajo okrajni sodniki, ukinitvev inštituta hitrejšega napredovanja v višji sodniški naziv na istem sodniškem mestu ne bo odpravila (civilni sodniki se običajno ne odločajo za kazensko področje; vprašati pa se je treba, zakaj mesta okrožnih kazenskih sodnikov niso privlačna za okrajne kazenske sodnike), temveč bi ta parcialni ukrep neupravičeno prizadel številne zavzete,

sodišče istega ali nižjega položaja in pristojnosti, če tako predlaga predsednik Vrhovnega sodišča Republike Slovenije in s tem soglašata predsednika obeh pristojnih sodišč.

¹¹⁶ Glej tudi 57. točko Mnenja CCJE št. 1. Zaradi tega je sporna določba 71. člena ZS, da lahko predsednik okrožnega sodišča z letnim razporedom razporedi okrajnega sodnika na okrožno sodišče brez njegovega soglasja. Premestitev na drugo sodišče brez sodnikovega soglasja je namreč v prvi vrsti disciplinska sankcija, razporejanje na drugo sodišče brez sodnikovega soglasja pa krši načelo neodvisnosti in nepremakljivosti sodnikov.

¹¹⁷ Glej Letno poročilo Sodnega sveta 2019, str. 38, kjer je navedeno: »Okoliščina, da se okrajni sodniki ne prijavljajo na razpisih za okrožna sodišča, je zlasti izrazita na kazenskem področju, kjer se redno dogaja, da v izbirnih postopkih med kandidati za okrožna sodišča ni sodnikov z okrajnih sodišč.«

skrbne in strokovne sodnice in sodnike, in (c) da se zaupanje v sodstvo ustvarja predvsem na prvi stopnji, zato je pomembno, da tam službujejo izkušeni in dobro strokovno usposobljeni sodniki.¹¹⁸

Po drugi strani se avtonomnost sodniškega društva kaže tudi v odnosu do Vrhovnega sodišča, na primer glede vprašanja prenosa obravnave nespornih zapuščin na notarje. Medtem ko predsednik Vrhovnega sodišča temu ne nasprotuje,¹¹⁹ je SSD odločno proti.¹²⁰ Čeprav je bil prenosu zapuščinskih zadev na notarje v preteklosti naklonjen tudi Sodni svet,¹²¹ v novejšem času, kot kaže, ni več tako.¹²²

Nasprotovanje SSD tako prenosu nespornih zapuščinskih zadev na notarje kakor tudi ukinitvi hitrejšega napredovanja v višji sodniški naziv na istem sodniškem mestu je morda tudi odraz sestave glavnega odbora SSD, v katerem so večinoma zastopani sodniki prve stopnje, katerih interesi se lahko razlikujejo od interesov vrhovnih sodnikov ali članov Sodnega sveta, v katerem so zastopani tudi člani, ki niso sodniki.¹²³

4.3. Razlike med delovanjem SSD, Vrhovnega sodišča in Sodnega sveta

Sodniško društvo je del civilne družbe, kar ga razlikuje od Vrhovnega sodišča ali Sodnega sveta, ki sta oblastna organa. Zaradi tega SSD ne more nastopati z argumentom moči, temveč vedno le z močjo argumenta, torej s prepričljivostjo svojih stališč. Zaradi civilnodružbenega značaja je SSD do neke mere bolj svobodno pri komuniciranju z javnostmi in mediji kot Vrhovno sodišče in Sodni svet.

¹¹⁸ Glej dopis SSD Ministrstvu za pravosodje z dne 23. 10. 2020 (<https://sodnisko-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/11/Mnenje-Slovenskega-sodniskega-drustva-glede-hitrejsega-napradovanja-v-visji-sodniski-naziv.pdf>, 13. 1. 2021).

¹¹⁹ Glej Plauštajner, 2019, str. 29.

¹²⁰ Glej zapisnik seje glavnega odbora SSD z dne 29. 6. 2020 (<https://sodnisko-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/10/zapisnik-seje-GO-SSD-29.6.2020.pdf>, 14. 1. 2021).

¹²¹ Glej Letno poročilo Sodnega sveta o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2013 (<http://www.sodni-svet.si/images/stories/datoteke/LPSS2013.pdf>, 14. 1. 2021), kjer na str. 20 pod točko IX.9. Prenos pristojnosti za odločanje v zadevah, ki niso sojenje, s sodišč piše: »Potreben je prenos pristojnost za odločanje v zadevah, ki niso sojenje, s sodišč (na primer brezplačna pravna pomoč, odločanje o stroških, zapuščinski postopki, sporazumne razveze, izvršilni in zemljiškoknjižni postopki).2

¹²² Glej Letno poročilo Sodnega sveta o učinkovitosti in uspešnosti sodišč za leto 2019 (http://www.sodni-svet.si/doc/Letno_porocilo_2019.pdf, 14. 1. 2021), kjer je na str. 83 pod točko 8.9. Prenos pristojnosti za odločanje v zadevah, ki niso sojenje, s sodišč zapisano: »Sodstvo in Sodni svet že dalj časa predlagata, da bi bilo koristno sodišča razbremeniti pristojnosti za odločanje v zadevah, ki niso sojenje, kot so zlasti postopki z dodeljevanjem brezplačne pravne pomoči in postopki v zvezi z oprostitvijo sodnih taks. Ti postopki so izrazito administrativne narave in dodatno obremenjujejo sodišča ter podaljšujejo postopke.«

¹²³ V tem smislu tudi 29. točka Mnenja CCJE št. 23.

Čeprav je SSD društvo (nevladna organizacija – NVO), ne gre za običajno nevladno organizacijo, ki bi jo sestavljali pripadniki civilne družbe, temveč za organizacijo, katere člani so nosilci oblasti v okviru sodne veje oblasti.¹²⁴ Zaradi tega mora SSD pri izražanju stališč, zbiranju in združevanju upoštevati omejitve, ki veljajo za sodnike na splošno, in sicer imamo sodniki pravico do svobode izražanja, prepričanja, združevanja in zbiranja, vendar se moramo pri izvrševanju teh pravic vedno vesti tako, da ohranjamo dostojanstvo svoje funkcije ter ne vzbujamo dvoma o nepristranskosti in neodvisnosti sodstva.¹²⁵

Kar se tiče notranjih razprav, je mogoče ugotoviti, da so razprave na organih društva (zlasti občnem zboru ali glavnem odboru) zaradi neoblastne narave društva manj formalne, bolj sproščene, polemične in kritične, izbor obravnavanih tem pa širok. V pisnih ali ustnih razpravah na organih društva se lahko sliši glas vsakega sodnika, glavni odbor pa obravnava tudi pisne vloge posameznih sodnikov. To pomeni, da lahko vsak posamezni sodnik vpliva na izbor tem, ki jih organi društva obravnavajo, na organih društva izrazi svoje mnenje, deli svojo zaskrbljenost, predstavi svoje poglede, poda predloge ali izmenja izkušnje.¹²⁶ Znotraj društva lahko vsak član širi svoje zamisli in predloge med sebi enakimi ter jih v razpravi z drugimi člani pili, oplaja in nadgrajuje.

Člani SSD so lahko obravnavani tudi v postopkih pred Sodnim svetom ali v postopkih, ki se nanašajo na sodno upravo. SSD se v te postopke ne vmešava, saj zunanji vplivi na odločanje v teh postopkih niso dopustni. Vendar to ne pomeni, da teh postopkov ne spremlja. Z njimi je seznanjeno in po potrebi opravi načelno razpravo, kadar gre za pomembna vprašanja sodniške neodvisnosti.¹²⁷ Sodniško neodvisnost lahko namreč kršijo tudi organi znotraj »sodniške samouprave«.¹²⁸

5. Sodelovanje z zakonodajno in izvršilno vejo oblasti

V SSD se zavedamo pomena medsebojnega sodelovanja, informiranja in zaupanja med različnimi vejami oblastmi. V sodstvu smo odprti za objektivno, tvorno in argumentirano kritiko znotraj pri-

¹²⁴ Glej 39. in 40. točko Mnenja CCJE št. 23.

¹²⁵ Glej 8. točko Temeljnih načel Združenih narodov o neodvisnosti in samostojnosti sodstva iz leta 1985. Glej tudi izjavo za javnost SSD z dne 3. oktobra 2019 (dosegljiva na <https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-izrazanje-sodnikov-v-medijih/>, 9. 2. 2021).

¹²⁶ Glej tudi 9. točko Mnenja CCJE št. 23.

¹²⁷ Tudi iz 26. točke Mnenja CCJE izhaja, da naj sodniška združenja ne posegajo v odločitve organov znotraj sodstva, ki se nanašajo na kariero sodnikov, temveč naj spremljajo, ali so pristojni organi upoštevali ustrezne postopke in uporabili pravna merila.

¹²⁸ Kosař, 2018, str. 1567 in naslednje; 24. točka Mnenja CCJE št. 23.

stojnosti vsake od vej oblasti, ne pa za posplošeno in neargumentirano kritiziranje (tudi zunaj meja Slovenije). Kajti ni pomembna zgolj dejanska neodvisnost sodnikov, temveč tudi videz neodvisnosti, ki je lahko s prikazovanjem popačenega stanja s strani funkcionarjev zakonodajne in izvršilne veje oblasti načet. Želimo si tvornega sodelovanja in medsebojnega spoštovanja med predstavniki vseh treh vej oblasti, vse v interesu učinkovitega delovanja pravne države.

Opozoriti velja na razlike med delovanjem sodne in preostalih vej oblasti. Politiki pogosto sprejemajo svoje odločitve pragmatično in svoja stališča prilagajajo temu, kako bodo sprejete v javnosti (ali vsaj v njihovi volilni bazi). Politiki imajo omejen mandat in želijo biti ponovno izvoljeni, pri izjavah v javnosti pa imajo široko polje svobode. Nasprotno pa sodniki pri sojenju ne moremo in ne smemo upoštevati želja javnosti ali posameznih skupin, temveč smo zavezani zgolj k sojenju v skladu z Ustavo in zakoni (torej kakor je pošteno), to pa si lahko privoščimo ravno zaradi trajnega mandata svoje službe. Zaradi svojih odločitev smo sodniki v delu javnosti ali pri posameznikih nepriljubljeni, zato pričakujemo, da nam ob nedopustnih napadih in pritiskih preostali veji oblasti stopita v bran, vse z namenom zaščite neodvisnosti sodišč in utrjevanja pravne države. Pot v blaginjo namreč temelji na vladavini prava ter medsebojnem sodelovanju in spoštovanju vseh vej oblasti z upoštevanjem mej vsake od njih, saj lahko z iskanjem skupnih interesov in z zavzemanjem za skupno dobro gradimo svetlo demokratično prihodnost.

6. Kodeks sodniške etike

Eden najpomembnejših dosežkov društva je sprejetje Kodeksa sodniške etike. SSD ga je sprejelo že kmalu po svoji ustanovitvi, in sicer oktobra 1972. Šlo je za takrat edini takšni kodeks v nekdanji državi SFRJ, pa tudi za enega redkih v svetu. SSD je ob svoji 30-letnici na občnem zboru 8. 6. 2001 sprejelo nov Kodeks sodniške etike s komentarjem, ki je po vsebini ohranil najpomembnejša načela sodnikove poklicne etike¹²⁹ in velja še danes ter zavezuje sodnike, ki so člani društva. Vendar to ne pomeni, da pravila Kodeksa sodniške etike iz leta 2001 za nečlane društva ne veljajo. Še kako veljajo, saj je Sodni svet na 55. seji 11. 6. 2015 in na 98. seji 1. 6. 2017¹³⁰ sprejel Kodeksa sodniške etike, ki sta vsebinsko enaka Kodeksu sodniške etike, ki ga je SSD sprejelo na občnem zboru 8. 6.

¹²⁹ Roblek, 2011 str. 40.

¹³⁰ Upoštevanje etičnih pravil Kodeksa sodniške etike, ki jih je sprejel Sodni svet, je predmet preverjanja pred Komisijo za etiko in integriteto, ki je samostojno delovno telo Sodnega sveta (49. člen ZSSve). Več o Komisiji za etiko in integriteto Betetto, 2019, str. 3.

2001.¹³¹ Na tem mestu velja omeniti, da je društvo v dopisu ministru mag. Klemenčiču z dne 7. 4. 2015 glede nameranih sprememb zakonodaje, ki so se nanašale na Sodni svet, poudarilo, da si kodeks sodniške etike sodniki lahko predpišemo le sami, ne more ga predpisati nekdo od zunaj. Glede na to, da so določbe Kodeksa sodniške etike, ki ga je sprejel Sodni svet (leta 2015 in 2017), enaka Kodeksu Sodniške etike SSD iz leta 2001, so torej prizadevanja SSD padla na plodna tla.

V okviru SSD deluje tudi Svet za sodniško etiko, ki članom društva svetuje glede vprašanj sodniške etike in sprejema stališča o spoštovanju Kodeksa sodniške etike (drugi odstavek 25. člena Pravil SSD), na primer o ravnanju sodnikov v zvezi z uporabo družbenih omrežij,¹³² o tem, ali je sodnik lahko pooblaščenec svojih staršev v sodnih postopkih,¹³³ o sodnikovem udejstvovanju v vlogi mediatorja ali arbitra pri institucijah zunaj sodišča,¹³⁴ o ravnanju sodnika zunaj sodišča pri sklepanju in izpolnjevanju zasebnih pogodbenih razmerij,¹³⁵ o izražanju mnenja sodnika o določenem vprašanju v medijih¹³⁶ in o oglaševanju sodnikove zunajsodne dejavnosti v prostorih sodne zgradbe.¹³⁷

Dolžnosti vsakega člana društva sta med drugim varovanje neodvisnosti in nepristranosti sodnika in sodstva ter spoštovanje Kodeksa sodniške etike. SSD prek Kodeksa sodniške etike in z delovanjem Sveta za sodniško etiko usmerja in spodbuja svoje člane h krepitvi profesionalne etične zavesti sodnikov, odgovornosti sodnikov in ugledu sodstva v javnosti.¹³⁸ Vloga Kodeksa sodniške etike in Sveta za sodniško etiko je torej preventivna in priporočilna.¹³⁹

¹³¹ Glej objavo na spletni strani Komisije za etiko in integriteto pri Sodnem svetu: <http://www.sodni-svet.si/#/kei/kodeks> (18. 1. 2021); Novak, 2014, str. 16.

¹³² Stališče Sveta za sodniško etiko z dne 12. 5. 2015 (<https://sodnisko-drustvo.si/ravnanje-sodnikov-v-zvezi-z-uporabo-druzbenih-omrezij/>, 25. 1. 2021).

¹³³ Stališče Sveta za sodniško etiko z dne 3. 9. 2014 (<https://sodnisko-drustvo.si/ali-je-sodnik-lahko-pooblastenc-svojih-starsev-v-sodnih-postopkih/>, 25. 1. 2021).

¹³⁴ Stališče Sveta za sodniško etiko z dne 7. 1. 2013 (<https://sodnisko-drustvo.si/mnenje-sodnik-mediator-arbiter/>, 25. 1. 2021).

¹³⁵ Stališče Sveta za sodniško etiko z dne 7. 1. 2013 (<https://sodnisko-drustvo.si/mnenje-ravnanje-sodnika-izven-sodisca/>, 25. 1. 2021).

¹³⁶ Stališče Sveta za sodniško etiko z dne 20. 5. 2010 (<https://sodnisko-drustvo.si/izrazanje-mnenja-sodnika-o-dolocenem-vprasanju-v-medijih/>, 25. 1. 2021).

¹³⁷ Stališče Sveta za sodniško etiko z dne 9. 10. 2006 (<https://sodnisko-drustvo.si/sodnisko-izvensodno-ravnanje/>, 25. 1. 2021).

¹³⁸ Pomembna naloga sodniških združenj je spodbujanje odgovornosti sodnikov in sodstva. Glej 36. točko Mnenja CCJE št. 23.

¹³⁹ Tako Betetto v uvodnem besedilu v: Betetto (ur.), 2016, str. 6, o Kodeksu sodniške etike, ki ga je sprejel Sodni svet, in o delovanju Komisije za etiko in integriteto pri Sodnem svetu. Zapisano velja *mutatis mutandis* tudi za Kodeks sodniške etike SSD in Svet za sodniško etiko pri SSD.

7. Izobraževalna dejavnost

SSD skrbi za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje svojih članov (4. člen Pravil), in sicer prek organizacije strokovnih srečanj in posvetov. Običajno gre za izvedbo vsakoletnih tradicionalnih Dnevov slovenskega sodstva, pa tudi za druge oblike izobraževanja in srečanj (na primer občni zbor z razpravo na temo plačnega položaja sodnikov, na katerega je bil leta 2008 povabljen takratni minister za javno upravo dr. Virant). Na Dnevih slovenskega sodstva, ki so na sporedu prvi četrtek, petek oziroma soboto v juniju vsako leto in ki po navadi trajajo dva dni, obravnavamo različne vidike sodniškega poklica, izbiramo pa teme, ki so privlačne za vse sodnike, ne glede na področje sojenja in instanco, na kateri opravljajo sodniško službo.

Nadalje, z novelo ZS-D¹⁴⁰ je bilo v 74.a členu ZS določeno, da se za strokovno pomoč pri izvedbi nalog Centra za izobraževanje v pravosodju (CIP) oblikuje strokovni svet, v katerem je med drugim tudi en predstavnik SSD. Prek tega predstavnika SSD daje pobude za izobraževalne dogodke in vsebine, ki jih za sodnike organizira CIP (gre zlasti za sodniške šole). Zadnja leta tradicionalni Dnevi slovenskega sodstva potekajo v sodelovanju s CIP ter so del rednega izobraževalnega programa in strokovnega izpopolnjevanja sodnikov, zaradi česar sodnikom za udeležbo na teh dnevih ni treba jemati dopusta. Takšna drža CIP je pohvalna, sodelovanje z njim pa dobro.

In ne nazadnje, SSD je tudi eden izmed partnerjev pri organizaciji vsakoletnih Dnevov slovenskih pravnikov – slovesna izjava o sodelovanju je bila podpisana v Portorožu oktobra 2018.¹⁴¹

8. Razvijanje kolegialnih in prijateljskih odnosov med člani

Eden izmed pomembnih ciljev SSD je razvijanje kolegialnih in prijateljskih odnosov med člani (4. člen Pravil SSD). V ta namen društvo na vsakoletnih tradicionalnih Dnevih slovenskega sodstva organizira športne aktivnosti, izlet, druženja pri večerji s plesom (ob živi glasbi), omogoča razprave, izmenjavo mnenj in mreženje med člani društva.¹⁴² Dnevi slovenskega sodstva so osrednji dogodek društva, na katerem se sodniki z različnih stopenj in različnih koncev Slovenije družijo in spoznajo, s čimer se povečuje medsebojno zaupanje med njimi, krepi se tudi skupni »sodniški duh« in pripadnost sodniškemu poklicu.

¹⁴⁰ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o sodiščih – ZS-D, Uradni list RS, št. 73/04 z dne 5. 7. 2004.

¹⁴¹ Več o tem glej v naslednjem poglavju o sodelovanju z drugimi pravniškimi društvi.

¹⁴² Glej tudi 9. in 21. točko Mnenja CCJE št. 23.

Kolegialni in prijateljski odnosi se razvijajo tudi na drugih izobraževalnih dogodkih društva, na sejah organov društva ipd. V okviru društva poteka tudi veliko neformalne (pisne ali ustne) komunikacije med člani, društvo pa je na novi spletni strani omogočilo tudi uporabo spletnega foruma za sodnike, do katerega imajo dostop člani društva in na katerem lahko izmenjujejo mnenja, delijo skrbi in predstavijo svoje poglede.

9. Sodelovanje z drugimi pravniškimi društvi

Ena izmed nalog SSD je tudi sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami sodnikov in pravnikov doma in v tujini ter včlanjevanje v takšne organizacije (4. člen Pravil SSD). SSD se glede na v marsičem podobni položaj¹⁴³ doma pogosto povezuje z Društvom državnih tožilcev. To društvo vsako leto organizira strokovno ekskurzijo, ki jo sofinancira SSD in katere se udeležijo sodniki in tožilci.¹⁴⁴ Poleg tega sta društvi sodelovali pri odzivu na vladno napoved 30-odstotnega znižanja plač funkcionarjev med epidemijo covid-19 spomladi 2020. Tako je SSD Društvu državnih tožilcev izreklo vso podporo v prizadevanjih za uravnoteženo nižanje plač v javnem sektorju in jih v tej zvezi opozorilo na sodbo Sodišča EU z dne 27. 2. 2018 v zadevi C-64/16,¹⁴⁵ da nižanje plač v javnem sektorju ne sme biti selektivno in se ne sme nanašati zgolj na eno ali določene poklicne skupine.

SSD je včlanjeno v Zvezo društev pravnikov Slovenije (ZDPS), ki združuje 29 pravniških društev.¹⁴⁶ V tej zvezi velja omeniti, da smo na tradicionalnih Dnevih slovenskih pravnikov (DSP) oktobra 2018

¹⁴³ Tožilska zakonodaja se večinoma ravna po sodniški. Drugi odstavek 4. člena Zakona o državnem tožilstvu (ZDT-1, Uradni list RS, št. 58/11, 21/12 – ZDU-1F, 47/12, 15/13 – ZODPol, 47/13 – ZDU-1G, 48/13 – ZSKZDČEU-1, 19/15, 23/17 – ZSSve, 36/19 in 139/20) namreč določa: »Glede pravic in dolžnosti državnega tožilca v zvezi z državnotožilstvo službo, ki niso urejene s tem zakonom, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki velja za sodnike.«

¹⁴⁴ V okviru tega sodelovanja je bila na primer marca 2018 izvedena strokovna ekskurzija – obisk CUDV Črna na Koroškem, v marcu 2019 pa strokovna ekskurzija v terapevtsko komuno v okviru Skupnosti Srečanje (Zavod Pelikan, Karitas) v Kostanjevici pri Novi Gorici. Leta 2020 tovrstna strokovna ekskurzija v okviru sodelovanja obeh društev zaradi epidemije covid-19 ni bila izvedena.

¹⁴⁵ Z navedeno sodbo je Sodišče EU postavilo standarde glede znižanja plač sodnikom (sodišče je odločalo o zakonitosti posega v plače portugalskih sodnikov) in poudarilo, da je zmanjšanje plač v javnem sektorju pod določenimi pogoji dopustno, če je splošno, tj. če ni omejeno zgolj na sodnike ali določeno skupino zaposlenih v javnem sektorju (na primer funkcionarje), temveč če varčevalni ukrepi veljajo tako za funkcionarje kakor tudi javne uslužbence in če je namen ukrepov, »da vsi nacionalni javni uslužbenci prispevajo k varčevanju, ki ga narekujejo zahteve po zmanjšanju čezmernega proračunskega primanjkljaja portugalske države«. Zmanjšanje mora biti začasno, zaradi česar je treba določno opredeliti časovni okvir, na katerega se nanaša.

¹⁴⁶ Društvo pravnikov Gorenjske, Društvo pravnikov Posavja, Športno društvo Pravniki, Društvo za delovno pravo in socialno varnost, Društvo pravnikov Bele krajine, Društvo za pomorsko pravo Slovenije, Slovensko sodniško društvo, Društvo mediatorjev

predstavniki enajstih institucij¹⁴⁷ podpisali Sporazum o organizaciji DSP, s katerim smo se med drugim zavezali, da bomo tudi v prihodnje vsako leto sodelovali pri organizaciji dogodka DSP, na katerem se bodo obravnavale zlasti vsebine s področja civilnega in gospodarskega prava, kazenskega prava, upravnega, mednarodnega in ustavnega prava, teme s področja teorije in sociologije prava, pravne zgodovine, s področja pravno-ekonomske znanosti, delovnega in socialnega ter evropskega prava.¹⁴⁸ S tem sporazumom smo želeli poudariti pomen strokovnega izpopolnjevanja in druženja pravnikov različnih poklicev na istem dogodku, na katerem potekajo plodne razprave in izmenjava mnenj ter dobrih praks.

10. Mednarodno sodelovanje

SSD plodno sodeluje z drugimi nacionalnimi sodniškimi organizacijami, zlasti iz sosednjih držav, in je od leta 1994 član Mednarodnega sodniškega združenja (International Association of Judges – IAJ),¹⁴⁹ od leta 2003 pa tudi član Evropskega združenja upravnih sodnikov (Association of European Administrative Judges – AEAJ).¹⁵⁰ Mednarodno sodniško združenje ima štiri regionalne

Slovenije, Društvo koroških pravnikov Slovenj Gradec, Društvo za mednarodno pravo za Slovenijo, Slovensko društvo za upravne znanosti in stroko, SYLA, evropsko združenje mladih pravnikov, Društvo za kazensko pravo in kriminologijo Slovenije, Društvo za ustavno pravo Slovenije, Društvo pravnikov Pomurja, Društvo državnih tožilcev Slovenije, Zvezo društev ELSA Slovenije – evropsko združenje študentov prava, Društvo pravnikov Nova Gorica, Društvo pravnikov Obale in Krasa, Društvo pravnikov v gospodarstvu Novo mesto in Slovensko komisijo pravnikov – Slovensko sekcijo Mednarodne komisije pravnikov Ljubljana, ob tem pa še osem društev, ki so tudi člani Zveze društev za gospodarsko pravo Slovenije: Društvo pravnikov v gospodarstvu Pomurja, Pravniško društvo Ljubljana, Društvo za športno pravo, Društvo za gospodarsko pravo Koroške, Slovensko društvo za evropsko pravo, Pravniško društvo v Mariboru, Društvo zasavskih pravnikov Trbovlje in Društvo pravnikov v gospodarstvu Celje.

¹⁴⁷ Podpisniki sporazuma so bili: predsednik Vrhovnega sodišča RS mag. Damijan Florjančič, generalni državni tožilec Drago Šketa, direktorica Odvetniške akademije Odvetniške zbornice Slovenije Alenka Košorok Humar, predsednica Notarske zbornice Slovenije Sonja Kralj, dekanja Pravne fakultete Univerze v Mariboru prof. dr. Vesna Rijavec, dekan Pravne fakultete Univerze v Ljubljani prof. dr. Gregor Strban, prof. dr. Marko Novak z Evropske pravne fakultete v Novi Gorici, predsednik Slovenskega sodniškega društva dr. Andrej Ekart, predsednica Društva državnih tožilcev Slovenije Mirjam Kline, predsednica Zveze društev za gospodarsko pravo Slovenije prof. dr. Darja Senčur Peček ter predsednik Zveze društev pravnikov Slovenije prof. dr. Lojze Ude.

¹⁴⁸ Glej na primer objavo na spletni strani Državnega tožilstva (<https://www.dt-rs.si/novica/generalni-drzavni-tozilec-se-je-udelezil-dnevov-slovenskih-pravnikov>), 9. 2. 2021).

¹⁴⁹ Več informacij o Mednarodnem sodniškem združenju na njegovi spletni strani: <https://www.iaj-uim.org/> (21. 1. 2021) in v prispevku njegove dosmrtno častne predsednice Maje Tratnik v tem zborniku.

¹⁵⁰ Podrobneje na spletni strani združenja: <https://www.aeaj.org/> (21. 1. 2021).

skupine. Ena izmed njih je Evropsko sodniško združenje (European Association of Judges – EAJ), ki mu pripada tudi SSD. Člani SSD se redno udeležujejo zasedanj navedenih sodniških združenj.¹⁵¹

Enako kot za SSD tudi za IAJ velja, da nima niti politične niti sindikalne narave, njegovi temeljni cilji so varovanje sodnikove neodvisnosti kot nujnega pogoja za izvrševanje sodniške funkcije in kot jamstva človekovih pravic in svoboščin, varovanje ustavnega in moralnega ugled sodnika, izboljšanje znanja in razumevanja med sodniki ter nudenje priložnosti, da se seznanijo z delovanjem tujih organizacij in uporabo tuje zakonodaje v praksi.¹⁵² Tudi slovenski sodniki so zasedali pomembne položaje v IAJ, EAJ in AEAJ. Vrhovna sodnica Maja Tratnik je med letoma 2003 in 2006 predsedovala EAJ, med letoma 2006 in 2008 pa IAJ. Podeljen ji je bil tudi naziv dosmrtno častne predsednice IAJ. V okviru IAJ delujejo štiri študijske skupine (za položaj sodnika in organizacijo sodstva, za civilno pravo, za kazensko pravo ter za delovno in socialno pravo), v njih pa so aktivno sodelovali številni slovenski sodniki (dr. Janez Novak, Janez Breznik, Maruša Primožič, Aleš Zalar, mag. Nina Betetto, Biserka Kogej Dmitrovič, mag. Damijan Florjančič in Janja Roblek).¹⁵³ Poudariti velja, da je bila mag. Nina Betetto predsednica 2. študijske skupine o civilnem pravu in postopku, Janja Roblek pa je kot članica 1. študijske skupine aktivno sodelovala pri pisanju posodobljene Univerzalne sodniške listine,¹⁵⁴ prav tako pa v okviru EAJ aktivno sodeluje v dveh delovnih skupinah.¹⁵⁵ Jasna Šegan je bila od maja 2006 do maja 2010 podpredsednica AEAJ, do septembra 2011 je predsedovala delovni skupini za davčno pravo pri tem združenju, sicer pa kot vodja sekcije za upravno sodstvo SSD predstavlja na vsakoletnih skupščinah AEAJ. Andrej Kmecl je bil leta 2018 imenovan za člana izvršnega odbora v AEAJ. Na njihovo delovanje smo lahko zelo ponosni. SSD redno izpolnjuje vprašalnike štirih študijskih komisij IAJ,¹⁵⁶ na podlagi katerih IAJ vsako leto pripravi poročila s teh področij.

¹⁵¹ Podrobneje o aktivnostih SSD v mednarodnih sodniških združenjih glej prispevek Janje Roblek v tem zborniku.

¹⁵² Tratnik, 2011, str. 95.

¹⁵³ Prav tam, str. 95, 97.

¹⁵⁴ Glej preambulo Univerzalne sodniške listine.

¹⁵⁵ Gre za delovno skupino o situaciji v nacionalnih združenjih (Working Group on the Situation of National Member Associations) in delovno skupino »Poti v Bruselj« (Working Group »Ways to Brussels«).

¹⁵⁶ 1. študijska komisija se ukvarja z organizacijo sodstva, statusom in pravicami sodnikov, 2. študijska komisija s civilnim pravom in postopkom, 3. študijska komisija s kazenskim pravom in postopkom ter 4. študijska komisija z javnim in socialnim pravom. V zadnjih letih so pri izpolnjevanju teh vprašalnikov najbolj dejavne sodnice Janja Roblek, Polona Marjetič Zemljič, dr. Martina Šetinc Tekavc in mag. Vanja Verdel Kokol.

SSD sodeluje tudi s sodniškimi organizacijami v drugih državah, zlasti na Hrvaškem, v Avstriji, Severni Makedoniji itd. Med drugim potekajo pogovori s hrvaškim sodniškim društvom, da bi organizirali skupni posvet o reformi civilnih in kazenskih postopkov v obeh državah, predstavnik SSD pa vsako leto sodeluje na mednarodnem posvetu, ki ga hrvaško sodniško združenje organizira septembra v Zadru. Aprila 2018 so bili na delovnem obisku na sodiščih v Mariboru in Ljubljani avstrijski kolegi z Višjega deželnega sodišča v Linzu, predstavniki SSD so redno vabljeni na sodniške konference v Severni Makedoniji itd.

Društvo posebej pozorno spremlja dogajanje na Poljskem, kjer si zakonodajna in izvršilna veja oblasti želita podrediti sodno oblast in rasno načenjata njeno neodvisnost. Tako smo na primer v sporočilu za javnost z dne 9. 1. 2020, s katerim smo izrazilo podporo pohodu 1000 sodniških tog v Varšavi, opozorili:

»Zadnjih nekaj let izvršilna in zakonodajna oblast na Poljskem sistematično posegata na področje pravne države in z zakonodajnimi spremembami ogrožata neodvisnost sodstva. Ne menita se za številna opozorila in pisma s strani različnih evropskih in mednarodnih institucij, ne upoštevata niti že dveh sodb Sodišča Evropske unije, ki je odločilo, da so sodne reforme v nasprotju s sprejetimi načeli pravne države ter da pomenijo kršitev neodvisnosti sodstva. Še več, uvedli so številne disciplinske postopke zoper sodnike v zvezi z njihovimi odločitvami, stopnjujejo se verbalni napadi na sodnike, zlasti vrhovne, poskušajo širiti vpliv politike na kadrovanje v sodstvu ipd.

Zato poljsko sodniško društvo IUSTITIA jutri, v soboto, dne 10. januarja 2020, v glavnem mestu Varšavi ob 15. uri organizira tihi pohod sodnikov v službenih oblačilih v podporo neodvisnosti sodstva na Poljskem. Omenjenega pohoda se bodo udeležili tudi predstavniki številnih evropskih sodniških združenj. Tudi Slovensko sodniško društvo kot dejavni član Evropskega sodniškega združenja (European Association of Judges – EAJ) močno podpira prizadevanja poljskega sodniškega društva IUSTITIA za zaščito vladavine prava in neodvisnosti sodstva na Poljskem in se pridružuje pozivu predsednika EAJ, ki ga je decembra 2019 poslal predsednici Evropske komisije Ursuli von der Leyen, naj ukrepa proti nedopustnim posegom v neodvisnost poljskih sodnikov. SSD je z navedenim pozivom seznanil predsednike Vrhovnega sodišča, Državnega zbora, Vlade, Sodnega sveta in ministrico za pravosodje.

Neodvisnost sodne veje oblasti je ključni element vladavine prava, saj zagotavlja vsaki osebi pravico do poštenega sojenja. Ni privilegij sodnikov, pač pa jamstvo spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsakemu posamezniku v vsaki demokratični pravni državi.«

In ne nazadnje, SSD prek posebnega sklada IAJ tudi finančno pomaga turškim kolegom, ki so izgubili službo po neuspelem puču v Turčiji v letu 2016, številni med njimi pa so celo zaprti, s čimer se pridružuje mednarodni solidarnosti in podpori.¹⁵⁷

11. Odnosi z javnostmi

11.1. Splošno

SSD že vrsto let posreduje svoja sporočila različnim javnostim in medijem. Leta 2020 smo prenovili tudi društveno spletno stran, na kateri so objavljene tako informacije za splošno javnost (odprti del spletne strani) kakor tudi informacije za člane (zaprti del spletne strani). Leta 2018 je takratna tiskovna predstavnica društva Maja Krušič Šega¹⁵⁸ za SSD pripravila Strategijo odnosov z javnostmi,¹⁵⁹ v kateri je poudarjeno, da naj SSD postane institucija, ki v javnosti aktivno skrbi za ugled sodnikov in ga varuje s proaktivnim delovanjem na področju odnosov z javnostmi. Z aktivnim komuniciranjem z javnostmi je mogoče pozicionirati ugled SSD, ozaveščati javnosti o načinu, okvirih in omejitvah delovanja sodstva ter v komunikaciji z javnostmi varovati ugled sodstva. Pri komuniciranju SSD ni pomembna le zunanja javnost (mediji, splošna javnost, strokovna javnost), temveč tudi interna javnost (tj. člani društva).

Delo društva je javno (3. člen Pravil SSD), zaradi česar lahko splošna javnost in mediji na odprtem delu spletne strani najdejo splošne informacije o delovanju društva, člani društva pa dodatne podatke na zaprtem delu spletne strani.

11.2. Interna javnost

Ugotoviti je mogoče, da je SSD vzpostavilo dobro komunikacijo s svojimi člani (interna javnost). Javnost delovanja društva se po eni strani zagotavlja zlasti prek seznanjanja članstva z zapisniki

¹⁵⁷ Nekdanji predsednik turškega združenja sodnikov in tožilcev Murat Arslan je bil po neuspelem puču aretiran in je od oktobra 2016 v zaporu, parlamentarna skupščina Sveta Evrope pa mu je v letu 2017 podelila nagrado Václava Havla za človekove pravice (glej na primer: <https://www.medelnet.eu/index.php/news/europe/404-murat-arslan-imprisoned-turkish-judge-wins-vaclav-havel-human-rights-prize-2017>, 29. 1. 2021).

¹⁵⁸ SSD je imelo tiskovno predstavnico leta 2018, od leta 2019 pa posreduje sporočila za javnost samo, včasih v sodelovanju s službo za odnose z javnostmi (SOJ) na Vrhovnem sodišču.

¹⁵⁹ Dosegljiva na spletni strani SSD: <https://sodnisko-drustvo.si/wp-content/uploads/2021/01/PR-STRATEGIJA-SSD-18-april-2018.pdf> (19. 1. 2020).

sej glavnega odbora in zapisniki občnih zborov, skozi posredovanje sporočil, ki jih društvo pošilja oblastnim organom, skozi dopisi članstvu o aktivnostih društva ipd. Ta komunikacija poteka po elektronski pošti, člani društva pa lahko do nje dostopajo tudi na zaprtem delu nove društvene spletne strani,¹⁶⁰ če se predhodno registrirajo. Po drugi strani pa obveščanje o aktivnostih društva in vzpostavitev dialoga s članstvom potekata tudi ustno na dogodkih, ki jih društvo organizira za članstvo. Najpomembnejši takšen dogodek so vsakoletni tradicionalni Dnevi slovenskega sodstva, ki jih SSD v sodelovanju s Centrom za izobraževanje v pravosodju organizira vsak prvi teden v juniju na različnih koncih Slovenije.

11.3. Mediji

SSD je prisotno v medijih, poskuša posredovati javnosti pozitivno podobo sodnika, predstaviti pomen neodvisnega opravljanja sodniške službe in vpliv sodnikove neodvisnosti na delovanje pravne države. Aktivno si prizadeva za izboljšanje podobe sodstva v javnosti in h krepitvi demokratičnih vrednot v družbi. V medijih se je pozicioniralo kot institucija, na katero se mediji pogosto obračajo z vprašanji, ki zadevajo položaj sodstva ter aktualne teme s področja pravosodja, s svojimi jasno izraženimi stališči in sporočili za javnost pa tvorno sodeluje v javni razpravi o pomembnih vprašanjih.

SSD se zaveda pomena partnerskega odnosa z mediji in ga tudi neguje. Glede na to, da smo sodniki strokovnjaki na svojem področju in najbolj poznamo delovanje sodnega sistema, je prav, da z mediji sodelujemo in jim posredujemo relevantne informacije o delovanju pravnega sistema,¹⁶¹ da si lahko javnost ustvari celovito sliko o delu sodišč in vlogi sodnikov. V ta namen poleg posredovanja uradnih sporočil medijem novinarje tudi z neformalnimi »brifingi«¹⁶¹ seznanjamo z ozadji posameznih dogodkov ali odločitev, da dobijo širšo sliko in lahko pri poročanju posamezen dogodek umestijo v ustrezen kontekst. Pri posredovanju sporočil medijem smo imeli tudi podporo Vrhovnega sodišča, saj je njegova služba za odnose z javnostmi (SOJ) društvu občasno pomagala pri tem.

¹⁶⁰ Nova spletna stran društva je bila vzpostavljena jeseni 2020 in je dosegljiva na spletni strani: <https://sodnisko-drustvo.si/>.

¹⁶¹ Točki 18 in 44 in priporočilo št. 9 v Mnenju CCJE št. 23.

12. Sodniki smo del družbe

Sodniki smo del družbe, nismo ločeni od nje¹⁶² in s svojim delovanjem v SSD to tudi dokazujemo. Humanitarna in solidarnostna drža nam nista tuji. To smo pokazali tudi, ko je šlo za hude pretrese v družbi. Tako smo ob nastopu epidemije koronavirusne bolezni covid-19 začeli zbirati dobrodelna sredstva v t. i. koronasklad SSD. Ko se je marca 2020 začela epidemija covid-19, smo v SSD s podporo vrha slovenskega sodstva odprli poseben transakcijski račun za pomoč v času epidemije, na katerega smo sodniki (tako člani kot nečlani sodniškega društva) donirali in še doniramo del svoje mesečne plače (enkrat ali večkrat), vsak po svojih zmožnostih, da pomagamo vsem tistim, ki jih je epidemija najbolj prizadela.¹⁶³ Prva akcija se je zaključila konec maja 2020, v tem času pa smo slovenski sodniki s prostovoljnimi prispevki zbrali 34.397 evrov, skupaj s prispevki, ki so jih nekateri sodniki darovali neposredno humanitarnim organizacijam ali domovom za starejše občane, pa smo v dobrodelne namene darovali več kot 38.000 evrov. Aprila in maja 2020 smo koronaračuna SSD skupno donirali 30.000 evrov, in sicer po 11.000 evrov Rdečemu križu Slovenije in Karitasu ter 8.000 evrov projektu Botrstvo, na začetku junija pa skoraj 4400 evrov Domu za starejše občane v Šmarju pri Jelšah. Slovenski sodniki so bili ena redkih, če ne edina poklicna skupina v javnem sektorju, ki je organizirano zbirala prostovoljne prispevke v času epidemije in jih namenila pomoči potrebnim, s čimer so sodniki svojo solidarnost izkazali ne le z besedami, temveč tudi z dejanji.¹⁶⁴ Junija 2020 smo tudi sklenili, da bomo akcijo zbiranja sredstev v koronasklad SSD ponovno odprli, če bo prišlo do drugega vala epidemije covid-19. To se je tudi zgodilo, zato od konca oktobra 2020 ponovno zbiramo dobrodelna sredstva v okviru koronasklada SSD.¹⁶⁵

Tudi po rušilnem potresu v Petrinji na Hrvaškem januarja 2021 je SSD v okviru ZDPS sodelovalo v humanitarni akciji zbiranja denarnih sredstev za pomoč prizadetim v potresu.

¹⁶² Betetto v uvodnem besedilu v: Betetto (ur.), 2016, str. 6.

¹⁶³ Glej sporočilo za javnost na spletni strani SSD z dne 2. 4. 2020 o ustanovitvi koronasklada SSD (<https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-slovenskega-sodniskega-drustva-ustanovitev-koronasklada/>, 14. 1. 2021) in objavo na spletni strani Vrhovnega sodišča z dne 2. 4. 2020 pod naslovom Koronasklad Slovenskega sodniškega društva tudi s podporo Vrhovnega sodišča (<http://www.sodisce.si/vsrs/objave/2020040211511214/>).

¹⁶⁴ Glej sporočilo za javnost na spletni strani SSD z dne 16. 6. 2020: <https://sodnisko-drustvo.si/koncano-zbiranje-sredstev-v-koronasklad-pri-slovenskem-sodniskem-drustvu/> (19. 1. 2021).

¹⁶⁵ Glej objavo na spletni strani SSD z dne 23. 10. 2020: <https://sodnisko-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/10/Slovensko-sodnisko-drustvo-obvestilo-o-ponovnem-zbiranju-sredstev-v-koronasklad-SSD-23.10.2020.pdf> (19. 1. 2021).

13. Izražanje mnenj sodnikov

Ljudje smo družbena bitja in imamo potrebo po druženju in komuniciranju. Enako velja za sodnike. To počnemo, ker obstaja v govorcu ali pošiljatelju informacije potreba, da skozi komunikacijo zunanjemu svetu sporoči, kaj se dogaja znotraj njega.¹⁶⁶ Komunikacija omogoča, da posameznik svoje misli, ideje in čustva sporoča drugim ter da se med posamezniki v določeni skupini ustvarjajo tesni in zaupljivi odnosi.¹⁶⁷ Sodniki svoja mnenja izražamo na različnih forumih, tako znotraj sodstva kakor tudi v javnosti.

Kot izhaja iz 8. točke Temeljnih načel Združenih narodov o neodvisnosti in samostojnosti sodstva iz leta 1985, imamo sodniki pravico do svobode izražanja, prepričanja, združevanja in zbiranja, vendar se moramo pri izvrševanju teh pravic vedno vesti tako, da ohranjamo dostojanstvo svoje funkcije ter ne vzbujamo dvoma o nepristranskosti in neodvisnosti sodstva. Kajti ni pomembna le dejanska nepristranskost in neodvisnost sodnika, temveč mora biti to razvidno tudi na zunaj (videz nepristranskosti in neodvisnosti),¹⁶⁸ pomembno pa je tudi, da s svojim ravnanjem varujemo ugled sodniške funkcije (glej X. člen Kodeksa sodniške etike SSD), kar vse krepi zaupanje javnosti v sodstvo.¹⁶⁹

SSD na ustrezno komunikacijo sodnikov v javnosti opozarja tako prek pravil Kodeksa sodniške etike kakor tudi prek sprejetih stališč Sveta za sodniško etiko, v preteklosti pa je zaradi neprimernih izjav sodnikov v javnosti izdalo tudi izjavo za javnost, v kateri je poudarilo, da »tudi za sodnike velja svoboda izražanja, vendar z določenimi omejitvami. Po eni strani je sodnik dolžan z osebnim zgledom varovati ugled in digniteto sodniške funkcije ter nepristranost in neodvisnost sodstva, po drugi strani pa si mora prizadevati za korektne in spoštljive odnose s kolegi sodniki. Zaradi tega moramo biti sodniki pri svojih izjavah v javnosti lojalni, zadržani, preudarni in spodobni, zlasti v situacijah, ko bi lahko bili zaradi našega javnega izražanja vprašljivi neodvisnost in nepristranost sodstva.«¹⁷⁰

¹⁶⁶ Možina, Tavčar, Zupan, Kneževič, 2011.

¹⁶⁷ Burkart, 1995.

¹⁶⁸ Glej 13. točko Mnenja CCJE št. 23.

¹⁶⁹ Betetto (ur.), 2016, str. 79.

¹⁷⁰ Glej izjavo za javnost z dne 3. 10. 2019, objavljeno na spletni strani SSD: <https://sodnisko-drustvo.si/izjava-za-javnost-izrazanje-sodnikov-v-medijih/> (12. 2. 2021).

Zato za izražanje mnenj sodnikov ni primeren vsak forum oziroma mora sodnik svoje izražanje prilagoditi okoliščinam posameznega primera. Eden izmed primernejših (notranjih) forumov za komuniciranje sodnikov je gotovo SSD, saj lahko znotraj društva (pisno, na občnih zborih, prek članov glavnega odbora ipd.) vsak sodnik izrazi svoje mnenje, njegov glas pa je slišan. Kot poudarja CCJE, ima izjava posameznega sodnika omejen učinek, sodniška združenja pa to pomanjkljivost odpravljajo na dva načina: v društvih se pri razpravi stališča posameznih sodnikov nadgradijo, izbrusijo, poenotijo in oplajajo (društvo kot talilni lonec mnenj sodnikov), ta stališča pa lahko društvo učinkovito predstavi javnostim. Glas sodniškega društva se namreč sliši veliko močneje kot glas posameznega sodnika.¹⁷¹

14. Vključenost v pripravo zakonodaje

SSD v okviru postopkov strokovnega usklajevanja s svojimi pripombami in predlogi k posredovanim predlogom zakonov in drugih predpisov pogosto aktivno sodeluje pri sprejemanju pravnih predpisov, prav tako pa člani društva sodelujejo v projektnih skupinah za spremljanje implementacije sprejetih predpisov (na primer, v implementacijskih skupinah za Zakon o pravnem postopku in Zakon o nepravdnem postopku (ZNP-1), ustanovljenih leta 2019, so trije sodniki, ki jih je predlagalo SSD).

V društvu si želimo, da nas Ministrstvo za pravosodje in druga ministrstva aktivno vključijo v zakonodajni proces (tudi prek predstavnika SSD v delovni skupini za pripravo ali spremembo določenega zakona) pri pripravi zakonodaje, ki se nanaša na sodnike, saj je izjemnega pomena, da pri tem sodeluje sodniška organizacija, ki zastopa interese sodnikov. Sodniki kot praktiki namreč najbolje vemo, kaj je v praksi treba spremeniti ali ohraniti.¹⁷² Žal ni vedno tako in upamo, da se bo v prihodnje to popravilo. SSD je namreč pomemben sogovornik Ministrstva za pravosodje na področju sodniške zakonodaje in želimo si, da nas obravnavajo našemu pomenu ustrezno. Zato velja na tem mestu opozoriti na Mnenje CCJE št. 23, iz katerega izhaja, da CCJE podpira udeležbo sodniških združenj v zakonodajnih postopkih glede predlogov zakonov s področja pravosodja, da bi bili ob ustanovitvi komisij za reforme v te komisije imenovani tudi predstavniki sodniških združenj. CCJE prav tako meni, bi morala izvršilna veja oblasti v zvezi z reformami sodstva – vključno s proračun-

¹⁷¹ Glej 27. in 52. točko Mnenja CCJE št. 23.

¹⁷² Glej tudi 27. točko Mnenja CCJE št. 23.

skimi vprašanji in razporejanjem virov, delovnimi pogoji ter vsemi vidiki položaja sodnikov – na splošno zahtevati in upoštevati mnenje sodniških združenj.¹⁷³

15. Financiranje

SSD se financira izključno iz članarin, kar je poseben garant njegove finančne neodvisnosti. Glede na to, da je marca 2020 pridobilo status društva v javnem interesu, bodo lahko dohodninski zavezanci od leta 2021 dalje del svoje dohodnine donirali SSD. Društvo svoja sredstva porablja za namene in naloge, ki jih opravlja v javnem interesu, in sicer zlasti za izobraževanja, pri čemer so osrednji letni izobraževalni dogodek Dnevi slovenskega sodstva, prav tako pa del sredstev namenja za članstvo v mednarodnih sodniških združenjih in za aktivno udeležbo na zasedanjih teh združenj, za vzdrževanje spletne strani zaradi informiranja članstva in širše javnosti ipd.

16. Pogled naprej

Delo v SSD je stalno razvijajoč se proces. Čeprav je bilo mnogo dela opravljenega že v preteklosti, društvo čakajo številni izzivi tudi v prihodnosti. Po eni strani se ti izzivi nanašajo na prisotnost društva na družbenih omrežjih.¹⁷⁴ O tej temi smo razpravljali na seji glavnega odbora SSD 14. 3. 2019 in sprejeli sklep, da glede na pomanjkanje informacij o uporabi družbenih omrežij odločitve o prisotnosti SSD na družbenih omrežjih še ni mogoče sprejeti, dokler ne bo strokovnjak pojasnil možnosti uporabe novih spletnih medijev ter njihove dobre in slabe strani. Predstavitev uporabe Twitterja in izkušnje Vrhovnega sodišča RS z uporabo Twitterja so bile obravnavane na seji glavnega odbora društva 4. 3. 2021. Številna tuja sodniška društva uporabljajo družbena omrežja, enako velja za Vrhovno sodišče RS,¹⁷⁵ saj je prek njih mogoče neposredno (brez posredovanja medijev) doseči širok krog naslovnikov in javnosti (strokovne ali splošne), posredovati sporočila natanko v takšni obliki in vsebini, kot si sami želimo (kajti mediji praviloma javnosti ne prenesejo vseh sporočil SSD

¹⁷³ Glej 41. točko Mnenja CCJE št. 23.

¹⁷⁴ Tudi CCJE pozdravlja, da številna sodniška društva izvajajo proaktivne medijske politike in pri svojem delu uporabljajo družbene medije oziroma družbena omrežja, vse z namenom, da medije in splošno javnost obveščajo o delu in prednostnih nalogah sodstva, vključno z dolžnostmi in pristojnostmi sodnikov ter vlogo sodstva in drugih vej oblasti v demokratični pravni državi (glej 44. in 45. točko Mnenja CCJE št. 23).

¹⁷⁵ Glej uporabniški račun Vrhovnega sodišča RS na Twitterju: <https://twitter.com/vrhovno>.

za javnost ali pa jih prenesejo v okrnjeni obliki, v kateri oslabi sporočilnost posamezne izjave za javnost).

Naslednji izziv je profesionalizacija dela v društvu glede na to, kako pomembna je vloga društva v sodstvu in družbi nasploh. Člani organov društva se v društvu udeležujemo prostovoljno, ob tem pa smo dolžni predano izvrševati sodniško funkcijo (V. člen Kodeksa sodniške etike 2001). Svoji službi smo se dolžni posvečati s polno predanostjo in izpolnjevati svoje obveznosti po svojih najboljših močeh (drugi odstavek 3. člena ZSS), saj je predanost temeljni pogoj za učinkovito reševanje sodnih zadev.¹⁷⁶ Res je, da je delo v SSD združljivo z opravljanjem sodniške funkcije, saj se sodnik lahko vključuje v dejavnosti, ki krepijo delovanje sodstva, zagotavljajo pravni napredek in razvoj ter prispevajo k izboljšanju pravnega sistema, če s tem ne vzbudi dvoma o svoji nepristranskosti pri odločanju (VI. člen Kodeksa sodniške etike 2001). Vendar delo v društvu, četudi v javnem interesu, zahteva precej časa, truda in pozornosti. Delo sodnikov je omejeno s fizičnimi, psihičnimi in intelektualnimi zmožnostmi, zato sodnik ne sme dopustiti, da bi mu zaradi izvajanja zunajsodnih dejavnosti »zmanjkalo energije« za predano sojenje.¹⁷⁷ Vse to je treba imeti pred očmi. Zato bi bilo v prihodnje pri spremembi sodniške zakonodaje smiselno razmisliti o tem, da bi lahko bili člani organov SSD deloma oproščeni opravljanja sodniške službe¹⁷⁸ in da bi se jim delo v SSD upoštevalo pri oceni sodniške službe.

Čeprav je sodnikov v Sloveniji nekaj manj kot 900, je članov društva le dobrih 500. Res je, da se je ob ustanovitvi v društvo včlanilo več kot 90 odstotkov sodnikov,¹⁷⁹ a v zadnjem času interes za delo v društvih na splošno upada in enako velja za pravniška društva.¹⁸⁰ Zato bo eden največjih izzivov društva v prihodnosti, kako povečati število svojih članov in pritegniti zanimanje tako mladih sodnikov kakor tudi starejših kolegov, ki so iz društva (iz takšnih ali drugačnih) razlogov izstopili. Zavedati se je treba, da društvo ni namenjeno samo sebi, temveč predstavlja pomembno institucijo z vidika varovanja sodnikove neodvisnosti, zaradi česar mu je priznan tudi status društva v javnem interesu. SSD si prizadeva za varovanje in utrjevanje neodvisnosti vsakega sodnika, ne glede na to, ali je član društva ali ne. Društvo se zavzema za neodvisnost in samostojnost vseh sodnikov, pri

¹⁷⁶ Glej Komentar V. člena Kodeksa sodniške etike (<https://sodnisko-drustvo.si/kodeks-sodniske-etike/>, 18. 1. 2021).

¹⁷⁷ Glej Betetto (ur.), 2016, str. 35.

¹⁷⁸ V ta namen bi veljalo dopolniti prvi odstavek 71.c člena ZSS, ki se trenutno glasi: »Sodnik, ki je dodeljen na višje sodišče ali Vrhovno sodišče Republike Slovenije ali v strokovno službo sodnega sveta je lahko v tem času v celoti ali deloma oproščen opravljanja sodniške službe.«

¹⁷⁹ Roblek, 2011, str. 48.

¹⁸⁰ Drnovšek, 2020, str. 8.

tem ne delamo razlik. Za neodvisnost vseh sodnikov smo si denimo prizadevali pri aktivnostih za ureditev plačnega položaja sodnikov, pri prizadevanjih, povezanih z nasprotovanjem parlamentarni preiskavi, pri zakonodajnih predlogih v zvezi s spremembo tožilske zakonodaje in razmerja do sodnikov, pri nasprotovanju predlogom za ukinitvev napredovanja v višji sodniški naziv ipd. Dolgoročno bi bilo dobrodošlo, da društvo okrepi svoje članstvo, s čimer sodniki pokažemo enotnost, složnost in skupni duh, kot smo to pokazali pri podpisovanju peticije za ureditev plačnega položaja sodnikov decembra 2018, ki jo je podpisalo (točno) 700 sodnikov, kar je približno 80 odstotkov vseh sodnikov. Sodniško društvo je prostor za razpravo, v katerem se lahko sliši glas vsakega sodnika. V enotnem nastopu in slogi je moč, s tem pa je tudi mogoče lažje uveljaviti svoje zahteve in pričakovanja v odnosu do preostalih vej oblasti. Tega se je treba zavedati tudi, ko nastopijo težave in se posamezni član z določenimi odločitvami ali ukrepi organov društva ne strinja. V takih primerih je zlasti primerno, da svoje pomisleke izrazi znotraj društva, da lahko na srečanjih organov društva o njih razpravljamo, saj je društvo pluralna, vključujoča in demokratična organizacija.

Eden izmed pomembnejših izzivov za prihodnost je tudi poživitev dela posameznih sekcij (sekcije za civilno sodstvo, gospodarske sekcije, delovno-socialne sekcije, sekcije za upravno sodstvo, kazenske sekcije, sekcije za mladoletnike, sekcije za šport in preiskovalne sekcije), saj lahko društvo zgolj z aktivnejšim delovanjem svojih sekcij podaja kakovostna mnenja in predloge k nameravanim zakonskim spremembam oziroma prispeva k izboljšanju poslovnih procesov na sodiščih.

Društvo si bo še naprej prizadevalo za varovanje in delovanje sodnikove neodvisnosti. Zlasti pereč je problem kršitev materialne neodvisnosti sodnikov. Na tem področju kljub skupnemu nastopu SSD, Vrhovnega sodišča in Sodnega sveta vidnega napredka ni bilo. Vendar to ne pomeni, da bomo pri svojih prizadevanjih za ureditev materialne neodvisnosti sodnikov preprosto odnehali. Nasprotno, še naprej si bomo odločno prizadevali za spremembe na tem področju, da bo plačni položaj sodnikov ustrezal zahtevnosti in odgovornosti sodniške funkcije ter bo privlačen za najperspektivnejše pravnike.

V glavnem odboru SSD je poskrbljeno za ustrezno regionalno zastopanost sodnikov,¹⁸¹ saj so v tem odboru ustrezno zastopani sodniki z vseh koncev Slovenije in se močno sliši glas tudi sodnikov z

¹⁸¹ V skladu z drugim odstavkom 15. člena Pravil SSD za izvolitev v glavni odbor društva predlagajo:

- sodniki z območja posameznega okrožnega sodišča na vsakih začetih 40 sodnikov – članov društva po enega kandidata,
- sodniki delovnih in socialnega sodišča 2 kandidata,
- sodniki vsakega višjega sodišča, Višjega delovnega in socialnega sodišča in Upravnega sodišča RS po enega kandidata,
- sodniki Vrhovnega sodišča RS enega kandidata in
- upokojeni sodniki 2 kandidata.

obrobja naše domovine. Pri takšni sestavi glavnega odbora društva bi veljalo tudi v prihodnje vztrajati, da se preprečita nepotrebna centralizacija in izločanje sodnikov z obrobja države iz odločanja (kajti le skupaj smo močnejši). Navedena sestava glavnega odbora SSD vpliva tudi na odločitve SSD, ki želijo zagotoviti skladen regionalni razvoj.

SSD si tudi v prihodnje želi tesnega sodelovanja z Vrhovnim sodiščem in Sodnim svetom, saj se je tristrana vez med temi institucijami izkazala za učinkovito ne le na nacionalni, temveč tudi na evropski ravni, kjer predsednik Evropskega sodniškega združenja, predsednik Mreže predsednikov vrhovnih sodišč EU in predsednik Evropske mreže sodnih svetov naslavljajo skupne pozive Evropski komisiji, naj zaščiti ogroženo neodvisnost sodstva v posameznih državah članicah. Kajti v slogi je moč.

Društvo, to smo mi, člani društva. Res je, da se od članov organov društva pričakuje največ aktivnosti in odgovorno ter zavzeto delo, vendar je društvo lahko uspešno deluje, če pride iniciativa za sprejetje odločitev tudi od spodaj, tj. iz članstva. Ne zadošča, da se člani zanašajo na člane organov društva, da bodo oni poskrbeli za pravočasno sprejemanje odločitev in ukrepov. K učinkovitemu delovanju društva namreč ne prispevajo le funkcionarji društva, temveč k temu prispeva vsak posamezni član. Več kot je tvornih pobud, predlogov in razmišljanj s strani članstva, lažje organi društva sprejmejo kakovostne odločitve. Vsak član lahko prispeva svoj delež pri sprejemanju odločitev na organih društva, tudi če to pomeni, da zgolj opozori na slabe prakse oziroma odločitve. Zato lahko na tem mestu parafraziramo nekdanjega ameriškega predsednika Kennedyja in rečemo, da naj se vsak sodnik vpraša, kaj lahko naredi za društvo, saj bo s tem prispeval svoj delček v mozaiku različnih aktivnosti društva, ki so namenjene varovanju sodniške neodvisnosti. Delo v organih društva prinaša s sabo pomembno mero odgovornosti in prav je, da sodniki, ki imajo energijo in sposobnosti za aktivno udejstvovanje v društvu, od te odgovornosti ne bežijo in jo prevzamejo. Pripravljenost zagnanih sodnic in sodnikov, da prevzamejo funkcije v organih društva, bi po drugi strani pristojni organi morali upoštevati tudi pri oceni njihove sodniške službe. Vsem tistim, ki so se te odgovorne in zahtevne naloge lotili, gre vsa zahvala in priznanje za njihovo prizadevno in zavzeto udejstvovanje.

50-letnica je velik praznik. Izkazuje kontinuiteto dela, resnost in stabilnost delovanja društva pri prizadevanjih za neodvisnost in samostojnost sodnikov ter vrednote pravne države. Svoj pisni prispevek zaključujem z željo, da bi društvo tudi v prihodnje odločno in vztrajno hodilo po začrtani poti, ki so jo uspešno uhodile pretekle generacije sodnikov.

Literatura

- Aikens, Richard (2018): Neodvisnost sodnika in sodstva v sodobni demokratični družbi – nagovor Slovenskemu sodniškemu društvu, *Pravosodni bilten* 1, str. 9–24.
- Avbelj, Matej (2018): Contextual Analysis of Judicial Self-Governance in Slovenia, *German Law Journal*, Vol. 19, No. 7, str. 1901–1930.
- Baudenbacher, Carl (2019): *Judicial Independence: Memoirs of a European Judge*, Springer, St. Gallen.
- Betto, Nina (2016): Uvodne besede, v: Nina Betto (ur.), *Kodeks sodniške etike – komentar*, Komisija za etiko in integriteto pri Sodnem svetu, Ljubljana.
- Betto, Nina (ur.) (2016): *Kodeks sodniške etike – komentar*, Komisija za etiko in integriteto pri Sodnem svetu, Ljubljana.
- Betto, Nina (2019): Je etična komisija glasba po željah?, *Pravna praksa*, št. 32, str. 3.
- Bežek, Božidar, Regally, Fran (prevajalca) (1928): *Občni državljanski zakonik z dne 1. junija 1811 števil. 946 zb. p. z. v besedilu treh delnih novel*, Tiskovna zadruga, Ljubljana.
- Burkart, Roland (1995): *Kommunikationswissenschaft. Grundlagen und Problemfelder*, Böhlau Verlag, Dunaj, Köln, Weimar.
- Drnovšek, Klemen (2020): Pomen društvene dejavnosti v današnjem času, *Pravna praksa*, št. 47, str. 8.
- Đorđević, Miodrag (2019): Prispevek na razpravi Človekove pravice v sistemu delitve oblasti, okrogla miza Teme-lji pravne države, *Državni zbor RS*, Ljubljana, 6. 9. 2019.
- Ekart, Andrej (2018): Bal bi se živeti v državi, kjer bi bil vsak osumljenec že avtomatično obsojen, intervju, *Dnevnikov Objektiv*, 6. oktober 2018.
- Galič, Aleš (2019): Komentar 23. člena Ustave RS, v: Matej Avbelj (ur.), *Komentar Ustave Republike Slovenije (KURS)*, 1. del: človekove pravice, Nova univerza, Evropska pravna fakulteta, Nova Gorica.
- Kelsen, Hans (2017): Kaj je pravičnost, spremna beseda Robert Walter, 2. natis, *GV Založba*, Ljubljana.
- Kosař, David (2016): *Perils of Judicial Self-Government in Transitional Societies*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kosař, David (2018): *Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Government in Europe*, *German Law Journal*, Vol. 19, No. 7, str. 1567–1612.
- Možina, Stane, Tavčar, Mitja, Zupan, Nada, Knežević, Ana Nuša (2011): *Poslovno komuniciranje: evropske raz-sežnosti*, Založba Pivec, Maribor.
- Novak, Marko (2014): Mednarodni vidik vprašanj sodniške etike, *Pravosodni bilten*, št. 2, str. 11–20.
- Pavčnik, Marijan (2009): Narava pravne države in njene prvine, v: Marijan Pavčnik (ur.), *Pravna država, GV Založba*, Ljubljana.

- Pavčnik, Marijan (2015): Neodvisnost sodnikov, *Pravosodni bilten*, št. 1, str. 11–19.
- Planinšič, Elizabeta (2018): Koalicija in pravosodje: Triletna preizkusna doba za sodnike, *Večer*, 29. 8. 2018. dosegljiva na: <https://www.vecer.com/slovenija/koalicija-in-pravosodje-triletna-preizkusna-doba-za-sodnike-6553118> (8. 1. 2021).
- Plauštajner, Petja (2019): Ali je treba reformirati slovensko dedno pravo?, *Odvetnik*, št. 5, str. 29.
- Power, Ann (2012): *Judicial Independence and the Democratic Process: Some Case Law of the European Court of Human Rights*, International Bar Association Conference 2012, dosegljivo na: <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=ECHR+case+law+judicial+independence+prerequisite+of+rule+of+law> (8. 1. 2021).
- Raišp, David (2012): *Občni državljanski zakonik in slovenska pravna terminologija*, diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta.
- Roblek, Janja (2011): *Naših 40 let*, v: Janja Roblek, Maja Tratnik, Darinka Dekleva Marguč (ur.), *Slovensko sodniško društvo: naših 40 let*, Slovensko sodniško društvo, Ljubljana.
- Roblek, Janja, Tratnik, Maja, Dekleva Marguč, Darinka (ur.) (2011): *Slovensko sodniško društvo: naših 40 let*, Slovensko sodniško društvo, Ljubljana.
- Sillen, Joost (2019): The concept of 'internal judicial independence' in the case law of the European Court of Human Rights, *European Constitutional Law Review*, Volume 15, Issue 1, str. 104–133.
- Sladič, Jorg (2017): Das Recht auf Meinungsäußerung eines Richters in Slowenien: Kosař's Theorem in der Slowenischen Justiz, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 67, št. 5, str. 843–865.
- Sovdat, Jadranka (2017): Ustavnopравни vidiki neodvisnosti sodstva, *Pravosodni bilten*, št. 3, str. 11–20.
- Spano, Robert (2020): *Judicial Independence – The Cornerstone of the Rule of Law*, Ankara, 3. september 2020, dosegljivo na: https://www.echr.coe.int/Documents/Speech_20200903_Spano_Justice_Academy_Ankara_ENG.pdf (8. 1. 2021)
- Strban, Grega (2020): *Sodnik, Podjetje in delo*, št. 6-7, str. 1108–1119.
- Testen, Franc (2009): *Sodstvo in pravna država*, v: Marijan Pavčnik (ur.), *Pravna država*, GV Založba, Ljubljana.
- Tratnik, Maja (2011): *International Association of Judges – IAJ, Mednarodno sodniško združenje*, v: Janja Roblek, Maja Tratnik, Darinka Dekleva Marguč (ur.), *Slovensko sodniško društvo: naših 40 let*, Slovensko sodniško društvo, Ljubljana.
- Voßkuhle, Andreas (2018): *Rechtsstaat und Demokratie*, *NJW*, št. 43, str. 3154–3159.
- Zobec, Jan, Letnar Černej, Jernej (2015): *The Remains of the Authoritarian Mentality within the Slovene Judiciary*, v: Michal Bobek (ur.), *Central European Judges under the European Influence: the Transformative Power of the EU Revisited*, Hart Publishing, Oxford.

Prizadevanja SSD za varovanje sodnikove neodvisnosti

dr. Miodrag Đorđević
vrhovni sodnik – svetnik
podpredsednik SSD

Uvod

Slovensko sodniško društvo (SSD) je stanovsko združenje slovenskih sodnic in sodnikov, ki je bilo ustanovljeno aprila 1971. Med njegovimi poglavitnimi nameni in nalogami sta varovanje in utrjevanje sodnikove neodvisnosti ter samostojnosti pri izvrševanju sodniške funkcije (4. člen Pravil društva). Ta namen dosega predvsem z delovanjem članov, svojih organov in delovnih teles v okviru njihovih pristojnosti in pooblastil ter s sprejemanjem stališč o posameznih vprašanjih v zvezi s cilji in nalogami društva, objavljanjem stališč, dajanjem pobud in predlogov (5. člen Pravil društva). Poglavitne dolžnosti članov društva so, da varujejo neodvisnost sodnikov in sodstva, spoštujejo Pravila društva in Kodeks sodniške etike ter varujejo ugled društva (7. člen Pravil društva).

Usmeritve

Iz dopisa dr. Andreja Ekarta, predsednika SSD, ob Dnevih slovenskega sodstva (Portorož, 6.-7. 9. 2018)

»Vljudno vabim vse sodnice in sodnike, ki še niso člani Slovenskega sodniškega društva, da se v društvo včlanijo. Udejstvovanje v društvu daje vsakemu sodniku, ne glede na to, na katerem sodišču

je zaposlen, možnost, da se sliši njegov glas. Po drugi strani je članstvo v društvu izraz pripadnosti sodniškemu poklicu in priložnost za nadaljnji poklicni razvoj.«

Iz sporočila za javnost (2. 4. 2020) – Ustanovitev Koronasklada

»Epidemija koronavirusa v Sloveniji se še vedno širi, število okuženih in umrlih narašča. Bolnikom je treba nuditi ustrezno zdravniško oskrbo, na voljo jim morajo biti nujno potrebni zdravstveni pripomočki; za zdravstvene delavce in druge, ki v tem času opravljajo in opravljamo nujna dela, je potrebna primerna zaščitna oprema. Ključno je, da je pomoč hitra. Zato smo v Slovenskem sodniškem društvu, s podporo vrha slovenskega sodstva, odprli poseben transakcijski račun za pomoč v času epidemije, na katerega bomo sodniki (tako člani kot nečlani sodniškega društva) donirali del svoje mesečne plače (enkrat ali večkrat), vsak po svojih zmožnostih. Zbrana sredstva bomo nakazali humanitarnim organizacijam nacionalnega pomena ali na poseben Vladni transakcijski račun za odpravo posledic epidemije novega koronavirusa. S tem sodniki izražamo svojo podporo in prispevamo k splošni družbeni in medčloveški solidarnosti v teh izjemnih časih (ob upoštevanju specifičnosti našega položaja), s posebno pozornostjo do najbolj izpostavljenih in ogroženih skupin prebivalstva Slovenije. Morda bo ta naša odločitev lahko vzpodbudila tudi druge institucije oziroma poklicne skupine v javnem sektorju, da na podoben način izkažejo solidarnost, saj bi tako vsi skupaj in vsak po svojih zmožnostih prispevali pomemben delež k uspešnemu boju z epidemijo.«

Iz pisma ministrici za pravosodje (10. 6. 2020) – Prioritete in cilji Slovenskega sodniškega društva

»Glavne prioritete SSD so:

- varovanje in utrjevanje sodnikove neodvisnosti (primeri Madžarske in Poljske so nazorni primeri rušilnih posledic posegov v neodvisnost sodstva),
- varovanje človekovih pravic, vladavina prava in razvoj demokracije,
- varovanje ugleda sodstva in dvig zaupanja javnosti v sodstvo – od vseh deležnikov v pravosodju pričakujemo, da bodo s prikazovanjem realnih podatkov o stanju v sodstvu prispevali k temu, da bo splošna in strokovna javnost imela zaupanje v delo sodišča,
- spremembe glede imenovanja sodnikov v Državnem zboru,
- plače sodnikov naj bodo odraz zahtevnosti in odgovornosti pri opravljanju sodniške funkcije,
- nasprotovanje privatizaciji sodnih opravil (zapuščinske zadeve, zemljiška knjiga, izvršba),
- upoštevanje skladnega regionalnega razvoja pri reformi sodne mreže.«

Izobraževanje

Ključna elementa vladavine prava sta nepristranost in kvaliteta sodnih odločitev. Antipod pravici državljanov je dolžnost sodnikov, da strokovno in skrbno opravljamo sodniško delo, kar pomeni, da moramo imeti visoko stopnjo strokovne usposobljenosti – pridobljene, vzdrževane in nadgrajevane z izobraževanjem.

Sodniki imamo pravico in dolžnost začetnega usposabljanja in usposabljanja ob delu. To se organizira pod nadzorom sodstva. Izobraževanje je pomembno pri zagotavljanju neodvisnosti sodnikov ter tudi kakovosti in učinkovitosti sodnega sistema.¹

Izobraževanje je tudi predpogoj za to, da bo sodstvo spoštovano in vredno zaupanja. Zaupanje državljanov v sodni sistem bo okrepljeno, če bomo sodniki imeli poglobljeno in različno (večplastno) znanje, ki bo segalo onkraj tehničnih vprašanj prava do odgovorov na pomembna družbena vprašanja, ter tudi spretnosti vodenja postopkov in osebne veščine, ki nam bodo omogočale vodenje občutljivih postopkov na ustrezen način. Izobraževanje je namreč ključno za objektivno, nepristransko in strokovno opravljanje sodniške funkcije ter za zavarovanje sodnikov pred neustreznimi vplivi. Strokovno znanje in kvalitetne sodne odločbe so namreč tisto, kar krepi integriteto sodnika, sodstva in s tem pravne države.

Stalno izobraževanje in usposabljanje sta temelj sodnikovega poklicnega standarda in merilo njegovega odnosa do sodniškega poslanstva. Posebej pomembno je izobraževanje o varstvu človekovih pravic (tudi v okviru programa HELP Sveta Evrope).

Iz odgovora SSD na pisno poslansko vprašanje (16. 6. 2016)

»Dnevi slovenskega sodstva so (enako kot Dnevi državnih tožilcev in Dnevi državnih pravobranilcev) del uradno sprejetega programa izobraževanja sodnikov za posamezno koledarsko leto. Teme predavanj so izbrane zelo premišljeno; tiste, ki so za sodnike pomembne in s katerimi morajo biti seznanjeni, tako po posameznih strokovnih področjih kot tudi o splošnih vprašanjih, ki zadevajo status sodnika. Za predavatelje pa se tako kot za vsa druga izobraževanja izbere strokovnjake, ki o temah vedo največ in tudi sodnikom lahko o posamezni temi največ povedo.«

¹ Magna carta sodnikov (temeljna načela), točka 8.

Etika

Sodstvo kot porok pravičnosti, ki je temeljna vrednota pravne države, mora uživati zaupanje javnosti, če naj bo uspešno pri izpolnjevanju svojih nalog. Zaupanje v sodstvo pa se gradi predvsem na zaupanju posameznemu sodniku, to pa na ravnanju sodnika tako v poklicnem kot zasebnem življenju.

Zato moramo sodniki nenehno vrednotiti svojo vlogo in ocenjevati svoje ravnanje. Spoštovanje sodniške etike je bistveno pri delovanju sodstva, ki ga javnost sprejema kot vredno njenega zaupanja. Vsak sodnik se mora vedno zavedati, da sta etika in videz etičnosti neločljivo povezana. Od sodnika se ne le pričakuje, da je etičen, temveč mora tudi dajati videz etičnosti – ne samo na klopi (*»on the bench«*), ne samo kot sodnik, temveč tudi kot oseba/osebnost. Sodnik je namreč lahko le nekdo, ki ima strokovno in osebno integriteto.²

SSD ima **Svet za sodniško etiko**, ki svetuje članom društva glede vprašanj sodniške etike in sprejema stališča o spoštovanju Kodeksa sodniške etike (ki ga je sprejel občni zbor SSD dne 8. 6. 2001).

Svet za sodniško etiko je sprejel stališča o:

- sodniškem izvensodnem ravnanju (oglaševanju izvensodne dejavnosti) (9. 10. 2006),
- izražanju mnenj sodnika o določenem vprašanju v medijih (20. 5. 2010),
- ravnanju sodnika izven sodišča (v civilnopravnem razmerju) (7. 1. 2013),
- sodelovanju sodnika kot mediatorja ali arbitra (7. 1. 2013 in 5. 11. 2013),
- nastopanju sodnika kot pooblaščenca svojih staršev v sodnih postopkih (3. 9. 2014),
- ravnanju sodnikov v zvezi z uporabo družbenih omrežij (12. 5. 2015),
- primernosti sodelovanja najožjih sodelavcev kandidatke pri oblikovanju mnenja o kandidatih in njihovem rangiranju (24. 11. 2015).

Iz stališča Sveta za sodniško etiko (12. 5. 2015) – Uporaba družbenih omrežij

»Upošteva ustavno zagotovljeno pravico svobode izražanja (39. člen Ustave Republike Slovenije) in načela Kodeksa sodniške etike, ni zadržkov, da ima sodnik na družbenih omrežjih svoj profil. [...]

Sodnik ni in ne more biti ločen od družbe. Kot vsakdo ima tudi sodnik lahko svoj pogled na družbena vprašanja. Zato lahko sodnik na družbenih omrežjih govori in piše tudi o nepravniških temah. Ker pa gre na družbenih omrežjih za osebno komunikacijo, je sodnikova uporaba družbenih omrežij

² Đorđević, 2019.

vezana na njegovo osebno odgovornost in zavedanje posledic ter vplivov njegove komunikacije na družbenih omrežjih na njegova dejanja in ravnanja kot sodnika.

Pri izražanju mnenj in stališč na družbenih omrežjih mora sodnik ravnati tako, da njegova dejanja (objavljena stališča, mnenja, tweeti) in ravnanja (objava slik, fotografij, risb, karikatur) ne bodo vplivala na njegovo neodvisnost in nepristranskost ter ne bodo ogrožala dostojanstva sodniške funkcije in izvrševanja njegovih sodniških dolžnosti.«

Iz sporočila za javnost (3. 10. 2019) – Izražanje sodnikov v medijih

»Slovensko sodniško društvo (SSD) v okviru aktualnih dogodkov, ki so povezani z izjavami sodnikov v medijih o kolegih sodnikih in sodstvu, izpostavlja, da tudi za sodnike velja svoboda izražanja, vendar z določenimi omejitvami. Po eni strani je sodnik dolžan z osebnim zgledom varovati ugled in digniteto sodniške funkcije ter nepristranost in neodvisnost sodstva, po drugi strani pa si mora prizadevati za korektne in spoštljive odnose s kolegi sodniki. Zaradi tega moramo biti sodniki pri svojih izjavah v javnosti lojalni, zadržani, preudarni in spodobni, zlasti v situacijah, ko bi lahko bili zaradi našega javnega izražanja vprašljivi neodvisnost in nepristranost sodstva.«

Neodvisnost

Neodvisnost in nepristranskost sodnikov sta temeljna predpogoja za delovanje pravosodja in vladavino prava,³ ki se kaže v pravilni, nepristranski, pravični in učinkoviti uporabi zakona, pri čemer so država in vsi sodniki odgovorni za spodbujanje in varovanje neodvisnosti sodnikov.⁴

Neodvisnost in nepristranskost sodstva/sodnikov sta temeljna pogoja za obstoj demokracije, varstvo človekovih pravic in svobode vsakega posameznika, delovanje vladavine prava in dosego ideala poštenega sojenja.⁵ Neodvisnost sodstva pomeni svobodo sodnika pred kakršnimkoli vplivanjem in nadzorom, ki ni predviden z zakonom. Gre za neodvisnost sodnika od vseh nedovoljenih zunanjih vplivov pri sojenju, ki bi ga onemogočali ali ovirali pri izvrševanju sodne oblasti, ter za sojenje brez zunanjih pritiskov in vplivov ter bojazni, da bi se kdorkoli vmešaval v sojenje. Pri tem neodvisnost sodnikov ni privilegij sodne veje oblasti, temveč pravica državljanov, da o njihovih pravicah odloča od zakonodajne in izvršilne veje oblasti ter od drugih vplivov neodvisno in nepristransko sodišče.

³ Magna carta sodnikov (temeljna načela), točka 2.

⁴ Magna carta sodnikov (temeljna načela), točka 3.

⁵ Komentar Kodeksa sodniške etike, Komisija za etiko in integriteto Sodnega sveta, točka II.1.

Po drugi strani pa gre za odgovornost sodnikov, da sodijo pošteno in nepristransko. Neodvisnost se (vsebinsko gledano) »razteza vse od neodvisnosti od zakonodajne in izvršilne veje oblasti, do neodvisnosti od nosilcev upravnosodne in pravosodne oblasti ter družbe (medijev, javnega mnenja, določenih skupin ljudi itd.)«. ⁶ Vendar se od sodnika v moderni in pluralni družbi »nemalokrat ne pričakuje le gola rešitev spora, temveč da se opredeli tudi do širših družbenih vprašanj, človekovih pravic ali spornih moralnih vprašanj«. ⁷

Iz sporočila za javnost (10. 1. 2020) – Podpora SSD prizadevanjem poljskih sodnikov za neodvisnost sodstva

»Zadnjih nekaj let izvršilna in zakonodajna oblast na Poljskem sistematično posegata na področje pravne države in z zakonodajnimi spremembami ogrožata neodvisnost sodstva. Ne menita se za številna opozorila in pisma s strani različnih evropskih in mednarodnih institucij, ne upoštevata niti že dveh sodb Sodišča Evropske unije, ki je odločilo, da so sodne reforme v nasprotju z sprejetimi načeli pravne države ter da pomenijo kršitev neodvisnosti sodstva. Še več, uvedli so številne disciplinske postopke zoper sodnike v zvezi z njihovimi odločitvami, stopnjujejo se verbalni napadi na sodnike, zlasti vrhovne, poskušajo širiti vpliv politike na kadrovanje v sodstvu ipd.

[...] Tudi Slovensko sodniško društvo kot dejavni član Evropskega sodniškega združenja (European Association of Judges – EAJ) močno podpira prizadevanja Poljskega sodniškega društva IUSTITIA za zaščito vladavine prava in neodvisnosti sodstva na Poljskem in se pridružuje pozivu predsednika EAJ, ki ga je dec. 2019 poslal predsednici Evropske komisije Ursuli von der Leyen, naj ukrepa proti nedopustnim posegom v neodvisnost poljskih sodnikov. SSD je z navedenim pozivom seznanil predsednike Vrhovnega sodišča, Državnega zbora, Vlade, Sodnega sveta in ministrico za pravosodje.

Neodvisnost sodne veje oblasti je ključni element vladavine prava, saj zagotavlja vsaki osebi pravico do poštenega sojenja. Ni privilegij sodnikov, pač pa jamstvo spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsakemu posamezniku v vsaki demokratični pravni državi.«

⁶ Komentar Kodeksa sodniške etike, Komisija za etiko in integriteto Sodnega sveta, točka II.11.

⁷ Komentar Kodeksa sodniške etike, Komisija za etiko in integriteto Sodnega sveta, točka II.20.

Sodniške plače

Institucionalna (kolektivna) neodvisnost je neodvisnost sodstva kot celote, ki sodstvu kot nosilcu dela oblasti zagotavlja neodvisnost od drugih subjektov, predvsem drugih dveh vej oblasti, in je predpogoj za neodvisnost vsakega posameznega sodnika (individualna neodvisnost).⁸

Eden od vidikov sodniške neodvisnosti je tudi finančna neodvisnost.⁹ Višina sodniške plače mora namreč sodnika varovati pred pritiski, ki bi lahko vplivali na njegovo odločanje. Višina plače mora biti skladna z dostojanstvom sodniškega poklica ter ustrezna vlogi, položaju in odgovornosti sodnikov. A biti mora tudi primerljiva z ureditvijo finančnega položaja predstavnikov drugih vej oblasti. Zahteva po uravnoveženosti posameznih vej oblasti namreč predpostavlja primerljivo plačilo po statusu medsebojno primerljivih funkcionarjev različnih vej oblasti.

Iz izjave SSD za javnost (18. 1. 2008)

»Z novo plačno reformo je popolnoma porušeno razmerje med vejami oblasti, ki mora v skladu s pridobitvami parlamentarne demokracije temeljiti na enakopravnosti. Snovalci plačne politike se očitno ne zavedajo, kako zelo podcenjujejo sodniški poklic, ko ga na spodnji meji rangirajo za 15 plačnih razredov nižje od funkcionarjev zakonodajne veje oblasti.

Začuden smo nad odnosom do sodstva, ki smo ga deležni predvsem s strani izvršilne veje oblasti. Ta s svojimi dejanji (nespoštovanje odločb Ustavnega sodišča v zvezi s prepovedjo znižanja plač sodnikov, z izjavami za medije, ki so podcenjujoče in prezirljive) ruši avtoriteto sodstva, kar rezultira tudi v nespoštljivem in ignorantskem odnosu državljanov do sodstva.«

Iz pisma predsedniku Evropske komisije, komisarjem in pravosodnim ministrom držav članic Evropske unije (8. 4. 2008)

»V Republiki Sloveniji je bila v letu 2006 sprejeta plačna reforma, ki smo jo slovenski sodniki in tudi Slovensko sodniško društvo izpodbijali pred Ustavnim sodiščem. Le to je v odločbi U-I-60/06 z dne 7.12.2006 ugotovilo neskladnost plačne reforme z ustavo, saj ne zagotavlja sodnikove (ekonomske) neodvisnosti, kot pogoja za uresničevanje vseh drugih človekovih pravic in za zagotavljanje nepristranskega odločanja, neodvisnega od politične oblasti in zavrnilo očitke drugih dveh vej oblasti o

⁸ Jagland, 2018, str. 14.

⁹ Magna carta sodnikov (temeljna načela), točka 3.

neodvisnosti kot o privilegiju sodnikov. Po polletnih pogajanjih s predstavniki sodstva, je bil sprejet amandma plačnega zakona, ki pa odločbe Ustavnega sodišča v bistvenem ni upošteval. [...]

Že v postopku ustavne presoje prvotne plačne reforme je svoje mnenje o plačni reformi dal tudi Direktor Pravnega oddelka Generalnega sekretariata Sveta Evrope gospod Roberto Lamponi, ki je v svojem mnenju zapisal, da je Svet Evrope v vsakem trenutku pripravljen slovenskim oblastem nuditi pomoč pri sestavi takšnega plačnega sistema sodnikov v Sloveniji, ki bo skladen z mednarodnimi akti.

Vljudno Vas prosimo, da s svojo avtoriteto in zavezanostjo k načelom na katerih temelji Evropska Unija, pozovete Vlado in Državni zbor Republike Slovenije k spoštovanju mednarodnopravno priznanih standardov glede sodniške neodvisnosti in s tem pripomorete k ustvarjanju in krepitevi Evrope kot območja svobode, varnosti in pravice.«

Iz izjave za javnost Stavkovnega odbora slovenskih sodnikov (24. 6. 2008)

»Stavkovnemu odboru ni jasno, zakaj minister, če ne ponuja nič novega, predlaga sestanek delodajalcev in stavkovnega odbora za 24. 6. 2008. V vsakem primeru je to znak podcenjevanja nasprotne strani, predvsem pa popolnega nerazumevanja zahtev sodnikov in arogantno obnašanje oblastnika, ki se zaveda, da ima zaradi delitve ustavne funkcije oblasti in pristojnosti posamezne veje oblasti on v rokah škarje in platno.

Stavkovni odbor zato sporoča javnosti, da delodajalska stran stavkovnemu odboru slovenskih sodnikov ne daje ponudbe, kot bi bilo to v skladu z zahtevami Zakona o stavki, ampak gre za navidezno izpolnjevanje takih zahtev, očitno zaradi ustvarjanja vtisa v javnosti. [...] Zato se stavkovni odbor slovenskih sodnikov ne bo udeležil današnjega sestanka, ki ga je predlagal minister.«

Iz dopisa Janje Roblek, predsednice Stavkovnega odbora slovenskih sodnikov (12. 3. 2009)

»Vsi predstavniki sodnikov smo enoglasno zavrnilo ponudbo Vlade – odgovor na stavkovne zahteve z dne 4. 3. 2009 kot nesprejemljivo, ker ne pomeni izvršitve odločb Ustavnega sodišča. Izhaja iz napačnega izhodišča, saj pogojuje uvrstitve sodnikov z obsegom sredstev, ki so na voljo. S takšno ponudbo namreč ni mogoče doseči primerljivosti in enakovrednosti vej oblasti.«

Iz izjave za javnost Stavkovnega odbora slovenskih sodnikov (17. 11. 2009)

»Stavkovni odbor slovenskih sodnikov je po objavi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o sistemu plač v javnem sektorju (ZSPJS-L) in Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodniški službi (ZSS-I) v Uradnem listu RS ugotovil, da je stavka sodnikov z objavo obeh zakonov

v uradnem listu dosegla svoj namen in je stavko sodnikov, ki je potekala od 1. 7. 2008, z dnem 13. 11. 2009 skladno s 6. členom Zakona o stavki končal.

Stavka je bila sicer od 19. 4. 2009, ko so se začela vsebinska pogajanja predstavnikov sodnikov s predstavniki Vlade RS, prekinjena. S stavko sodniki sicer nismo uspeli z vsemi svojimi zahtevami iz sklepa o začetku stavke, vendar pa je dokaj soglasno mnenje sodnikov, da je bil glede na gospodarske razmere v državi v tem trenutku dosežen zadovoljiv kompromis; predvsem pa je izpolnjena poglobitna zahteva, da so v plačnem sistemu sodniki obravnavani kot predstavniki ene od treh vej oblasti in da je njihov položaj sedaj vsaj delno primerljiv s položajem funkcionarjev ostalih dveh vej oblasti, kar je izrecno poudarilo v obeh svojih odločbah tudi Ustavno sodišče RS.«

Iz sklepa Ustavnega sodišča VIII Ips 120/2010 z dne 9. 11. 2010 v kolektivnem delovnem sporu predlagatelja odvetnika Francija Matoza zoper nasprotnega udeleženca Slovensko sodniško društvo zaradi zakonitosti stavke

Predlagatelj je predlagal ugotovitev, da je bila stavka, ki jo je v obdobju od 9. 6. 2008 do 11. 6. 2008 organiziral nasprotni udeleženec, nezakonita.

»Določba prvega odstavka 48. člena ZDSS-1 je popolnoma jasna: predlagatelj postopka o zakonitosti stavke je lahko le tisti, ki ima po zakonu pravico organizirati stavko[,] in tisti, zoper katerega je stavka organizirana. Ker predlagatelj nedvomno nima aktivne (procesne) legitimacije v takem sporu, je njegov predlog mogoče le zavreči zaradi pomanjkanja te predpostavke. Zakonita in pravilna je le taka odločitev in tako bi moral sprejeti katerikoli sodnik.« (6. točka obrazložitve)

Iz sporočila SSD za javnost (1. 12. 2017)

»Slovensko sodniško društvo (SSD) zahteva, da se neravnovesje v sistemu plač javnega sektorja nemudoma odpravi in se plačne skupine sodnikov popravijo tako, da se ohrani uveljavljeno ravnovesje med posameznimi plačnimi skupinami. Ker vlada vztraja pri parcialnem urejanju plač v javnem sektorju, s tem prihaja do hudega posega v avtonomijo sodstva, ki je ustavna kategorija.«

Odločbi Ustavnega sodišča

Iz odločbe U-I-60/06-200, U-I-214/06-22 in U-I-228/06-16 z dne 7. 12. 2006

»... na ustavno načelo o neodvisnosti sodstva, katerega nosilci so sodniki, ni mogoče gledati kot na privilegij sodnikov, temveč zlasti kot na bistveno predpostavko za zagotovitev varstva pravic oseb,

ki so stranke v sodnih postopkih. [...] Neodvisnost sodnikov je tudi predpogoj za njihovo nepristranskost v konkretnih sodnih postopkih in s tem za kredibilnost sodstva in zaupanje javnosti v njegovo delovanje.« (55. točka obrazložitve)

»Predpogoj za to, da lahko sodstvo učinkovito izvaja svojo vlogo, je, da se mu zagotovi neodvisnost v razmerju do drugih dveh vej oblasti.« (62. točka obrazložitve)

»Jedro spora v obravnavani zadevi pomenijo vprašanja, povezana z materialno neodvisnostjo sodnikov. Materialna varnost sodnikov pomeni eno od temeljnih jamstev sodniške neodvisnosti. Sodnik, katerega dohodki ne dosegajo primerne višine za zadovoljevanje njegovih osebnih oziroma družinskih potreb, bo bolj izpostavljen različnim političnim pritiskom in koruptivnosti. Glede na omejitve v zvezi z nezdržljivostjo funkcije kot enim izmed elementov za zagotavljanje sodniške neodvisnosti je namreč možnost iskanja dodatnih virov zaslužka pri sodnikih zelo omejena. Poleg višine sodniških plač ima ključno vlogo pri zagotavljanju sodniške neodvisnosti tudi njihova relativna stabilnost. Visoko stopnjo neodvisnosti v razmerju do drugih dveh vej oblasti uživa le sodnik, katerega višina prihodkov ni le primerna, temveč tudi stabilna, tako da se sodniku ni treba obremenjevati s tem, da bi se lahko njegova materialna varnost v prihodnosti poslabšala. Ustrezen sistem nagrajevanja sodnikov je nenazadnje pomemben tudi z vidika zagotavljanja videza neodvisnosti sodnikov. Poleg tega, da mora biti dejansko neodvisen, mora namreč sodnik vzbujati tudi videz neodvisnosti. Če bi bili sodniki plačani tako nizko, da bi jih bilo mogoče šteti za občutljive za politične pritiske in koruptivnost, bi lahko bilo javno zaupanje v neodvisnost sodstva spodkopano.« (64. točka obrazložitve)

»Ustrezna sredstva za delovanje sodstva in v tem okviru za plače sodnikov mora zagotoviti država. Pri tem je dolžna upoštevati, da mora obseg zagotovljenih sredstev ustrezati vlogi sodne veje oblasti in odgovornosti sodnikov. Ker je sodstvo financirano iz državnega proračuna, se določenemu vplivu zakonodajne in izvršilne veje oblasti na ureditev (materialnega) položaja sodnikov ni mogoče izogniti, ga je pa treba omejiti tako, da v kar največji možni meri varuje sodniško neodvisnost.« (65. točka obrazložitve)

»Eno izmed temeljnih jamstev sodniške neodvisnosti iz 125. člena Ustave je zahteva, v skladu s katero mora biti predstavnikom sodstva vedno zagotovljena možnost sodelovanja pri sprejemanju ureditve, ki se nanaša na položaj sodstva oziroma sodnikov. Takšno sodelovanje ne sme biti zgolj formalno. Organ, ki odloča o teh vprašanjih, sicer ni vezan na predloge sodnikov, vendar pa mora, če jih ne sprejme, to argumentirano obrazložiti. Ne gre torej za to, da bi morale biti odločanje o tem v celoti prepuščeno sodnikom, zahteva pa se, da sodniki pri tem niso izločeni.« (71. točka obrazložitve)

»Določanje višine plač javnih uslužbencev oziroma funkcionarjev sodi, če se pri tem ne posega v ustavne pravice posameznikov, v polje proste presoje zakonodajalca. Pri določanju višine sodniških plač mora zakonodajalec spoštovati predvsem zahtevo, da mora plača sodnika varovati pred pritiski, ki bi lahko vplivali na njegovo odločanje,³⁰ in biti v skladu z dostojanstvom sodniškega poklica oziroma ustrezati vlogi sodnikov in njihovim odgovornostim. [...] Zahteva po uravnoteženosti posameznih vej oblasti predpostavlja namreč tudi primerljivo plačilo po statusu medsebojno primerljivih funkcionarjev različnih vej oblasti.« (80. točka obrazložitve)

»Varstvo pred znižanjem sodnikove plače v času trajanja mandata gotovo pomeni enega izmed bistvenih elementov sodniške neodvisnosti. Zgolj sodnik, katerega materialni položaj je varovan v največji možni meri, lahko namreč deluje zares neodvisno. V tem smislu pomeni omenjeno jamstvo pred znižanjem sodniških plač predvsem ukrep, s katerim se skuša preprečiti, da bi bili sodniki pri odločanju 'prisiljeni' misliti tudi na politično sprejemljivost svojih odločitev. Poleg tega stabilen materialni položaj sodnikov omogoča tudi visoko stopnjo njihove neodvisnosti v njenem najširšem smislu (varstvo pred pritiski strank, javnosti ...). Prav tako kot prepoved zniževanja sodniških plač je pomembno tudi njihovo redno usklajevanje. Z vidika materialne neodvisnosti sodnikov je lahko sporna tudi ureditev, s katero se znižuje socialna varnost sodnika za naprej.« (84. točka obrazložitve)

»Varstvo pred znižanjem plače posameznega sodnika, če naj zagotavlja njeno stabilnost in s tem sodnikovo neodvisnost, je treba razumeti kot varstvo pred vsakršnimi posegi, ki povzročijo znižanje sodnikove plače, s katero je lahko sodnik utemeljeno računal ob nastopu sodniške funkcije. Zato pred znižanjem ne more biti varovana samo osnovna plača sodnika, temveč vsa plačila, do katerih je upravičen iz naslova opravljanja sodniške funkcije.« (89. točka obrazložitve)

Iz odločbe U-I-159/08-18 z dne 11. 12. 2008

»Pomen načela delitve oblasti v sodobni demokratični državi je prav v neodvisni vlogi sodne oblasti. Drugače od zakonodajne oblasti, ki sprejema splošne družbene odločitve (politike), ter izvršilne veje, ki te zakonodajne odločitve dejansko oblikuje in nato tudi izvršuje, je teža sodne oblasti predvsem v pravno argumentiranih, racionalnih in prepričljivih sodnih odločitvah. V sistemu delitve oblasti je sodstvo pravna oblast in zato je bistveno, da so sodniki vezani samo na Ustavo in zakon. Čeprav morajo vsi državni organi pri svojem delovanju spoštovati pravo, je vendarle to še posebej naloga sodne oblasti, saj prav sodstvo v konkretnih primerih zavezuje pove, kaj je pravo. Zato ima delovanje sodne oblasti odločilen pomen za uresničevanje načel pravne države iz 2. člena Ustave, kar zahteva še posebno občutljivost pri urejanju položaja sodne oblasti kot celote in pri urejanju

položaja sodnikov kot nosilcev te oblasti. Sodnikom mora biti zagotovljen takšen položaj, da bodo za izvajanje sodne oblasti kandidirali najboljši pravniki.« (26. točka obrazložitve)

»[...] mora biti sodna oblast ne samo prirejena zakonodajni in izvršilni oblasti, temveč je treba sodnikom zagotoviti ustrezna jamstva kot garancijo za njihovo neodvisnost pri opravljanju sodne funkcije. Sodna oblast je namreč porok za učinkovito omejevanje državne oblasti, torej za delovanje države kot ustavne demokracije.« (27. točka obrazložitve)

»Varstvo sodnikov pred znižanjem plač sicer ni absolutno, pomeni pa, da je lahko znižanje plač sodnikov upravičeno le v res izjemnih primerih, na podlagi presoje konkretnih okoliščin v vsakem posameznem primeru.« (33. točka obrazložitve)

Položaj sodstva

Ustrezen položaj sodstva, kamor spadata tudi finančna neodvisnost sodstva ter primerna in s predstavniki drugih vej oblasti primerljiva ureditev finančnega položaja sodnikov, je jamstvo sodniške neodvisnosti. Ker tisti, ki sprejemajo odločitve, nimajo vedno niti dovolj posluha za izboljšanje položaja sodstva, jih je treba vztrajno (s tehtnimi argumenti) opozarjati na njegov neustreznostni položaj.

Iz sporočila SSD za javnost (6. 11. 2018) – Slovensko sodniško društvo in Vrhovno sodišče RS za izboljšanje položaja sodstva

»Vrhovno sodišče RS in Slovensko sodniško društvo sta se [na sestanku konec oktobra 2018] odločila, da bosta v razgovorih z zakonodajno in izvršilno vejo oblasti glede izboljšanja položaja sodnikov in neodvisnosti sodstva nastopala skupaj in usklajeno, kar podpira tudi Sodni svet. Na sestanku so sprejeli tudi odločitev o ustanovitvi posebne posvetovalne skupine, ki bo sestavljena iz članov Slovenskega sodniškega društva in članov, predlaganih s strani Vrhovnega sodišča RS. Skupina, v kateri bodo zastopani sodniki vseh stopenj, bo oblikovala izhodišča za razgovore z drugima vejama oblasti.«

Iz obvestila dr. Andreja Ekarta, predsednika SSD in vodje posvetovalne skupine, o aktivnostih za izboljšanje položaja sodnikov (21. 1. 2019)

»Predsednik Vrhovnega sodišča mag. Damijan Florjančič je [dne 21. 11. 2018] ustanovil posebno posvetovalno delovno skupino za izboljšanje položaja sodnikov, ki je sestavljena iz članov Slovenskega sodniškega društva, članov, ki jih je imenoval predsednik VS RS, in predstavnika Sodnega sveta.

Posvetovalna skupina je na izvršilno in zakonodajno vejo oblasti poslala zahteve za izboljšanje plačnega položaja sodnikov (finančna neodvisnost) in odpravo plačnih anomalij. Pogovori in korespondenca z izvršilno vejo oblasti potekajo nepretrgoma od oktobra 2018.«

Iz ponovne prošnje za začetek tehničnih pogajanj za izboljšanje plačnega položaja sodnikov (14. 5. 2019), naslovljene na predsednika Vlade RS

»Želimo, da se pogajanja vodijo v dveh korakih. V prvem koraku je treba odpraviti ustavna neravnovesja med plačami funkcionarjev vseh treh vej oblasti, ki so v škodo sodnikov; v drugem koraku pa je treba določiti, v kakšnem odstotku se bodo dvignile plače funkcionarjev vseh treh vej oblasti.«

Iz pripomb na predlog Zakona o spremembah Zakona o sodniški službi (EVA 2019-2030-0029) in predlog Zakona o spremembi Zakona o sodiščih (EVA 2019-2030-0030) – strokovno usklajevanje (22. 10. 2019), naslovljenih na ministrico za pravosodje

»Upamo, da je sedanje stanje demokracije in razumevanje pomena ugleda, avtoritete ter dostojanstva sodnikov in sodišč na bistveno višji ravni kot desetletje nazaj, ko so šele javni konflikt ter posegi Ustavnega sodišča (začasno) vzpostavili neodvisen položaj sodstva.«

Iz zapisnika 11. redne seje Glavnega odbora SSD (23. 9. 2020) – Sklep št. 11

»Posvetovalno-pogajalska skupina naj nadaljuje z aktivnostmi za izboljšanje položaja sodnikov. Vztraja naj pri odpravi plačnih nesorazmerij v dveh korakih. V prvem koraku naj se odpravijo nesorazmerja med funkcionarji treh vej oblasti (tj. dvig sodniških plač za tri plačne razrede in dodatki), v drugem koraku pa je treba ustrezno dvigniti plače funkcionarjev v odnosu do javnih uslužbencev. Če se bodo dvignile plače funkcionarjev ostalih dveh vej oblasti, je potreben ustrezen dvig plač sodnikov. Če bo prišlo pri posameznih poklicnih skupinah do rešitve izven sistema plač v javnem sektorju (npr. pri zdravnikih), se naj tudi posvetovalno-pogajalska skupina zavzema za ureditev plačnega položaja sodnikov izven ureditve enotnega plačnega sistema.«

Iz pisma ministrici za pravosodje (11. 12. 2020) – Nasprotovanje ponovni uvedbi sodniške norme

»Izpostavljamo, da je stanje v sodstvu dobro, saj sodišča v zadnjih letih rešijo več zadev, kot jih prejmejo, da se čas reševanja zadev skrajšuje in da se povečuje tudi kakovost sodnih odločb, sodni zaostanki pa že več let niso sistemski problem. Ker sodstvo ob dosedanji organizaciji dela uspešno

(kljub pred 5 leti ukinjeni sodniški normi), korenite spremembe niso potrebne; smiselni bi bili le manjši evolutivni popravki, kamor pa ponovna uvedba sodniške norme ne sodi.

Sodniška norma, ki je veljala do 31. 12. 2015, je bila izraz nezaupanja v strokovno in zavzeto delo sodnikov; ukinitvev sodniške norme pa je izraz zrelosti sodnega sistema in izraz zaupanja v delo sodnikov, kar je edina pravilna pot. Pridružiti se je mogoče stališčem Sodnega sveta, ki je na svoji 53. seji 26. 11. 2020 nasprotoval ideji o ponovni uvedbi normativov za spremljanje dela sodnikov, saj to ni v skladu z naravo dela sodnika, ki je visoko intelektualno in strokovno zahtevno ter povezano z visoko odgovornostjo sodniške funkcije. Obenem je norma v preteklosti spodbujala sodnike h kvantitativnemu reševanju zadev, kakovosti dela pa se s sodniško normo ni moglo meriti. Z vidika državljanov in državljanek je bolj kot številčna norma pomembno, da so vse zadeve rešene znotraj predvidenih časovnih okvirov oz. standardov, da sodišča rešijo več zadev, kot jih prejmejo, in da so sodne odločbe kakovostno obrazložene, s čimer se zmanjša možnost razveljavitve ali spremembe sodne odločbe na višji stopnji. Najti je treba pravo ravnovesje med kvalitativnim in kvantitativnim pristopom; obstoječa Merila za kakovost dela sodnikov za oceno sodniške službe pa že sedaj vključujejo tudi številčna merila, ki za oceno dela sodnikov zadoščajo.

[...] se storilnost v sodstvu še naprej globalno niža, na kar Sodni svet opozarja že zadnji dve leti. Temu je sicer mogoče pritrditi, vendar velja poudariti, da takšno stanje ni posledica manjše prizadevnosti in zavzetosti sodnikov, temveč razlogi za takšno stanje ležijo drugje. Konec koncev na sodiščih rešuje zadeve pretežno ista sestava sodnikov kot pred leti, ko je bila storilnost izjemno visoka. Poudarjamo, da je manjša storilnost sodnikov posledica več dejavnikov, in sicer je posledica:

- manjšega pripada. Statistike kažejo močno korelacijo med številom prejetih in številom rešenih zadev. Večji kot je pripad, večje je število rešenih zadev in obratno, nižji kot je pripad, nižje je število rešenih zadev. To pomeni, da je število rešenih zadev v največji meri odvisno od števila prejetih zadev;
- drugačne strukture zadev, ki pridejo na sodišče. V zadnjih letih so se razvile mediacije izven sodišč (zlasti mediacije v okviru Odvetniške zbornice Slovenije in Gospodarske zbornice Slovenije). Izvensodne mediacije imajo za posledico, da se marsikateri spor reši tam in na sodišče sploh ne pride. Tiste zadeve, ki pa pridejo na sodišče, pa so običajno zapletene (v dejanskem oziroma pravnem smislu). [...];
- tega, da je v preteklih letih bilo veliko sodnih zaostankov in je bilo potem, ko so te zadeve prišle na vrsto za odločanje, mogoče v teh zadevah, ki so bile včasih tudi manj zapletene, sorazmerno hitro odločiti; ostale pa so zapletene zadeve, ki predstavljajo sodni zaostanek, tem zapletenim

zadevam pa je treba posvetiti več časa in pozornosti. Sedaj sodnih zaostankov praktično ni več, s tem pa je tudi nabor zadev, ki bi jih bilo mogoče enostavneje in hitreje rešiti, manjši.«

Iz pripomb na predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem tožilstvu (ZDT-1E) (5. 1. 2021), naslovljenih na ministrico za pravosodje

»V Slovenskem sodniškem društvu (SSD) smo bili seznanjeni s tem, da ste z dopisom z dne 17. 12. 202[0] v strokovno usklajevanje poslali predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem tožilstvu (novela ZDT-1E). Čeprav nismo bili naslovniki poziva z dne 17. 12. 2020, smatramo, da je naš odziv potreben.

Izpostaviti želimo, da je z navedeno novelo nedopustno poseženo v položaj sodnikov, saj se nas neupravičeno zapostavlja v razmerju do državnih tožilcev. [...]

Poudarjamo, da statusne in plačne problematike tožilcev ni moč obravnavati ločeno od položaja sodnikov. Nedopustna je ureditev, ki državnim tožilcem za primerljiva dela podeljuje višji naziv in višjo plačo kot okrajnim sodnikom. Zaradi tega zahtevamo, da predlagatelj zakona, v kolikor želi spreminjati položaj državnih tožilcev, sočasno s spremembami Zakona o državnem tožilstvu v zakonodajno proceduro vloži tudi ustrezne spremembe Zakona o sodniški službi, ki bo položaj (naziv, plača, vstopni pogoji) uredil najmanj na takšnem nivoju kot je sedaj predviden za okrožne državne tožilce. Vsakršno drugačno postopanje je lahko ustavno nedopustno.«

Iz zahteve dr. Andreja Ekarta, predsednika SSD in vodje posvetovalne skupine, za nemudno ureditev plačnega položaja sodnikov, naslovljene na ministrico za pravosodje (25. 1. 2021)

»Čas neusmiljeno teče, naša več kot dvoletna prizadevanja za odpravo kršitev materialne sodniške neodvisnosti pa niso obrodila nobenih sadov. Popolnoma nesprejemljivo je, da je v razpravni dvorani med vsemi prisotnimi pogosto najslabše plačan tisti, ki odloča (t. j. sodnik).

[...] v delovni skupini za izboljšanje položaja sodnikov pričakujemo, da vladna stran preide od besed k dejanjem. Zgolj lepe besede, prijazna obravnava in obljube, ki ostajajo neuresničene, nas ne morejo več zadovoljiti. Pričakujemo konkretne informacije, kaj se dogaja in v katero smer gredo spremembe (sodniške plače, sodniška zakonodaja).

V Slovenskem sodniškem društvu (SSD) smo tudi dobili informacijo, da bo 28. 1. 2021 na Ministrstvu za pravosodje potekal sestanek z Vrhovnim sodiščem in Sodnim svetom glede sprememb Zakona o sodiščih (ZS) in Zakona o sodniški službi (ZSS). Na omenjen[i] sestanek nismo bili vabljeni, čeprav je SSD pomemben deležnik v sodstvu. Pričakujemo, da nas boste povabili na vse sestanke, na kate-

rih bo[sta] obravnavan[a] status in položaj sodnikov. Ne odločati o nas brez nas. Ključno namreč je, da pri pripravi sodniške zakonodaje sodeluje sodniška organizacija, katere temeljni namen je zagotavljanje neodvisnosti sodstva, saj brez neodvisnega sodstva ne moremo govoriti niti o pravni državi niti o pristni demokraciji.«

Iz zahteve dr. Andreja Ekarta, predsednika SSD in vodje posvetovalne skupine, za nemudno ureditev plačnega položaja sodnikov, naslovljene na ministrico za pravosodje (15. 2. 2021)

»[...] vlada med sodniki izrazito nezadovoljstvo z ureditvijo našega plačnega položaja, zlasti z ozirom na to, da naša več kot 2 letna intenzivna prizadevanja za izboljšanje plačnega položaja sodnikov niso obrodila nobenih sadov, in z ozirom na to, da enotni plačni sistem očitno obstaja samo še na papirju in velja le za funkcionarje, za javne uslužbence pa že dolgo ne več, saj le-ti z dodatki, ki so urejeni v kolektivnih pogodbah oziroma podzakonskih predpisih (npr. dodatek za delo v nevarnih razmerah v času epidemije, ki so ga prejeli šolniki, gozdarji, četudi so delali od doma ali v naravi), prejemajo precej višja izplačila, kot sicer izhajajo iz njihovega izhodiščnega plačnega razreda. Ker smo sodniki v večini primerov deležni le dodatka za delovno dobo, ne pa številnih dodatkov, ki jih prejemajo javni uslužbenci (npr. za mentorstvo, znanstveni naziv itd.), nas javni uslužbenci pogosto prekašajo po višini plačila za opravljeno delo, kar je glede na zahtevnost in odgovornost sodniškega dela enostavno nevzdržno, na kar sta nedavno opozorila tudi Vrhovno sodišče in Sodni svet.

Poudarjamo, da smo sodniki edini funkcionarji, ki imamo trajen mandat in sistem napredovanj, te posebnosti pa bi bilo treba upoštevati tudi pri urejanju našega plačnega položaja in ponovni uvedbi dodatkov k sodniški plači. Posebej izpostavljamo zahtevo po nezdružljivosti sodniške funkcije, zaradi česar smo sodniki omejeni pri svojih izvenslužbenih dejavnostih. V ta namen bi veljalo ponovno uvesti nadomestilo za nezdružljivost sodniške funkcije, kar je lahko predmet urejanja sodniške zakonodaje, ki je v pristojnosti Vašega ministrstva.«

Iz poziva dr. Andreja Ekarta, predsednika SSD in vodje posvetovalne skupine, za nemudno ureditev plačnega položaja sodnikov, naslovljenega na predsednika Vlade RS (24. 2. 2021)

»Vsa pisna in ustna korespondenca z izvršilno vejo oblasti, četudi traja že več kot dve leti, ni obrodila nobenih sadov; zato se nezadovoljstvo med sodniki naglo stopnjuje, na kar kažejo pozivi k sodniški stavki in vložitvi pobude za oceno ustavnosti zakonodaje, ki ureja plačni položaj sodnikov.

Na Vas se obračamo, ker je napočil skrajni čas, da Republika Slovenija, zlasti v luči skorajšnjega predsedovanja Svetu Evropske unije, pokaže, da ji je mar za obstoj pravne države. Temeljni predpogoj za delovanje pravne države je namreč neodvisnost sodnikov, kamor spada tudi finančna

(materialna) neodvisnost. Iz sodne prakse Ustavnega sodišča, Sodišča EU in številnih mednarodnih dokumentov izhajajo, da je materialna neodvisnost sodnikov izjemnega pomena, ker zagotavlja, da v sodniške vrste vstopajo najsposobnejši pravniki, ki imajo samozavest in pogum, ki sta potrebna za ohranjanje resnične neodvisnosti sodnikov. Najsposobnejši sodniki so garant za uspešno in dobro delovanje pravne države, brez katere ne moremo govoriti o pristni demokraciji. Vse navedeno je zlasti v interesu strank sodnih postopkov, da so deležne poštenega sojenja pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem.«

Kritika sodstva

Svoboda izražanja in javna kritika dela sodišč sta dovoljeni. Javnost je namreč v demokratični družbi upravičena do kritike kot ustreznega načina uveljavljanja odgovornosti sodstva in sodnikov. Sodstvo mora upoštevati utemeljene in argumentirane kritike, pa čeprav so ostre in neposredne. Predvsem kadar je kritika namenjena izboljšanju dela sodnikov in sodstva kot celote ali izvrševanju njegove ustavne vloge. Nanjo se je treba odzvati z odgovorom (argumentirano) in morebitnimi ukrepi. A odzvati se je treba tudi na posplošeno, neargumentirano, razdiralno in politično motivirano kritiko sodstva, na strokovno omalovaževanje in osebno diskreditiranje sodnikov. Sodstvo se mora odzvati. Premišljeno, domišljeno, vendar odločno. Pri tem mora biti vztrajno, saj je samo tako mogoče nevtralizirati načrtno, sistematične in ponavljajoče se kritike sodstva, ki vodijo v razgradnjo pravne države.¹⁰

Iz izjave Glavnega odbora SSD (8. 7. 2014)

»Osrednja tema letošnjih Dnevov slovenskega sodstva [v Olimju, 6. 6. 2014] (na katere so bili vabljeni tudi predstavniki drugih pravosodnih institucij) je bila »sodnikova etika in integriteta«, kar je bilo doslej (namerno) prezrto. Bistveno sporočilo srečanja je bilo, da, ko govorimo o sodnikovi etiki in integriteti, govorimo o odnosu sodnika do dela in s tem do funkcije, ki jo opravlja. Kot vsak poklic ima tudi sodniški poklic svojo globoko moralno etično podlago in se od tistega, ki ga opravlja, zahteva določeno obnašanje oziroma določen odnos. Sodnik je lahko le nekdo, ki ima tudi svojo osebno in strokovno integriteto, človek, ki govori to, kar misli, in tudi dela to, kar govori.

Seveda se ni bilo mogoče izogniti aktualnim vprašanjem, izjavam nekaterih politikov ter poročanju medijev o nujnosti lustracije sodnikov, odvzemu trajnega mandata, blatenju sodnikov, očitkom

¹⁰ Đorđević, 2019.

korupcije, pa tudi komentarjem takšnih in drugačnih »priznanih« pravnih strokovnjakov, predvsem z vidika integritete sodnika in sodstva kot celote ter s tem povezanega zaupanja javnosti v sodstvo. Vsi govorniki so si bili edini, da so osebne diskreditacije sodnikov ter pavšalni in neutemeljeni napadi na sodstvo nedopustni, saj vodijo v razgradnjo pravne države. (To pa ne pomeni, da sodstvo ne sme biti deležno kritike. Tudi ta je potrebna, če pripomore k izboljšanju dela sodstva oziroma k izvrševanju njegove ustavne vloge. Sodnikova osebna pokončnost, strokovno znanje in kvalitetne sodne odločbe je tisto, kar krepi integriteto sodnika, sodstva in s tem pravne države.)

Nagovor predsednika Vrhovnega sodišča Branka Masleše je bil v krogu stanovskih kolegov. Ni šlo za 'obračun' z ustavnim sodnikom niti za 'okrcanje' opozicijskega voditelja, temveč za odziv, odgovor na napade na sodstvo in sodnike v javnosti. Da ima tudi predsednik Vrhovnega sodišča (v tem primeru Republike Slovenije) pravico do svojega mnenja in ga sme tudi javno povedati, je namreč jasno poudarilo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) v zadevi *Baka proti Madžarski*. Še več, da takšno svoje mnenje tudi javno izrazi, je ESČP štelo kot dolžnost predsednika vrhovnega sodišča (tč. 100 obrazložitve odločbe v navedeni zadevi).«

Iz novoletne poslanice Janje Roblek, predsednice SSD (19. 12. 2014)

»V odhajajočem letu je bilo sodstvo in z njim Slovensko sodniško društvo na preizkušnji. Če smo na eni strani želeli poudariti pomen sodnikove etike in integritete in s tem odnosa sodnika do dela in funkcije, ki jo opravlja, smo bili na drugi strani zopet tarče napadov s strani nekaterih politikov, medijev in predstavnikov civilne družbe; zopet so privrele na dan zahteve po nujnosti lustracije sodnikov, odvzemu trajnega mandata, očitki korupcije, blatenja sodnikov, pa tudi komentarji takšnih in drugačnih 'priznanih' pravnih strokovnjakov o (množičnem) kršenju človekovih pravic v sodnih postopkih.

Slovensko sodniško društvo je še enkrat dokazalo, da se zaveda svoje vloge in da zna nastopiti odločno! Jasno je poudarilo, da se doslej nikoli ni in se tudi ne bo vpletalo v kakršnekoli delitve na podlagi različnih političnih ali drugačnih prepričanj članov, saj nas prav različnost bogati ter prispeva k dvigu demokratične pravne kulture in razvoju demokracije. Društvo je in bo tudi v prihodnje odprto prostor za argumentirano razpravo o najrazličnejših vprašanjih in bo tudi v bodoče izpolnjevalo svoje naloge, kot so zapisane v 4. členu Pravil. Drugima dvema vejama oblasti, politikom, medijem in javnosti je jasno povedalo, da so osebne diskreditacije sodnikov ter pavšalni in neutemeljeni napadi na posamezne sodnike in sodstvo nedopustni, saj vodijo v razgradnjo pravne države. Tudi kritika je potrebna, če pripomore k izboljšanju dela sodnikov in sodstva kot celote oziroma k izvrševanju njegove ustavne vloge. Sodnik je lahko le nekdo, ki ima svojo osebno in stro-

kovno integriteto, je človek, ki govori to, kar misli, in tudi dela to, kar govori. Sodnikova osebna pokončnost, strokovno znanje in kvalitetne sodne odločbe je tisto, kar krepi integriteto sodnika, sodstva in s tem pravne države.«

Posegi v sodniško neodvisnost

Sodniška neodvisnost je temeljna vrednota in podstat vsake demokratične družbe ter njenega učinkovitega delovanja. Zato je nujno, da se sodna oblast okrepi kot jamstvo za zaščito državljanskih pravic pred posegi/napadi države in drugih posebnih interesnih skupin. »Šibko in nedelujoče sodstvo [namreč] pomeni konec urejene družbe in je lahko samo v interesu tistih, ki ne želijo živeti po pravu.«¹¹ Redno sodstvo oziroma znotraj njega sodniki smo tisti, ki moramo (predvsem sami) poskrbeti za svoj ustavnopravni položaj in ugled, za neodvisnost in dostojanstvo svojega (sodnega) poklica.

Iz izjave SSD za javnost (5. 3. 2012)

»Slovensko sodniško društvo zaskrbljeno in z obžalovanjem ugotavlja, da se vedno bolj stopnjuje nestrpnost in/ali nerazumevanje vloge sodstva in sodnikov v sistemu državne oblasti, in sicer z resnimi grožnjami posameznim sodnikom, izrečenimi s strani strank v postopku, ki v večji meri sledijo pravno nestrokovnemu, neobjektivnemu, nepotrebno provokativnemu in bistveno pomanjkljivemu poročanju medijev in njihovim komentarjem v javnosti.

Sodniki se zavedamo, da smo in bomo zaradi narave svojega dela vedno tarče številnih kritik, saj odločitev sodišča ni vedno po volji vseh udeležencev v postopku. Pravni red zato strankam, ki se z odločitvijo sodišča ne strinjajo, zagotavlja pravna sredstva, s katerimi lahko argumentirano izpodbijajo odločitev v za to predpisanih postopkih. Utemeljene in argumentirane kritike, pa čeprav so ostre in neposredne, vendar kljub temu izražene na dostojanstven način, sodstvo sprejema in jih tudi upošteva. Ko pa udeleženci v postopku z namenom vplivanja na odločitev posameznega sodnika začno izrekati resne grožnje z napadom na sodnika ali celo uporabljati nasilje nad sodnikom, to pomeni napad na pravno državo; sama podpora takšnemu ravnanju pa ruši temelje sožitja v celotni družbi.«

¹¹ Kranjc, 2014, Uvodnik.

Iz izjave SSD za javnost (3. 7. 2013)

»Slovensko sodniško društvo ne bo slepo in poslušno sprejemalo sprememb, ki zadevajo delovanje sodišč in položaj sodnikov, če so te (po naši oceni) strokovno pomanjkljive, nedorečene, neizvedljive ali morda celo (v nekaterih segmentih) ustavno sporne (na primer o uvedbi službe za nadzor nad organizacijo poslovanja sodišč).«

Iz izjave SSD za javnost (3. 2. 2015) – Neizvolitev kandidatke za sodnico

»Slovensko sodniško društvo izraža zaskrbljenost ob razpravi in odločitvi v Državnem zboru RS v petek, 30. 1. 2015, ko le-ta na predlog Sodnega sveta RS ni izvolil predlagane kandidatke za sodnico. Gre za primer, ki se ne bi smel zgoditi in ki ponovno kaže na neustreznost slovenske pravne ureditve v zvezi z načinom imenovanja oz. izvolitve sodnikov. [...]

Poslancem ni mogoče oporekati pravice, da se opredelijo do vprašanja, ali naj določenemu kandidatu, ki kandidirajo za sodnika, izrazijo podporo ali ne. To je njihova avtonomna, ustavna in zakonita pravica. Povsem nekaj drugega pa je, če podporo ali odklonitev podpore kandidatu pogojujejo z lastno – politično presojo strokovnih kriterijev. Po Ustavi je le Sodni svet tisti, ki ugotovi, kateri izmed prijavljenih kandidatov najbolje izpolnjujejo v zakonu objektivno določene kriterije. Te pristojnosti Državni zbor pač nima! Državni zbor si je tokrat vzel pristojnosti Sodnega sveta, kar je nedopustno in vodi k nedopustni politizaciji postopkov izbire sodnikov, s čimer je konec neodvisnosti sodstva in s tem vladavine prava.

Sodnik je (funkcionalno) neodvisen le, če lahko vrši prosto presojo in odloča tudi nasprotno od tistega, kar menijo drugi sodniki ali politiki. Gre torej za zaščito neodvisnosti sodstva, ki ni privilegij sodnikov, pač pa pravica državljanov, ki jim zagotavlja nepristranost sprejete odločitve. Upamo, da bo tudi v Sloveniji enkrat dozorelo spoznanje, da neodvisnost sodstva od politične oblasti ni le v interesu tistih, ki uveljavljajo pravico do sodnega varstva svojih pravic, pač pa tudi v interesu politične oblasti same!«

Iz izjave za javnost SSD (14. 11. 2016) – Zavrnitev kandidata za vrhovnega sodnika

»Takšna odločitev je neposredna grožnja sodnikom, da morajo odločati politično vsečno, sicer jim bo onemogočeno napredovanje, s čimer je grobo poseženo tudi v ustavni načeli neodvisnosti sodstva in delitve oblasti. [...]

Čas je že, da tudi v Sloveniji enkrat dozori spoznanje, da neodvisnost sodstva od politične oblasti ni le v interesu tistih, ki uveljavljajo pravico do sodnega varstva svojih pravic, ampak tudi v interesu politične oblasti same.«

Iz izjave SSD za javnost (3. 7. 2018) – Neodvisnost sodnikov je nedotakljiva osnova pravne države

»Slovensko sodniško društvo v okviru javne polemike o trajnem sodniškem mandatu ostro zavrača poseg v neodvisnost sodnikov. Trajni sodniški mandat je temeljna garancija sodniške neodvisnosti v vsaki demokratični državi. Omejitev sodniškega mandata v povezavi s ponovno izvolitvijo (reelekcijo) sodnika bi neodvisnost drastično zmanjšala. Ob zamenjavi oblasti bi to lahko pomenilo tudi konec mandata sodnika, ki ne bi bil v skladu z dotično politično vladajočo strukturo.«

Iz sporočila za javnost ob Dnevh slovenskega sodstva (7. 9. 2018) – Zaupanje javnosti v sodstvo je odgovornost celotne družbe

»Vsi predstavniki [akademske stroke, odvetništva, tožilstva, državnega odvetništva in medijev] so izpostavili, da je kakovostno, odgovorno in neodvisno sodstvo, v katero javnost zaupa, odgovornost celotne družbe.«

Iz sporočila za javnost v zvezi z domnevnimi pritiski na sodnika Zvezdana Radonjića ob razglasitvi sodbe v zadevi Novič (18. 4. 2019)

»V Slovenskem sodniškem društvu s podrobnostmi o pritiskih na sodnika Radonjića nismo seznanjeni, zato jih težko komentiram. Na načelni ravni pa izpostavljamo, da smo sodniki zavezani sojenju zgolj po ustavi in zakonih in da so vsakršni pritiski na sodnika, kako naj vodi postopek in kako naj razsodi, nedopustni in predstavljajo grob poseg v sodniško neodvisnost. Sodniki nikoli ne smemo soditi po pričakovanjih ali pritiskih javnosti, politike ali gospodarstva, temveč in izključno v skladu s pravom. Pri izdaji sodne odločbe sodnik upošteva zgolj gradivo v sodnem spisu, rezultat dokaznega postopka in argumentacijo v razpravni dvorani, drugi vplivi na njegovo odločitev so nedovoljeni. Pričakujemo, da bodo očitki o posegih v neodvisnost sodnika Radonjića ustrezno raziskani.«

Iz izjave za javnost (16. 6. 2019) – Napad na okrožno sodnico Danielo Ružič

»Slovensko sodniško društvo je močno pretresla vest o brutalnem fizičnem napadu na našo kolegico sodnico Danielo Ružič, ki je v napadu utrpela hude poškodbe. Dejanje najostreje obsojamo. [...] Ne smemo dovoliti, da bi zavladal zakon ulice.«

Iz pisma dr. Andreja Ekarta, predsednika SSD, predsedniku Državnega zbora RS v zvezi s parlamentarno preiskavo (4. 10. 2019)

»V Slovenskem sodniškem društvu smo močno ogorčeni nad izdajo Akta o odreditvi parlamentarne preiskave za ugotovitev politične odgovornosti nosilcev javnih funkcij (tudi sodnikov) v postopkih zoper nekdanjega župana Mestne občine Maribor in člana Državnega sveta Republike Slovenije Franca Kanglerja (Uradni list RS, št. 46/2019 z dne 19. 7. 2019) in se pridružujemo protestom Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Sodnega sveta in Vrhovnega državnega tožilstva RS proti tej preiskavi.

Izpostavljamo, da je zakonodajna veja oblasti z odreditvijo omenjene parlamentarne preiskave močno preseгла svoje pristojnosti in grobo posegla v ustavni načeli delitve oblasti in neodvisnosti sodstva.«

Iz izjave za javnost (16. 9. 2020) – Napad na sodnika Gorazda Tivadarja na Okrajnem sodišču na Ptuju

»V Slovenskem sodniškem društvu močno obsojamo grob fizični napad na našega kolega sodnika Gorazda Tivadarja, ki se je nedavno zgodil, ko je bil na Okrajnem sodišču na Ptuju zaslišan kot prič. Fizično nasilje nad sodnikom predstavlja hud napad na pravno državo in neodvisnost sodstva, zlasti z ozirom na to, da je do napada prišlo iz razlogov v zvezi z opravljanjem sodniške funkcije. Zaskrbljeni smo nad stopnjevanjem nasilja v družbi. Ne smemo dovoliti, da bi ljudje vzeli pravico v svoje roke in nezadovoljstvo s sodniškimi odločitvami reševali z nasiljem. Ta napad izkazuje, da je treba vsake verbalne grožnje in vsakršna nadlegovanja sodnikov v zvezi z njihovim delom, zlasti če se pojavljajo vrsto let, zelo resno obravnavati.«

Iz zapisnika 11. redne seje Glavnega odbora SSD (23. 9. 2020)

Sklep št. 4: »SSD pričakuje, da se tovrstni napadi na sodnike preganjajo po uradni dolžnosti.«

Sklep

Sodstvo je ena od treh samostojnih in enakopravnih vej oblasti. Pravna država namreč temelji na delitvi oblasti, pri čemer so sodišča pomemben dejavnik pravne države, saj z zagotavljanjem spoštovanja temeljnih pravnih vrednot in načel zagotavljajo pravno varnost in stabilnost v družbi. Vendar sta delovanje sodišč in ravnanje sodnikov vedno bolj pod drobnogledom javnosti in tudi predmet kritik. Zato je pomembno, da sodniki kot pomembno zavezo pri uresničevanju sodniškega poslanstva prepoznamo skrb za udejanjenje vladavine prava, ki predpostavlja našo neodvisnost in

nepriustranskost v vsakem posameznem postopku. »Predpostavlja pa tudi [...] dolžno poštenost, moralni pogum in ponotranjeno skrb za dosledno prizadevanje varovati in udejanjati vladavino prava, ki naj osmišlja pravičnost.«¹²

Ob takem pristopu lahko v demokratični družbi utemeljeno pričakujemo, da bomo slišani in upoštevani ter da se bo položaj sodnikov vendarle uredil tako, da bo ustrezal dostojanstvu sodniškega poklica ter vlogi in odgovornosti sodnikov.

A žal so prizadevanja za izboljšanje našega položaja ter za varovanje in utrjevanje naše neodvisnosti nikoli končana zgodba. Sodstvo mora biti ves čas budno in prisotno. Pri svojih opozorilih in zahtevah pa mora biti vztrajno in dosledno.

Pravne države brez neodvisnih sodišč ne more biti. Neodvisnost sodišč namreč v demokratični družbi zagotavlja vladavino prava. Zato bi vse oblasti in institucije morale spoštovati, varovati in braniti njihovo neodvisnost. Ne samo zaradi sodišč ali sodnikov kot takih, temveč predvsem zaradi legitimnosti njih samih.

Iz sklepnih ugotovitev in priporočil Mnenja Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (Consultative Council of European Judges – CCJE) št. 23 (2020) z dne 6. 11. 2020 z naslovom Vloga sodniških združenj pri podpori neodvisnosti sodstva

IX.3. Države članice morajo zagotoviti okvir, v katerem lahko sodniki učinkovito uresničujejo svojo pravico do združevanja in svobode izražanja; poleg tega pa se morajo vzdržati vseh posegov, s katerimi bi lahko kršile neodvisnost sodniških združenj.

IX.4. Glavni cilji sodniških združenj so vzpostavitev in varstvo neodvisnosti sodnikov, varovanje položaja sodnikov in zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev za njihovo delo ter spodbujanje in krepitev načel pravne države.

IX.5. Sodniška združenja imajo lahko pomembno vlogo tudi pri izobraževanju in sodniški etiki ter pri oblikovanju reform sodstva.

IX.6. Sodniška združenja lahko na podlagi svoje vloge in dela ključno pripomorejo k delovanju sodnega sistema in pravne države.

¹² Jadek Pensa, 2021: odločba US RS U-I-246/19 z dne 7. 1. 2021, Pritrdilno ločeno mnenje sodnice dr. Dunje Jadek Pensa (št. U-I-246/19-42 z dne 28. 1. 2021), ki se mu pridružuje sodnik dr. Rajko Knez, točka III.

IX.7. Priporočljivo je, da se sodniškim združenjem omogoči, da se opredelijo in podajo pripombe glede načrtovane zakonodaje o položaju sodnikov in upravljanju sodišč.

IX.9. Sodniška združenja so v dobrem položaju, da medije in javnost na splošno obveščajo o vlogi in delovanju sodstva in sodnikov.

IX.10. Sodniška združenja svojih dejavnosti ne smejo usmerjati glede na interese političnih strank ali kandidatov za politične položaje ter se opredeljevati do političnih vprašanj. Njihova dejavnosti naj bodo zamejene z njihovimi cilji.

IX.12. Sodniki ne smejo biti prisiljeni, da razkrijejo svoje članstvo v sodniškem združenju.

IX.14. Sodniška združenja na evropski ravni imajo pomembno vlogo pri spodbujanju in varovanju evropskih vrednot in evropskih pravnih standardov na področju pravne države in človekovih pravic.

Literatura

Đorđević, Miodrag (2019): Človekove pravice v sistemu delitve oblasti, Okrogla miza o temeljih pravne države, Državni zbor (6. 9. 2019).

Jagland, Thorbjorn (2018): Report on State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law, Role of Institutions – Threats to Institutions, Judicial Independence, Chapter 1 – Efficient, Impartial and Independent Judiciaries, Measurement Criteria, str. 14.

Kranjc, Janez (2014): Je res vse tako slabo?, Pravna praksa, št. 36/2014 (18. 9. 2014), Uvodnik.

Mednarodno sodelovanje Slovenskega sodniškega društva

Janja Roblek

okrožna sodnica svetnica na Okrožnem sodišču v Kranju
pooblaščenka SSD za mednarodno sodelovanje

1. Uvod

Slovensko sodniško društvo (SSD) kot nacionalno stanovsko združenje slovenskih sodnic in sodnikov je prostovoljna, nepolitična in nepridobitna organizacija, ki deluje v javnem interesu in katere glavno vodilo je varovanje in utrjevanje sodnikove neodvisnosti in nepristranskosti ter samostojnosti pri izvrševanju sodniške funkcije. Svoj namen in naloge je društvo opredelilo v Pravilih.¹ Med naloga-

¹ Pravila Slovenskega sodniškega društva, prečiščeno besedilo z dne 6. 9. 2018, dostopna na spletni strani SSD: <https://sodnisko-drustvo.si/pravila-ssd/>.

Glej 4. člen Pravil:

Namen in naloge društva so predvsem:

- varovanje in utrjevanje sodnikove neodvisnosti in nepristranosti ter samostojnosti pri izvrševanju sodniške funkcije;
- varovanje ugleda, poklicnih in drugih stanovskih interesov svojih članov;
- varovanje človekovih pravic;
- razvoj demokracije;
- zavzemanje za spoštovanje pravnih vrednot, temeljnih človekovih pravic in svoboščin ter za doseganje višje stopnje demokratične pravne kulture;
- skrb za strokovno izobraževanje;
- razvijanje kolegialnih in prijateljskih odnosov med člani;
- sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami sodnikov in pravnikov doma in v tujini;
- včlanjevanje v takšne organizacije doma in tujini.

mi so sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami sodnikov in pravnikov doma in tujini ter včlanjevanje v takšne organizacije doma in v tujini. Člani društva so namreč v okviru svojih številnih dejavnosti društva hitro spoznali, kako zelo pomembni so načelo neodvisnosti sodstva ter nepristranskost odločanja in samostojnost pri izvrševanju sodniške funkcije. V prepričanju o tem so jih utrdila tudi Temeljna načela o neodvisnosti sodstva, ki so bila leta 1985 sprejeta na sedmem kongresu Združenih narodov o preprečevanju kriminala in o obravnavanju storilcev kaznivih dejanj.²

Že v 80. letih prejšnjega stoletja so predstavniki društva začeli navezovati stike z drugimi organizacijami sodnikov v tujini. Tudi poskusi včlanitve v Mednarodno sodniško združenje segajo v leto 1985. Včlanitev tedaj ni bila mogoča, ker je po statutu Mednarodnega sodniškega združenja njegov član lahko le krovna organizacija sodnikov v državi. Ta pogoj pa ni bil izpolnjen, saj je bilo Slovensko sodniško društvo edino društvo sodnikov v takratni državi SFRJ. Prizadevanja so se nadaljevala sočasno z vztrajnim in jasnim prizadevanjem, z argumenti in bistvenim prispevkom sodnikov k vzpostavitvi novega pravnega okvira po spremembi političnega sistema in po ustanovitvi nove samostojne države Republike Slovenije. Prizadevanja in argumenti so obrodili sadove in v novi Ustavi Republike Slovenije smo sodniki le dobili zagotovljen trajni sodniški mandat. Tudi ustanovitev Sodnega sveta kot organa *sui generis*, ki ima pomembno vlogo pri delovanju sodstva, je bila ideja sodniškega društva. Prav tako so predstavniki sodniškega društva zavzeto sodelovali in bili uspešni pri vzpostavitvi sistema centralnega državnega financiranja sodišč, ki so ga iztrgali iz občinskih virov, še naprej pa veliko energije namenjali zavzetemu delu, izobraževanju sodnikov in pomenu sodniške etike.

2. Sodelovanje v Mednarodnem sodniškem združenju

Sodelovanje slovenskih sodnikov in društva s predstavniki sodniških združenj v drugih evropskih državah se je po letu 1991 še bolj razmahnilo in na zasedanju Osrednjega sveta (Central Council) 10. oktobra 1994 v Atenah³ bilo Slovenskemu sodniškemu društvu odobreno polnopravno članstvo v Mednarodnem sodniškem združenju (IAJ),⁴ kar je bilo veliko priznanje dotedanjemu delu SSD in potrditev izpolnjevanja kriterijev, določenih v Ustavi in Pravilih IAJ. Mednarodno sodniško združenje je bilo ustanovljeno v Salzburgu v Avstriji leta 1953 kot profesionalna nepolitična med-

² Dostopno na: https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/basic_principles_on_the_independence_of_the_judiciary/basic_principles_on_the_independence_of_the_judiciary.pdf.

³ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/iuw/wp-content/uploads/2016/12/CC-1994-Athens-en.pdf>.

⁴ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/history/>.

narodna organizacija, ki združuje nacionalna sodniška združenja, katerih članstvo potrdi Osrednji svet Mednarodnega sodniškega združenja. Glavni namen Mednarodnega sodniškega združenja je varovanje sodnikove neodvisnosti. Ta je bistveni element sodniške funkcije, ki zagotavlja človekove pravice in svoboščine.⁵ Trenutno je v Mednarodno sodniško združenje vključenih 92 nacionalnih združenj sodnikov s petih celin. Velika regionalna razpršenost in različni problemi so že na začetku 90. let pripeljali do ustanovitve regionalnih skupin znotraj združenja. Tako so že leta 1990 sodniška združenja z območja Evrope oblikovala regionalno skupino kot Evropsko sodniško združenje, dve leti kasneje je bila ustanovljena še Ibero-ameriška regionalna skupina, ki jo sestavljajo nacionalna sodniška društva iz držav Južne in Srednje Amerike ter tudi Španije in Portugalske. Leta 1993 je bila ustanovljena Afriška regionalna skupina, ki jo sestavljajo nacionalna društva iz afriških držav. Leta 1997 pa je nastala še tako imenovana skupina ANAO, ki jo sestavljajo sodniška društva iz Azije, Severne Amerike in Oceanije. Vsaka regionalna skupina se sestane dvakrat, enkrat spomladi in drugič v okviru rednega letnega zasedanja Osrednjega sveta, ki navadno zaseda vsako leto jeseni. Mednarodno sodniško združenje je že kmalu po ustanovitvi ugotovilo, da sodnikom in sodniškim društvom v vseh državah po svetu niso skupna le vprašanja neprestanega prizadevanja za neodvisnost sodstva in sodnikov kot nujnega osnovnega pogoja in jamstva za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter ugleda sodnika, pač pa da imajo veliko stičnih točk tudi na drugih pravnih področjih. Združenje je poleg že delujoče študijske komisije, ki se je ukvarjala z vprašanji neodvisnosti, organizacije sodstva, položaja sodnikov ter zaščite posameznikovih pravic in svoboščin, leta 1958 ustanovilo tri dodatne študijske komisije po pravnih področjih. Druga študijska komisija se ukvarja z vprašanji civilnega materialnega in procesnega prava, tretja z vprašanji kazenskega materialnega in procesnega prava, četrta pa z vprašanji delovnega prava in socialne varnosti. Vse komisije se pri delu osredotočajo na mednarodne in primerjalne študije ter izhodišča. S takšnim intenzivnim delom si je IAJ kmalu pridobilo velik ugled tudi v mednarodnih organizacijah in tako že leta 1979 dobilo status opazovalca pri Svetu Evrope, leta 1985 pa še v Organizaciji združenih narodov (OZN), kjer aktivno sodeluje pri razpravah in delu njenih delovnih teles ter je pred sprejetjem različnih mednarodnih dokumentov, ki vplivajo tudi na položaj sodnika, zaprosena za mnenje. Na vseh treh sedežih OZN in njenih delovnih teles ima IAJ stalne pooblaščen predstavnike, ki spremljajo delo delovnih teles ter so ves čas vezni člen med IAJ in posameznimi odbori OZN, kar je še posebej pomembno pri pripravi novih normativnih podlag, torej mednarodnih konvencij ali priporočil, ki bi lahko imeli tudi učinek na sodstvo in predvsem na neodvisnost sodstva.

⁵ Več o organizaciji Mednarodnega sodniškega združenja (IAJ) Maja Tratnik v tem zborniku.

Slovensko sodniško društvo je po svojih predstavnikih vse od včlanitve društva v IAJ aktivno delovalo tudi v vseh štirih študijskih komisijah, zato bom v nadaljevanju predstavila njihovo delovanje.

Prva študijska komisija, kratko imenovana tudi Neodvisnost, se ukvarja z organizacijo sodstva, položajem sodnikov in s pravicami posameznika. Delo poteka tako, da predsedstvo komisije na temo, ki jo za prihodnje leto potrdi osrednji odbor na letnem zasedanju, skrbno pripravi vprašalnik. Ta na eni strani zajema vse mednarodne standarde in pravne vire, na drugi strani pa želi izvedeti za prakso v posameznih državah oziroma v posameznih društvih – članih v zvezi z navedenim vprašanjem. Vprašanja so splošna in obravnavajo vprašanja sodniške neodvisnosti v vsej njeni razsežnosti in z več zornih kotov. Nekatera vprašanja so bila obravnavana večkrat ali iz več različnih zornih kotov glede na aktualno dogajanje v posameznih državah ali regijah. Naj navedem le nekatera najpomembnejša vprašanja oziroma področja, s katerimi se je prva študijska komisija ukvarjala v zadnjih desetih letih:

- fizični, strukturni in ekonomski pogoji sodniške neodvisnosti;
- specializacija sodnikov;
- neodvisnost sodnikov kot varuhov mednarodnega humanitarnega prava;
- prisotnost medijev, vključno z družbenimi mediji, v sodni dvorani ter njihovi učinki na neodvisnost sodstva in pravilno izvrševanje sodniške službe;
- razmerje med učinkovitim vodenjem sodišč in zagotavljanjem neodvisnosti sodnikov;
- najboljša praksa v sodnem sistemu za zagotavljanje transparentnosti, integritete in preprečevanje korupcije;
- grožnje neodvisnosti sodstva in kvaliteta sodstva, delovna obremenitev, viri in proračun;
- trendi javne kritike do sodnikov in sodnih odločb na nespoštljiv način s strani drugih državnih oblasti, medijev in družbenih medijev;
- družbeni mediji in sodstvo:
 1. kako se najbolje odzvati na nepoštene komentarje o sodnikih na družbenih omrežjih;
 2. uporaba družabnih medijev s strani sodnikov in sodišč: priložnost ali nevarnost.

V zadnjem letu je bil pripravljen vprašalnik o disciplinskih postopkih in sodniški neodvisnosti, ki pa je bil, ker je zasedanje zaradi epidemije oziroma pandemije koronavirusne bolezni covid-19 odpadlo, preložen na naslednje zasedanje. Namesto te teme je študijska komisija na pobudo posebnega poročevalca za sodniško neodvisnost pri Združenih narodih obravnavala posledice pandemije covid-19 na izvrševanje sodniške funkcije ter na dostop do sodišča in sojenja v razumnem roku. Na podlagi izpolnjenih vprašalnikov, ki jih pripravijo delegati iz društev – članov, pa se po opravljeni razpravi

na zasedanju pripravijo zaključno poročilo in tudi sklepi in/ali priporočila, ki resnično pomenijo dodano vrednost in jih je kot pomembno razlagalno orodje povzelo tudi že Ustavno sodišče RS. Prav tako so sklepi prve študijske komisije razlagalno orodje, ki ga v obrazložitvah svojih odločb uporablja tudi Evropsko sodišče za človekove pravice. Pri poglobljeni razpravi na posamezno temo se pokažeta vsa pestrost različnih pravnih ureditev in pravnih kultur ter različna urejenost posameznih vprašanj, torej normativna podlaga v posameznih državah, prav tako pa že sprejeta stališča najvišjih sodišč v posameznih državah in mednarodnih sodišč, med drugim Evropskega sodišča za človekove pravice in posvetovalnih teles Sveta Evrope, zlasti Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE). Poseben izziv prinaša tudi dejstvo, da razprava poteka v angleškem in francoskem, občasno tudi v španskem jeziku, kar je pomembno zlasti pri oblikovanju sklepov oziroma sklepnega poročila. Vsi vprašalniki ter vsa poročila in končni sklepi so objavljeni na spletnih straneh združenja.⁶ Pri oblikovanju sklepov prva študijska komisija pogosto citira določila številnih zavezujočih in nezavezujočih mednarodnih dokumentov, kot so:

- Splošna deklaracija človekovih pravic, ki jo je sprejela generalna skupščina Organizacije združenih narodov 10. decembra 1948 v Parizu,⁷
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah,⁸
- Konvencija Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin,⁹
- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah,¹⁰
- Temeljna načela Združenih narodov o neodvisnosti in samostojnosti sodstva iz leta 1985,¹¹
- Evropska listina o statusu sodnikov,¹²
- Priporočilo odbora ministrov Sveta Evrope CM/REC(2010)12 glede neodvisnosti učinkovitosti in vlogi sodnikov,¹³

⁶ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/general-reports-and-conclusions-by-the-1st-study-commission/>.

⁷ Ur. l. RS, št. 24/18.

⁸ Ur. l. RS, št. 35/92 – MP, št. 9/92.

⁹ Ur. l. RS, št. 33/94 – MP, št. 7-41/94.

¹⁰ UL C 326, z dne 26. 10. 2012.

¹¹ Basic Principles on the Independence of the Judiciary, adopted by the Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders held at Milan from 26 August to 6 September 1985 and endorsed by General Assembly resolutions 40/32 of 29 November 1985 and 40/146 of 13 December 1985.

¹² European Charter on the Statute for Judges, adopted by Council of Europe, 10. 7. 1998, dostopno na: <https://rm.coe.int/16807473ef>.

¹³ Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities, adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies,

- Magna Carta sodnikov Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov (CCJE) pri Svetu Evrope iz leta 2010,¹⁴
- mnenja Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov, zlasti Mnenje št. 1 iz leta 2001 o standardih glede neodvisnosti sodstva in nepremakljivosti sodnikov in preostalih 22 mnenj, nazadnje Mnenje št. 23 o vlogi sodniških združenj pri podpiranju sodniške neodvisnosti,¹⁵
- Evropski standardi neodvisnosti sodstva Beneške komisije pri Svetu Evrope,¹⁶
- Bangalorska načela sodniške etike,¹⁷
- številni dokumenti po posameznih regijah, zbrani v monografiji Standardi o sodniški neodvisnosti,¹⁸
- Univerzalna sodniška listina, sprejeta na zasedanju Osrednjega sveta Mednarodnega sodniškega združenja na Tajvanu 17. novembra 1999 in posodobljena v Santiagu de Chile 14. novembra 2017.¹⁹

Sklepi ali priporočila (izdelana na primer za ocenjevanja sodnikov) so v veliko pomoč tako regionalnim skupinam kot samemu Osrednjemu svetu IAJ pri pripravi resolucij v primeru kršitev ali groženj s kršitvijo sodniške neodvisnosti v različnih državah oziroma sodniških združenjih iz držav, od koder prihajajo (nazadnje Poljska, Romunija, Madžarska, Turčija, Venezuela).

Druga študijska komisija se ukvarja z vprašanji civilnega materialnega in procesnega prava in je v zadnjih desetih letih obravnavala več vprašanj:

- čezmejni postopki ob vse večji globalizaciji,
- intelektualna lastnina,
- stranke, ki se v postopkih zastopajo same, brez strokovne pomoči odvetnikov,
- izzivi civilnega okoljskega prava,
- izvedenec kot dokaz v sodnem civilnem postopku,
- razredne tožbe,
- uporaba tehnologije v civilnih sodnih postopkih,

dostopno na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805afb78.

¹⁴ Magna Carta of Judges, adopted by CCJE, dostopno na: <https://rm.coe.int/2010-ccje-magna-carta-anglais/168063e431>.

¹⁵ Dostopno na: <https://www.coe.int/en/web/ccje/ccje-opinions-and-magna-carta>.

¹⁶ Venice Commission, European Standards on the Independence of the Judiciary, dostopno na: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JD\(2008\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JD(2008)002-e).

¹⁷ Bangalore Principles of Judicial Conduct, dostopno na: https://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf.

¹⁸ Gass, Kiener, Stadelmann, 2012.

¹⁹ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/universal-charter-of-the-judges/>.

- strategije za učinkovito vodenje postopkov,
- večje in manjše težave pri financiranju sodnih postopkov,
- kako pravila o varstvu osebnih podatkov vplivajo na civilne postopke.

Tudi sklepi druge študijske komisije so objavljeni na spletnih straneh IAJ in so zelo uporaben vir za številne države, zlasti pri postopkih priprave amandmajev ali pri spremembah zakonodaje na širšem področju civilnega prava, tako materialnega kot procesnega.²⁰

Tretja študijska komisija obravnava vprašanja kazenskega prava in se je v zadnjih desetih letih ukvarjala z naslednjimi temami:

- kriminalne združbe: identifikacija, zaseg in zaplemba,
- kršitev avtorskih pravic in drugih pravic intelektualne lastnine, zlasti z uporabo interneta,
- onesnaževanje okolja: ali je kazensko pravo pravi instrument,
- onesnaževanje okolja: ali je kazensko pravo pravi instrument, nadaljevanje obravnave – čezmejno onesnaževanje, rudarstvo, ubijanje gozda,
- mladoletniško kazensko pravo,
- obsodbe storilcev kaznivih dejanj,
- obsodbe storilcev kaznivih dejanj, drugi del,
- obravnava prič, vključno z otroki, zaščitenimi pričami in žrtvami spolne zlorabe, preizkusni postopki, obvezne sankcije,
- mediji v kazenskih zadevah: zaščita integritete postopka in komunikacija z mediji,
- komunikacija v sodnih dvoranah (prevajanje in neverbalna komunikacija).

Tretja študijska komisija prav tako objavlja svoje sklepe na spletnih straneh Mednarodnega sodniškega združenja²¹ in pogosto sodeluje tudi z raziskovalci iz različnih, navadno mednarodnih nevladnih organizacij in tudi univerz, zlasti s strokovnjaki za primerjalno pravo.

Četrta študijska komisija, ki se ukvarja z vprašanji delovnega in socialnega prava, je v zadnjih desetih letih obravnavala teme:

- nadomestila za brezposelnost,
- intelektualna lastnina in zaposlovanje,

²⁰ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/2nd-study-commission/>.

²¹ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/3rd-study-commission/>.

- pravice zaposlenih, bolnih in invalidov,
- zdravje in varnost pri delu,
- razlogi za odpuščanje delavcev,
- družbena omrežja in delovna razmerja,
- prilagodljivo zaposlovanje in novo nastajajoči odnosi pri delu,
- pravice in obveznosti beguncev: tveganje sodobnega suženjstva,
- nadlegovanje v širšem smislu – moralno in spolno – ter njegove posledice za delovna razmerja,
- goljufije in korupcija na delovnem mestu: kako to vpliva na zaposlene.

Tudi delovno-socialna sekcija svoje sklepe objavlja na spletnih straneh Mednarodnega sodniškega združenja in so pomemben vir za mednarodne organizacije pri pripravi novih dokumentov in spremembi že obstoječih ter so na drugi strani uporabni kot poročilo iz prakse o tem, kako različni so načini uporabe istega instituta v različnih pravnih sistemih.²²

Člani Slovenskega sodniškega društva, navadno predsedniki sekcij, so po obravnavi predloženih vprašalnikov znotraj sekcije opravili razpravo, pripravili odgovore nanje in se tudi udeleževali zasedanj posameznih študijskih komisij. V teh študijskih komisijah so sodelovali številni slovenski sodniki (Maja Tratnik, dr. Janez Novak, Janez Breznik, Maruša Primožič, Aleš Zalar, mag. Nina Betetto, mag. Biserka Kogej Dmitrovič, mag. Damijan Florjančič, Borut Vuković in jaz). Naj posebej poudarim, da je mag. Nina Betetto drugo študijsko komisijo za civilno pravo in postopek dve leti tudi vodila in bila več let podpredsednica te komisije.

Na letnem zasedanju leta 2019 je Osrednji svet IAJ ustanovil novo skupino, Delovno skupino za pomoč sodnikom, ki se zaradi svoje vloge znajdejo v težavah.²³ Vodi jo upokojeni angleški sodnik sir Nicholas Blake in tudi sama sem njena članica. Delovna skupina se je konstituirala, oblikovali smo poslovnik oziroma pravila o načinu dela, v popolnosti pa še ni zaživela, ker mora te dokumente potrditi še Osrednji svet, ki pa zaradi epidemije v letu 2020 ni zasedal. V zadnjih letih namreč vse več društev poroča o različnih groznjah, povezanih z neodvisnostjo sodstva in sodnikov, ki se največkrat skrivajo v zakonodajnih reformah (znižanje upokojitvene starosti, premestitve sodnikov brez soglasja, razrešitve sodnikov najvišjih sodišč in predsednikov sodišč pred iztekom mandata, disciplinski postopki proti sodnikom, uvedba novih organov, ki odločajo o napredovanju sodnikov,

²² Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/4th-study-commission/>.

²³ WG to offer assistance to individual judges who find themselves in difficult positions because of their role, dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/iuw/wp-content/uploads/2020/01/Minutes-CC-Nur-Sultan-2019-ENG>.

neimenovanje sodnikov, ki jih po izvedenem postopku v izvolitev/imenovanje predlaga sodni svet itd.). Da je šlo za nedovoljen poseg v neodvisnost sodstva, sta v postopkih, ki so jih sprožili sodniki, ugotovili tudi Sodišče Evropske unije in Evropsko sodišče za človekove pravice (na Poljskem in Madžarskem, prav tako v Turčiji, če se omejim le na Evropo; neodvisnost sodstva je močno ogrožena tudi v več južnoameriških (Venezuela) in afriških državah). Že leta 2017 je Mednarodno sodniško združenje odprlo poseben račun, na katerem se zbirajo finančna sredstva za pomoč družinam priprtih in zaprtih sodnikov v Turčiji, ki so ostale brez vsakršnih dohodkov, da bi se lahko preživljale. V ta sklad so prispevala številna sodniška društva in posamezniki, tudi Slovensko sodniško društvo.

Temeljni dokument Mednarodnega sodniškega združenja je Univerzalna sodniška listina, ki je definirala in zapisala temeljna in univerzalna načela neodvisnosti sodstva. Soglasno je bila sprejeta na zasedanju Osrednjega sveta Mednarodnega sodniškega združenja na Tajvanu novembra 1999. Od leta 1999 naprej se je z razvojem prava in dogodkov v državah, od koder prihajajo društva, odprla vrsta novih vprašanj, ki jih v času sprejetja Univerzalne sodniške listine ni bilo mogoče predvideti. To še posebej velja za vprašanja etike in deontologije kot posledice razvoja koncepta nepristranskosti. Svet je postal bolj odprt in povezan, kar tudi od sodnikov in sodišč zahteva drugačno komunikacijo z javnostmi, zato je Osrednji svet na letnem zasedanju leta 2014 ustanovil delovno skupino, katere naloga je bila pripraviti osnutek nove listine; članica te delovne skupine sem bila tudi sama. Osnutek listine je bil obravnavan na spomladanskih zasedanjih regionalnih skupin Mednarodnega sodniškega združenja v aprilu in maju 2017 ter nato na letnem zasedanju Osrednjega sveta v Santiagu de Chile, kjer je bila prenovljena listina, ki določa minimum potrebnih jamstev za neodvisnost sodstva, soglasno sprejeta, in to v navzočnosti posebnega poročevalca Organizacije združenih narodov za neodvisnost sodnikov in odvetnikov Diega Garcie Sayana, kar je novemu dokumentu dalo še posebno težo in pomen.^{24, 25} V prenovljeno Listino je vključeno novo poglavje o sodnikovi notranji neodvisnosti, poudarjena sta vloga sodnega sveta in pomen sodniške etike, še posebej je postavljena v ospredje nujnost trajnega mandata sodnikov, opozorjeno je tudi na nujnost začetnega in nadaljnega izobraževanja sodnikov. Listina prav tako velja za sodnike porotnike in v nekaterih sodnih sistemih tudi za državne tožilce.

Kot je bilo že omenjeno, so se društva, včlanjena v Mednarodno sodniško združenje, zaradi boljšega medsebojnega sodelovanja želela povezovati tudi regijsko. Še posebej so pri tem izstopala evropska sodniška združenja, ki so pod vplivom Sveta Evrope in Evropske unije želela svojo dejavnost – poleg

²⁴ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/the-universal-charter-of-the-judge-2017-slovenian/>.

²⁵ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/universal-charter-of-the-judge-2017/>.

tipično društvene in tiste, ki jo predvidevata Ustava in Pravila Mednarodnega sodniškega združenja – razširiti še na druge naloge, ki so povezane s sodelovanjem v organih Sveta Evrope in Evropske unije, zlasti pri pripravi nove evropske zakonodaje. Ustanovljeni sta bili dve novi delovni skupini znotraj Evropskega sodniškega združenja (EAJ) kot regionalne skupine Mednarodnega sodniškega združenja:

- Delovna skupina o situaciji nacionalnih združenj (Working Group on the Situation of National Member Associations),
- Delovna skupina »Poti v Bruselj« (Working Group »Ways to Brussels«).

Zaradi številnih prošelj in vprašanj nacionalnih društev sodnikov – članov EAJ ter njihovih prizadevanjih za neodvisnost v zakonodajnih postopkih in v odnosih do drugih dveh vej oblasti je bila najprej ustanovljena Delovna skupina o situaciji nacionalnih združenj, ki pripravlja resolucije, priporočila, osnutke dopisov za predsednika Evropskega sodniškega združenja in tudi dokumente med posameznima zasedanjema, kadar katero od društev nujno potrebuje takšno intervencijo. Ta delovna skupina je postala ključno delovno telo Evropskega sodniškega združenja, saj je društev, ki opozarjajo na težave ali na ogrožanje sodniške neodvisnosti, vsako leto več. Delovna skupina se je v zadnjem letu še posebej ukvarjala z vprašanji, na katera so opozorili člani poljskega sodniškega združenja Iustitia. Več resolucij je bilo sprejetih tudi glede položaja turških sodnikov – turško sodniško društvo Yarsav je namreč član Evropskega sodniškega združenja. Težave se v zadnjem letu pojavljajo tudi v Romuniji in na Madžarskem. Naj ob tem opozorim, da je Evropsko sodniško združenje glede plačnega položaja sodnikov v Republiki Sloveniji v letih 2008 in 2009 sprejelo dve pomembni resoluciji,^{26, 27} ki sta bili v pomoč SSD pri prizadevanjih za ureditev tega položaja.

Delovna skupina »Poti v Bruselj« pa je bila ustanovljena za sprotno sledenje normativnemu programu Evropske unije ter za opozarjanje EAJ in nacionalnih sodniških združenj na predloge novih uredb, direktiv, priporočil in drugih aktov, ki jih pripravlja Evropska unija, kadar bi njihovo sprejetje lahko vplivalo na delovanje sodstva (nove pristojnosti, pretirani posegi v človekove pravice itd.).

Mednarodno sodniško združenje o svoji dejavnosti in dejavnosti regionalnih združenj tekoče obvešča tako sodnike kot tudi drugo zainteresirano javnost, saj se zaveda pomena hitrega pretoka informacij, ki ga omogočajo sodobne tehnologije. V ta namen izdaja časopis, ki zdaj izhaja v digitalni obliki (IAJ-UIM Newsletter).²⁸

²⁶ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/iuw/wp-content/uploads/2013/06/AEM-resolution-Slovenia-Turku-2008-E.pdf>.

²⁷ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/iuw/wp-content/uploads/2013/03/AEM-resolution-on-remuneration-2009-eng.pdf>.

²⁸ Dostopno na: <https://www.iaj-uim.org/iaj-uim-newsletter/>.

Tako Mednarodno sodniško združenje kot njegova evropska regionalna organizacija, Evropsko sodniško združenje, na vsakem zasedanju razpravljata tudi o materialnem položaju sodnikov kot nujnem osnovnem pogoju za neodvisnost sodstva in sodnikov. Ta položaj nikakor ni privilegij sodnikov, pač pa pravica državljanov in strank v postopkih, da jim sodi neodvisen in nepristranski sodnik. Zdi se, da nagrajevanje sodnikov vedno znova ostaja odprto vprašanje. Evropsko sodniško združenje je v ta namen v letih 2002 in 2006 izvedlo analizo o nagrajevanju sodnikov, ki je pokazala, da se v desetih evropskih državah med letoma 2000 in 2004 plača sodnikov ni zviševala niti skladno s stopnjo letne inflacije. Med temi je bila na predpredzadnjem mestu tudi Slovenija. Žal se po letu 2006 stanje ni izboljšalo, pač pa nasprotno, poslabšalo, saj so nekatere države uvedle, nekatere pa želele uvesti nagrajevanje sodnikov, ki vsaj delno temelji na učinkovitosti, torej je odvisno od količine opravljenega sodnikovega dela. Takšni poskusi v zadnjih dveh letih spet vznikajo.

Naj opis sodelovanja z Mednarodnim sodniškim združenjem zaključim z zahvalo kolegici, zdaj upokojeni vrhovni sodnici svetnici Maji Tratnik, ki je bila med ključnimi sodniki, ki so SSD pripeljali v članstvo IAJ, med letoma 2003 in 2006 je predsedovala Evropskemu sodniškemu združenju, med letoma 2006 in 2008 pa Mednarodnemu sodniškemu združenju. To je nedvomno veliko priznanje za njeno predano in obsežno dolgoletno sodelovanje v Mednarodnem sodniškem združenju. Ob zaključku mandata jo je to imenovalo za častno predsednico IAJ. Slovenski sodniki – člani Slovenskega sodniškega društva, ki danes sodelujemo pri delu Mednarodnega sodniškega združenja, njegovih študijskih in regionalnih skupin ter drugih delovnih skupin, smo na njeno delo izredno ponosni, njen zgled pa nas zavezuje k nadaljevanju njenega predanega dela, saj izzivov, povezanih z varovanjem sodnikove neodvisnosti, ki jih prinaša današnji čas, očitno ne bo zmanjkalo.

3. Evropsko združenje upravnih sodnikov (AEAJ)

Ker zaradi preveč različnih pravnih ureditev in statusa upravnih sodnikov Mednarodno sodniško združenje nima študijske komisije za upravno sodstvo, so zlasti evropski upravni sodniki iskali možnost, da ustanovijo podoben forum, kot je Mednarodno sodniško združenje, ki bi se ukvarjal z vprašanji upravnega prava. Tako je bilo leta 2000 ustanovljeno Združenje evropskih upravnih sodnikov (AEAJ), ki trenutno združuje 19 nacionalnih sodniških združenj iz evropskih držav in dodatno še sodnike posameznike iz 13 evropskih držav. Slovensko sodniško društvo je član Evropskega združenja upravnih sodnikov od leta 2005 dalje in je od včlanitve zelo aktiven član tega združenja. Za to skrbi zlasti naša sekcija upravnih sodnikov, SSD se po svojih predstavnikih redno udeležuje vseh njegovih dejavnosti in jih tudi organizira. Evropsko združenje upravnih

sodnikov ima namreč štiri delovne skupine. Prva se ukvarja z vprašanji azilnega prava in migrantov, druga z vprašanji okoljskega prava, tretja z vprašanji neodvisnosti in učinkovitosti ter četrta z vprašanji davčnega prava.²⁹ Poleg sodelovanja sekcije slovenskih upravnih sodnikov na številnih izobraževalnih dogodkih in študijskih obiskih ter njihove organizacije je bila predsednica te sekcije in tudi predsednica Upravnega sodišča RS Jasna Šegan od leta 2006 do 2010, torej dva mandata, podpredsednica Evropskega združenja upravnih sodnikov, do septembra 2011 pa je predsedovala delovni skupini za davčno pravo in predstavljala upravno sekcijo SSD na vsakoletnih skupščinah tega združenja. Leta 2018 je bil za člana izvršnega odbora Evropskega združenja upravnih sodnikov izvoljen vrhovni sodnik Andrej Kmecl.

Delovna skupina za azil in migracije pri AEAJ je v sodelovanju s predstavniki Urada visokega komisarja Združenih narodov za begunce (UNHCR) in sekcijo upravnih sodnikov v Ljubljani že leta 2007 organizirala odmevno srečanje na temo Selected Case Law on Asylum and Immigration in the EU, leto kasneje pa v soorganizaciji z Evropsko pravno akademijo (Europäische Rechtsakademie – ERA iz Trierja) seminar Tax Litigation from the Outset. Sodniki slovenske upravne sekcije so intenzivno sodelovali z združenji oziroma sekcijami upravnih sodnikov v drugih evropskih državah, med drugim tudi pri pripravi strokovnih podlag za izobraževanje sodnikov na področju azilnega prava v EU in pri pripravi akcijskega načrta EU za sodelovanje s sodniki iz južne in vzhodne Evrope med letoma 2011 in 2013 – pri tem je posebej aktivno sodeloval višji sodnik dr. Boštjan Zalar. Leta 2016 so aktivno sodelovali na konferenci AEAJ o vprašanih beguncev, leta 2017 na konferenci o t. i. Dublinski uredbi, istega leta so v Ljubljani organizirali tudi konferenco o izmenjavi davčno pomembnih podatkov, se udeležili konference na temo zahtev za dostop do informacij javnega značaja, leta 2019 pa spet v Ljubljani organizirali odmevno konferenco o vprašanih okoljskega prava – če navedem le nekaj posameznih dejavnosti.

4. Sodelovanje s sodniškimi društvi v drugih državah

Poleg sodelovanja pri delu Mednarodnega in Evropskega sodniškega združenja ter Evropskega združenja upravnih sodnikov je Slovensko sodniško društvo ves čas razpršeno sodelovalo tudi na bilateralni ravni, zlasti s sosednjimi sodniškimi društvi v Avstriji in na Hrvaškem. V letih 2014 in 2018 sta bili na študijskem obisku večji skupini sodnikov iz Republike Avstrije, ki so se seznanili s slovenskim

²⁹ Evropsko združenje upravnih sodnikov (The Association of European Administrative Judges – AEAJ), dostopno na: <https://www.aej.org/page/About-Us>.

pravnim sistemom in tudi s povsem društvenimi vprašanji, vprašanji sodniške neodvisnosti, ki so skupna obema društvoma. Tudi predstavniki SSD so sodelovali na številnih prireditvah avstrijskega sodniškega združenja s svojimi prispevki (o prednostih in slabostih uvedbe sodnega sveta v pravni sistem, o sodišču pridruženi mediaciji itd.) S hrvaškim sodniškim društvom je sodelovanje utečeno že vrsto let. Redno sodelujemo na letnih srečanjih s predavanji z različnih pravnih področij. Leta 2013 je Slovensko sodniško društvo v sodelovanju s Centrom za izobraževanje v pravosodju organiziralo izobraževalni dan na temo Dokazovanje v pravdnem in kazenskem postopku: hrvaško-slovenski dan s priznanima predavateljema iz Republike Hrvaške, prof. dr. Alanom Uzelcem in vrhovnim sodnikom dr. Marinom Mrčelo. Predstavniki SSD se vsako leto udeleži mednarodnega posveta, ki ga hrvaško sodniško združenje organizira septembra v Zadru. Že dalj časa tečejo pogovori, da bi skupaj organizirali posvet o reformi civilnih in kazenskih postopkov v obeh državah hkrati. Prav tako predstavniki SSD redno sodelujejo na sodniških konferencah v Republiki Severni Makedoniji. Udeležili so se tudi več konferenc, ki jih je skupaj z nekaterimi drugimi mednarodnimi organizacijami organiziralo srbsko sodniško združenje. Prav tako so predstavniki SSD sodelovali na več izobraževalnih dnevih v Republiki Črni gori. Tako v Republiki Severni Makedoniji kot v Republiki Črni gori so bili predstavniki SSD povabljeni kot strokovna pomoč pri pripravi nove zakonodaje, bodisi s področja materialnega in procesnega prava bodisi organizacijske sodniške zakonodaje, ter pri pripravi kodeksov sodniške etike.

5. Sodelovanje Slovenskega sodniškega društva pri raziskovalnih projektih drugih mednarodnih nevladnih organizacij in univerz

Slovensko sodniško društvo je bilo kot nevladna organizacija sodnikov povabljeno k sodelovanju pri mednarodni raziskavi, ki jo je izvajala Univerza v Bologni, in sicer najprej v letih 2012 in 2013 o vlogi sodnic v sodnem sistemu ter o vplivu feminizacije sodstva na odnos javnosti do sodstva, nato pa med letoma 2014 in 2016 pri raziskavi o možnosti vpliva sodniških poklicnih združenj na oblikovanje nove zakonodaje ter možnosti vključevanja strokovnih združenj v zakonodajne postopke. Med letoma 2013 in 2015 je Slovensko sodniško društvo sodelovalo tudi z Univerzo v Firencah pri raziskavi o razsežnostih neodvisnosti sodstva ter posledicah njene kršitve za vladavino prava v Evropski uniji.

Leta 2015 je bilo Slovensko sodniško društvo povabljeno tudi k evropski raziskavi o vplivu ocenjevanja sodnikov na sodnikovo neodvisnost, ki jo je izvedla Univerza Sankt Gallen v Švici ob

sodelovanju s švicarskim sodniškim združenjem in Evropskim sodniškim združenjem; prispevki so zbrani v posebnem zborniku.³⁰

Slovensko sodniško društvo je prav tako prejelo povabilo za aktivno sodelovanje na ustanovnem zasedanju Globalne mreže za sodniško integriteto (Global Judicial Integrity Network), ki je potekalo v organizaciji Urada Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) leta 2018 na Dunaju.

6. Sodelovanje Slovenskega sodniškega društva z zunanjim ministrstvom ZDA (US State Department) in veleposlaništvom ZDA v Republiki Sloveniji

Ob pomoči ameriškega zunanjega ministrstva in veleposlaništva ZDA v Republiki Sloveniji je bil najprej uspešno pripravljen projekt izobraževanja sodnikov mediatorjev, ki ga je nato izpeljalo Okrožno sodišče v Ljubljani. Sodelovanje se je nadaljevalo z vzpostavitvijo stikov z Nacionalnim centrom za državna sodišča (NCSC), ki je pripravil izobraževanje za vodstveno funkcijo v sodstvu. Organizirana je bila strokovna ekskurzija v ZDA in tudi dva dvodnevna seminarja v Sloveniji, na katerih so predavale ameriška sodnica, predsednica sodišča in direktorica sodišča oziroma sodne uprave. S pomočjo zunanjega ministrstva in veleposlaništva ZDA v Republiki Sloveniji je bila omogočena tudi ekskurzija sodnikov za področje družinskega prava v ZDA. Namenjena je bila spoznavanju prednosti in slabosti družinskih sodišč, ki obravnavajo tako civilne kot kazenske mladoletniške zadeve.

7. Sodelovanje Slovenskega sodniškega društva z organizacijama ABA CEELI in ABA ROLI

Slovensko sodniško društvo je kot prepoznavna nevladna organizacija in društvo sodnikov v sodelovanju z Ameriško odvetniško zbornico (ABA) in njenim oddelkom za srednjo in vzhodno Evropo ter severno Afriko in Bližnji vzhod izpeljalo več strokovnih seminarjev za sodnike iz Iraka, Libije, Maroka, Egipta in nazadnje iz Gruzije. Sodniki so se seznanili s slovenskim pravnim sistemom in institucijami, posebej pa sta jih zanimala delovanje društva in vloga društva v zakonodajnem postopku.

³⁰ Stadelman, Gass, Stephan, McCombe (ur.), 2015, Performance Appraisal of the Judiciary and Judicial Independence.

8. Sodelovanje Slovenskega sodniškega društva z Inštitutom CEELI v Pragi

Slovensko sodniško društvo je vsako leto povabljeno k sodelovanju na izobraževalne dneve za sodnike iz držav vzhodne in južne Evrope, kjer ti razpravljajo s sodniki iz ZDA o različnih vprašanjih, kot so obravnavanje obsežnih zadev, komunikacija z javnostmi, uporaba informacijske tehnologije, preprečevanje korupcije, sodniška etika, vodenje sodišč in druge teme.

9. Sodelovanje Slovenskega sodniškega društva v mednarodnih projektih

Slovensko sodniško društvo je kot nevladna organizacija s svojimi predstavniki sodelovalo tudi v mednarodnem projektu Kultura srečevanja v intervencah proti nasilju (CEINAV) skupaj z Mirovnim inštitutom RS ter sodniki in raziskovalci iz Nemčije, Anglije in Walesa, Portugalske ter Slovenije v okviru programa Evropske unije Humanities in the European research area (HERA); tudi o tem je bila izdana posebna monografija.

10. Sodelovanje Slovenskega sodniškega društva z institucijami Sveta Evrope in Evropske unije

Slovensko sodniško društvo je bilo v obdobju od vstopa Slovenije v Evropsko unijo in Svet Evrope vključeno v različnih raziskavah in projektih, odgovarjalo je na vprašalnike (zlasti za CCJE), sodelovalo je tudi v četrtem ocenjevalnem krogu organizacije Sveta Evrope za boj proti korupciji (GRECO) na temo preprečevanja korupcije med člani parlamentov, sodniki in tožilci s posebnim poudarkom na etičnih načelih, konfliktu interesov in prijavi premoženja. O tem je bilo izdano tudi posebno poročilo in na njegovi podlagi sta bila spremenjena Zakon o sodiščih (ZS),³¹ Zakon o sodniški službi (ZSS)³² ter na novo sprejet Zakon o sodnem svetu (ZSSve).³³

³¹ Ur. l. RS, št. 19/94 in nasl.

³² Ur. l. RS, št. 19/94 in nasl.

³³ Ur. l. RS, št. 23/17 in nasl.

Z izpolnjevanjem vprašalnika smo sodelovali pri raziskavi CEPEJ - SATURN Working Group on Judicial Time Management, ki je preučevala učinkovitost uporabe informacijske tehnologije v sodnih postopkih.

V okviru Evropske unije pa je sodelovanje potekalo zlasti z Evropsko mrežo izobraževalnih institucij (EJTN) ter Evropskima pravosodnima mrežama za civilno in kazensko pravo.

11. Sklep

Kratka predstavitev pokaže, da je bilo Slovensko sodniško društvo v vsem času intenzivno vključeno v mednarodno okolje in je intenzivno sodelovalo ter še vedno sodeluje tako s sosednjimi sodniškimi društvi kot z mednarodnimi sodniškimi in drugimi organizacijami, katerih naloge so zavzemanje za sodniško neodvisnost in vladavino prava ter varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Dokazalo se je kot zaupanja vredna, ugledna in tudi cenjena institucija, zato je bilo pogosto objavljeno k strokovnemu sodelovanju in pomoči pri različnih raziskovalnih projektih tako v okviru projektov Evropske unije in Sveta Evrope kot širše, sodelovalo je pri oblikovanju nove sodniške zakonodaje oziroma nove zakonodaje po posameznih pravnih področjih v različnih državah in pravnih sistemih. Prepričana sem, da so tako zelo razvejena mednarodna dejavnost ter številne možnosti sodelovanja z različnimi mednarodnimi organizacijami, univerzami in drugimi uglednimi institucijami priložnost in izziv tudi za številne mlade sodnike, ki jih zanimajo vprašanja sodniške neodvisnosti in vladavine prava. Čeprav nekateri menijo, da je vloga sodniških društev preživeta, nas o pomenu in vlogi sodniških društev danes in v prihodnje prepriča tudi Mnenje št. 23 Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov, ki delo in vlogo sodniških združenj prepoznava kot ključno za delovanje sodnega sistema in pravne države ter kot pomemben dejavnik pri spodbujanju in varovanju evropskih vrednot in standardov na področju pravne države in človekovih pravic.

Literatura

- Gass, Stephan, Kiener, Regina, Stadelmann, Thomas (2012): Standards on Judicial Independence, 1. izdaja, Weblaw, Bern.
- Stadelman, Thomas, Gass, Stephan, McCombe, Richard (ur.) (2015): Performance Appraisal of the Judiciary and Judicial Independence, 1. izdaja, Dike Verlag, Zürich/St. Gallen.

International Association of Judges (IAJ) Mednarodno sodniško združenje v 21. stoletju

Maja Tratnik
častna predsednica IAJ

Pri delu Mednarodnega sodniškega združenja (International Association of Judges – IAJ)¹ sodelujem že več kot 25 let, od sprejetja Slovenskega sodniškega društva v članstvo združenja na 37. kongresu septembra 1994 v Atenah. Najaktivnejše je bilo moje delo v združenju v letih 2000 do 2010, to je od izvolitve v predsedstvo združenja (Presidency Committee), v delo katerega sem bila aktivno vpeta deset let. V tem času sem od januarja 2003 do septembra 2006 predsedovala Evropskemu sodniškemu združenju (European Association of Judges – EAJ), ki je najštevilnejša regionalna skupina v IAJ, od septembra 2006 do septembra 2008 pa Mednarodnemu sodniškemu združenju (IAJ). Od tedaj dalje aktivno delujem v Svetu častnih predsednikov združenja (Council of Honorary Presidents of the IAJ).

1. Organiziranost

Temelj za ustanovitev Mednarodnega sodniškega združenja je bil položen 13. oktobra 1952 v Benetkah, na šestem kongresu italijanskega sodniškega društva (Associazione nazionale magistrati).

¹ Glej spletno stran Mednarodnega sodniškega združenja: iaj-uim.org.

Tega kongresa so se udeležili tudi sodniki – predstavniki sodniških društev iz Avstrije, Nemčije, Francije, Luksemburga in Brazilije. Avstrijsko sodniško društvo pa je 6. septembra 1953 v Salzburgu nato organiziralo sestanek predstavnikov sodniških društev iz Avstrije, Francije, Italije, Luksemburga, Nemčije in Brazilije. Takrat je bilo Mednarodno sodniško združenje uradno ustanovljeno, za sedež je bil določen Rim, sprejeta je bila tudi Ustava AIJ (Constitution of the IAJ). Ustava v 2. členu poudarja, da združenje nima politične ali sindikalne narave, njegovi člani so lahko le nacionalna sodniška društva, in ne posamezni sodniki; v 3. členu pa opredeljuje namen in cilje združenja: varovati neodvisnost sodnika kot nujnega pogoja za izvrševanje sodniške funkcije in jamstvo človekovih pravic ter svoboščin, varovati ustavni in moralni ugled sodnika, povečati in izboljšati znanje in razumevanje med sodniki v stikih s sodniki iz drugih držav ter jim omogočiti, da se seznanijo z delovanjem tujih organizacij in tuje zakonodaje, s posebnim poudarkom na poznavanju, kako ti zakoni delujejo v praksi. Za prvega predsednika združenja je bil izvoljen dr. Ernesto Battaglini, sodnik italijanskega Kasacijskega sodišča. V pozabo nikakor ne smejo iti besede dr. Karla Wahla, takratnega predsednika Vrhovnega sodišča Avstrije in delegata avstrijskega sodniškega društva, ki je ob ustanovitvi združenja v svojem govoru poudaril, da neodvisnost sodnikov, varstvo katere je eden od temeljnih ciljev novega združenja, ni privilegij sodnikov, temveč nujna predpostavka za varstvo demokracije in svoboščin državljanov.

V nadaljnjih desetletjih je bilo z odločitvijo Glavnega sveta IAJ (Central Council of the IAJ), ki ga sestavljajo po en član iz vsakega nacionalnega sodniškega društva, po izvedenem postopku v članstvo sprejetih veliko nacionalnih društev. Danes Mednarodno sodniško združenje šteje 92 članov – nacionalnih sodniških društev z vseh celin. Pravila združenja (Regulation under the Constitution), ki predpisujejo natančen postopek sprejetja novega člana v združenje, določajo, da je v združenje iz vsake države lahko sprejeto le eno sodniško društvo, ki pa mora izkazati, da predstavlja sodnike v svoji državi (reprezentativnost), in dokazati, da so društvene aktivnosti in načela skladni z v ustavi zapisanimi načeli združenja. Poleg tega mora biti Glavni svet pred odločanjem o sprejetju v združenje prepričan, da je zagotovljena neodvisnost sodstva v državi.

Najvišji organ združenja je Glavni svet, ki vodi politiko združenja; v svetu ima vsako nacionalno društvo en glas. Odločitev Glavnega sveta je veljavno sprejeta, če je ob glasovanju navzočih večina vseh članov združenja in če je zanjo glasovala večina navzočih članov. Predsednik združenja (President of the IAJ) predstavlja in vodi združenje; pri tem mu pomaga šest podpredsednikov, ki vsi skupaj tvorijo predsedstvo združenja (Presidency Committee). Generalni sekretariat združenja (General Secretariat of the IAJ), katerega sedež je v Rimu, v prostorih Kasacijskega sodišča, je izvršilni organ združenja; sekretariat vodi generalni sekretar (Secretary General) z namestniki. Predsednika,

podpredsednike in člane sekretariata voli Glavni svet za dobo dveh let, noben podpredsednik ne more biti v predsedstvo izvoljen več kot trikrat, posebnost pa je, da odhajajoči predsednik združenja ostane član predsedstva še dve leti brez pravice glasovanja (kontinuiteta politike združenja).

Sredstva za svoje delo Mednarodno sodniško združenje pridobiva izključno iz letnih članarin, ki jih vplačajo člani (nacionalna sodniška društva). O višini letne članarine odloči Glavni svet. Takšna oblika financiranja združenju zagotavlja popolno neodvisnost od zunanjih vplivov. Ni odveč poudariti, da vsi sodniki v Mednarodnem sodniškem združenju delajo brez vsakršnega plačila in na račun svojega prostega časa; to še posebej velja za člane generalnega sekretariata, ki so vsi italijanski sodniki.

Generalni sekretariat z obveščanjem članov zagotavlja kontinuirano delo združenja in članom združenja omogoča vzdrževanje stikov med kongresi. S povečevanjem števila članov v IAJ se je povečevala tudi količina dela sekretariata. Korak naprej od popolnoma prostovoljnega dela sekretariata je bil storjen leta 2001 s preходом v bolj strukturirano organizacijo sekretariata. Vizija takratnega generalnega sekretarja Antonia Mure o drugačni organizaciji dela znotraj sekretariata in vsakoletna finančna donacija italijanskega sodniškega društva sta združenju omogočila zaposlitev pravno visoko izobražene osebe z odličnim znanjem tujih jezikov. V združenju so namreč uradni delovni jeziki angleščina, francoščina, nemščina, italijanščina in španščina ter so med seboj enakopravni. S to pomočjo so bili digitalizirani celoten arhiv, finančno poslovanje in vsi dokumenti od ustanovitve združenja dalje, ki so zdaj dostopni na spletni strani združenja (iaj-uim.org). Spletna stran združenja je bila prenovljena in je dnevno posodobljena. Delno je dostopna tudi širši javnosti, na njej pa je moč najti tudi vse dokumente štirih regionalnih skupin (European Association of Judges, African Association of Judges, Ibero-American Association of Judges in ANAO – Azija, Severna Amerika, Avstralija in Oceanija) in štirih študijskih komisij.

2. Sodelovanje z Organizacijo združenih narodov (OZN), Svetom Evrope in Evropsko komisijo

Ustanovna listina OZN, ki je bila podpisana 26. junija 1945, predvideva sodelovanje z nevladnimi organizacijami – v 71. členu določa, da Ekonomski in socialni svet (ECOSOC) lahko poskrbi za posvete z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z zadevami iz njegove pristojnosti. Mednarodno sodniško združenje izpolnjuje vse kriterije nevladne organizacije, kot jih je sprejela OZN: član združenja je lahko le nacionalno društvo, ki izključuje vsakršno institucionalno ali politično strukturo, cilj združenja je varovanje neodvisnosti sodstva, financira pa se izključno s prispevki – članarino članov.

Mednarodno sodniško združenje je na začetku 70. let prejšnjega stoletja začelo razpravo o možnem sodelovanju z OZN. Po odločitvi Glavnega sveta je leta 1975 vložilo prošnjo za dodelitev posvetovalnega statusa pri Ekonomskem in socialnem svetu OZN. Ta se je leta 1977 odločil, da ga uvrsti na seznam združenj, ki »po oceni sveta ali generalnega sekretarja OZN lahko pomembno prispeva k delu sveta ali drugih teles OZN«. In od takrat dalje poteka sodelovanje združenja z delovnimi telesi OZN. Leta 1985 pa je združenje pridobilo polni posvetovalni status v ECOSOC in s tem pravico, da v urade OZN v New Yorku, Ženevi in na Dunaju imenuje svojega stalnega predstavnika (kar je združenje tudi storilo). To je v nadaljnjih desetletjih omogočilo bolj aktivno sodelovanje v OZN.

Odbor ministrov Sveta Evrope (the Committee of Ministers of the Council of Europe) je leta 1979 ugodil prošnji Mednarodnega sodniškega združenja in združenju odobril posvetovalni status (*consultative status*) v Svetu Evrope, kar združenju omogoča sodelovanje v delovnih telesih Sveta Evrope in Evropske komisije (kot na primer: Consultative Council of European Judges – CCJE, the European Commission for the Efficiency of Justice – CEPEJ, European Network of Councils for the Judiciary – ENCJ).

3. Univerzalna sodniška listina (The Universal Charter of the Judge)

Mednarodno sodniško združenje je od ustanovitve dalje vedno in povsod branilo načela neodvisnosti sodstva kot temelja pravne države. Temeljna načela o neodvisnosti sodstva (UN Basic Principles of the Independence of the Judiciary), sprejeta na kongresu OZN za preprečevanje kriminalitete leta 1985, so prvi mednarodno sprejeti dokument o neodvisnosti sodstva in sodnikom dajejo pravico ustanoviti poklicno združenje. Evropsko sodniško združenje (European Association of Judges, evropska regionalna skupina IAJ) je leta 1993, ob političnih spremembah v Evropi konec 80. in na začetku 90. let prejšnjega stoletja, sprejelo Sodniško listino v Evropi (The Judges' Charter in Europe). V njej je poudarilo pomembnost delitve oblasti za delovanje vsake države, ki spoštuje vladavino prava, in se zavezalo varovati v 13 členih listine zapisana temeljna načela neodvisnosti sodstva. Leta 1995 sta tudi afriška in ibero-ameriška regionalna skupina sprejeli podobne sodniške listine.

V času, ko se je Organizacija združenih narodov odločila ustanoviti Mednarodno kazensko sodišče (International Criminal Court, statut podpisan leta 1998 v Rimu) kot odziv na globalno željo boriti se zoper vse oblike kriminalitete, je postala bolj prepoznavna tudi potreba po neodvisnosti sodnikov in njihovi zaščiti zoper vse oblike pritiskov ob izvajanju sodniške funkcije. V tem kontekstu je v Mednarodnem sodniškem združenju nastala želja po definiranju in zapisu temeljnih in univerzal-

nih načel, ki tvorijo neodvisnost sodstva in na rednem letnem kongresu leta 1999 v Tajpeju, je 55 navzočih članic soglasno potrdilo besedilo Univerzalne sodniške listine (The Universal Charter of the Judge), ki vsebuje opis minimalnih standardov sodnikove neodvisnosti.

Na začetku 21. stoletja je prva študijska skupina združenja več zaporednih let obravnavala vse vidike sodnikove neodvisnosti in vzpostavila minimalne standarde sodnikove neodvisnosti. Vse štiri regionalne skupine in Glavni svet združenja so, sklicujoč se na te standarde, sprejeli tudi več resolucij in počasi je nastajala zbirka pravil, ki so specifična za naše združenje, sočasno pa so prispevala k oblikovanju mednarodnega *corpus iuris* o položaju sodnika po vsem svetu. Potreba po novi Univerzalni listini je postala nujna glede na številne spremembe, do katerih je prišlo v zadnjih letih: število članic združenja se je povečalo iz 55 leta 1999 na 87 leta 2017, prineslo s seboj nove izkušnje, pravne sisteme in tradicije, poleg tega pa je več mednarodnih organizacij izdalo listine, priporočila in deklaracije o statusu sodnika (1998 – European Charter on the statute for judges; 2002 – Bangalore principles on judicial conduct; od leta 2001 dalje tudi številna mnenja Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov pri Svetu Evrope (CCJE), kot je Recommendation CM/Rec(2010)12 on judges: independence, efficiency and responsibilities; 2010 – poročilo Beneške komisije o neodvisnosti sodnih sistemov). Tako je na kongresu Mednarodnega sodniškega združenja v Foz do Iguacu leta 2014) Glavni svet potrdil predlog predsedstva, da se Listina, sprejeta leta 1999, posodobi. Na kongresu v Barceloni leta 2015 je bila ustanovljena delovna skupina z nalogo, da pripravi ta predlog. Predlog nove Univerzalne sodniške Listine je Glavni svet sprejel na kongresu v Santiagu de Chile novembra 2017. Dokument ima devet členov, in sicer: (1) Splošna načela, (2) Zunanja neodvisnost, (3) Notranja neodvisnost, (4) Izbira in izobraževanje, (5) Imenovanje, napredovanje in ocenjevanje, (6) Etika, (7) Disciplina, (8) Nagrajevanje, socialna varnost in upokožitev ter (9) Uporabnost listine. V primerjavi z Listino iz leta 1999 so v Listini iz 2017 naslednje novosti: celotno poglavje je posvečeno sodnikovi notranji neodvisnosti, prepoznana in poudarjena je vloga sodnega sveta, poudarjene so tudi trajnost mandata, nujnost začetnega in nadaljnega izobraževanja sodnika, učinkovitost in etika, listina pa se ne uporablja le za sodnike, vključno s sodniki porotniki, temveč (v določenih sodnih sistemih) tudi za državne tožilce.

4. Publicistika

Čeprav je tudi svet Mednarodnega sodniškega združenja čedalje bolj digitaliziran, pa je združenje v letih 2008 do 2011 izdalo kolekcijo knjig (Collection »Books of the IAJ«).² Ob 50. obletnici združenja

² Knjige so tudi v Pravosodni knjižnici.

se je na kongresu na Dunaju leta 2003 rodila ideja, da bi ta pomembni dogodek zaznamovali s knjigo o zgodovini združenja. Prvo delo z naslovom *History of the International Association of Judges* je uredila kanadska sodnica Louise Mailhot, ki je knjigo pospremila na pot z besedami: »Pisati zgodovino je zapisati se v čas.« V njej so spomine na svoje delo v združenju in razvoj združenja zapisali vsi dotedanji generalni sekretarji združenja: Giovanni E. Longo, Enzo Merrigiola, Massimo Bonomo in Antonio Mura. Drugo knjigo z naslovom *Human Rights and the Judiciary* je uredil avstrijski sodnik dr. Ernst Markel. V njej so svoje prispevke objavili dobitniki nagrad *Justice in the World*: Aharon Barak, Jutta Limbach, Dato Param Cumaraswamy, Hector Fix-Zamudio, Nicola Picardi, Fausto Pocar in Leandro Despouy; s prispevkom o sodišču pridruženi mediaciji je sodelovala tudi kolegica vrhovna sodnica Nina Betetto. Tretjo knjigo z naslovom *The Independence of the Judiciary* je uredil oziroma koordiniral italijanski sodnik Giacomo Oberto, sedanji generalni sekretar združenja, v sodelovanju z Aboudoujem Assoumo in drugimi organizatorji konference. Delo je namreč povzetek prispevkov s konference v Togu novembra 2006, ki jo je na temo neodvisnosti sodstva organiziralo Mednarodno sodniško združenje v času mojega predsedovanja združenju.

Že več kot deset let združenje dvakrat letno, zdaj le v digitalni obliki, izdaja tudi Glasilo IAJ (*Newsletter of the IAJ*), ki vsebuje članke kolegov in povzetek dogodkov v združenju. Zadnja številka je bila na spletni strani IAJ objavljena februarja 2021.

5. Fundacija *Justice in the World* (Foundation *Justice in the World*)

Na začetku 90. let, ko se je članstvo v Mednarodnem sodniškem združenju začelo zelo povečevati, je vzklila ideja o ustanovitvi mednarodnega študijskega centra, ki bi omogočil raziskovanje sodnih sistemov v vseh državah članicah združenja, predlagal izboljšave položaja sodnikov v državah članicah združenja in v okviru katerega bi bilo možno tudi izobraževanje sodnikov z vsega sveta. Z odločitvijo Glavnega sveta na kongresu združenja v Amsterdamu leta 1996 je zaživela ideja o ustanovitvi fundacije s sedežem v Madridu.

Fundacija »*Justice in the World*« je bila formalno ustanovljena 9. decembra 1996 skladno s špansko zakonodajo in vpisana v register fundacij pri španskem ministrstvu za izobraževanje in kulturo. Vez med združenjem in Fundacijo je predsednik združenja, ki sočasno predseduje tudi Fundaciji, vodi pa jo upravni odbor. Fundacija ima enake cilje kot združenje. Njena dejavnost zajema tri področja: publicistična dejavnost (izdajanje revije »*Justice in the World*«, vzpostavitev spletne strani), med-

narodni institut (organiziranje več seminarjev v Evropi, Južni Ameriki) in podeljevanje nagrade Justice in the World International Prize.

Na vsakoletni poziv predsednika žirije, ki podeljuje nagrado, lahko člani Mednarodnega sodniškega združenja z obrazloženim pisnim predlogom nominirajo kandidate za nagrado. Žirija predloge obravnava drugega za drugim, upošteva pisni predlog predlagatelja in še posebno objave kandidata ali o kandidatu. Vsak član žirije poda svoje mnenje in razloge v korist kandidata ali proti njemu, in tako žirija počasi doseže odločitev, kateri kandidat je najboljši. Vsem dosedanjim prejemnikom nagrade je skupno, da so izjemne osebe, ki so veliko prispevale ne le k sodni praksi, temveč tudi družbi. Vsi so prepričani, da ni demokracije brez neodvisnega sodstva ter da se je zato treba neprestano truditi za varovanje neodvisnosti sodnikov in jo braniti pred napadi politike.

Dosedanji prejemniki nagrade so bili: – leta 1997 Adolfo Beria di Argentine, rojen 1920 v Torinu, italijanski sodnik, predsednik italijanskega sodniškega društva in velik borec proti terorizmu Rdečih brigad; – leta 1998 Aharon Barak, rojen leta 1936 v Litvi, imigriral leta 1947 v Izrael, kot generalni državni tožilec Izraela, sodnik Vrhovnega sodišča in predsednik Vrhovnega sodišča Izraela pa je pokazal popolno neodvisnost od političnih pritiskov in izkazal neomajno odločenost vladavini prava; – leta 1999 Jutta Limbach, rojena leta 1934 v Berlinu, profesorica na univerzi v Berlinu, leta 1994 je bila imenovana za ustavno sodnico nemškega zveznega ustavnega sodišča, ki mu je predsedovala med letoma 1994 in 2002; – leta 2000 Frederico Carlos Sainz de Robles, rojen leta 1927 v Madridu, predsednik najvišjega sodišča v Španiji in prvi predsednik španskega sodnega sveta, velik podpornik pravnega sodelovanja v Evropi, pisatelj in prevajalec, ki je v španščino prevedel vse knjige Alberta Camusa; – leta 2001 Louise Arbour, rojena leta 1947 v Montrealu, profesorica na pravni fakulteti v Torontu, sodnica Vrhovnega sodišča v Ontariu, leta 1996 jo je Varnostni svet ZN imenoval za glavno tožilko mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo in Ruando, pri tem svojem delu je postala obraz mednarodne pravice za milijone žrtev na tleh nekdanje Jugoslavije in Ruande, leta 1999 je bila imenovana za sodnico Vrhovnega sodišča Kanade, leta 2004 pa je prevzela funkcijo Visokega komisarja ZN za človekove pravice; – leta 2002 Dato' Param Cumaraswamy, rojen leta 1941 v Kuala Lumpurju, odvetnik, borec za človekove pravice v Maleziji, ustanovitelj malezijskega odbora za človekove pravice, leta 1995 je bil imenovan za posebnega poročevalca ZN za neodvisnost sodnikov in odvetnikov ter je v tej vlogi interveniral v več kot 100 državah, kjer je bila neodvisnost sodnikov ogrožena; – leta 2003 Hector Fix Zamudio, rojen 1924 v Mexico Cityju, sodnik in predsednik Srednjeameriškega sodišča za človekove pravice, kot svetovalec predsednika države je bil glasnik ustavnih sprememb, ki so omogočile nastanek mehiškega sodnega sveta; – leta 2005 Nicola Picardi, rojen leta 1934 v Sernanu, profesor na pravnih fakultetah v Pisi, Perugii in

Rimu, avtor številnih del o sodni veji oblasti in neodvisnosti ter nepristranskosti sodnika, ki je po njegovem mnenju v končni fazi odvisna od kvalitete in značaju sodnika; – leta 2006 Mednarodno sodišče za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije, ustanovljeno z odločitvijo Varnostnega sveta ZN leta 1993, s tem je bila nagrada prvič podeljena instituciji, ki je skozi svoje delo, z obsodbami za zločine na območju nekdanje Jugoslavije, prinesla občutek pravice več tisoč žrtvam; – leta 2009 pa je nagrado prejel Posvetovalni svet evropskih sodnikov (CCJE) za svojo aktivnost v korist evropskih sodnikov.

6. Prihodnost ni videti rožnata

V prvih letih tega stoletja so se v različnih državah (pretežno v Evropi) pojavljali problemi pri nagrajevanju sodnikov, na kar se je v podporo prizadevanjem nacionalnih sodniških društev odzvalo Mednarodno sodniško združenje s sprejetjem več resolucij: – 2004 Resolucija v zvezi s predlagano spremembo nagrajevanja sodnikov v Franciji (uvedba dodatka za učinkovitost), – 2005 in 2007 Resolucija v zvezi z nagrajevanjem sodnikov na Švedskem (nagrajevanje sodnikov na podlagi ocene izvrševanja njihove sodniške službe), – 2006 Resolucija v zvezi z več evropskih državah predlaganim nagrajevanjem sodnikov po uspešnosti, – 2007 Resolucija v zvezi s pokojninskim sistemom za sodnike na Madžarskem, – 2008 Resolucija v zvezi z nagrajevanjem sodnikov na Poljskem, – 2009 Resolucija v zvezi z nagrajevanjem sodnikov v Romuniji, na Poljskem, v Ukrajini, na Hrvaškem, Islandiji, Madžarskem, v Sloveniji in Bolgariji.

Če je bilo pred leti v ospredju vprašanje nagrajevanja sodnikov, pa so se v zadnjem desetletju močno zaostriili pritiski na sodstvo v nekaterih državah in se pojavljajo v različnih oblikah. O grožnjah neodvisnosti sodstva in sodnikom, ki so praviloma skrite v spremembah zakonodaje (t. i. »reforma sodstva«), združenju sporoča vedno več nacionalnih društev. S spremembami zakonodaje postaja neodvisnost sodstva in sodnikov podcenjevana, situacijo je zaostriila še pandemija koronavirusne bolezni covid-19, ki so jo nekatere države uporabile za še dodatne zakonodajne reforme, ki pomenijo napad na neodvisnost sodstva.

Posege v neodvisnost sodstva skozi zakonodajne reforme na Madžarskem in Poljskem (znižanje starostne meje za upokojitev sodnikov; premestitve sodnikov na druga sodišča brez njihovega soglasja; razrešitve sodnikov najvišjih sodišč in predsednikov sodišč pred iztekom mandata; disciplinski postopki, katerih namen je »disciplinirati« sodnike; zmanjšanje vloge sodnih svetov pri odločanju o imenovanjih in napredovanjih sodnikov z uvedbo novih organov; neimenovanje sodnikov, ki jih je po izvedenem postopku predsedniku države v imenovanje predlagal sodni svet) sta v svojih odloč-

bah v postopkih, ki so jih sprožili sodniki, ugotovili tudi Evropsko sodišče za človekove pravice in Sodišče Evropske unije.

Mednarodno sodniško združenje je leta 2018 na prošnjo Madžarskega sodniškega društva (MABIE) in Madžarskega sodnega sveta (OBT) imenovalo delovno skupino, ki je aprila 2019 v Budimpešti po pogovoru s predstavniki ključnih deležnikov v sodstvu (Nacionalnim pravosodnim uradom, Sodnim svetom, Ministrstvom za pravosodje, Madžarsko odvetniško zbornico, Madžarskim sodniškim društvom) in s sodniki v svojem poročilu ocenila, da je situacija v sodstvu zaradi delovanja Nacionalnega pravosodnega urada, ki odklanja sodelovanja s Sodnim svetom, blizu »ustavne krize«.

Mednarodno sodniško združenje ves čas aktivno podpira delo poljskega sodniškega društva Iustitia v boju za neodvisnost sodnikov. Z resolucijama, sprejetima na kongresih združenja v letih 2017 in 2018, je združenje izrazilo veliko zaskrbljenost zaradi nespoštovanja pravne države, z javnimi pismi najvišjim predstavnikom oblasti na Poljskem in v Evropski komisiji pa opozorilo, da je neodvisnost sodstva nujni temelj demokracije. Delo poljskega sodniškega društva Iustitia, ki je med drugim januarja 2020 v Varšavi v obrambo neodvisnosti sodstva organiziralo Pohod 1000 tog (ki se ga je poleg poljskih sodnikov udeležilo veliko sodnikov iz tujine), ni ostalo neopaženo niti zunaj sodniških krogov: Jette Christensen, članica norveškega parlamenta, je poljsko sodniško društvo Iustitia zaradi njegovega dela za zaščito neodvisnosti sodstva letos predlagala za Nobelovo nagrado za mir.

Položaj sodnikov je v zadnjih letih in tudi danes verjetno najtežji v Turčiji. Mednarodno sodniško združenje je že oktobra 2015 z resolucijo izrazilo zaskrbljenost zaradi arbitrarne premestitve nekaj tisoč turških sodnikov brez njihovega soglasja, zaradi neobrazloženih suspenzov sodnikov brez pravice do pravnega sredstva zoper suspenz, zaradi neutemeljenih disciplinskih postopkov zoper sodnike in zaradi odstranitve predsednika turškega sodniškega društva Murata Arslana s funkcije ustavnega sodnika, pri čemer je bil edini razlog za to dejanje njegovo vodenje sodniškega društva. Mednarodno sodniško združenje je z novo resolucijo iz leta 2016 ob ugotovitvi, da je bilo najmanj 9000 sodnikov premeščenih na druga sodišča brez njihovega soglasja, najvišje predstavnike turških oblasti ponovno pozvalo k spoštovanju mednarodnih standardov o neodvisnosti in nepremakljivosti sodnikov. Turško sodniško društvo Yarsav je bilo po dogodkih leta 2016 z dekretom oblasti ukinjeno. Predsednik društva, sodnik Murat Arslan, je bil aretiran (kot tudi več tisoč sodnikov in tožilcev) zaradi obtožbe, da je bil član oborožene teroristične skupine FETO/PDY, in januarja 2019 obsojen na desetletno zaporno kazen. Na pobudo Mednarodnega sodniškega združenja je Parlamentarna skupščina Sveta Evrope sodniku Muratu Arslanu leta 2017 zaradi njegovega večletnega boja za neodvisnost sodnikov v Turčiji podelila nagrado Vaclava Havla za človekove pravice. Mednarodno

sodniško združenje je že leta 2017 odprlo poseben račun za zbiranje finančnih prispevkov, namenjenih družinam turških (aretiranih, priprtih, zaprtih) sodnikov, ki so ostale brez vsakršnih sredstev ali pa po prestani kazni nikjer ne dobijo zaposlitve. Finančno pomoč smo v ta sklad prispevala številna nacionalna sodniška društva (tudi Slovensko sodniško društvo) in mnogo posameznikov. Do zdaj je bila (po skrbno izvedenem postopku preverjanja resničnosti navedb v vlogah prosilcev) pomoč izplačana 648 prosilcem, in sicer v skupni vrednosti več kot 200.000 evrov. Vsi prosilci pa ne želijo finančne pomoči, temveč solidarnost kolegov sodnikov, s tem pa védenje, da niso sami. To pa je podpora, ki jo lahko v teh za turške kolege izjemno težkih časih nudi vsak izmed nas.

Ustava Mednarodnega sodniškega združenja je objektivno prispevala k širjenju ideje o sodniških društvih po vsem svetu in spodbujala njihovo ustanovitev. Ustanovitev nacionalnih sodniških društev in njihovo mednarodno povezovanje sta na prvi pogled videti samoumevna procesa. Žal ni povsod tako, saj je v nekaterih sistemih ustanovitev sodniškega društva prepovedana z zakonom (Libanon) ali celo z ustavo (Venezuela). Globalna uveljavitev pravice do svobodnega sodniškega združevanja in delovanja sodniških društev zato ostaja ena izmed trajnih nalog Mednarodnega sodniškega združenja.

Literatura

Mailhot, Louise (ur.) (2008): *History of the International Association of Judges*, Forense, Rio de Janeiro.

Markel, Ernst (ur.) (2010): *Human Rights and the Judiciary*, Del Rey, Belo Horizonte.

Oberto, Giacomo, Assouma, Aboudou, International Association of Judges, Association professionnelle des magistrats du Togo (koordinatorski) (2011): *L'indépendance de la magistrature – The Independence of the Judiciary – La independencia judicial*, Del Rey, Belo Horizonte.

Pravica do združevanja sodnikov in Mnenje Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov št. 23 (2020) o vlogi sodniških združenj pri podpori neodvisnosti sodstva

mag. Nina Betetto

vrhovna sodnica svetnica

predsednica Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov pri Svetu Evrope

1. Namesto uvoda – predstavitev Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov

Verjamem, da Posvetovalni svet evropskih sodnikov pri Svetu Evrope (CCJE) postaja vse bolj prepoznaven in vpliven deležnik v mednarodni sodniški skupnosti. To najbolj potrjuje število citatov mnenj CCJE v sodbah Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP).¹ Ne glede na to je prav, da ga najprej kratko predstavimo.² Posebnost CCJE, posvetovalnega telesa Odbora ministrov Sveta Evrope v zvezi z vprašanji neodvisnosti, nepristranskosti in strokovnosti sodnikov, je, da ga

¹ Na primer sodba ESČP, *Baka proti Madžarski*, z dne 23. 6. 2016.

² Glej tudi predstavitveni letak CCJE, dostopno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a1840>.

sestavljajo izključno sodniki vseh 47 držav članic Sveta Evrope, največkrat z najvišjih sodišč držav članic. Sodniki, ugledni predstavniki svojih držav s poglobljenim znanjem o delovanju sodstva,³ ne zastopajo uradnih stališč držav članic, ampak predstavljajo sodstvo v svoji državi.

CCJE v svojem delovanju pozornost namenja predvsem neodvisnosti sodstva, položaju sodnikov, kakovosti sodnih sistemov, vladavini prava, spodbujanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, vzajemnemu spoštovanju med vejami oblastmi in kreptivi zaupanja državljanov v sodstvo. Velika večina držav se zaveda pomena CCJE in prepozna, da jim lahko pomaga pri zmanjšanju njihovih slabosti in odpravi pomanjkljivosti. Pri doseganju ciljev, povezanih z vrednotami pravne države, države članice pogosto zavestno uporabljajo CCJE za pridobivanje informacij, novih idej in norm ter deljenje pričakovanj v zvezi s sodstvom.

CCJE svoje poslanstvo uresničuje predvsem tako, da izdaja neobvezujoča priporočila in smernice v obliki mnenj.⁴ Osnutek besedila mnenja oblikuje delovna skupina, pri snovanju osnutka pa upošteva tudi prejete odgovore držav članic na poslani vprašalnik CCJE in analizo, ki jo praviloma pripravi *ad hoc* strokovnjak. Končno besedilo se sprejme na plenarnem zasedanju, kjer odločanje temelji na načelih vključenosti in dialoščnosti, v skladu s katerima ima vsak član priložnost biti slišan; preglasovanje je bolj izjema kot pravilo. Ker so vsi člani že pred plenarnim zasedanjem seznanjeni z osnutkom, tako da imajo dovolj časa, da posredujejo svoje pripombe nanj, je središče interakcij pomaknjeno na čas pred plenarnim zasedanjem. Pestrost nacionalnih ureditev in pogledov na probleme je kljub občasnim koalicijam med sorodno mislečimi člani ključni dejavnik te vedno znova nastajajoče sinergije. Kot dolgoletna članica lahko zatrdim, da CCJE ni prostor, kjer bi prevladovali moč in interesi posameznih držav, ampak je forum, kjer se učimo drug od drugega in iščemo kompromisne rešitve. Njihovo iskanje pa je vedno umetnost možnega.

Od ustanovitve leta 2000 do konca leta 2020 je CCJE sprejel 23 mnenj, objavljenih v dveh enakovrednih avtentičnih jezikovnih različicah, angleški in francoski. Nekatera med njimi se osredinjajo na neodvisnost in njene temeljne elemente ter na odgovornost sodstva in sodnikov, ki je le druga

³ Predsedniki CCJE so bili Jonathan Hugh Mance, nekdanji podpredsednik vrhovnega sodišča Združenega kraljestva, Alain Lacabartats, upokojeni sodnik francoskega kasacijskega sodišča, Raffaele Sabato, sodnik ESČP, Julia Laffranque, nekdanja sodnica ESČP, Orlando Alfonso, upokojeni sodnik španskega vrhovnega sodišča, Gerhard Reissner, upokojeni avstrijski sodnik, nekdanji predsednik avstrijskega sodniškega društva in častni predsednik Mednarodnega sodniškega združenja, Bart van Lierop, sodnik višjega upravnega sodišča za industrijo in trgovino v Haagu, Nils Engstad, norveški sodnik in nekdanji predsednik norveškega sodniškega društva, ter Đuro Sessa, predsednik hrvaškega vrhovnega sodišča in nekdanji predsednik hrvaškega sodniškega društva. CCJE v mandatu 2020–2021 predsedujem avtorica.

⁴ Dostopno na: <https://www.coe.int/en/web/ccje/ccje-opinions-and-magna-carta>.

plat istega kovanca,⁵ druga na učinkovitost in kakovost sodstva,⁶ tretja obravnavajo specifična, a nič manj pomembna vprašanja v zvezi s sodstvom.⁷ Posebno pozornost namenja pomenu sodelovanja z drugimi subjekti v sodnih postopkih.⁸ Omeniti moramo še Magno Carto sodnikov, sprejeto na plenarnem zasedanju 2010, »mnenje vseh mnenj« ali nekakšen destilat modrosti CCJE, ki povzema temeljna načela in zaključke dotedanjih mnenj CCJE. Nekaj mnenj je prevedenih v slovenščino in so objavljena na spletni strani CCJE.⁹

Malce poenostavljeno imajo mnenja ohlapno štiridelno sestavo. V uvodu so nanizani pravni akti in razlogi za izbor teme. Sledi strnjen deskriptivni del z opisom nacionalnih ureditev, institutov in stanja po posameznih državah¹⁰ ter opredelitvijo posameznih pojmov.¹¹ Osrednji del je normativni ali preskriptivni in naslavlja posamezne vidike obravnavanega predmeta oziroma teme tako, da predlaga, priporoča ali odsvetuje določena ravnanja in prakse. Sklepni del mnenja vsebuje povzetek priporočil.

Mnenja CCJE so del mehkega sodniškega prava, ki v mednarodni skupnosti postaja vse pomembnejše in pogosto celo nadomešča trdo normativno različico.¹² Čeprav splošno sprejete definicije ni, pa mehko pravo lahko opredelimo kot »pravila ravnanja, ki niso pravno obvezujoča, a imajo

⁵ Glej na primer Mnenje št. 1 (2001) o neodvisnosti sodstva in nepremakljivosti sodnikov; Mnenje št. 3 (2002) o standardih in pravilih, ki urejajo sodnikovo poklicno ravnanje, zlasti etiki, nezdržljivosti in nepristranskosti; Mnenje št. 4 (2003) o ustreznem začetnem in usposabljanju na delovnem mestu sodnikov na nacionalni in evropski ravni; Mnenje št. 10 (2007) o sodnih svetih v službi družbe; Mnenje št. 17 (2014) o ocenjevanju sodnikov, kakovosti sodstva in spoštovanju sodniške neodvisnosti; Mnenje št. 18 (2015) o vlogi sodstva in njegovem odnosu do drugih vej oblast in Mnenje 21 (2018) o preprečevanju korupcije med sodniki.

⁶ Glej na primer Mnenje št. 2 (2001) o financiranju in upravljanju sodišč v povezavi z učinkovitostjo sodstva in 6. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah; Mnenje št. 6 (2004) o poštem sojenju v razumnem roku in sodnikovi vlogi v sodnih postopkih, upoštevajoč oblike alternativnega reševanja sporov; Mnenje št. 11 (2008) o kakovosti sodnih odločb in Mnenje št. 20 (2017) o vlogi sodišč v zvezi z enotno uporabo prava.

⁷ Glej na primer Mnenje št. 15 (2012) o specializaciji sodnikov; Mnenje št. 19 (2016) o vlogi predsednikov sodišč; Mnenje št. 22 (2019) o vlogi strokovnih sodelavcev in Mnenje št. 23 (2020) o vlogi sodniških združenj pri podpori neodvisnosti sodstva.

⁸ Mnenje št. 12 (2009) o odnosu med sodniki in tožilci v demokratični družbi in Mnenje št. 16 (2013) o odnosu med sodniki in odvetniki.

⁹ Magna Carta sodnikov; Mnenje št. 12 (2009) o odnosu med sodniki in tožilci v demokratični družbi; Mnenje št. 15 (2012) o specializaciji sodnikov; Mnenje št. 17 (2014) o ocenjevanju sodnikov, kakovosti sodstva in spoštovanju sodniške neodvisnosti; Mnenje št. 22 (2019) o vlogi strokovnih sodelavcev in Mnenje št. 23 (2020) o vlogi sodniških združenj pri podpori neodvisnosti sodstva. Pri uporabi prevodov svetujem previdnost in obvezno primerjavo z različico v izvirnem jeziku (ali še bolje z obema).

¹⁰ Na primer opis nacionalnih sistemov ocenjevanja sodnikov (Mnenje št. 17 (2014) o ocenjevanju sodnikov, kakovosti sodstva in spoštovanju sodniške neodvisnosti) ali nalog, ki jih opravljajo strokovni sodelavci (Mnenje št. 22 (2019) o vlogi strokovnih sodelavcev).

¹¹ Na primer pojma korupcija (Mnenje št. 21 (2018) o preprečevanju korupcije med sodniki).

¹² Rossi, 2019, str. 467.

praktičen pomen«. ¹³ Čeprav ta pravila niso formalni vir prava in zanje ne velja načelo *pacta sunt servanda*, jim ni mogoče odrekati legitimnosti. ¹⁴ Sodniška neodvisnost je abstrakten pojem, je hkrati ustavnopravna kategorija in sestavni del človekove pravice do poštenega sojenja. Brez instrumentov mehkega prava (in seveda judikature ESČP) bi bilo skoraj nemogoče določiti, kaj je najmanjši evropski skupni imenovalc tega občutljivega pojma. Drugače povedano, če ne bi bilo mehkega prava, bi bilo »trdo pravo« vrednostno izvotljeno in vsebinsko prazno.

Poleg sprejemanja mnenj ima CCJE v okviru svojih pristojnosti še »stransko dejavnost«, tako imenovano usmerjeno sodelovanje (*targeted cooperation*) – na prošnjo države članice, člana CCJE, sodnih organov ali sodniških združenj ter Odbora ministrov, generalnega sekretarja ali parlamentarne skupščine Sveta Evrope lahko poda strokovno mnenje in državi članici pomaga pri reševanju težav s področja pravosodja in izpolnjevanju evropskih standardov. Tovrstne pobude niso redke, najpogosteje so pobudniki sami člani CCJE ali (nacionalna in mednarodna) sodniška združenja. ¹⁵

2. Mnenje CCJE št. 23 (2020) o vlogi sodniških združenj pri podpori neodvisnosti sodstva (Mnenje št. 23)

Mnenje št. 23 je bilo sprejeto na plenarnem zasedanju, ki je potekalo od 4. do 6. novembra 2020. Pri pripravi osnutka je kot strokovnjak sodeloval avstrijski sodnik Gerhard Reissner, odličen poznavalec sodniških združenj, v letih 2012–2013 predsednik CCJE in častni predsednik Mednarodnega sodniškega združenja. Izvršni organ CCJE (imenovan tudi Biro) je najpomembnejša evropska sodniška združenja, tj. Evropsko sodniško združenje (EAJ), združenje Evropski sodniki za demokracijo in svoboščine (MEDEL) in Evropsko združenje upravnih sodnikov (AEAJ), ki imajo sicer v CCJE status opazovalca, že v zgodnji fazi povabil, da sodelujejo pri oblikovanju izhodišč, na katerih naj temelji mnenje o sodniških združenjih. S svojimi usmeritvami ter v poznejši fazi tudi s konkretnimi in argumentiranimi pripombami na delovni osnutek so tvorno prispevala h kakovosti in celovitosti končnega besedila.

Čeprav v aktih mednarodnega sodniškega prava ni popolna *terra incognita*, je bilo področje sodniških združenj doslej obravnavano bodisi v senci drugih vprašanj, ki zadevajo položaj sodnika in sodstvo

¹³ Snyder, 1994, str. 198.

¹⁴ Rossi, 2019, str. 468.

¹⁵ Glej zavihek Status in položaj sodnikov v državah članicah na spletni strani CCJE: <https://www.coe.int/en/web/ccje/status-and-situation-of-judges-in-member-states>.

nasploh (na primer v Evropski listini o zakonski ureditvi položaja sodnikov (Evropska listina)),¹⁶ bodisi so bila predmet preučevanja združenja na splošno, ne pa posebnosti sodniških združenj (na primer Skupne smernice o svobodi združevanja (Smernice o svobodi združevanja)). Zato ni pretirana trditev, da Mnenje št. 23 prinaša najbolj sistematično in najcelovitejšo zbirko načel ter priporočil v zvezi s položajem in delovanjem sodniških združenj v evropskem prostoru doslej.

2.1. Značilnosti sodniških društev v državah članicah in opredelitev pojma

Izhajajoč iz odgovorov na vprašalnik, CCJE v deskriptivnem II. poglavju (četrti do enajsti odstavek) ugotavlja, da je organiziranost sodniških združenj v državah članicah zelo raznovrstna, z nekoliko *licentiae poeticae* bi lahko rekli, da cveti 47 cvetov. Združenja se razlikujejo po merilih za članstvo, ciljih, velikosti in reprezentativnosti. V dvanajstih od 35 držav članic, ki so izpolnile vprašalnik, je le po eno sodniško združenje, v drugih je več kot eno združenje. Pri nekaterih so lahko člani le sodniki na določeni stopnji sojenja (na primer vrhovni sodniki) ali sodniki, specializirani za določeno področje sojenja (najpogosteje so to sodniki upravnih sodišč). V nekaterih državah poznajo združenja sodnic (Združeno kraljestvo, Bosna in Hercegovina, Ukrajina, Italija in Slovaška). Tudi po velikosti se združenja razlikujejo. Pomembnejša kot merilo števila članov je reprezentativnost združenj, torej razmerje med sodniki, ki so člani, in vsemi sodniki, ki bi lahko bili člani tega združenja. Sodniška združenja so lahko pravne osebe. Večina jih je ustanovljenih v skladu z zakonodajo, ki ureja družbe civilne prava, lahko pa so ustanovljena tudi kot neformalne skupine sodnikov.

Vsa združenja so prostor za povezovanje, izmenjavo mnenj in komunikacijo med člani. Med cilji delovanja teh združenj države članice na prvem mestu naštevajo spodbujanje in varovanje neodvisnosti sodnikov in načel pravne države ter varovanje položaja sodnikov in zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev za njihovo delo. Drugi pomembni cilji so izobraževanje sodnikov, sodniška etika ter prispevek k reformam sodstva in zakonodaji.

V večini združenj je članstvo dostopno vsem sodnikom, običajno tudi upokojenim. Združenja v nekaterih državah članicah prav tako dopuščajo članstvo strokovnih sodelavcev in sodnih pripravnikov. V nekatera sodniška združenja se lahko včlanijo tožilci, zlasti če imajo sodniki in tožilci skupno poklicno pot.

¹⁶ Listina je bila sprejeta na multilateralnem srečanju, ki je potekalo od 8. do 10. julija 1998 in ga je organiziral Svet Evrope.

CCJE sodniško združenje glede na ugotovitve analize o značilnosti sodniških združenj v državah članicah opredeljuje kot avtonomno nepridobitno organizacijo, s pravno osebnostjo ali brez nje in s prostovoljnim članstvom.

2.2. Evropski in mednarodni pravni okvir

Pravico vsakogar do združevanja priznavajo Splošna deklaracija človekovih pravic (prvi odstavek 20. člena), Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (prvi odstavek 22. člena) in Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP; prvi odstavek 11. člena). Pravica do združevanja ni le v interesu sodnika samega, temveč je v interesu celotnega sodstva. Pravica sodnikov do združevanja je izrecno zagotovljena v Temeljnih načelih OZN o neodvisnosti sodstva¹⁷ (deveti odstavek), Bangalorskih načelih sodniške etike¹⁸ (4.–6. načelo) in Univerzalni sodniški listini¹⁹ (peti odstavek 3. člena).

V Evropi se je razvoj pravice do ustanavljanja sodniških združenj nadaljeval leta 1998 z Evropsko listino (načeli 1.7 in 1.8) in leta 2010 s Priporočilom št. 12 Odbora ministrov Sveta Evrope o sodnikih: neodvisnost, učinkovitost in odgovornosti (petindvajseti odstavek) ter z Magno Carto sodnikov CCJE (dvanajsti odstavek). V Evropski listini je poudarjen prispevek sodniških združenj k varovanju pravic, ki jih s svojim statusom pridobijo sodniki, Priporočilo št. 12 se temu pridružuje in neodvisnost šteje za najpomembnejši element položaja sodnika, poleg tega pa kot dodatno nalogo opredeljuje tudi spodbujanje načel pravne države. V Magni Carti sodnikov je ta cilj opredeljen kot »varovanje vloge sodstva v družbi«. Tudi pri analizi ciljev sodniških združenj lahko opazimo podoben razvoj s širitvijo nalog združenj, ki se ne osredotočajo le na položaj sodnikov, temveč ta vidik spremlja zavedanje o pomenu načel pravne države.

Kot vsi posamezniki imajo tudi sodniki temeljne pravice, ki jih varujejo navedeni akti, toda pri uveljavljanju pravice do mirnega zbiranja morajo upoštevati svoje odgovornosti in se izogibati situacijam, ki bi lahko bile nezdržljive z avtoriteto sodniške funkcije ali v neskladju z zahtevo po sodnikovi neodvisnosti in nepristranskosti.²⁰

¹⁷ Temeljna načela OZN o neodvisnosti sodstva, ki jih je Generalna skupščina OZN podprla 29. 11. 1985.

¹⁸ Osnutek Bangalorskih načel sodniške etike je Skupina sodnikov za krepitev sodniške integritete sprejela leta 2001, revidirana in dokončno sprejeta so bila 25. in 26. 11. 2002 v Haagu.

¹⁹ Univerzalno sodniško listino je 14. 11. 2017 sprejelo Mednarodno sodniško združenje.

²⁰ Primerjaj tudi s tretjim poročilom posebnega poročevalca OZN o neodvisnosti sodnikov in odvetnikov z dne 24. 6. 2019 o uresničevanju svobode izražanja, združevanja in mirnega zbiranja sodnikov in tožilcev, priporočilo št. 107.

2.3. Cilji in pomen sodniških združenj

CCJE na prvo mesto med cilji sodniških združenj, ki so obravnavani v IV. poglavju Mnenja št. 23 (šestnajsti do triindvajseti odstavek), postavlja uveljavitev in ohranjanje neodvisnosti sodstva. Ta cilj med drugim vključuje varovanje sodnikov in sodstva pred vsakršnimi kršitvami neodvisnosti, zagotavljanje zadostnih sredstev in ustreznih delovnih razmer, zagotavljanje ustreznega plačila in socialne varnosti, zavračanje neupravičenih kritik in napadov na sodstvo in posamezne sodnike, oblikovanje, podpiranje in uveljavljanje etičnih standardov ter varovanje nediskriminacije in primerne uravnoteženosti zastopanosti spolov. Če je, kot je slikovito opisala Julia Laffranque, nekdanja sodnica ESČP in nekdanja predsednica CCJE, neodvisnost za sodnike nekaj tako naravnega kot zrak, ki ga dihamo,²¹ sodniška združenja pripomorejo k temu, da zrak ostane čist.²² Drugi cilj je krepitev pravne države s spodbujanjem izobraževanja, izmenjavo in souporabo znanja ter najboljših praks, pomočjo sodstvu skupaj s tistimi, ki so za to odgovorni, udeležbo pri reformah pravosodnega sistema in zakonodaji ter z ozaveščanjem medijev in splošne javnosti o vlogi sodnikov, sodstva in pravne države. Ker si podobne cilje zastavljajo tudi drugi deležniki v pravosodnem sistemu, CCJE poudarja, da so za njihovo uresničitev potrebni medsebojno spoštovanje, odprtost, podpora in sodelovanje vseh.

Biti sodnik je osamljen poklic, a vendarle je vsak posameznik del sodnega sistema, ki ga sestavljajo sodniki s skupnimi interesi in potrebami. Tretji cilj združenj je zato s povezovanjem sodnikov prispevati k oblikovanju skupnega duha, kar zadeva neodvisnost sodstva, človekove pravice in pravno državo. Če okolje omogoča dialog in kritiko med sodniki, se s pomočjo samokritike krepi neodvisnost in spodbuja razvoj trdnega in na vrednotah temelječega sodnega sistema. V strokovnem pogledu so združenja lahko prostor za izmenjavo izkušenj in najboljših praks med sodniki, zlasti kadar se srečujejo sodniki različnih stopenj in pristojnosti, in za neformalno razpravo o enotni uporabi prava.

Končno sodniška združenja omogočajo čezmejno sodelovanje z združenji v drugih državah članicah. S tem ko nacionalna sodniška združenja svojim članom omogočajo mednarodno izmenjavo izkušenj, prispevajo k širjenju evropskih standardov znotraj nacionalnih skupnosti sodnikov.

CCJE zaradi pomembne vloge sodniških združenj pri podpori najpomembnejših vrednot sodstva v državah članicah priporoča, naj bo v vsakem sodnem sistemu vsaj eno sodniško združenje.

²¹ Laffranque, 2014, str. 127.

²² Borkowski, 2019, str. 89.

2.4. Kako lahko sodniška združenja dosežejo svoje cilje

CCJE aktivnosti, potrebne za doseganje ciljev združenj, v V. poglavju (štiriindvajseti do šestinštirideseti odstavek) razvršča v tri skupine: aktivnosti za doseganje ciljev znotraj sodstva; aktivnosti v razmerju do drugih vej oblasti in aktivnosti v razmerju do družbe kot celote.

2.4.1. Aktivnosti znotraj sodstva

Neodvisnost ne pomeni le onemogočanja vplivov od zunaj, temveč tudi znotraj sodstva. CCJE kot primer slednjega navaja kršitve neodvisnosti, ki jih pod plaščem odločanja o poklicni poti sodnikov (na primer imenovanje, napredovanje, premestitev, disciplinski postopki, postopki ocenjevanja) in v zvezi s sodno upravo storijo pristojni organi (na primer sodni sveti, organi sodne uprave, predsedniki sodišč in včasih celo izvršilna veja oblasti). CCJE priporoča, da se sodniška združenja odzivajo na taka ravnanja in po potrebi tudi prevzamejo pobudo za sodelovanje s pristojnimi organi. To seveda ne pomeni, da smejo posegati v sprejete odločitve, lahko pa so močan neformalni mehanizem nadzora. Stiki med združenji in temi organi morajo temeljiti na odprtosti, medsebojnem spoštovanju vlog in pristojnosti ter pripravljenosti za upoštevanje argumentov obeh strani.

Če so poklicne odločitve in odločitve o sodni upravi zaupane sodnim svetom, ki imajo običajno mešano sestavo sodnikov in nesodnikov, lahko – ob dejstvu, da se naloge sodnih svetov delno prekrivajo z glavnimi cilji sodniških združenj – pride do medsebojnih razhajanj, ki jih je treba reševati z odkritim dialogom.

Sodniška združenja imajo v nekaterih državah določen vpliv na postopek izbire članov sodnih svetov tako, da dajejo mnenje o kandidatih (Bolgarija); podpirajo kandidate, ki potrebujejo podporo določenega števila kolegov (Romunija in Španija); predlagajo sodniške člane sodnih svetov (Norveška in Slovaška); imajo zakonsko dolžnost predlagati kandidate (Azerbajdžan); imajo pravico zavzeti formalno stališče o izbiri (Nizozemska) ali celo izbirajo člane (Severna Makedonija). CCJE tako sodelovanje pozdravlja, če ne vodi v kršitev neodvisnosti dela sodnih svetov, in poudarja, da ne sme voditi v politizacijo volitev in prihodnjega dela sodnega sveta oziroma ne sme vplivati na možnost članov sodniškega združenja, da postanejo člani sodnega sveta.

CCJE skladno z Mnenjem št. 4 (2003) o ustreznem začetnem izobraževanju in usposabljanju na delovnem mestu sodnikov na nacionalni in evropski ravni, v katerem opozarja, da bi moralo imeti sodstvo pomembno vlogo in biti sámo odgovorno za organizacijo izobraževanj – ta ne bi smela biti v rokah izvršilne oziroma zakonodajne oblasti –, podpira prizadevanja sodniških združenj, ki

sodelujejo pri izobraževanju sodnikov z organizacijo izobraževanj ali pa vsaj s priporočili ustanovi, ki je odgovorna za izvedbo izobraževanja.

Sodna uprava bi se morala po mnenju CCJE zavedati, da sodniška združenja niso pasivni prenašalci sporočil svojih članov, ampak prostor (v mnenju je uporabljen izraz *melting pot*), kjer se stikajo in plemenitijo izkušnje in znanje njihovih članov, zato CCJE spodbuja posvetovalno vlogo združenj pri oblikovanju odločitev v zvezi z organi sodne uprave in strateškimi odločitvami s področja sodne uprave.

Dejstvo, da se člani prostovoljno združujejo ter da obstaja forum za izmenjavo in razpravo, je najboljšo zagotovilo, da bodo sodniki spoštovali načela sodniške etike, ki jih pripravljajo sodniška združenja ali pri tem vsaj tesno sodelujejo. Sodniška združenja so tudi primeren organizacijski okvir, znotraj katerega se lahko ustanovi organ za svetovanje sodnikom, ki se soočajo z etičnimi dilemami.

Sodniška združenja v nekaterih državah zastopajo sodnike v disciplinskih postopkih, če ti zaprosijo za to. Zastopanje članov z namenom zagotavljanja nepristranskega postopka, zlasti v primerih, ko se tovrstni postopki zlorabljajo za odstranitev določenih sodnikov, ne vzbuja pomislekov, če združenja pri tem ne ustvarjajo vtisa, da želijo ščititi sodnike, ki so zakrivila kršitev.

2.4.2. Aktivnosti v razmerju do drugih vej oblasti

V razmerju do zakonodajne in izvršilne veje oblasti CCJE v V. poglavju kar na dveh mestih, kot splošno načelo (sedemintrideseti odstavek mnenja) in v zvezi z udeležbo sodniških združenj v zakonodajnih postopkih (dvainštirideseti odstavek mnenja), svetuje zadržanost – sodniška združenja svojih dejavnosti ne smejo usmerjati glede na interese političnih strank ali kandidatov za politične položaje in se opredeljevati do političnih vprašanj zunaj svojih okvirov delovanja.

Sodniška združenja zastopajo mnenja sodnikov, zato morajo imeti možnost, da svoje pomisleke in predloge predstavijo drugima vejama oblasti. CCJE soglaša s stališčem v obrazložitvenem memorandumu k členu 1.8 Evropske listine o zakonski ureditvi položaja sodnikov, da morajo biti »sodniki udeleženi pri odločanju o sodnem proračunu in finančnih virih, predvidenih za posamezna sodišča, kar terja vzpostavitev postopkov posvetovanj ali zastopanosti na nacionalni in lokalni ravni. To velja tudi širše za upravljanje sodstva in sodišč.« Prav tako soglaša, da »je treba zagotoviti, da se pri vsakem predlogu za spremembo njihovega položaja ali podlage za njihovo plačilo ali glede socialnega varstva, vključno s starostno pokojnino, upošteva mnenje sodnikov, ki ga podajo njihovi

predstavniki ali stanovska združenja, in tako poskrbi, da sodniki niso izločeni iz postopkov sprejemanja odločitev na teh področjih«.

Odbor ministrov Sveta Evrope meni, da »participativna demokracija, ki temelji na pravici do odločanja in vplivanja na izvajanje pristojnosti in odgovornosti javnih organov, pripomore k predstavniški in neposredni demokraciji, ter bi posamezniki, nevladne organizacije in civilna družba na splošno morali imeti pravico do udeležbe v postopkih sprejemanja političnih odločitev«. Odbor ministrov je v zvezi z nevladnimi organizacijami prepoznal »bistveni prispevek nevladnih organizacij k razvoju in uresničevanju demokracije in človekovih pravic, predvsem z ozaveščanjem javnosti, udeležbo v javnem življenju in zagotavljanjem preglednosti in odgovornosti javnih organov«. Z nevladnimi organizacijami se je treba posvetovati med pripravo osnutkov primarne in sekundarne zakonodaje, ki vpliva na njihov položaj, financiranje ali delovanje. CCJE se zavzema, da bi možnost participacije imela tudi sodniška združenja, čeprav niso organizacije, ki predstavljajo civilno družbo, temveč organizacije, katerih člani so nosilci tretje veje oblasti.

CCJE podpira udeležbo sodniških združenj v zakonodajnih postopkih glede predlogov zakonov s področja pravosodja, ki jih predlaga izvršilna veja oblasti. V komisije za reforme ali podobne strateške delovne skupine bi morali biti vključeni tudi predstavniki sodniških združenj, ki jih ta določijo. Izvršilna oblast bi morala v zvezi z reformami sodstva, vključno s proračunskimi vprašanji in razporejanjem virov, delovnimi razmerami ter vsemi vprašanji, ki zadevajo položaj sodnikov, zahtevati in upoštevati mnenje sodniških združenj.

V nekaterih državah članicah je formalna udeležba sodnikov v postopkih priprave osnutkov in sprememb zakonov zagotovljena z zakonom ali podzakonskim aktom (Avstrija, Črna gora, Estonija, Grčija, Islandija, Nemčija, Nizozemska, Romunija in Slovaška) ali pa je to vsaj stalna praksa (Finska, Italija, Poljska in Švica). CCJE to pozdravlja in poudarja, da morajo imeti sodniška združenja na razpolago dovolj časa, da se opredelijo in podajo pripombe v zvezi z načrtovano zakonodajo, ki zadeva položaj sodnikov in upravljanje sodišč, njihova stališča pa je treba resno pretehtati.

2.4.3. Aktivnosti v razmerju do družbe kot celote

Po mnenju CCJE so sodniška združenja zaradi bogatih izkušenj in znanj, ki jih imajo njihovi člani, zelo primerna, da medije in splošno javnost obveščajo o delu in prednostnih nalogah sodstva, jih seznanjajo z dolžnostmi in pristojnostmi sodnikov ter vlogo sodstva in drugih vej oblasti v demokratični pravni državi. CCJE z veseljem ugotavlja, da številna sodniška združenja že učinkovito in

izdatno prispevajo k izboljšanju odnosov in razumevanju med sodstvom in javnostjo, na primer z izobraževalnimi programi na sodiščih, informativnim gradivom, dnevi odprtih vrat na sodiščih, javnimi razpravami, predstavitvami in drugimi programi ozaveščanja. Pozdravlja tudi ustaljeno prakso, da sodniška združenja organizirajo konference, izvajajo proaktivne medijske politike in uporabljajo družbene medije.

CCJE ne nasprotuje ravnanju sodniških združenj, ki sodelujejo tudi z nevladnimi organizacijami, da bi tako lažje dosegla svoje cilje, a svari pred politizacijo.

2.5. Kaj potrebujejo sodniška združenja, da bi lahko izpolnila svoje cilje

CCJE se v VI. Poglavju (sedeminštirideseti do devetinšestdeseti odstavek) osredotoča na pogoje oziroma predpostavke, ki morajo biti podani, da bi združenja lahko izpolnila svoje naloge. Uvodni del poglavja namenja predstavitvi Smernic o svobodi združevanja, ki sta jih v letu 2014 pripravila Beneška komisija in Urad za demokratične institucije in človekove pravice OVSE. Smernice obravnavajo temeljno pravico do ustanavljanja združenj in včlanjevanja vanje. CCJE jim pritrjuje in meni, da večina meril, zapisanih v tem mednarodnem aktu, velja tudi za sodniška združenja. V nadaljevanju opozarja na nekatere značilnosti, ki izhajajo iz posebnega položaja sodnikov, ter pri tem obravnava financiranje in upravljanje sodniških združenj; notranjo strukturo; odnose s političnimi strankami in položaj sodniških združenj *vis-à-vis* sindikatom.

2.5.1. Splošne smernice

Kot omenjeno, CCJE meni, da večina meril iz Smernic o svobodi združevanja velja tudi za sodniška združenja, in sicer:

- a) vsakdo je v enaki meri upravičen do pravice do združevanja;
- b) ustanovitev in registracija ne smeta biti pretirano zapleteni;
- c) spoštovati je treba načelo avtonomije, kar med drugim pomeni, da je prepovedano vsakršno vplivanje od zunaj na cilje in njihovo izvajanje, notranjo strukturo in izbor predstavnikov določenega sodniškega združenja;
- d) omogočiti je treba udeležbo v preglednih zakonodajnih postopkih in razpravah ter podajanje pripomb v zvezi z nacionalnimi poročili, namenjenimi mednarodnim akterjem;
- e) prenehanje ali prekinitev dejavnosti sta mogoča le izjemoma; v tem primeru mora biti zagotovljeno varstvo pred neodvisnim sodiščem;

- f) uporaba novih tehnologij mora biti dovoljena pod enakimi pogoji za vse; ukrepi, ki so usmerjeni v nadzorovanje združenj, in blokada spletnih strani so prepovedani.

2.5.2. Poseben položaj sodnikov

CCJE prepoznava vlogo in se zaveda pomena sodniških združenj, ki lahko znatno pripomorejo h krepitvi pravne države v državah članicah. Hkrati opozarja, da je treba upoštevati nekatere značilnosti, ki so posledica posebnega položaja in nalog sodnikov. To sta na prvem mestu sodnikova neodvisnost in nepristranskost, ki se morata odražati tudi na zunaj. Sodno oblast izvršujejo posamezni sodniki ali senati sodnikov, pogosto zaprti vsak v svojem kabinetu. Sodstvo kot veja oblasti zato težje oblikuje skupno voljo in enotno komunicira z drugima oblastema, mediji in družbo, če ga primerjamo z izvršilno in zakonodajno vejo, ki to dosegata prek političnih strank in s hierarhično postavljenimi odnosi. Tretjič, sodniki kot vsi drugi uživajo temeljno pravico do svobode izražanja, toda pri tem nimajo popolnoma prostih rok, saj jih postopkovna pravila in etična načela pogosto zavezujejo k molčečnosti. Poleg tega ima že po naravi stvari izjava posameznega sodnika lahko le omejen učinek. Sodniška združenja lahko pomagajo odpraviti to pomanjkljivost s tem, da si prizadevajo za iskanje enotnih stališč in nato ta stališča učinkovito predstavijo zunanjim deležnikom.

Če je v sodnem sistemu več sodniških združenj, imajo lahko različna stališča o istih vprašanjih. Čeprav pluralizem bogati demokratično razpravo o sodstvu, CCJE pozdravlja napore za iskanje skupnih stališč o pomembnih vprašanjih, saj je tako mogoč večji vpliv na deležnike zunaj in znotraj sodnega sistema.

CCJE je prepričan, da je zahteva po neodvisnosti in avtonomiji sodniških združenj ključni dejavnik, ki je po eni strani odraz temeljne pravice do ustanavljanja združenj in včlanjevanja vanje, po drugi strani pa se povezuje z neodvisnostjo sodnikov in sodstva ter načelom delitve in ravnovesja med vejami oblasti. Čeprav sodniška združenja sama niso nosilci človekovih pravic, se lahko v praksi s poskusi vplivanja na sodniška združenja posredno izvaja pritisk ter vpliva na sodnike in sodstvo. Zato je nujno, da sodniška združenja pri določanju ciljev in notranje strukture ter izbiri članstva in predstavnikov niso pod zunanjim vplivom in nadzorom.

Okoliščina, da je sodnik član sodniškega združenja, ne sme vplivati na njegovo poklicno pot –ne sme biti niti prednost niti slabost. Tudi če predpisi od sodnikov zahtevajo, da morajo zaradi morebitnega navzkrižja interesov razkriti podatke o svojem premoženju in interesih, članov sodniških združenj,

podobno kot velja za člane sindikatov,²³ ni mogoče prisiliti, da razkrijejo svoje članstvo v združenju, saj navzkrižja interesa med članstvom v sodniškem združenju in opravljanjem sodne funkcije ni.

2.5.3. Sredstva in upravljanje

Obseg sredstev za delo je odvisen od ciljev sodniških združenj in načina, kako se ti udejanjajo. Članarine so glavni vir prihodkov večine združenj. Višina članarine ne sme biti diskriminatorna ali pretirana, saj bi to utegnilo od članstva odvzeti sodnike, ki si ne bi mogli privoščiti plačila. Sredstva, zbrana s članarinami, pogosto ne zadoščajo. CCJE se pridružuje mnenju Beneške komisije ter Urada za demokratične institucije in človekove pravice OVSE,²⁴ »da imajo združenja pravico, da za izvajanje svojih dejavnosti iščejo, prejemajo in uporabljajo finančne, materialne in človeške vire, ki so lahko domači, tuji ali pa mednarodni«. Poudarja, da mora biti vsakršno financiranje, ki je na voljo, pregledno in ne sme posegati – ali ustvarjati vtisa, da posega – v neodvisnost sodniških združenj.

Številna združenja del prihodka ustvarijo s publikacijami, izobraževanji, organizacijo seminarjev, konferenc in drugih dogodkov ali s sodelovanjem pri nacionalnih oziroma mednarodnih projektih, pa tudi s prihodkom iz svojega premoženja, z donacijami, zapuščinami in subvencijami. Če se sredstva črpajo iz dodatnih virov, CCJE opozarja na previdnost, da se ohrani neodvisnost združenja in se ne vzbuja videz vplivanja na dejavnosti združenja. To je treba upoštevati tudi, če podpora prihaja iz državnega proračuna in jo spremljajo določeni pogoji, kajti zavedati se je treba, da kadar se uporabljajo javna sredstva, to običajno pomeni tudi določeno raven finančnega nadzora. Izvajanje nadzora se ne sme nanašati na vsebino ali prioritete združenja.

Financiranje sodniških združenj ne sme škodovati njihovi nepridobitni naravi. To pomeni, da ustvarjanje dobička ne sme biti njihov primarni namen. Dobička, ki ga ustvari s svojimi dejavnostmi, združenje ne sme deliti med svoje člane, temveč ga mora nameniti za uresničevanje svojih ciljev.

2.5.4. Notranja struktura

Da bi sodniška združenja lahko učinkovito delovala v imenu svojih članov, mora biti struktura združenja demokratična, sprejemanje odločitev in izvajanje dejavnosti pa morata biti pregledna. To je

²³ Povzetek odločitev in načel Odbora za svobodno združevanje, ki ga je pripravil upravni organ Mednarodne organizacije dela (ILO), peta (revidirana) izdaja, 2006, osemsto šestinšestdeseti odstavek.

²⁴ Skupne smernice o svobodi združevanja, dvaintrideseti odstavek.

še toliko pomembnejše, kadar gre za združenja z visoko stopnjo reprezentativnosti, ki predstavljajo vse sodnike ali vse sodnike z določenimi pristojnostmi.

V skladu s tem CCJE priporoča, da predstavnike združenja (na primer predsednika ali predsednico in upravo) demokratično in nediskriminatorno izvolijo člani ali delegati, ki jih izvolijo člani združenja. Nujen je odprt dialog med člani in predstavniki združenja, tako da ima vsaka skupina v združenju možnost biti slišana, odločitve uprave ali drugih izvršnih organov pa morajo biti pregledne in obrazložene.

2.5.5. Odnosi s političnimi strankami

Stališče v Mnenju št. 23 glede razmerij sodniških združenj s političnimi strankami ne pušča veliko prostora za razlago, kolikor je to seveda mogoče v aktu, ki ni formalni pravni vir. CCJE odločno zavrača možnost, da bi bila sodniška združenja in njihovi predstavniki člani ali podporniki politične stranke, in tudi poskuse političnih strank ali skupin, da bi vplivali na združenja ali na volitve njihovih predstavnikov. Ne podpira sistemov, v katerih različne skupine članov znotraj združenja uživajo podporo, so izbrane oziroma delujejo pod pokroviteljstvom političnih strank, predvsem med volilnimi kampanjami za predstavnike združenj.

To ne pomeni prepovedi vsakršnega stika združenj s političnimi strankami. Če je to potrebno ali nujno zaradi reform sodnega sistema ter spoštovanja pravne države in človekovih pravic, sodniška združenja lahko sodelujejo v izmenjavi mnenj s političnimi strankami, ki so zavezane k delovanju v skladu z načeli demokracije in pravne države.

2.5.6. Sodniška združenja in sindikati

V zvezi z delovnimi razmerami, plačilom, pokojninami in socialno varnostjo, kar mora sodnikom zagotavljati država, se ti soočajo s podobnimi izzivi glede svojega položaja kot drugi posamezniki v razmerju do svojih delodajalcev, zato imajo v tem pogledu sodniška združenja podobne interese kot sindikati. Komentar Bangalorskih načel sodniške etike določa, da sodniki lahko ustanovijo sindikate ali se jim pridružijo.²⁵ Zakonodaja lahko določi nekatere omejitve, ne sme pa jim teh pravic popolnoma odvzeti.²⁶

²⁵ Komentar Bangalorskih načel sodniške etike, sto šestinsedemdeseti odstavek.

²⁶ Primerjaj sodbo ESČP, *Matelly proti Franciji*, z dne 2. 10. 2014, v zvezi s pravico ustanovitve sindikata v vojski.

Praksa glede članstva sodnikov v sindikatih se po državah članicah močno razlikuje. V nekaterih državah članicah je tovrstno članstvo, skladno s pravno in kulturno tradicijo, nezdružljivo s položajem in vlogo sodnika, medtem ko so v drugih državah članicah sodniki lahko člani tako sindikatov kot tudi sodniških združenj. Poleg tega obstajajo sodniška združenja, ki so priznana kot sindikat ali se celo sama štejejo za taka (Finska, Francija, Grčija, Nizozemska in Luksemburg). To različnost tradicij je treba spoštovati. Ne glede na to CCJE poudarja, da če v sindikatih prevladuje strankarska politika, je treba paziti, da politizacija ne vpliva na sodnike in njihov ugled, saj bi to lahko pripeljalo do utemeljenih očitkov o pristranskosti.

2.6. Položaj, cilji in vloga mednarodnih sodniških združenj

V Evropi v zadnjih desetletjih poteka proces internacionalizacije sodstva. Izolacija sodnika in omejenost na nacionalni okvir je *passé* – sodniki vedno bolj postajamo del mednarodne sodniške skupnosti. Seveda sta pomembna vidika tega procesa odločanje v sporih z mednarodnim elementom ali v sporih, v katerih je treba uporabiti pravo Evropske unije ali konvencijsko pravo, in tako imenovani sodniški dialog, a v resnici je internacionalizacija sodstva mnogo širši pojav. Pravno vprašanje, ki ga moramo rešiti, največkrat ni posebnost našega nacionalnega pravnega prostora; možno, celo verjetno je, da ga je nekdo onkraj tega prostora že rešil pred nami. Zato se sodniki zgledujemo po tujih vzorih, primerjamo domačo in tujo sodno prakso. V tem kontekstu Mnenje št. 23 govori o skupnem pravnem prostoru (*common legal space*) in ugotavlja, da so se izoblikovali številni instrumenti za čezmejno sodelovanje med sodstvi držav. Pod okriljem EKČP in sodne prakse ESČP so skupne evropske vrednote neposredno vplivale na nacionalne sodne sisteme in njihovo delovanje. Spremljamo lahko, kako sta se razvoj prava skozi sodno prakso in oblikovanje standardov delno prenesla na mednarodno raven. Toda ta proces ni enosmeren. Kot pronicljivo ugotavlja mnenje, nove evropske institucije sestavljajo predstavniki izvršilne in zakonodajne oblasti držav članic, ki jim je tako omogočeno, da povratno vplivajo na delovanje in razvoj evropskih institucij.

Ta proces spremlja prizadevanje nacionalnih sodnikov, da bi bili tudi sami udeleženi na evropski ravni. Vzpostaviti želijo dialog z evropskimi akterji, da bi prispevali k oblikovanju evropskih standardov in evropske oblasti opozorili na težave v sodnih sistemih držav članic. Ustanovljenih je bilo več evropskih sodniških združenj, nekatera med njimi so zveze nacionalnih združenj, v druga so včlanjeni sodniki iz različnih držav, tretja pa omogočajo članstvo tako državnim združenjem kot tudi posameznikom.

CCJE v poglavju VII. poglavju Mnenja št. 23 (sedemdeseti do sedeminsedemdeseti odstavek) podpira delovanje evropskih sodniških združenj in poudarja, da so, enako kot nacionalna združenja, zave-

zana, da zagotavljajo in varujejo neodvisnost sodnikov in sodstva ter spodbujajo in varujejo načela pravne države. Evropska sodniška združenja spremljajo razvoj sodnih sistemov v državah članicah in njihovo skladnost z evropskimi standardi ter spodbujajo k njihovem spoštovanju. Pomenijo prostor (v mnenju je uporabljen izraz *melting pot*), kjer se stikajo, izmenjujejo in plemenitijo izkušnje ter znanje nacionalnih sodstev.

Nacionalna sodniška združenja si s članstvom v evropskih sodniških združenjih izboljšajo možnosti, da evropske oblasti opozorijo na težave, in lahko, zahvaljujoč ugledu evropskih združenj, okrepijo svoj vpliv. Tudi v državah članicah se argumenti včasih obravnavajo resneje, če jih predstavijo evropski akterji.

2.7. Obveznosti držav članic

Glavni cilji sodniških združenj, torej spodbujanje in varovanje neodvisnosti sodnikov, sodstva, načel pravne države in človekovih pravic, so, kot poudarja CCJE v VIII. poglavju Mnenja št. 23 (oseminsedemdeseti do triinosemdeseti odstavek), v skladu s temeljnimi načeli Sveta Evrope in zavezami njegovih držav članic. Države članice imajo v razmerju do sodniških združenj pozitivne in negativne obveznosti – ne le da se morajo vzdržati neupravičenih posrednih omejitev pravice do mirnega zbiranja in združevanja ter pravice do svobode izražanja (negativni vidik), temveč morajo te pravice varovati (pozitivni vidik). Zagotavljati morajo okvir, v katerem lahko sodniki svobodno uresničujejo svojo pravico do združevanja in v katerem sodniška združenja učinkovito dosežejo svoje cilje. CCJE od politikov pričakuje, da se vzdržijo poskusov vplivanja na sodnike ali njihova združenja z grožnjami, neupravičenimi obtožbami, medijskimi kampanjami ali zagotavljanjem poklicnih napredovanj oziroma koristi za predstavnike ali člane združenj, da bi ti v zameno podprli interese strankarskih politik.

CCJE kot metodo komunikacije med državami članicami in sodniškimi združenji priporoča vzpostavitev dialoga o vseh pomembnih vprašanjih sodnega sistema.

3. Namesto zaključka: sklepne ugotovitve in priporočila Mnenja št. 23

1. Sodniška združenja so avtonomne nepridobitne organizacije, s pravno osebnostjo ali brez nje in s prostovoljnim članstvom.
2. CCJE priporoča, da naj bo v vsakem sodnem sistemu vsaj eno tako sodniško združenje.

3. Države članice morajo zagotoviti okvir, v katerem lahko sodniki učinkovito uresničujejo svojo pravico do združevanja in svobode izražanja, poleg tega pa se morajo vzdržati vseh posegov, s katerimi bi lahko kršile neodvisnost sodniških združenj.
4. Glavni cilji sodniških združenj so uveljavitev in varstvo neodvisnosti sodnikov, varovanje položaja sodnikov in zagotavljanje ustreznih delovnih razmer za njihovo delo ter spodbujanje in krepitev načel pravne države.
5. Sodniška združenja imajo lahko pomembno vlogo pri izobraževanju, sodniški etiki in reformah sodstva.
6. Sodniška združenja lahko na podlagi svoje vloge in dela ključno pripomorejo k delovanju sodnega sistema in pravne države. Ta prispevek je v vseh primerih pomemben in cenjen.
7. Priporočljivo je, da se sodniškimi združenji omogoči, da se opredelijo in podajo pripombe v zvezi z načrtovano zakonodajo, ki zadeva položaj sodnikov in upravljanje sodišč.
8. Dialog med sodno upravo in predstavniki sodniških združenj, ki temelji na odprtosti in medsebojnem spoštovanju njihovih vlog, spodbuja učinkovitost sodnega sistema in reform.
9. Sodniška združenja so zelo primerna, da medije in splošno javnost obveščajo o vlogi in delovanju sodstva in sodnikov.
10. Sodniška združenja svojih dejavnosti ne smejo usmerjati glede na interese političnih strank ali kandidatov za politične položaje ter se opredeljevati do političnih vprašanj. Njihove dejavnosti naj bodo določene z njihovimi cilji.
11. Struktura sodniških združenj mora biti demokratična. Financiranje in odločanje morata biti, vsaj kar zadeva člane združenja, pregledna.
12. Sodniki ne smejo biti prisiljeni, da razkrijejo svoje članstvo v sodniškem združenju.
13. Sodniška združenja olajšujejo čezmejno sodelovanje in izmenjavo z združenji v drugih državah članicah. Povezave potekajo tudi na evropski ravni s pomočjo več evropskih sodniških združenj in organizacij.
14. Sodniška združenja na evropski ravni imajo pomembno vlogo pri spodbujanju in varovanju evropskih vrednot in evropskih pravnih standardov na področju pravne države in človekovih pravic. Zato morajo oblasti na državni in mednarodni ravni pozorno spremljati delo teh združenj.
15. CCJE priporoča, da naj se evropske institucije oprejo na izkušnje in ugotovitve, ki jih evropska združenja zbirajo v različnih državah članicah in sodnih sistemih, ter jih uporabljajo.
16. CCJE spodbuja redno izmenjavo med sodniškimi združenji in zainteresiranimi stranmi v Evropi.

Literatura

- Borkowski, Grzegorz (2019): The Role of the European Associations and Organisations of Judges in Promoting and Safeguarding the Judicial Independence, v: Paulo Pinto Albuquerque (ur.), Krysztof Wojtyczek (ur.), *Judicial Power in a Globalized World, Liber Amicorum Vincent de Gaetano*, Springer, Cham, str. 89.
- Laffranque, Julia (2014): Judicial Independence in Europe: Principles and Reality, v: Nils Engstad (ur.), Astrid Frøseth (ur.), Bard Tonder (ur.), *The Independence of Judges*, Eleven International Publishing, Haag, str. 127.
- Rossi, Elisabeta (2019): European Soft-Law and Organization of National Judiciaries, v: Paulo Pinto Albuquerque (ur.), Krysztof Wojtyczek (ur.), *Judicial Power in a Globalized World, Liber Amicorum Vincent de Gaetano*, Springer, Cham, str. 467.
- Snyder, Francis (1994): Soft Law and Institutional Practice in the European Community, v: Stephen Martin (ur.), *The Construction of Europe: Essays in Honour of Emile Noël*, Kluwer, Dordrecht, str. 198.

Uloga i značaj udruga sudaca u suvremenom sudstvu (pogled iz Republike Hrvatske)

mag. iur. Damir Kontrec

Predsjednik Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske
i predsjednik Udruge hrvatskih sudaca

1. Uvodne napomene

Udruga hrvatskih sudaca osnovana je 11. travnja 1991. godine i to najprije kao Društvo sudaca Hrvatske, kasnije preimenovano u Udrugu hrvatskih sudaca (dalje UHS). U radu autor iznosi svoja osobna zapažanja o ulozi udruga sudaca u suvremenom sudstvu koja se stekao obnašajući dužnost predsjednika UHS-a u razdoblju od 2017. do 2021. godine.

2. Ciljevi Udruge hrvatskih sudaca

U čl. 7. Statuta UHS-a¹ propisani su ciljevi udruge:

1. promicanje i dosljedno poštivanje ustavnosti i zakonitosti kao vrhunskih pravnih i etičkih vrednota građanskog društva, te jačanje Republike Hrvatske kao pravne države,

¹ <http://uhs.hr/dokumenti>

2. očuvanje i jačanje neovisnosti sudbene vlasti,
3. zaštita dostojanstva sudaca i sudačkog poziva,
4. zalaganje za odgovarajući socijalni i materijalni status sudaca,
5. promicanje strukovnih interesa,
6. izobrazba sudaca.

Ciljeve UHS-a nastoji ostvariti stalnim zalaganjem za odgovarajući društveni i materijalni položaj sudaca, djelotvornim sudjelovanjem u organizaciji sudbene vlasti, te u donošenju zakona i podzakonskih akata u svezi sa sudbenom vlašću, suprotstavljanjem svim povredama Ustava i zakona Republike Hrvatske, suprotstavljanjem svakom nezakonitom pozivanju na odgovornost sudaca zbog obavljanja sudačke dužnosti, organiziranjem seminara u svezi s primjenom zakona ili pojedinih zakonskih odredaba, kao i ostalih propisa, povezivanjem i stručnom suradnjom s pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj, povezivanjem i stručnom suradnjom s istovrsnim udrugama u zemlji i inozemstvu, izdavanjem stručnog časopisa, drugih publikacija i sredstava javnog komuniciranja (web stranica i sl.) (članak 8. Statuta UHS)².

3. Djelovanje udruga sudaca u suvremenom društvu

3.1. Promicanje i dosljedno poštivanje ustavnosti i zakonitosti i vladavina prava

Čini mi se da je prvo polje djelovanja udruga sudaca, pa tako i UHS u Republici Hrvatskoj, promicanje i dosljedno poštivanje ustavnosti i zakonitosti, te dosljedno zalaganje za vladavinu prava.

Prema podacima Europske komisije i njezina pravosudnog semafora (Justice Scoreboard) za prošlu godinu 2020. godinu³, pravosuđe Republike Hrvatske najlošije stoji, na nivou Europske unije, glede povjerenja javnosti u pravosudni sustav.

Nažalost takav dojam u javnosti stvara se preko nekoliko „velikih“ neriješenih kaznenih predmeta protiv poznatih osoba iz politike i javnog života, koji postupci traju zaista predugo i stvaraju dojam u javnosti da se „moćnike“ ne može osuditi. Iako se radi o desetak – dvadesetak takvih predmeta, uporno se zaboravlja da u isto vrijeme sudovi u Republici Hrvatskoj rješavaju gotovo 1,2 milijuna

² <http://uhs.hr/dokumenti>

³ www.ec.europa.eu

sudskih predmeta svake godine, da se svake godine riješi više predmeta nego što se primi, te da prema drugim kriterijima koji se mjere semaforom Europske komisije, sudstvo Republike Hrvatske se nalazi negdje u sredini ljestvice zemalja Europske unije koje su dostavile podatke.

No, u javnosti u Republici Hrvatskoj se spominje samo ono po čemu je hrvatsko pravosuđe najbolje u Europi, dok se pozitivni pomaci ne žele objektivno prikazati, niti se tome pridaje bilo kakva važnost u javnosti. Ako se i priznaju određeni pomaci na bolje, onda se govori o tome da Republika Hrvatska ima najveći broj sudaca u Europi na broj stanovnika, da su suci u Hrvatskoj zatvorena skupina koja sama sebe bira, odlučuje o napredovanju, odlučuje o stegovnoj odgovornosti, te da nitko izvan kruga sudaca nema mogućnosti u svemu tome sudjelovati. Čak se pritom govori o sudstvu kao „državi u državi“, o sucima kao nedodirljivim osobama koje nikome ne odgovaraju i slično.

I ovih se dana puno raspravlja i govori u javnom prostoru o izboru novog predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske (sadašnjem predsjedniku mandat ističe u srpnju 2021. godine), gdje se izražava shvaćanje određenog dijela politike i struke, da ovlašteni predlagatelj (predsjednik Republike) prilikom predlaganja kandidata za mjesto predsjednika Vrhovnog suda nije dužan poštivati proceduru koja je propisana Zakonom o sudovima⁴. Treba dodati da je Zakon o sudovima izmijenjen 2018. godine, upravo u dijelu koji govori o izboru predsjednika Vrhovnog suda, na preporuku GRECO-a.

U takvim i sličnim slučajevima UHS se obraća javnosti priopćenjima u kojima se zalaže za poštivanje vladavine prava i upozorava sve koji sudjeluju u takvim postupcima na potrebu poštivanja ustavnih i zakonskih odredbi koji reguliraju određenu materiju. Tako se UHS obratio javnosti i glede izbora novog predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske priopćenjem:

»U povodu postupka izbora za predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Udruga hrvatskih sudaca podsjeća na članak 44.a Zakona o sudovima kojim je detaljno uređen postupak objave javnog poziva i postupanja nakon zaprimanja kandidatura za predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, a posebice na stavak 4. koji glasi:

»‘Zaprimljene prijave kandidata Državno sudbeno vijeće dostavlja Uredu predsjednika Republike Hrvatske koji će o kandidatima zatražiti mišljenje od Opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske i nadležnog odbora Hrvatskog sabora.’

⁴ Narodne novine, br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20.

Za vjerodostojnost sudbene vlasti od izuzetne je važnosti da se postupak izbora čelnika najvišeg suda u Republici Hrvatskoj, neovisno o tome tko će to biti, provede u skladu sa zakonom propisanim postupkom.«⁵

Moram naglasiti da se od UHS-a i mene osobno kao predsjednika UHS-a izjava od medija traži u pravilu kada se dogodi nekakav incident, kada se donese odluka za koju javnost smatra da je „pogrešna“, kada suci sudjeluju u nekakvom incidentu (primjerice nedavni slučaj iz Splita i kršenje epidemioloških mjera od strane sudaca i sudjelovanje na rođendanskoj proslavi u konobi kandidata na lokalnim izborima u Splitu) i slično.

U tom smislu udruga sudaca moraju djelovati proaktivno i nastojati kroz svoje djelovanje educirati javnost o tome na koji način se vodi sudski postupak, koje i kakve odluke sud može donijeti, ali uvijek vodeći računa da se ne komentira određeni predmet, pojedinačna sudska odluka, jer bi to bilo protivno Kodeksu sudačke etike⁶.

Posebno napominjem da u tom smislu vrlo važnu ulogu ima i web stranica udruge. Krajem 2019. godine UHS je redizajnirao svoju web stranicu, te je nakon toga broj ulazaka za stranicu UHS višestruko povećan. U planu je da se otvori i twitter račun i da se na taj način omogući UHS još reagiranje kratkim porukama i novosti na aktualna pitanja sudstva.

3.2. Očuvanje i jačanje neovisnosti sudbene vlasti

Usko povezano s prethodnom navedenom ulogom udruga sudaca je i stalna borba za očuvanje i jačanje neovisnosti sudbene vlasti. Svjedoci smo napada na neovisnost sudbene vlasti u raznim europskim zemljama (Poljska, Mađarska, Rumunjska ...), pa čak i onima s dugom demokratskom tradicijom.

Neovisnost sudbene vlasti polazi uvijek od neovisnost svakog pojedinog suca i to ne samo od druge dvije grane vlasti, već i neovisnost unutar suda, neovisnost od sudske uprave. Borba za neovisnost nije borba za neodgovornost sudbene vlasti i samih sudaca, kako se to često može čuti u javnosti. Kada se analiziraju podaci Državnog sudbenog vijeća unatrag desetak godina, tada se može zamijetiti da je dvadesetak sudaca razriješeno dužnosti zbog počinjena teških stegovnih djela.

⁵ www.uhs.hr

⁶ Narodne novine, br. 131/06.

U Republici Hrvatskoj neovisnost sudbene vlasti garantira i posebno ustavno tijelo Državno sudbeno vijeće koje je zaduženo za imenovanje, promoviranje sudaca i predsjednika sudova, ali i tijelo koje vodi stegovne postupke protiv sudaca.

Moram istaći da je UHS bio uključen u rad nekih radnih grupa kod Ministarstva pravosuđa prilikom izrade nacрта prijedloga zakona, posebice onih koji se tiču organizacije sudbene vlasti. Rezultati sudjelovanja sudaca, predstavnika UHS, u radnim grupama za izradu novih zakona su nažalost minorni. Vrlo malo prijedloga je pisac zakona usvojio, pa se često ima dojam da suci općenito, pa tako i predstavnici UHS-a, u takvim radnim grupama, služe više kao dekor.

I ovdje valja naglasiti da UHS reagira na slučajeve kada predstavnici zakonodavne ili izvršne vlasti napadaju sudbenu vlast, kada se neopravdano napadaju pojedini suci ili kada se rad sudaca prikazuje netočno. Nažalost u posljednje vrijeme napadi političara različitih profila su učestali, a sudbena vlast, osim udruge sudaca, nema drugih koji bi branili ravnopravnost sudbene vlasti s druge dvije grane državne vlasti, odnosno neovisnost sudbene vlasti.

Posebno ističem da u javnim nastupima u ime UHS-a nastojim biti maksimalno nepristran, kako se naše izjave ne bi mogle protumačiti kao podrška bilo kojoj političkoj opciji.

3.3. Zaštita dostojanstva sudaca i sudačkog poziva, te zalaganje za odgovarajući socijalni i materijalni položaj sudaca

Naravno da u radu i djelovanju udruga sudaca je bitno i zalaganje za odgovarajući socijalni i materijalni položaj sudbene vlasti u cjelini, ali i samih sudaca. U Hrvatskoj materijalne uvjete za rad sudbene vlasti osigurava država putem ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, sada Ministarstva uprave i pravosuđa. U tom dijelu UHS ni na koji način ne sudjeluje u pripremi ili izradi proračuna za sudove, pri čemu niti sudovi sami nemaju velikih mogućnosti utjecati na svoje proračune, budući su svi proračunski okviri zadani od strane Ministarstva financija. U tom smislu se teško može govoriti o samostalnosti sudbene vlasti u financijskom smislu u Republici Hrvatskoj. U nekim zapadnim zemljama, primjerice Kraljevini Norveškoj, sudska administracija pregovara s parlamentom i vladom o tome koji dio proračuna pripada sudbenoj vlasti, a onda sudbena vlast sama upravlja financijskim sredstvima koja joj pripadaju.

U proteklom razdoblju zahvaljujući aktivnostima UHS-a i traženja usmjerenih prema Ministarstvu pravosuđa, od 1. ožujka 2019. poboljšan je materijalni položaj prvostupanjskih općinskih i prekršajnih sudaca, budući su njihove plaće izjednačene s plaćama prvostupanjskih sudaca specijaliziranih

sudova (trgovačkog i upravnog). Na taj način je plaća prvostupanijskih sudaca općinskih i prekršajnih sudova povećana u osnovici za otprilike 20 %. Osim toga, UHS-a je zahvaljujući razumijevanju ministra pravosuđa uspio osigurati i vraćanje osnovice za cca 6% i to za sve suce (radilo se o tzv. kriznom porezu koji je smanjio osnovicu za obračun plaća sudaca na početku globalne financijske krize). Osobno to smatram jednim od većih uspjeha UHS-a u proteklom razdoblju.

UHS će u ovom dijelu nastaviti sa svojim aktivnostima i u planu je priprema nacрта prijedloga novog zakona o plaćama sudaca kojim bi se postiglo da sudac prvostupanijskog suda, kroz godine kvalitetnog rada može doći do plaće suca drugostupanijskog suda, da sudac drugostupanijskog suda može doći do plaće suca visokih sudova, da se ujednače plaće svih drugostupanijskih sudaca. Zbog trenutne krize uzrokovane pandemijom Covid-19, pada gospodarske aktivnosti i bruto domaćeg proizvoda, ali i zbog dva teška potresa u Zagrebu i na području Banovine, objektivno nije za očekivati da će se te ideje moći i realizirati u skoroj budućnosti. No, prostora za poboljšanje ima budući je broj sudaca u Hrvatskoj smanjen za ukupno oko 200 sudaca u posljednjih nekoliko godina.

Posebno naglašavam da UHS ne prima nikakve donacije od države, već se financira isključivo iz članarine svojih članova, što također doprinosi neovisnosti same udruge.

3.4. Promicanje strukovnih interesa

UHS promiče svoje interese i kroz suradnju s različitim institucijama, prije svega kroz suradnju za različitim projektima. U tom smislu UHS je potpisao posebnu povelju o suradnji s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Osijeku, predstavnici UHS aktivno sudjeluju u izvođenju vježbi, seminara i drugih edukativnih aktivnosti s Pravnim fakultetima u Rijeci, Splitu i Zagrebu.

Posebno se posvećuje pažnja suradnji s drugim udrugama sudaca, a tako imamo aktivnu suradnju sa Sodniškim društvom Slovenije, Društvom sudija Srbije, Udruženjem sudaca iz Sjeverne Makedonije, Bosne i Hercegovina i Crne Gore. U tom smislu predstavnici UHS-a aktivno sudjeluju na skupovima u organizaciji tim udruga sudaca, ali i predstavnici tih udruga dolaze na skup koji organizira UHS u Zadru (od 2016. do 2019. organizirane su četiri međunarodne sudačke konferencije na kojima se raspravljalo o pitanjima važnim za suce i sudbenu vlast u cjelini).

U radu Europske udruge sudaca (EAJ) i Svjetske udruge sudaca (IAJ) UHS aktivno sudjeluje na godišnjim sastancima, te odgovorima na različite upitnike koji se dostavljaju od članica tih udruženja. Predstavnici UHS aktivno sudjeluju i u radu UNODC kroz sudjelovanje na sastancima na visokoj razini, ali kao predavači seminarima, odnosno sada on line webinarima.

3.5. Sudjelovanje u edukaciji sudaca

Vrlo važno polje djelovanja UHS-a je i sudjelovanje u edukaciji sudaca. U tom smislu usko surađujemo s Pravosudnom akademijom, kojoj dostavljamo svake godine prijedloge tema koje bi trebalo obraditi u cjeloživotnom obrazovanju sudaca. Veliki broj sudaca, članova UHS-a su predavači u Pravosudnoj akademiji.

Moram posebno naglasiti suradnju sa CEELI Institutom iz Praga, s kojim je UHS-a kao partner dobio dva projekta edukacije sudaca iz fondova Europske unije. U sklopu prvog projekta provedena je edukacija iz područja kaznenog prava, dok je drugi projekt trenutno u tijeku, u rujnu i listopadu 2020. godine održana su prva dva seminara u Pragu, a u planu je održati još četiri seminara, po dva iz područja građanskog i dva iz područja kaznenog prava, a obrađuju se teme iz europskog prava. U sklopu tih projekata educiraju se i suci iz drugi europskih država, pa je to prilika da članovi UHS-a steknu neposredna saznanja o pravosudnim sustavima drugih europskih država.

Treba dodati da Ogranci UHS sam organiziraju određena predavanja za koja ocijene da su potrebna njihovim članovima, a isto tako nabavljaju i stručnu literaturu svojim članovima. U tom smislu UHS će i ubuduće nastaviti aktivnosti usmjerene cjeloživotnoj edukaciji sudaca.

4. Umjesto zaključka

Savjetodavno vijeće sudaca Europe (CCJE) je izradilo mišljenje br. 23. o ulozi udruga sudaca u potpori neovisnosti sudaca⁷. Navedeno mišljenje daje putokaz u kom smjeru bi udruge sudaca trebale djelovati u budućnosti, pa na kraju navodim dio predgovora kojeg sam napisao prilikom objave navedenog mišljenja u posebnoj publikaciji u Hrvatskoj:

»Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda daju svima pravo na udruživanje, pravo osnivati i učlaniti se u udruge, pa ta prava imaju i suci. Pri tome suci uvijek moraju imati na umu svoju društvenu odgovornost i izbjegavati situacije koje bi bile nespojive s autoritetom njihova položaja ili koje su u neskladu s njihovom dužnošću.

No, pravo na udruživanje nije samo u interesu suca osobno, već je to pravo u interesu cijelog pravosuđa, pri čemu je pravo na udruživanje sudaca priznato UN-ovim Temeljnim načelima

⁷ www.coe.int

za neovisnost sudstva, Bangalorskim načelima sudskog ponašanja i Univerzalnom sudačkom poveljom.

Samo Mišljenje br. 23. sadrži obrazloženje i ciljeve sudačkih udruga, načine na koji sudačke udruge mogu postići svoje ciljeve i to unutar pravosuđa, u odnosu na druge državne vlasti, kao u odnosu na društvo u cjelini. Isto tako daje i preporuke što je potrebno udrugama sudaca da ispune svoje zadatke, naglašavajući pri tom posebnu zadaću udruga sudaca da se bore za neovisnost sudstva, jer suci čine sudstvo, i ako su suci neovisni i nepristrani, tada je i sudstvo takvo. Ukazuje se i na potrebu da udruge sudaca i njihovi dužnosnici ne bi trebali biti dijelom političkih stranaka ili im biti naklonjeni, jer se samo na taj način postiže cilj – neovisnost sudstva i sudbene vlasti u cjelini.

U završnom dijelu Mišljenja br. 23. daju se zaključci i preporuke, pri čemu treba naglasiti da su najvažniji ciljevi udruga sudaca uspostaviti i obraniti neovisnost sudaca čuvajući njihov status i nastojeći im osigurati odgovarajuće radne uvjete, kao i poticati i djelovati na jačanju vladavine prava u svakoj pojedinoj državi.

Kada se zaključci i preporuke gledaju s perspektive Udruge hrvatskih sudaca i situacije u Hrvatskoj, tada nikako ne može biti zadovoljni uvjetima u kojima suci rade, kao niti odnosom drugih grana vlasti prema sucima i sudbenoj vlasti. Očito na tome treba dalje uporno i strpljivo raditi, a posebno nastaviti informirati medije i širu društvenu javnost o ulozi i funkcioniranju sudstva i sudaca.

U Mišljenju br. 18. (2015) Savjetodavnog vijeća europskih sudaca rečeno je da su suci kamen temeljac onih država koje su izgrađene na demokraciji, vladavini prava i ljudskim pravima. Stoga je logično da su ciljevi sudačkih udruga uspostavljanje i obrana neovisnosti sudstva i njegovanje i jačanje vladavine prava.«

Die Rolle der österreichischen Richtervereinigung im modernen Rechtsstaat (50 Jahre slowenische Richtervereinigung)

Sabine Matejka

Vereinigung der österreichischen Richterinnen und Richter

Die österreichische Richtervereinigung wurde 1907 in Wien gegründet. Allgemeiner Zweck der Vereinigung war damals »die Hebung und Förderung der Rechtspflege und des Richterstandes«. Heute ist die Vereinigung der österreichischen Richterinnen und Richter (RiV) ein Verein, der nicht auf Gewinn gerichtet und überparteilich ist. Ihr Zweck ist gemäß ihrer Satzung »die Hebung und Förderung der Rechtspflege und der Rechtsstaatlichkeit, die Wahrung und Stärkung der richterlichen Unabhängigkeit, die Förderung gerichtsorganisatorischer Reformen zur Gewährleistung einer den modernen Gegebenheiten Rechnung tragenden Rechtspflege sowie die Unterstützung und Vertretung der ideellen, materiellen und sozialen Interessen der österreichischen Richterinnen und Richter.« Um diese Zwecke zu erreichen, sehen die Satzungen folgende Mittel vor:

- Vorschläge und Gutachten an Gesetzgebung und Vollziehung;
- Stellungnahmen zu Fragen der Praxis einschließlich der richterlichen Ethik;
- Maßnahmen der Aus- und Fortbildung;

- Öffentlichkeitsarbeit;
- Abhaltung von Festveranstaltungen zu grundsätzlichen Fragen des Rechtsstaates, der Gerichtsbarkeit und der Richterschaft alle vier Jahre;
- Herausgabe der »Österreichischen Richterzeitung«, von Vereinsmitteilungen und von anderen Medien, insbesondere auch in elektronischer Form;
- Bildung von Arbeitsgemeinschaften und Mitgliedschaft bei Verbänden und internationalen Organisationen;
- Zusammenarbeit mit anderen Standesvertretungen;
- Wahrnehmung der in Dienst- und Organisationsgesetzen vorgesehenen Mitwirkung und der sonstigen Rechte zur Wahrung der Interessen der Mitglieder;
- Veranstaltungen sozialer oder kultureller Art.

Neben der Richtervereinigung existiert in der Gewerkschaft des öffentlichen Diensts auch eine Sektion Richter und Staatsanwälte, mit der die Richtervereinigung traditionell eng kooperiert. Die Richtervereinigung ist selbst nicht Verhandlungspartner in den Budget-, Personal- und Gehaltsverhandlungen. Als richterliche Standes- und Interessensvertretung ist die Richtervereinigung aber in Angelegenheiten des Dienst- und Gerichtsorganisationsrechts eingebunden. Diese Einbindung der Vereinigung bei Änderungsplänen im Bereich des Dienstbetriebes und des richterlichen Arbeitsumfeldes wurde 2011 auch gesetzlich in § 73a GOG (Gerichtsorganisationsgesetz) manifestiert. Gemäß dieser Bestimmung hat der Bundesminister bzw. die Bundesministerin für Justiz die Vereinigung zur Wahrung der Interessen der Richterinnen und Richter über wichtige Änderungen des Dienstbetriebs zu informieren. Es ist ihr Gelegenheit zu geben, vor grundlegenden Umgestaltungen des richterlichen Arbeitsumfeldes angehört zu werden und Beratungen darüber zu verlangen. Darüber hinaus kann die Vereinigung zum Zweck der Förderung des Dienstbetriebs in der Justiz Vorschläge an den Bundesminister bzw. die Bundesministerin für Justiz erstatten und Stellungnahmen abgeben. In bestimmten Angelegenheiten muss die Vereinigung angehört werden, zB bei der inhaltlichen Gestaltung des Auswahlverfahrens sowie des richterlichen Vorbereitungsdienstes. Weiters ist sie in den einzelnen Verfahren zur Aufnahme in den richterlichen Vorbereitungsdienst über deren Ergebnisse zu informieren und ihr Gelegenheit zur Stellungnahme zu geben. Diese gesetzliche Verankerung der Mitwirkungsrechte war ein bedeutender Erfolg und stärkt die Stellung der Richtervereinigung. Sie war insbesondere deshalb wichtig, da es in Österreich keine gesetzliche Personalvertretung für Richterinnen und Richter gibt. Neben dieser gesetzlichen Einbindung findet auch ein regelmäßiger informeller Austausch mit den Organen der Justizverwaltung (insbesondere den Präsidenten der Oberlandesgerichte und Vertretern des Justizministeriums) statt.

Auch mit anderen Vereinigungen findet traditionelle ein reger Austausch statt. Die internationale Zusammenarbeit mit anderen Richtervereinigungen und Institution war immer schon ein Schwerpunkt der RiV. Österreich war auch Gründungsmitglied der Internationalen Vereinigung der Richter (Salzburg, 1953) und beteiligt sich seither intensiv in deren Gremien.

Die österreichische Richtervereinigung veranstaltet jährlich zahlreiche Fortbildungsveranstaltungen, die vom Justizministerium finanziert werden. Sie ist auch im Fortbildungsbeirat, einem beratenden Gremium des bzw. der Justizminister/in, vertreten. Dadurch ist gewährleistet, dass die Bedürfnisse der Praxis in der Fortbildung berücksichtigt werden. In Österreich gibt es keine unabhängige Richterakademie. Inhaltliche Vorgaben oder Einflüsse durch das Ministerium gibt es jedoch nicht. Da während der Corona-Krise viele Fortbildungsveranstaltungen abgesagt werden mussten, hat die Richtervereinigung ein neues Format entwickelt: das »RiVinar« (Ableitung aus Webinar + RiV). Via ZOOM wird darin ca. alle 6 – 8 Wochen ein für Richterinnen und Richter aktuelles und interessantes Thema mit einem oder zwei Gästen diskutiert. Die Einbeziehung neuer Medien in die Fortbildungsarbeit hat sich sehr bewehrt und wird von den Richterinnen und Richtern gut angenommen.

Ein weiterer wichtiger Schwerpunkt der Arbeit der RiV ist die Mitwirkung im Gesetzgebungsprozess. Bei Gesetzesvorhaben des Justizministeriums wird die Vereinigung regelmäßig bereits früh eingebunden und nimmt in den jeweiligen Arbeitsgruppen teil. Diese Vorgehensweise hat sich sehr bewährt. Darüber hinaus verfasst die Richtervereinigung im parlamentarischen Begutachtungsverfahren Stellungnahmen. Dadurch wird jeweils die Sicht der Praxis eingebracht, aber auch besonderes Augenmerk auf die Wahrung der Grundrechte gelegt.

Die Rolle der Vereinigung im 21. Jahrhundert hat immer noch ihren Schwerpunkt in der Sicherung von Rechtsstaatlichkeit und Unabhängigkeit. Auch wenn in den letzten Jahrzehnten Vieles erreicht wurde und die Unabhängigkeit der Richterinnen und Richter verfassungsgesetzlich abgesichert ist, ist die Standesvertretung oft gefordert. Die letzten Jahre waren geprägt von Einsparungen in der Justiz, Personalabbau und unzureichenden Budgets. Die Vereinigung sah sich gezwungen, auf die drängenden Probleme der Gerichtsbarkeit auch öffentlich aufmerksam zu machen. Erst 2020 kam es – unter einer neu gewählten Regierung – zu einigen Verbesserungen. Dem gingen aber zahlreiche Protestaktionen, Medienauftritte und Gespräche mit den verantwortlichen Politikern voraus. Dabei konnte bei den meisten (seriösen) Medien viel Verständnis und Unterstützung erreicht werden. Dieser Kampf um ausreichende Ressourcen geht jedoch weiter, ein echtes Umdenken aller politisch Verantwortlichen ist noch lange nicht in Sicht. Dabei geht es nicht nur um gute

Arbeitsbedingungen, sondern auch um die Wahrung der Unabhängigkeit. Ein Mangel an Ressourcen und erhöhter Arbeitsdruck können die richterliche Unabhängigkeit schließlich genauso beeinträchtigen, wie unmittelbare Eingriffe zB im Dienstrecht. Angesichts der großen Staatsausgaben im Zusammenhang mit der Bewältigung der Corona-Krise werden wohl auch die nächsten Jahre vom Kampf um ausreichende Mittel geprägt sein.

Eine immer bedeutendere Rolle spielt dabei die Öffentlichkeitsarbeit. Es erfordert intensive Medienarbeit und die Nutzung von social media, um die Anliegen der Richterinnen und Richter zu verbreiten und durchzusetzen. Die RiV betreibt neben ihrer Homepage seit einigen Jahren auch einen Twitter-Account, über den rasch aktuelle Nachrichten verbreitet werden können. Damit erreicht sie vor allem politisch interessierte Menschen und viele Journalisten. Klassische Presseaussendungen werden heute nicht mehr so oft eingesetzt, gute Kontakte zu Medien sind dafür umso wichtiger. Die öffentliche Meinung spielt eine große Rolle, Regierungen scheinen ihr Handeln primär danach auszurichten. Heftige öffentliche Proteste der Richterschaft und eine breite Unterstützung durch die Medien haben in Österreich für ein starkes Interesse an den Problemen der Justiz geweckt. Es ist heute weitgehend Konsens, dass die Justiz nicht ausreichend finanziert ist und zusätzliches Personal benötigt.

Diese Bewusstseinsbildung war und ist sehr wichtig. Die Justiz wird mit Ausnahme von einigen aufsehenerregenden Prozessen kaum wahrgenommen. Es ist auch Teil der Standesvertretungsarbeit, auf die zahlreichen Aufgaben der Gerichte und ihre Bedeutung für die Bevölkerung aufmerksam zu machen. Wir haben es uns in den letzten Jahren zum Ziel gemacht, auch als Standesvertretung medial stärker wahrgenommen zu werden und zu einem positiven Image der Gerichtsbarkeit beizutragen. Die Richtervereinigung ist nun wieder ständiger Ansprechpartner für Medien und wird als sachlich, objektiv und glaubwürdig wahrgenommen. Damit stärken wir auch das Vertrauen in die Arbeit der Gerichte und das Funktionieren des Rechtsstaats. Gerade dann, wenn Politiker aufgrund »unbequemer« Gerichtsurteile oder Ermittlungen versuchen, die Justizarbeit schlecht zu machen oder öffentlich anzugreifen, ist dieses Vertrauen der Bevölkerung wichtig. Leider kommt es auch in Österreich immer wieder zu unsachlicher Kritik und zu rechtsstaatlich bedenklichen Äußerungen von Politikern. Als Richtervereinigung ist es unsere Aufgabe, falsche Anschuldigungen zurückzuweisen und ihnen sachliche Information gegenüber zu stellen. Derzeit genießen wir in der Öffentlichkeit eine große Glaubwürdigkeit und sind auch die Medien sehr kritisch, wenn Regierungsmitglieder oder Parlamentsabgeordnete die Justiz angreifen. Dabei ist es jedoch auch wichtig, selbstkritisch zu sein, widrigenfalls man die Glaubwürdigkeit wieder verspielt. Die Kommunikation nach Außen muss auch in einer allgemein verständlichen Form erfolgen, mit »Juristensprache« kommt man in

der Öffentlichkeitsarbeit nicht weit. Da die meisten Menschen nur relativ wenige Kenntnisse über die Gerichtsbarkeit haben, sehen wir es auch als unsere Aufgabe, Vorgänge zu erklären und zB mit Schulen zusammen zu arbeiten. Je größer das Wissen und Verständnis, umso größer das Vertrauen in den Rechtsstaat und die Arbeit der Gerichte. Dieses Vertrauen zu gewinnen und zu bewahren zählt heute zu den wichtigsten Aufgaben der Richtervereinigung und ist *conditio sine qua non* für die Durchsetzung ihrer Anliegen.

PRESEDNIKI SLOVENSKEGA SODNIŠKEGA DRUŠTVA

dr. Svetozar POLIČ

*od leta 1971 do leta 1976
in od leta 1977 do leta 1979*

dr. Boris STROHSACK

od leta 1980 do leta 1983

Vlado TANCE

od leta 1984 do leta 1986

Alenka JELENC PUKLAVEC

*od leta 1987 do leta 1989
in od leta 1989 do leta 1991*

Boris KOVŠCA

od leta 1992 do leta 1993

dr. Ivan BELE

od leta 1993 do leta 1995

Anton ŠUBIC

od maja 1995 do decembra 1995

Aleš ZALAR

*od leta 1997 do leta 2001
in od leta 2003 do leta 2005*

Ivan ROBNIK

od leta 2001 do leta 2003

Janja ROBLEK

od leta 2005 do leta 2017

dr. Urška KEŽMAH

od leta 2017 do junija 2018

dr. Andrej EKART

od leta 2018

Kazalo

Predgovor	3
Nagovora	
• Borut Pahor	6
• José Igreja Matos	8
mag. Damijan Florjančič: Dinamika ali statičnost neodvisnosti slovenskega sodstva	13
Utemeljitev imenovanj za častne člane (po senioriteti)	27
Janja Roblek, dr. Andrej Ekart: Naših 50 let	35
dr. Andrej Ekart: O Slovenskem sodniškem društvu	41
dr. Miodrag Đorđević: Prizadevanja SSD za varovanje sodnikove neodvisnosti	89
Janja Roblek: Mednarodno sodelovanje Slovenskega sodniškega društva	113
Maja Tratnik: International Association of Judges (IAJ) • Mednarodno sodniško združenje v 21. stoletju	129
mag. Nina Betetto: Pravica do združevanja sodnikov in Mnenje Posvetovalnega sveta evropskih sodnikov št. 23 (2020) o vlogi sodniških združenj pri podpori neodvisnosti sodstva	139
mag. iur. Damir Kontrec: Uloga i značaj udruga sudaca u suvremenom sudstvu (pogled iz Republike Hrvatske)	157
Sabine Matejka: Die Rolle der österreichischen Richtervereinigung im modernen Rechtsstaat (50 Jahre slowenische Richtervereinigung)	165
Predsedniki Slovenskega sodniškega društva	170

